៚ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

អង្គុត្តរនិកាយោ

តិកនិបាតបាឡិ

១. បឋមបណ្ណាសកំ

១. ពាលវគ្គោ

១. ភយសុត្តំ

១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ [ភទ្ទន្តេ (ក.)]”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“យានិ កានិចិ, ភិក្ខវេ, ភយានិ ឧប្បជ្ជន្តិ សព្ពានិ តានិ ពាលតោ ឧប្បជ្ជន្តិ, នោ បណ្ឌិតតោ។ យេ កេចិ ឧបទ្ទវា ឧប្បជ្ជន្តិ សព្ពេ តេ ពាលតោ ឧប្បជ្ជន្តិ, នោ បណ្ឌិតតោ។ យេ កេចិ ឧបសគ្គា ឧប្បជ្ជន្តិ សព្ពេ តេ ពាលតោ ឧប្បជ្ជន្តិ, នោ បណ្ឌិតតោ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, នឡាគារា វា តិណាគារា វា [នឡាគារំ វា តិណាគារំ វា (សី.)] អគ្គិ មុក្កោ [អគ្គិមុក្កោ (សី.), អគ្គិ មុត្តោ (ស្យា. កំ. បី.)] កូដាគារានិបិ ឌហតិ ឧល្លិត្តាវលិត្តានិ និវាតានិ ផុសិតគ្គឡានិ បិហិតវាតបានានិ; ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, យានិ កានិចិ ភយានិ ឧប្បជ្ជន្តិ សព្ពានិ តានិ ពាលតោ ឧប្បជ្ជន្តិ, នោ បណ្ឌិតតោ។ យេ កេចិ ឧបទ្ទវា ឧប្បជ្ជន្តិ សព្ពេ តេ ពាលតោ ឧប្បជ្ជន្តិ, នោ បណ្ឌិតតោ។ យេ កេចិ ឧបសគ្គា ឧប្បជ្ជន្តិ សព្ពេ តេ ពាលតោ ឧប្បជ្ជន្តិ, នោ បណ្ឌិតតោ។

“ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, សប្បដិភយោ ពាលោ, អប្បដិភយោ បណ្ឌិតោ។ សឧបទ្ទវោ ពាលោ, អនុបទ្ទវោ បណ្ឌិតោ។ សឧបសគ្គោ ពាលោ, អនុបសគ្គោ បណ្ឌិតោ។ នត្ថិ, ភិក្ខវេ, បណ្ឌិតតោ ភយំ, នត្ថិ បណ្ឌិតតោ ឧបទ្ទវោ, នត្ថិ បណ្ឌិតតោ ឧបសគ្គោ។

“តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ – ‘យេហិ តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ វេទិតព្ពោ តេ តយោ ធម្មេ អភិនិវជ្ជេត្វា, យេហិ តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វេទិតព្ពោ តេ តយោ ធម្មេ សមាទាយ វត្តិស្សាមា’តិ។ ឯវញ្ហិ វោ, ភិក្ខវេ, សិក្ខិតព្ព”ន្តិ។ បឋមំ។

២. លក្ខណសុត្តំ

២. “កម្មលក្ខណោ , ភិក្ខវេ, ពាលោ, កម្មលក្ខណោ បណ្ឌិតោ, អបទានសោភនី [អបទានេ សោភតិ (ស្យា. កំ. បី.)] បញ្ញាតិ [បញ្ញត្តិ (?)]។ តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ វេទិតព្ពោ។ កតមេហិ តីហិ? កាយទុច្ចរិតេន, វចីទុច្ចរិតេន, មនោទុច្ចរិតេន។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ វេទិតព្ពោ។

“តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វេទិតព្ពោ។ កតមេហិ តីហិ? កាយសុចរិតេន, វចីសុចរិតេន, មនោសុចរិតេន។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វេទិតព្ពោ។

“តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ – ‘យេហិ តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ វេទិតព្ពោ តេ តយោ ធម្មេ អភិនិវជ្ជេត្វា, យេហិ តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វេទិតព្ពោ តេ តយោ ធម្មេ សមាទាយ វត្តិស្សាមា’តិ។ ឯវញ្ហិ វោ, ភិក្ខវេ, សិក្ខិតព្ព”ន្តិ។ ទុតិយំ។

៣. ចិន្តីសុត្តំ

៣. “តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, ពាលស្ស ពាលលក្ខណានិ ពាលនិមិត្តានិ ពាលាបទានានិ ។ កតមានិ តីណិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ពាលោ ទុច្ចិន្តិតចិន្តី ច ហោតិ ទុព្ភាសិតភាសី ច ទុក្កដកម្មការី ច។ នោចេទំ [នោ ចេតំ (ស្យា. កំ. ក.)], ភិក្ខវេ, ពាលោ ទុច្ចិន្តិតចិន្តី ច អភវិស្ស ទុព្ភាសិតភាសី ច ទុក្កដកម្មការី ច, កេន នំ បណ្ឌិតា ជានេយ្យុំ [តេន នំ បណ្ឌិតា ន ជានេយ្យុំ (ក.), ន នំ បណ្ឌិតា ជានេយ្យុំ (?)] – ‘ពាលោ អយំ ភវំ អសប្បុរិសោ’តិ? យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, ពាលោ ទុច្ចិន្តិតចិន្តី ច ហោតិ ទុព្ភាសិតភាសី ច ទុក្កដកម្មការី ច តស្មា នំ បណ្ឌិតា ជានន្តិ – ‘ពាលោ អយំ ភវំ អសប្បុរិសោ’តិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ ពាលស្ស ពាលលក្ខណានិ ពាលនិមិត្តានិ ពាលាបទានានិ។

“តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, បណ្ឌិតស្ស បណ្ឌិតលក្ខណានិ បណ្ឌិតនិមិត្តានិ បណ្ឌិតាបទានានិ។ កតមានិ តីណិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, បណ្ឌិតោ សុចិន្តិតចិន្តី ច ហោតិ សុភាសិតភាសី ច សុកតកម្មការី ច។ នោ ចេទំ, ភិក្ខវេ, បណ្ឌិតោ សុចិន្តិតចិន្តី ច អភវិស្ស សុភាសិតភាសី ច សុកតកម្មការី ច, កេន នំ បណ្ឌិតា ជានេយ្យុំ – ‘បណ្ឌិតោ អយំ ភវំ សប្បុរិសោ’តិ? យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, បណ្ឌិតោ សុចិន្តិតចិន្តី ច ហោតិ សុភាសិតភាសី ច សុកតកម្មការី ច តស្មា នំ បណ្ឌិតា ជានន្តិ – ‘បណ្ឌិតោ អយំ ភវំ សប្បុរិសោ’តិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ បណ្ឌិតស្ស បណ្ឌិតលក្ខណានិ បណ្ឌិតនិមិត្តានិ បណ្ឌិតាបទានានិ។ តស្មាតិហ…។ តតិយំ។

៤. អច្ចយសុត្តំ

៤. “តីហិ , ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ វេទិតព្ពោ។ កតមេហិ តីហិ? អច្ចយំ អច្ចយតោ ន បស្សតិ, អច្ចយំ អច្ចយតោ ទិស្វា យថាធម្មំ នប្បដិករោតិ, បរស្ស ខោ បន អច្ចយំ ទេសេន្តស្ស យថាធម្មំ នប្បដិគ្គណ្ហាតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ វេទិតព្ពោ។

“តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វេទិតព្ពោ។ កតមេហិ តីហិ? អច្ចយំ អច្ចយតោ បស្សតិ, អច្ចយំ អច្ចយតោ ទិស្វា យថាធម្មំ បដិករោតិ, បរស្ស ខោ បន អច្ចយំ ទេសេន្តស្ស យថាធម្មំ បដិគ្គណ្ហាតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វេទិតព្ពោ។ តស្មាតិហ…។ ចតុត្ថំ។

៥. អយោនិសោសុត្តំ

៥. “តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ វេទិតព្ពោ។ កតមេហិ តីហិ? អយោនិសោ បញ្ហំ កត្តា ហោតិ, អយោនិសោ បញ្ហំ វិស្សជ្ជេតា ហោតិ, បរស្ស ខោ បន យោនិសោ បញ្ហំ វិស្សជ្ជិតំ បរិមណ្ឌលេហិ បទព្យញ្ជនេហិ សិលិដ្ឋេហិ ឧបគតេហិ នាព្ភនុមោទិតា ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ វេទិតព្ពោ។

“តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វេទិតព្ពោ។ កតមេហិ តីហិ? យោនិសោ បញ្ហំ កត្តា ហោតិ, យោនិសោ បញ្ហំ វិស្សជ្ជេតា ហោតិ, បរស្ស ខោ បន យោនិសោ បញ្ហំ វិស្សជ្ជិតំ បរិមណ្ឌលេហិ បទព្យញ្ជនេហិ សិលិដ្ឋេហិ ឧបគតេហិ អព្ភនុមោទិតា ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វេទិតព្ពោ។ តស្មាតិហ…។ បញ្ចមំ។

៦. អកុសលសុត្តំ

៦. “តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ វេទិតព្ពោ។ កតមេហិ តីហិ? អកុសលេន កាយកម្មេន, អកុសលេន វចីកម្មេន, អកុសលេន មនោកម្មេន។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ វេទិតព្ពោ។

“តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វេទិតព្ពោ។ កតមេហិ តីហិ? កុសលេន កាយកម្មេន , កុសលេន វចីកម្មេន, កុសលេន មនោកម្មេន។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វេទិតព្ពោ។ តស្មាតិហ…។ ឆដ្ឋំ។

៧. សាវជ្ជសុត្តំ

៧. “តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ វេទិតព្ពោ។ កតមេហិ តីហិ? សាវជ្ជេន កាយកម្មេន, សាវជ្ជេន វចីកម្មេន, សាវជ្ជេន មនោកម្មេន…បេ.… អនវជ្ជេន កាយកម្មេន, អនវជ្ជេន វចីកម្មេន,

អនវជ្ជេន មនោកម្មេន...បេ...។ សត្តមំ។

៨. សព្យាពជ្ឈសុត្តំ

៨. “តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ វេទិតព្ពោ។ កតមេហិ តីហិ? សព្យាពជ្ឈេន កាយកម្មេន, សព្យាពជ្ឈេន វចីកម្មេន, សព្យាពជ្ឈេន មនោកម្មេន...បេ... អព្យាពជ្ឈេន កាយកម្មេន, អព្យាពជ្ឈេន វចីកម្មេន , អព្យាពជ្ឈេន មនោកម្មេន។ ឥមេហិ, ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វេទិតព្ពោ។

“តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ – ‘យេហិ តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ វេទិតព្ពោ តេ តយោ ធម្មេ អភិនិវជ្ជេត្វា, យេហិ តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វេទិតព្ពោ តេ តយោ ធម្មេ សមាទាយ វត្តិស្សាមា’តិ។ ឯវញ្ហិ វោ, ភិក្ខវេ, សិក្ខិតព្ព”ន្តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ខតសុត្តំ

៩. “តីហិ , ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ អព្យត្តោ អសប្បុរិសោ ខតំ ឧបហតំ អត្តានំ បរិហរតិ, សាវជ្ជោ ច ហោតិ សានុវជ្ជោ ច វិញ្ញូនំ, ពហុញ្ច អបុញ្ញំ បសវតិ។ កតមេហិ តីហិ? កាយទុច្ចរិតេន, វចីទុច្ចរិតេន, មនោទុច្ចរិតេន។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ អព្យត្តោ អសប្បុរិសោ ខតំ ឧបហតំ អត្តានំ បរិហរតិ, សាវជ្ជោ ច ហោតិ សានុវជ្ជោ ច វិញ្ញូនំ, ពហុញ្ច អបុញ្ញំ បសវតិ។

“តីហិ , ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វិយត្តោ សប្បុរិសោ អក្ខតំ អនុបហតំ អត្តានំ បរិហរតិ, អនវជ្ជោ ច ហោតិ អននុវជ្ជោ ច វិញ្ញូនំ, ពហុញ្ច បុញ្ញំ បសវតិ។ កតមេហិ តីហិ? កាយសុចរិតេន, វចីសុចរិតេន, មនោសុចរិតេន។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វិយត្តោ សប្បុរិសោ អក្ខតំ អនុបហតំ អត្តានំ បរិហរតិ, អនវជ្ជោ ច ហោតិ អននុវជ្ជោ ច វិញ្ញូនំ, ពហុញ្ច បុញ្ញំ បសវតី”តិ។ នវមំ។

១០. មលសុត្តំ

១០. “តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ តយោ មលេ អប្បហាយ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ និរយេ។ កតមេហិ តីហិ? ទុស្សីលោ ច ហោតិ, ទុស្សីល្យមលញ្ចស្ស អប្បហីនំ ហោតិ; ឥស្សុកី ច ហោតិ, ឥស្សាមលញ្ចស្ស អប្បហីនំ ហោតិ; មច្ឆរី ច ហោតិ, មច្ឆេរមលញ្ចស្ស អប្បហីនំ ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ឥមេ តយោ មលេ អប្បហាយ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ និរយេ។

“តីហិ , ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ តយោ មលេ បហាយ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ សគ្គេ។ កតមេហិ តីហិ? សីលវា ច ហោតិ, ទុស្សីល្យមលញ្ចស្ស បហីនំ ហោតិ; អនិស្សុកី ច ហោតិ, ឥស្សាមលញ្ចស្ស បហីនំ ហោតិ; អមច្ឆរី ច ហោតិ, មច្ឆេរមលញ្ចស្ស បហីនំ ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ឥមេ តយោ មលេ បហាយ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ សគ្គេ”តិ។ ទសមំ។

ពាលវគ្គោ បឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ភយំ លក្ខណចិន្តី ច, អច្ចយញ្ច អយោនិសោ;
អកុសលញ្ច សាវជ្ជំ, សព្យាពជ្ឈខតំ មលន្តិ។

២. រថការវគ្គោ

១. ញាតសុត្តំ

១១. “តីហិ , ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ញាតោ ភិក្ខុ ពហុជនអហិតាយ បដិបន្នោ ហោតិ ពហុជនទុក្ខាយ, ពហុនោ ជនស្ស អនត្ថាយ អហិតាយ ទុក្ខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេហិ តីហិ? អននុលោមិកេ កាយកម្មេ សមាទបេតិ, អននុលោមិកេ វចីកម្មេ សមាទបេតិ, អននុលោមិកេសុ ធម្មេសុ សមាទបេតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ញាតោ ភិក្ខុ ពហុជនអហិតាយ បដិបន្នោ ហោតិ ពហុជនទុក្ខាយ, ពហុនោ ជនស្ស អនត្ថាយ អហិតាយ ទុក្ខាយ ទេវមនុស្សានំ។

“តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ញាតោ ភិក្ខុ ពហុជនហិតាយ បដិបន្នោ ហោតិ ពហុជនសុខាយ, ពហុនោ ជនស្ស អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេហិ តីហិ? អនុលោមិកេ កាយកម្មេ សមាទបេតិ, អនុលោមិកេ វចីកម្មេ សមាទបេតិ, អនុលោមិកេសុ ធម្មេសុ សមាទបេតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ញាតោ ភិក្ខុ ពហុជនហិតាយ បដិបន្នោ ហោតិ ពហុជនសុខាយ, ពហុនោ ជនស្ស អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សាន”ន្តិ។ បឋមំ។

២. សារណីយសុត្តំ

១២. “តីណិមានិ , ភិក្ខវេ, រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស យាវជីវំ សារណីយានិ [សរណីយានិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ភវន្តិ។ កតមានិ តីណិ? យស្មិំ, ភិក្ខវេ, បទេសេ រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាវសិត្តោ ជាតោ ហោតិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, បឋមំ រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស យាវជីវំ សារណីយំ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, យស្មិំ បទេសេ រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាវសិត្តោ ហោតិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, ទុតិយំ រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស យាវជីវំ សារណីយំ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, យស្មិំ បទេសេ រាជា ខត្តិយោ មុទ្ធាវសិត្តោ សង្គាមំ អភិវិជិនិត្វា វិជិតសង្គាមោ តមេវ សង្គាមសីសំ អជ្ឈាវសតិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, តតិយំ រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស យាវជីវំ សារណីយំ ហោតិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស យាវជីវំ សារណីយានិ ភវន្តិ។

“ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិមានិ ភិក្ខុស្ស យាវជីវំ សារណីយានិ ភវន្តិ។ កតមានិ តីណិ? យស្មិំ, ភិក្ខវេ, បទេសេ ភិក្ខុ កេសមស្សុំ ឱហារេត្វា កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ហោតិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, បឋមំ ភិក្ខុស្ស យាវជីវំ សារណីយំ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, យស្មិំ បទេសេ ភិក្ខុ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខសមុទយោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, ទុតិយំ ភិក្ខុស្ស យាវជីវំ សារណីយំ ហោតិ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, យស្មិំ បទេសេ ភិក្ខុ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, តតិយំ ភិក្ខុស្ស យាវជីវំ សារណីយំ ហោតិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ ភិក្ខុស្ស យាវជីវំ សារណីយានិ ភវន្តី”តិ។ ទុតិយំ។

៣. អាសំសសុត្តំ

១៣. “តយោមេ , ភិក្ខវេ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ តយោ? និរាសោ, អាសំសោ, វិគតាសោ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ បុគ្គលោ និរាសោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ នីចេ កុលេ បច្ចាជាតោ ហោតិ, ចណ្ឌាលកុលេ វា វេនកុលេ [វេណកុលេ (ស្យា. កំ. បី.)] វា នេសាទកុលេ វា រថការកុលេ វា បុក្កុសកុលេ វា ទលិទ្ទេ អប្បន្នបានភោជនេ កសិរវុត្តិកេ, យត្ថ កសិរេន ឃាសច្ឆាទោ លព្ភតិ។ សោ ច ហោតិ ទុព្ពណ្ណោ ទុទ្ទសិកោ ឱកោដិមកោ ពវ្ហាពាធោ [ពហ្វាពាធោ (ស្យា. កំ. បី. ក.)] កាណោ វា កុណី វា ខញ្ជោ វា បក្ខហតោ វា, ន លាភី អន្នស្ស បានស្ស វត្ថស្ស យានស្ស មាលាគន្ធវិលេបនស្ស សេយ្យាវសថបទីបេយ្យស្ស។ សោ សុណាតិ –

‘ឥត្ថន្នាមោ កិរ ខត្តិយោ ខត្តិយេហិ ខត្តិយាភិសេកេន អភិសិត្តោ’តិ។ តស្ស ន ឯវំ ហោតិ – ‘កុទាស្សុ នាម មម្បិ ខត្តិយា ខត្តិយាភិសេកេន អភិសិញ្ចិស្សន្តី’តិ! អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ និរាសោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អាសំសោ? ឥធ , ភិក្ខវេ, រញ្ញោ ខត្តិយស្ស មុទ្ធាវសិត្តស្ស ជេដ្ឋោ បុត្តោ ហោតិ អាភិសេកោ អនភិសិត្តោ អចលប្បត្តោ [មចលប្បត្តោ (សី. បី.)]។ សោ សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមោ កិរ ខត្តិយោ ខត្តិយេហិ ខត្តិយាភិសេកេន អភិសិត្តោ’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘កុទាស្សុ នាម មម្បិ ខត្តិយា ខត្តិយាភិសេកេន អភិសិញ្ចិស្សន្តី’តិ! អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អាសំសោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ វិគតាសោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, រាជា ហោតិ ខត្តិយោ មុទ្ធាវសិត្តោ។ សោ សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមោ កិរ ខត្តិយោ ខត្តិយេហិ ខត្តិយាភិសេកេន អភិសិត្តោ’តិ។ តស្ស ន ឯវំ ហោតិ – ‘កុទាស្សុ នាម មម្បិ ខត្តិយា ខត្តិយាភិសេកេន អភិសិញ្ចិស្សន្តី’តិ! តំ កិស្ស ហេតុ? យា ហិស្ស, ភិក្ខវេ, បុព្ពេ អនភិសិត្តស្ស អភិសេកាសា សា [សាស្ស (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បដិប្បស្សទ្ធា។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ វិគតាសោ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។

“ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា ភិក្ខូសុ។ កតមេ តយោ? និរាសោ, អាសំសោ, វិគតាសោ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ និរាសោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ទុស្សីលោ ហោតិ បាបធម្មោ អសុចិ សង្កស្សរសមាចារោ បដិច្ឆន្នកម្មន្តោ អស្សមណោ សមណបដិញ្ញោ អព្រហ្មចារី ព្រហ្មចារិបដិញ្ញោ អន្តោបូតិ អវស្សុតោ កសម្ពុជាតោ។ សោ សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមោ កិរ ភិក្ខុ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតី’តិ។ តស្ស ន ឯវំ ហោតិ – ‘កុទាស្សុ នាម អហម្បិ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សាមី’តិ! អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ និរាសោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អាសំសោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ កល្យាណធម្មោ។ សោ សុណាតិ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតី’តិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘កុទាស្សុ នាម អហម្បិ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សាមី’តិ! អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អាសំសោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ វិគតាសោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អរហំ ហោតិ ខីណាសវោ។ សោ សុណាតិ – ‘ឥត្ថន្នាមោ កិរ ភិក្ខុ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតី’តិ។ តស្ស ន ឯវំ ហោតិ – ‘កុទាស្សុ នាម អហម្បិ អាសវានំ ខយា…បេ.… សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សាមី’តិ! តំ កិស្ស ហេតុ? យា ហិស្ស, ភិក្ខវេ, បុព្ពេ អវិមុត្តស្ស វិមុត្តាសា សា បដិប្បស្សទ្ធា។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ វិគតាសោ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា ភិក្ខូសូ”តិ។ តតិយំ។

៤. ចក្កវត្តិសុត្តំ

១៤. “យោបិ សោ, ភិក្ខវេ, រាជា ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា សោបិ ន អរាជកំ ចក្កំ វត្តេតី”តិ។ ឯវំ វុត្តេ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កោ បន, ភន្តេ, រញ្ញោ ចក្កវត្តិស្ស ធម្មិកស្ស ធម្មរញ្ញោ រាជា”តិ [ចក្កន្តិ (ក.)]? “ធម្មោ, ភិក្ខូ”តិ ភគវា អវោច – “ឥធ, ភិក្ខុ, រាជា ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា ធម្មំយេវ និស្សាយ [គរុករោន្តោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ធម្មំ សក្ករោន្តោ ធម្មំ គរុំ ករោន្តោ ធម្មំ អបចាយមានោ ធម្មទ្ធជោ ធម្មកេតុ ធម្មាធិបតេយ្យោ ធម្មិកំ រក្ខាវរណគុត្តិំ សំវិទហតិ អន្តោជនស្មិំ”។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខុ, រាជា ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា ធម្មំយេវ និស្សាយ ធម្មំ សក្ករោន្តោ ធម្មំ គរុំ ករោន្តោ ធម្មំ អបចាយមានោ ធម្មទ្ធជោ ធម្មកេតុ ធម្មាធិបតេយ្យោ ធម្មិកំ រក្ខាវរណគុត្តិំ សំវិទហតិ ខត្តិយេសុ, អនុយន្តេសុ [អនុយុត្តេសុ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], ពលកាយស្មិំ, ព្រាហ្មណគហបតិកេសុ , នេគមជានបទេសុ, សមណព្រាហ្មណេសុ, មិគបក្ខីសុ។ ស ខោ សោ ភិក្ខុ រាជា ចក្កវត្តី ធម្មិកោ ធម្មរាជា ធម្មំយេវ និស្សាយ ធម្មំ សក្ករោន្តោ ធម្មំ គរុំ ករោន្តោ ធម្មំ អបចាយមានោ ធម្មទ្ធជោ ធម្មកេតុ ធម្មាធិបតេយ្យោ ធម្មិកំ រក្ខាវរណគុត្តិំ សំវិទហិត្វា អន្តោជនស្មិំ, ធម្មិកំ រក្ខាវរណគុត្តិំ សំវិទហិត្វា ខត្តិយេសុ, អនុយន្តេសុ, ពលកាយស្មិំ, ព្រាហ្មណគហបតិកេសុ, នេគមជានបទេសុ, សមណព្រាហ្មណេសុ, មិគបក្ខីសុ, ធម្មេនេវ ចក្កំ វត្តេតិ។ តំ ហោតិ ចក្កំ អប្បដិវត្តិយំ កេនចិ មនុស្សភូតេន បច្ចត្ថិកេន បាណិនា។

“ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខុ [ភិក្ខវេ (ក.)], តថាគតោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ធម្មិកោ ធម្មរាជា ធម្មំយេវ និស្សាយ ធម្មំ សក្ករោន្តោ ធម្មំ គរុំ ករោន្តោ ធម្មំ អបចាយមានោ ធម្មទ្ធជោ ធម្មកេតុ ធម្មាធិបតេយ្យោ ធម្មិកំ រក្ខាវរណគុត្តិំ សំវិទហតិ កាយកម្មស្មិំ – ‘ឯវរូបំ កាយកម្មំ សេវិតព្ពំ, ឯវរូបំ កាយកម្មំ ន សេវិតព្ព’”ន្តិ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខុ, តថាគតោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ធម្មិកោ ធម្មរាជា ធម្មំយេវ និស្សាយ ធម្មំ សក្ករោន្តោ ធម្មំ គរុំ ករោន្តោ ធម្មំ អបចាយមានោ ធម្មទ្ធជោ ធម្មកេតុ ធម្មាធិបតេយ្យោ ធម្មិកំ រក្ខាវរណគុត្តិំ សំវិទហតិ វចីកម្មស្មិំ – ‘ឯវរូបំ វចីកម្មំ សេវិតព្ពំ, ឯវរូបំ វចីកម្មំ ន សេវិតព្ព’ន្តិ…បេ.… មនោកម្មស្មិំ – ‘ឯវរូបំ មនោកម្មំ សេវិតព្ពំ, ឯវរូបំ មនោកម្មំ ន សេវិតព្ព’”ន្តិ។

“ស ខោ សោ, ភិក្ខុ, តថាគតោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ធម្មិកោ ធម្មរាជា ធម្មំយេវ និស្សាយ ធម្មំ សក្ករោន្តោ ធម្មំ គរុំ ករោន្តោ ធម្មំ អបចាយមានោ ធម្មទ្ធជោ ធម្មកេតុ ធម្មាធិបតេយ្យោ ធម្មិកំ រក្ខាវរណគុត្តិំ សំវិទហិត្វា កាយកម្មស្មិំ, ធម្មិកំ រក្ខាវរណគុត្តិំ សំវិទហិត្វា វចីកម្មស្មិំ, ធម្មិកំ រក្ខាវរណគុត្តិំ សំវិទហិត្វា មនោកម្មស្មិំ, ធម្មេនេវ អនុត្តរំ ធម្មចក្កំ បវត្តេតិ។ តំ ហោតិ ចក្កំ អប្បដិវត្តិយំ សមណេន វា ព្រាហ្មណេន វា ទេវេន វា មារេន វា ព្រហ្មុនា វា កេនចិ វា លោកស្មិ”ន្តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. សចេតនសុត្តំ

១៥. ឯកំ សមយំ ភគវា ពារាណសិយំ វិហរតិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, រាជា អហោសិ សចេតនោ [បចេតនោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] នាម។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា សចេតនោ រថការំ អាមន្តេសិ – ‘ឥតោ មេ, សម្ម រថការ, ឆន្នំ មាសានំ អច្ចយេន សង្គាមោ ភវិស្សតិ។ សក្ខិស្សសិ [សក្ខសិ (ស្យា. កំ. បី.)] មេ, សម្ម រថការ, នវំ ចក្កយុគំ កាតុ’ន្តិ? ‘សក្កោមិ ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, រថការោ រញ្ញោ សចេតនស្ស បច្ចស្សោសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រថការោ ឆហិ មាសេហិ ឆារត្តូនេហិ ឯកំ ចក្កំ និដ្ឋាបេសិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រាជា សចេតនោ រថការំ អាមន្តេសិ – ‘ឥតោ មេ, សម្ម រថការ, ឆន្នំ ទិវសានំ អច្ចយេន សង្គាមោ ភវិស្សតិ, និដ្ឋិតំ នវំ ចក្កយុគ’ន្តិ? ‘ឥមេហិ ខោ, ទេវ, ឆហិ មាសេហិ ឆារត្តូនេហិ ឯកំ ចក្កំ និដ្ឋិត’ន្តិ។ ‘សក្ខិស្សសិ បន មេ, សម្ម រថការ, ឥមេហិ ឆហិ ទិវសេហិ ទុតិយំ ចក្កំ និដ្ឋាបេតុ’ន្តិ? ‘សក្កោមិ ទេវា’តិ ខោ, ភិក្ខវេ, រថការោ ឆហិ ទិវសេហិ ទុតិយំ ចក្កំ និដ្ឋាបេត្វា នវំ ចក្កយុគំ អាទាយ យេន រាជា សចេតនោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា រាជានំ សចេតនំ ឯតទវោច – ‘ឥទំ តេ, ទេវ, នវំ ចក្កយុគំ និដ្ឋិត’ន្តិ។ ‘យញ្ច តេ ឥទំ, សម្ម រថការ, ចក្កំ ឆហិ មាសេហិ និដ្ឋិតំ ឆារត្តូនេហិ យញ្ច តេ ឥទំ ចក្កំ ឆហិ ទិវសេហិ និដ្ឋិតំ, ឥមេសំ កិំ នានាករណំ? នេសាហំ កិញ្ចិ នានាករណំ បស្សាមី’តិ។ ‘អត្ថេសំ, ទេវ, នានាករណំ។ បស្សតុ ទេវោ នានាករណ’”ន្តិ។

“អថ ខោ, ភិក្ខវេ, រថការោ យំ តំ ចក្កំ ឆហិ ទិវសេហិ និដ្ឋិតំ តំ បវត្តេសិ។ តំ បវត្តិតំ សមានំ យាវតិកា អភិសង្ខារស្ស គតិ តាវតិកំ គន្ត្វា ចិង្គុលាយិត្វា ភូមិយំ បបតិ។ យំ បន តំ ចក្កំ ឆហិ មាសេហិ និដ្ឋិតំ ឆារត្តូនេហិ តំ បវត្តេសិ។ តំ បវត្តិតំ សមានំ យាវតិកា អភិសង្ខារស្ស គតិ តាវតិកំ គន្ត្វា អក្ខាហតំ មញ្ញេ អដ្ឋាសិ។

“‘កោ នុ ខោ, សម្ម រថការ, ហេតុ កោ បច្ចយោ យមិទំ [យទិទំ (ក.)] ចក្កំ ឆហិ ទិវសេហិ និដ្ឋិតំ តំ បវត្តិតំ សមានំ យាវតិកា អភិសង្ខារស្ស គតិ តាវតិកំ គន្ត្វា ចិង្គុលាយិត្វា ភូមិយំ បបតិ? កោ បន, សម្ម រថការ, ហេតុ កោ បច្ចយោ យមិទំ ចក្កំ ឆហិ មាសេហិ និដ្ឋិតំ ឆារត្តូនេហិ តំ បវត្តិតំ សមានំ យាវតិកា អភិសង្ខារស្ស គតិ តាវតិកំ គន្ត្វា អក្ខាហតំ មញ្ញេ អដ្ឋាសី’តិ? ‘យមិទំ, ទេវ, ចក្កំ ឆហិ ទិវសេហិ និដ្ឋិតំ តស្ស នេមិបិ សវង្កា សទោសា សកសាវា, អរាបិ សវង្កា សទោសា សកសាវា, នាភិបិ សវង្កា សទោសា សកសាវា។ តំ នេមិយាបិ សវង្កត្តា សទោសត្តា សកសាវត្តា, អរានម្បិ សវង្កត្តា សទោសត្តា សកសាវត្តា, នាភិយាបិ សវង្កត្តា សទោសត្តា សកសាវត្តា បវត្តិតំ សមានំ យាវតិកា អភិសង្ខារស្ស គតិ តាវតិកំ គន្ត្វា ចិង្គុលាយិត្វា ភូមិយំ បបតិ។ យំ បន តំ, ទេវ, ចក្កំ ឆហិ មាសេហិ និដ្ឋិតំ ឆារត្តូនេហិ តស្ស នេមិបិ អវង្កា អទោសា អកសាវា, អរាបិ អវង្កា អទោសា អកសាវា, នាភិបិ អវង្កា អទោសា អកសាវា។ តំ នេមិយាបិ អវង្កត្តា អទោសត្តា អកសាវត្តា, អរានម្បិ អវង្កត្តា អទោសត្តា អកសាវត្តា, នាភិយាបិ អវង្កត្តា អទោសត្តា អកសាវត្តា បវត្តិតំ សមានំ យាវតិកា អភិសង្ខារស្ស គតិ តាវតិកំ គន្ត្វា អក្ខាហតំ មញ្ញេ អដ្ឋាសី’”តិ។

“សិយា ខោ បន, ភិក្ខវេ, តុម្ហាកំ ឯវមស្ស – ‘អញ្ញោ នូន តេន សមយេន សោ រថការោ អហោសី’តិ! ន ខោ បនេតំ, ភិក្ខវេ, ឯវំ ទដ្ឋព្ពំ។ អហំ តេន សមយេន សោ រថការោ អហោសឹ។ តទាហំ, ភិក្ខវេ, កុសលោ ទារុវង្កានំ ទារុទោសានំ ទារុកសាវានំ។ ឯតរហិ ខោ បនាហំ, ភិក្ខវេ, អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កុសលោ កាយវង្កានំ កាយទោសានំ កាយកសាវានំ, កុសលោ វចីវង្កានំ វចីទោសានំ វចីកសាវានំ, កុសលោ មនោវង្កានំ មនោទោសានំ មនោកសាវានំ។ យស្ស កស្សចិ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុស្ស វា ភិក្ខុនិយា វា កាយវង្កោ អប្បហីនោ កាយទោសោ កាយកសាវោ, វចីវង្កោ អប្បហីនោ វចីទោសោ វចីកសាវោ, មនោវង្កោ អប្បហីនោ មនោទោសោ មនោកសាវោ, ឯវំ បបតិតា តេ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មា ធម្មវិនយា, សេយ្យថាបិ តំ ចក្កំ ឆហិ ទិវសេហិ និដ្ឋិតំ។

“យស្ស កស្សចិ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុស្ស វា ភិក្ខុនិយា វា កាយវង្កោ បហីនោ កាយទោសោ កាយកសាវោ, វចីវង្កោ បហីនោ វចីទោសោ វចីកសាវោ, មនោវង្កោ បហីនោ មនោទោសោ មនោកសាវោ , ឯវំ បតិដ្ឋិតា តេ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ, សេយ្យថាបិ តំ ចក្កំ ឆហិ មាសេហិ និដ្ឋិតំ ឆារត្តូនេហិ។

“តស្មាតិហ , ភិក្ខវេ, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ – ‘កាយវង្កំ បជហិស្សាម កាយទោសំ កាយកសាវំ, វចីវង្កំ បជហិស្សាម វចីទោសំ វចីកសាវំ, មនោវង្កំ បជហិស្សាម មនោទោសំ មនោកសាវ’ន្តិ។ ឯវញ្ហិ វោ, ភិក្ខវេ, សិក្ខិតព្ព”ន្តិ។ បញ្ចមំ។

៦. អបណ្ណកសុត្តំ

១៦. “តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អបណ្ណកបដិបទំ [អបណ្ណកតំ បដិបទំ (សី. បី.) ដីកាយ បន សមេតិ] បដិបន្នោ ហោតិ, យោនិ ចស្ស អារទ្ធា ហោតិ អាសវានំ ខយាយ។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ហោតិ, ភោជនេ មត្តញ្ញូ ហោតិ, ជាគរិយំ អនុយុត្តោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ នានុព្យញ្ជនគ្គាហី។ យត្វាធិករណមេនំ [យត្វាធិករណមេតំ (សី.)] ចក្ខុន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា បាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ, រក្ខតិ ចក្ខុន្ទ្រិយំ, ចក្ខុន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ។ សោតេន សទ្ទំ សុត្វា... ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា... ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា... កាយេន ផោដ្ឋព្ពំ ផុសិត្វា... មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ ន និមិត្តគ្គាហី ហោតិ នានុព្យញ្ជនគ្គាហី។ យត្វាធិករណមេនំ មនិន្ទ្រិយំ អសំវុតំ វិហរន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សា បាបកា អកុសលា ធម្មា អន្វាស្សវេយ្យុំ តស្ស សំវរាយ បដិបជ្ជតិ, រក្ខតិ មនិន្ទ្រិយំ, មនិន្ទ្រិយេ សំវរំ អាបជ្ជតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ហោតិ។

“កថញ្ច , ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ភោជនេ មត្តញ្ញូ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ បដិសង្ខា យោនិសោ អាហារំ អាហារេតិ – ‘នេវ ទវាយ ន មទាយ ន មណ្ឌនាយ ន វិភូសនាយ, យាវទេវ ឥមស្ស កាយស្ស ឋិតិយា យាបនាយ វិហឹសូបរតិយា ព្រហ្មចរិយានុគ្គហាយ, ឥតិ បុរាណញ្ច វេទនំ បដិហង្ខាមិ, នវញ្ច វេទនំ ន ឧប្បាទេស្សាមិ, យាត្រា ច មេ ភវិស្សតិ អនវជ្ជតា ច ផាសុវិហារោ ចា’តិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ភោជនេ មត្តញ្ញូ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ជាគរិយំ អនុយុត្តោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ទិវសំ ចង្កមេន និសជ្ជាយ អាវរណីយេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បរិសោធេតិ, រត្តិយា បឋមំ យាមំ ចង្កមេន និសជ្ជាយ អាវរណីយេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បរិសោធេតិ, រត្តិយា មជ្ឈិមំ យាមំ ទក្ខិណេន បស្សេន សីហសេយ្យំ កប្បេតិ បាទេ បាទំ អច្ចាធាយ សតោ សម្បជានោ ឧដ្ឋានសញ្ញំ មនសិ ករិត្វា, រត្តិយា បច្ឆិមំ យាមំ បច្ចុដ្ឋាយ ចង្កមេន និសជ្ជាយ អាវរណីយេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បរិសោធេតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ជាគរិយំ អនុយុត្តោ ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អបណ្ណកបដិបទំ បដិបន្នោ ហោតិ, យោនិ ចស្ស អារទ្ធា ហោតិ អាសវានំ ខយាយា”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. អត្តព្យាពាធសុត្តំ

១៧. “តយោមេ, ភិក្ខវេ, ធម្មា អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តន្តិ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តន្តិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តន្តិ។ កតមេ តយោ? កាយទុច្ចរិតំ, វចីទុច្ចរិតំ, មនោទុច្ចរិតំ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ ធម្មា អត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តន្តិ, បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តន្តិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តន្តិ។

“តយោមេ, ភិក្ខវេ, ធម្មា នេវត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តន្តិ, ន បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តន្តិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តន្តិ។ កតមេ តយោ? កាយសុចរិតំ, វចីសុចរិតំ, មនោសុចរិតំ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ ធម្មា

នេវត្តព្យាពាធាយបិ សំវត្តន្តិ, ន បរព្យាពាធាយបិ សំវត្តន្តិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ សំវត្តន្តី’’តិ។ សត្តមំ។

៨. ទេវលោកសុត្តំ

១៨. ‘‘សចេ វោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ បុច្ឆេយ្យុំ – ‘ទេវលោកូបបត្តិយា, អាវុសោ, សមណេ គោតមេ ព្រហ្មចរិយំ វុស្សថា’តិ? ននុ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ឯវំ បុដ្ឋា អដ្ដីយេយ្យាថ ហរាយេយ្យាថ ជិគុច្ឆេយ្យាថា’’តិ? ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’។ ‘‘ឥតិ កិរ តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, ទិព្ពេន អាយុនា អដ្ដីយថ ហរាយថ ជិគុច្ឆថ, ទិព្ពេន វណ្ណេន ទិព្ពេន សុខេន ទិព្ពេន យសេន ទិព្ពេនាធិបតេយ្យេន អដ្ដីយថ ហរាយថ ជិគុច្ឆថ; បគេវ ខោ បន, ភិក្ខវេ, តុម្ហេហិ កាយទុច្ចរិតេន អដ្ដីយិតព្ពំ ហរាយិតព្ពំ ជិគុច្ឆិតព្ពំ, វចីទុច្ចរិតេន... មនោទុច្ចរិតេន អដ្ដីយិតព្ពំ ហរាយិតព្ពំ ជិគុច្ឆិតព្ព’’ន្តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. បឋមបាបណិកសុត្តំ

១៩. ‘‘តីហិ , ភិក្ខវេ, អង្គេហិ សមន្នាគតោ បាបណិកោ អភព្ពោ អនធិគតំ វា ភោគំ អធិគន្តុំ, អធិគតំ វា ភោគំ ផាតឹ កាតុំ។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, បាបណិកោ បុព្ពណ្ហសមយំ [មជ្ឈន្តិកសមយំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ន សក្កច្ចំ កម្មន្តំ អធិដ្ឋាតិ, មជ្ឈន្តិកសមយំ ន សក្កច្ចំ កម្មន្តំ អធិដ្ឋាតិ, សាយន្ហសមយំ ន សក្កច្ចំ កម្មន្តំ អធិដ្ឋាតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ អង្គេហិ សមន្នាគតោ បាបណិកោ អភព្ពោ អនធិគតំ វា ភោគំ អធិគន្តុំ, អធិគតំ វា ភោគំ ផាតឹ កាតុំ [ផាតិកត្តុំ (សី.), ផាតិកាតុំ (ស្យា. កំ. បី.)]។

‘‘ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អភព្ពោ អនធិគតំ វា កុសលំ ធម្មំ អធិគន្តុំ, អធិគតំ វា កុសលំ ធម្មំ ផាតឹ កាតុំ។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ បុព្ពណ្ហសមយំ ន សក្កច្ចំ សមាធិនិមិត្តំ អធិដ្ឋាតិ, មជ្ឈន្តិកសមយំ ន សក្កច្ចំ សមាធិនិមិត្តំ អធិដ្ឋាតិ, សាយន្ហសមយំ ន សក្កច្ចំ សមាធិនិមិត្តំ អធិដ្ឋាតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អភព្ពោ អនធិគតំ វា កុសលំ ធម្មំ អធិគន្តុំ, អធិគតំ វា កុសលំ ធម្មំ ផាតឹ កាតុំ។

‘‘តីហិ , ភិក្ខវេ, អង្គេហិ សមន្នាគតោ បាបណិកោ ភព្ពោ អនធិគតំ វា ភោគំ អធិគន្តុំ, អធិគតំ វា ភោគំ ផាតឹ កាតុំ។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ , ភិក្ខវេ, បាបណិកោ បុព្ពណ្ហសមយំ សក្កច្ចំ កម្មន្តំ អធិដ្ឋាតិ, មជ្ឈន្តិកសមយំ...បេ.... សាយន្ហសមយំ សក្កច្ចំ កម្មន្តំ អធិដ្ឋាតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ អង្គេហិ សមន្នាគតោ បាបណិកោ ភព្ពោ អនធិគតំ វា ភោគំ អធិគន្តុំ, អធិគតំ វា ភោគំ ផាតឹ កាតុំ។

‘‘ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ ភព្ពោ អនធិគតំ វា កុសលំ ធម្មំ អធិគន្តុំ, អធិគតំ វា កុសលំ ធម្មំ ផាតឹ កាតុំ។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ បុព្ពណ្ហសមយំ សក្កច្ចំ សមាធិនិមិត្តំ អធិដ្ឋាតិ, មជ្ឈន្តិកសមយំ...បេ.... សាយន្ហសមយំ សក្កច្ចំ សមាធិនិមិត្តំ អធិដ្ឋាតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ ភព្ពោ អនធិគតំ វា កុសលំ ធម្មំ អធិគន្តុំ, អធិគតំ វា កុសលំ ធម្មំ ផាតឹ កាតុ’’ន្តិ។ នវមំ។

១០. ទុតិយបាបណិកសុត្តំ

២០. ‘‘តីហិ , ភិក្ខវេ, អង្គេហិ សមន្នាគតោ បាបណិកោ នចិរស្សេវ មហត្តំ វេបុល្លត្តំ [មហន្តត្តំ វា វេបុល្លត្តំ វា (បី. ក.)] បាបុណាតិ ភោគេសុ។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, បាបណិកោ ចក្ខុមា ច ហោតិ វិធុរោ ច និស្សយសម្បន្នោ ច។ កថញ្ច, ភិក្ខវេ, បាបណិកោ ចក្ខុមា ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, បាបណិកោ បណិយំ ជានាតិ – ‘ឥទំ បណិយំ ឯវំ កីតំ, ឯវំ វិក្កយមានំ [វិក្កីយមានំ (?)], ឯត្តកំ មូលំ ភវិស្សតិ, ឯត្តកោ ឧទយោ’តិ [ឧទ្ទយោតិ (សី.)]។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, បាបណិកោ ចក្ខុមា ហោតិ។

‘‘កថញ្ច, ភិក្ខវេ, បាបណិកោ វិធុរោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, បាបណិកោ កុសលោ ហោតិ បណិយំ កេតុញ្ច វិក្កេតុញ្ច។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, បាបណិកោ វិធុរោ ហោតិ។

‘‘កថញ្ច, ភិក្ខវេ, បាបណិកោ និស្សយសម្បន្នោ ហោតិ? ឥធ ភិក្ខវេ , បាបណិកំ យេ តេ គហបតី វា គហបតិបុត្តា វា អឌ្ឍា មហទ្ធនា មហាភោគា តេ ឯវំ ជានន្តិ – ‘អយំ ខោ ភវំ បាបណិកោ ចក្ខុមា វិធុរោ ច បដិពលោ បុត្តទារញ្ច បោសេតុំ, អម្ហាកញ្ច កាលេន កាលំ អនុប្បទាតុ’ន្តិ។ តេ នំ ភោគេហិ និបតន្តិ – ‘ឥតោ, សម្ម បាបណិក, ភោគេ ករិត្វា [ហរិត្វា (សី. ស្យា. កំ.)] បុត្តទារញ្ច បោសេហិ, អម្ហាកញ្ច កាលេន កាលំ អនុប្ប

ទេហី’តិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, បាបណិកោ និស្សយសម្បន្នោ ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ អង្គេហិ សមន្នាគតោ បាបណិកោ នចិរស្សេវ មហត្តំ វេបុល្លត្តំ បាបុណាតិ ភោគេសុ។

“ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ នចិរស្សេវ មហត្តំ វេបុល្លត្តំ បាបុណាតិ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ចក្ខុមា ច ហោតិ វិធុរោ ច និស្សយសម្បន្នោ ច។ កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ចក្ខុមា ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខសមុទយោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ចក្ខុមា ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វិធុរោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ, កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទាយ, ថាមវា ទឡ្ហបរក្កមោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វិធុរោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ និស្សយសម្បន្នោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ យេ តេ ភិក្ខូ ពហុស្សុតា អាគតាគមា ធម្មធរា វិនយធរា មាតិកាធរា តេ កាលេន កាលំ ឧបសង្កមិត្វា បរិបុច្ឆតិ បរិបញ្ហតិ – ‘ឥទំ, ភន្តេ, កថំ, ឥមស្ស កោ អត្ថោ’តិ? តស្ស តេ អាយស្មន្តោ អវិវដញ្ចេវ វិវរន្តិ, អនុត្តានីកតញ្ច ឧត្តានីករោន្តិ, អនេកវិហិតេសុ ច កង្ខាឋានិយេសុ ធម្មេសុ កង្ខំ បដិវិនោទេន្តិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ និស្សយសម្បន្នោ ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ នចិរស្សេវ មហត្តំ វេបុល្លត្តំ បាបុណាតិ កុសលេសុ ធម្មេសូ”តិ។ ទសមំ។

រថការវគ្គោ ទុតិយោ។

បឋមភាណវារោ និដ្ឋិតោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ញាតោ [ញាតកោ (ស្យា. កំ.)] សារណីយោ ភិក្ខុ, ចក្កវត្តី សចេតនោ;
អបណ្ណកត្តា ទេវោ ច, ទុវេ បាបណិកេន ចាតិ។

៣. បុគ្គលវគ្គោ

១. សមិទ្ធសុត្តំ

២១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ អាយស្មា ច សមិទ្ធោ [សវិដ្ឋោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អាយស្មា ច មហាកោដ្ឋិកោ [មហាកោដ្ឋិតោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] យេនាយស្មា សារិបុត្តោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា សារិបុត្តេន សទ្ធិំ សម្មោទិំសុ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ សមិទ្ធំ អាយស្មា សារិបុត្តោ ឯតទវោច –

"តយោមេ, អាវុសោ សមិទ្ធ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ តយោ? កាយសក្ខី, ទិដ្ឋិប្បត្តោ [ទិដ្ឋប្បត្តោ (ក.)], សទ្ធាវិមុត្តោ។ ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ ឥមេសំ, អាវុសោ, តិណ្ណំ បុគ្គលានំ កតមោ តេ បុគ្គលោ ខមតិ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា"តិ?

"តយោមេ, អាវុសោ សារិបុត្ត, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ តយោ? កាយសក្ខី, ទិដ្ឋិប្បត្តោ, សទ្ធាវិមុត្តោ។ ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ ឥមេសំ, អាវុសោ, តិណ្ណំ បុគ្គលានំ យ្វាយំ [យោយំ (ក.)] បុគ្គលោ សទ្ធាវិមុត្តោ, អយំ មេ បុគ្គលោ ខមតិ ឥមេសំ តិណ្ណំ បុគ្គលានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ច។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឥមស្ស, អាវុសោ, បុគ្គលស្ស សទ្ធិន្ទ្រិយំ អធិមត្ត"ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ អាយស្មន្តំ មហាកោដ្ឋិកំ ឯតទវោច – "តយោមេ, អាវុសោ កោដ្ឋិក, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ ។ កតមេ តយោ? កាយសក្ខី, ទិដ្ឋិប្បត្តោ, សទ្ធាវិមុត្តោ។ ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ ឥមេសំ , អាវុសោ, តិណ្ណំ បុគ្គលានំ កតមោ តេ បុគ្គលោ ខមតិ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា"តិ?

"តយោមេ , អាវុសោ សារិបុត្ត, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ តយោ? កាយសក្ខី, ទិដ្ឋិប្បត្តោ, សទ្ធាវិមុត្តោ។ ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ ឥមេសំ, អាវុសោ, តិណ្ណំ បុគ្គលានំ យ្វាយំ បុគ្គលោ កាយសក្ខី, អយំ មេ បុគ្គលោ ខមតិ ឥមេសំ តិណ្ណំ បុគ្គលានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ច។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឥមស្ស, អាវុសោ, បុគ្គលស្ស សមាធិន្ទ្រិយំ អធិមត្ត"ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា មហាកោដ្ឋិកោ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោច – "តយោមេ, អាវុសោ សារិបុត្ត, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ តយោ? កាយសក្ខី , ទិដ្ឋិប្បត្តោ, សទ្ធាវិមុត្តោ។ ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ ឥមេសំ, អាវុសោ, តិណ្ណំ បុគ្គលានំ កតមោ តេ បុគ្គលោ ខមតិ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា"តិ?

"តយោមេ, អាវុសោ កោដ្ឋិក, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ តយោ? កាយសក្ខី, ទិដ្ឋិប្បត្តោ, សទ្ធាវិមុត្តោ។ ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ ឥមេសំ, អាវុសោ, តិណ្ណំ បុគ្គលានំ យ្វាយំ បុគ្គលោ ទិដ្ឋិប្បត្តោ, អយំ មេ បុគ្គលោ ខមតិ ឥមេសំ តិណ្ណំ បុគ្គលានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ច។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឥមស្ស, អាវុសោ, បុគ្គលស្ស បញ្ញិន្ទ្រិយំ អធិមត្ត"ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ អាយស្មន្តញ្ច សមិទ្ធំ អាយស្មន្តញ្ច មហាកោដ្ឋិកំ ឯតទវោច – "ព្យាកតំ ខោ, អាវុសោ, អម្ហេហិ សព្ពេហេវ យថាសកំ បដិភានំ។ អាយាមាវុសោ, យេន ភគវា តេនុបសង្កមិស្សាម; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ ឯតមត្ថំ អារោចេស្សាម។ យថា នោ ភគវា ព្យាករិស្សតិ តថា នំ ធារេស្សាមា"តិ។ "ឯវមាវុសោ"តិ ខោ អាយស្មា ច សមិទ្ធោ អាយស្មា ច មហាកោដ្ឋិកោ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស បច្ចស្សោសុំ។ អថ ខោ អាយស្មា ច សារិបុត្តោ អាយស្មា ច សមិទ្ធោ អាយស្មា ច មហាកោដ្ឋិកោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ យាវតកោ អហោសិ អាយស្មតា ច សមិទ្ធេន អាយស្មតា ច មហាកោដ្ឋិកេន សទ្ធិំ កថាសល្លាបោ តំ សព្ពំ ភគវតោ អារោចេសិ។

"ន ខ្វេត្ថ, សារិបុត្ត, សុករំ ឯកំសេន ព្យាកាតុំ – 'អយំ ឥមេសំ តិណ្ណំ បុគ្គលានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា'តិ។ ឋានញ្ហេតំ, សារិបុត្ត, វិជ្ជតិ យ្វាយំ បុគ្គលោ សទ្ធាវិមុត្តោ ស្វាស្ស [ស្វាយំ (ស្យា. កំ. បី.), សោយំ

(ក.)] អរហត្តាយ បដិបន្នោ, យ្វាយំ បុគ្គលោ កាយសក្ខី ស្វាស្ស សកទាគាមី វា អនាគាមី វា, យោ ចាយំ បុគ្គលោ ទិដ្ឋិប្បត្តោ សោបស្ស [សោយំ (ក.)] សកទាគាមី វា អនាគាមី វា។

“ន ខ្វេត្ថ, សារិបុត្ត, សុករំ ឯកំសេន ព្យាកាតុំ – ‘អយំ ឥមេសំ តិណ្ណំ បុគ្គលានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា’តិ។ ឋានញ្ហេតំ, សារិបុត្ត, វិជ្ជតិ យ្វាយំ បុគ្គលោ កាយសក្ខី ស្វាស្ស អរហត្តាយ បដិបន្នោ, យ្វាយំ បុគ្គលោ សទ្ធាវិមុត្តោ ស្វាស្ស សកទាគាមី វា អនាគាមី វា, យោ ចាយំ បុគ្គលោ ទិដ្ឋិប្បត្តោ សោបស្ស សកទាគាមី វា អនាគាមី វា។

“ន ខ្វេត្ថ, សារិបុត្ត, សុករំ ឯកំសេន ព្យាកាតុំ – ‘អយំ ឥមេសំ តិណ្ណំ បុគ្គលានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា’តិ។ ឋានញ្ហេតំ, សារិបុត្ត, វិជ្ជតិ យ្វាយំ បុគ្គលោ ទិដ្ឋិប្បត្តោ ស្វាស្ស អរហត្តាយ បដិបន្នោ, យ្វាយំ បុគ្គលោ សទ្ធាវិមុត្តោ ស្វាស្ស សកទាគាមី វា អនាគាមី វា, យោ ចាយំ បុគ្គលោ កាយសក្ខី សោបស្ស សកទាគាមី វា អនាគាមី វា។

“ន ខ្វេត្ថ, សារិបុត្ត, សុករំ ឯកំសេន ព្យាកាតុំ – ‘អយំ ឥមេសំ តិណ្ណំ បុគ្គលានំ អភិក្កន្តតរោ ច បណីតតរោ ចា’”តិ។ បឋមំ។

២. គិលានសុត្តំ

២២. [បុ. ប. ៩៤] “តយោមេ, ភិក្ខវេ, គិលានា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ តយោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ គិលានោ លភន្តោ វា សប្បាយានិ ភោជនានិ អលភន្តោ វា សប្បាយានិ ភោជនានិ, លភន្តោ វា សប្បាយានិ ភេសជ្ជានិ អលភន្តោ វា សប្បាយានិ ភេសជ្ជានិ, លភន្តោ វា បតិរូបំ ឧបដ្ឋាកំ អលភន្តោ វា បតិរូបំ ឧបដ្ឋាកំ នេវ វុដ្ឋាតិ តម្ហា អាពាធា។

“ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ គិលានោ លភន្តោ វា សប្បាយានិ ភោជនានិ អលភន្តោ វា សប្បាយានិ ភោជនានិ, លភន្តោ វា សប្បាយានិ ភេសជ្ជានិ អលភន្តោ វា សប្បាយានិ ភេសជ្ជានិ , លភន្តោ វា បតិរូបំ ឧបដ្ឋាកំ អលភន្តោ វា បតិរូបំ ឧបដ្ឋាកំ វុដ្ឋាតិ តម្ហា អាពាធា។

“ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ គិលានោ លភន្តោវ សប្បាយានិ ភោជនានិ នោ អលភន្តោ, លភន្តោវ សប្បាយានិ ភេសជ្ជានិ នោ អលភន្តោ, លភន្តោវ បតិរូបំ ឧបដ្ឋាកំ នោ អលភន្តោ វុដ្ឋាតិ តម្ហា អាពាធា។

“តត្រ, ភិក្ខវេ, យ្វាយំ គិលានោ លភន្តោវ សប្បាយានិ ភោជនានិ នោ អលភន្តោ, លភន្តោវ សប្បាយានិ ភេសជ្ជានិ នោ អលភន្តោ, លភន្តោវ បតិរូបំ ឧបដ្ឋាកំ នោ អលភន្តោ វុដ្ឋាតិ តម្ហា អាពាធា, ឥមំ ខោ, ភិក្ខវេ, គិលានំ បដិច្ច គិលានភត្តំ អនុញ្ញាតំ គិលានភេសជ្ជំ អនុញ្ញាតំ គិលានុបដ្ឋាកោ អនុញ្ញាតោ។ ឥមញ្ច បន, ភិក្ខវេ, គិលានំ បដិច្ច អញ្ញេបិ គិលានា ឧបដ្ឋាតព្ពា។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ គិលានា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។

“ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោមេ គិលានូបមា បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ តយោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ លភន្តោ វា តថាគតំ ទស្សនាយ អលភន្តោ វា តថាគតំ ទស្សនាយ, លភន្តោ វា តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ សវនាយ អលភន្តោ វា តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ សវនាយ នេវ ឱក្កមតិ និយាមំ កុសលេសុ ធម្មេសុ សម្មត្តំ។

“ឥធ, បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ លភន្តោ វា តថាគតំ ទស្សនាយ អលភន្តោ វា តថាគតំ ទស្សនាយ, លភន្តោ វា តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ សវនាយ អលភន្តោ វា តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ សវនាយ ឱក្កមតិ និយាមំ កុសលេសុ ធម្មេសុ សម្មត្តំ។

“ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ លភន្តោវ តថាគតំ ទស្សនាយ នោ អលភន្តោ, លភន្តោវ តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ សវនាយ នោ អលភន្តោ ឱក្កមតិ និយាមំ កុសលេសុ ធម្មេសុ សម្មត្តំ។

“តត្រ , ភិក្ខវេ, យ្វាយំ បុគ្គលោ លភន្តោវ តថាគតំ ទស្សនាយ នោ អលភន្តោ, លភន្តោវ តថាគតប្បវេទិតំ ធម្មវិនយំ សវនាយ នោ អលភន្តោ ឱក្កមតិ និយាមំ កុសលេសុ ធម្មេសុ សម្មត្តំ, ឥមំ ខោ

ភិក្ខវេ, បុគ្គលំ បដិច្ច ធម្មទេសនា អនុញ្ញាតា។ ឥមញ្ច បន, ភិក្ខវេ, បុគ្គលំ បដិច្ច អញ្ញេសម្បិ ធម្មោ ទេសេតព្ពោ។ “ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ គិលានូបមា បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិ”ន្តិ។ ទុតិយំ។

៣. សង្ខារសុត្តំ

២៣. “តយោមេ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ តយោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ សព្យាពជ្ឈំ [សព្យាបជ្ឈំ (សព្ពត្ថ) ឯវមុបរិបិ] កាយសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ, សព្យាពជ្ឈំ វចីសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ, សព្យាពជ្ឈំ មនោសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ។ សោ សព្យាពជ្ឈំ កាយសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា, សព្យាពជ្ឈំ វចីសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា, សព្យាពជ្ឈំ មនោសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា សព្យាពជ្ឈំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។ តមេនំ សព្យាពជ្ឈំ លោកំ ឧបបន្នំ សមានំ សព្យាពជ្ឈា ផស្សា ផុសន្តិ។ សោ សព្យាពជ្ឈេហិ ផស្សេហិ ផុដ្ឋោ សមានោ សព្យាពជ្ឈំ វេទនំ វេទយតិ ឯកន្តទុក្ខំ, សេយ្យថាបិ សត្តា នេរយិកា។

“ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អព្យាពជ្ឈំ កាយសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ, អព្យាពជ្ឈំ វចីសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ, អព្យាពជ្ឈំ មនោសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ។ សោ អព្យាពជ្ឈំ កាយសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា, អព្យាពជ្ឈំ វចីសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា, អព្យាពជ្ឈំ មនោសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា អព្យាពជ្ឈំ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។ តមេនំ អព្យាពជ្ឈំ លោកំ ឧបបន្នំ សមានំ អព្យាពជ្ឈា ផស្សា ផុសន្តិ។ សោ អព្យាពជ្ឈេហិ ផស្សេហិ ផុដ្ឋោ សមានោ អព្យាពជ្ឈំ វេទនំ វេទយតិ ឯកន្តសុខំ, សេយ្យថាបិ ទេវា សុភកិណ្ហា។

“ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ កាយសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ, សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ វចីសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ, សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ មនោសង្ខារំ អភិសង្ខរោតិ។ សោ សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ កាយសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា, សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ វចីសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា, សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ មនោសង្ខារំ អភិសង្ខរិត្វា សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ លោកំ ឧបបជ្ជតិ។ តមេនំ សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ លោកំ ឧបបន្នំ សមានំ សព្យាពជ្ឈាបិ អព្យាពជ្ឈាបិ ផស្សា ផុសន្តិ។ សោ សព្យាពជ្ឈេហិបិ អព្យាពជ្ឈេហិបិ ផស្សេហិ ផុដ្ឋោ សមានោ សព្យាពជ្ឈម្បិ អព្យាពជ្ឈម្បិ វេទនំ វេទយតិ វោកិណ្ណសុខទុក្ខំ, សេយ្យថាបិ មនុស្សា ឯកច្ចេ ច ទេវា ឯកច្ចេ ច វិនិបាតិកា។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិ”ន្តិ។ តតិយំ។

៤. ពហុការសុត្តំ

២៤. “តយោមេ , ភិក្ខវេ, បុគ្គលា បុគ្គលស្ស ពហុការា។ កតមេ តយោ? យំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលំ អាគម្ម បុគ្គលោ ពុទ្ធំ សរណំ គតោ ហោតិ, ធម្មំ សរណំ គតោ ហោតិ, សង្ឃំ សរណំ គតោ ហោតិ; អយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ឥមស្ស បុគ្គលស្ស ពហុការោ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, យំ បុគ្គលំ អាគម្ម បុគ្គលោ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខសមុទយោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ; អយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ឥមស្ស បុគ្គលស្ស ពហុការោ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, យំ បុគ្គលំ អាគម្ម បុគ្គលោ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; អយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ឥមស្ស បុគ្គលស្ស ពហុការោ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុគ្គលា បុគ្គលស្ស ពហុការា។

“ឥមេហិ ច បន, ភិក្ខវេ, តីហិ បុគ្គលេហិ ឥមស្ស បុគ្គលស្ស នត្ថញ្ញោ បុគ្គលោ ពហុការោតិ វទាមិ។ ឥមេសំ បន, ភិក្ខវេ, តិណ្ណំ បុគ្គលានំ ឥមិនា បុគ្គលេន ន សុប្បតិការំ វទាមិ, យទិទំ អភិវាទនបច្ចុដ្ឋានអញ្ជលិកម្មសាមីចិកម្មចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសន-គិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានុប្បទានេនា”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. វជិរូបមសុត្តំ

២៥. “តយោមេ , ភិក្ខវេ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ ។ កតមេ តយោ? អរុកូបមចិត្តោ បុគ្គលោ, វិជ្ជូបមចិត្តោ បុគ្គលោ, វជិរូបមចិត្តោ បុគ្គលោ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, អរុកូបមចិត្តោ បុគ្គលោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ កោធនោ ហោតិ ឧបាយាសពហុលោ អប្បម្បិ វុត្តោ សមានោ អភិសជ្ជតិ កុប្បតិ ព្យាបជ្ជតិ

បតិត្ថីយតិ កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករោតិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, ទុដ្ឋារុកោ [ទុដ្ឋារុកា (សី.)] កដ្ឋេន វា កឋលាយ [កថលាយ (ស្យា. កំ. ក.), កឋលេន-កថលេន (អដ្ឋកថា)] វា ឃដ្ដិតោ [ឃដ្ដិតា (សី.)] ភិយ្យោសោមត្តាយ អាសវំ ទេតិ [អស្សវំនោតិ (សី.)]; ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ កោធនោ ហោតិ ឧបាយាសពហុលោ អប្បម្បិ វុត្តោ សមានោ អភិសជ្ជតិ កុប្បតិ ព្យាបជ្ជតិ បតិត្ថីយតិ កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករោតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អរុកូបមចិត្តោ បុគ្គលោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, វិជ្ជូបមចិត្តោ បុគ្គលោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខសមុទយោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ សេយ្យថាបិ ភិក្ខវេ, ចក្ខុមា បុរិសោ រត្តន្ធការតិមិសាយំ វិជ្ជន្តរិកាយ រូបានិ បស្សេយ្យ; ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ...បេ.... ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, វិជ្ជូបមចិត្តោ បុគ្គលោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, វជិរូបមចិត្តោ បុគ្គលោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, វជិរស្ស នត្ថិ កិញ្ចិ អភេជ្ជំ មណិ វា បាសាណោ វា; ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ អាសវានំ ខយា...បេ.... ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, វជិរូបមចិត្តោ បុគ្គលោ។ ‘ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិ’”ន្តិ [បុ. ប. ១០២]។ បញ្ចមំ។

៦. សេវិតព្ពសុត្តំ

២៦. “តយោមេ , ភិក្ខវេ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ តយោ? អត្ថិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ន សេវិតព្ពោ ន ភជិតព្ពោ ន បយិរុបាសិតព្ពោ។ អត្ថិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សេវិតព្ពោ ភជិតព្ពោ បយិរុបាសិតព្ពោ។ អត្ថិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សក្កត្វា គរុំ កត្វា សេវិតព្ពោ ភជិតព្ពោ បយិរុបាសិតព្ពោ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ន សេវិតព្ពោ ន ភជិតព្ពោ ន បយិរុបាសិតព្ពោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ហីនោ ហោតិ សីលេន សមាធិនា បញ្ញាយ។ ឯវរូបោ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ន សេវិតព្ពោ ន ភជិតព្ពោ ន បយិរុបាសិតព្ពោ អញ្ញត្រ អនុទ្ទយា អញ្ញត្រ អនុកម្បា។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សេវិតព្ពោ ភជិតព្ពោ បយិរុបាសិតព្ពោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ សទិសោ ហោតិ សីលេន សមាធិនា បញ្ញាយ។ ឯវរូបោ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សេវិតព្ពោ ភជិតព្ពោ បយិរុបាសិតព្ពោ។ តំ កិស្ស ហេតុ? សីលសាមញ្ញគតានំ សតំ សីលកថា ច នោ ភវិស្សតិ, សា ច នោ បវត្តិនី [បវត្តនី (សី. ស្យា. កំ. បី.) បុ. ប. ១២២ បស្សិតព្ពំ] ភវិស្សតិ, សា ច នោ ផាសុ ភវិស្សតិ។ សមាធិសាមញ្ញគតានំ សតំ សមាធិកថា ច នោ ភវិស្សតិ, សា ច នោ បវត្តិនី ភវិស្សតិ, សា ច នោ ផាសុ ភវិស្សតិ។ បញ្ញាសាមញ្ញគតានំ សតំ បញ្ញាកថា ច នោ ភវិស្សតិ, សា ច នោ បវត្តិនី ភវិស្សតិ, សា ច នោ ផាសុ ភវិស្សតីតិ។ តស្មា ឯវរូបោ បុគ្គលោ សេវិតព្ពោ ភជិតព្ពោ បយិរុបាសិតព្ពោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សក្កត្វា គរុំ កត្វា សេវិតព្ពោ ភជិតព្ពោ បយិរុបាសិតព្ពោ? ឥធ, ភិក្ខវេ , ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អធិកោ ហោតិ សីលេន សមាធិនា បញ្ញាយ។ ឯវរូបោ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សក្កត្វា គរុំ កត្វា សេវិតព្ពោ ភជិតព្ពោ បយិរុបាសិតព្ពោ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ឥតិ អបរិបូរំ វា សីលក្ខន្ធំ បរិបូរេស្សាមិ, បរិបូរំ វា សីលក្ខន្ធំ តត្ថ តត្ថ បញ្ញាយ អនុគ្គហេស្សាមិ; អបរិបូរំ វា សមាធិក្ខន្ធំ បរិបូរេស្សាមិ, បរិបូរំ វា សមាធិក្ខន្ធំ តត្ថ តត្ថ បញ្ញាយ អនុគ្គហេស្សាមិ; អបរិបូរំ វា បញ្ញាក្ខន្ធំ បរិបូរេស្សាមិ, បរិបូរំ វា បញ្ញាក្ខន្ធំ តត្ថ តត្ថ បញ្ញាយ អនុគ្គហេស្សាមីតិ។ តស្មា ឯវរូបោ បុគ្គលោ សក្កត្វា គរុំ កត្វា សេវិតព្ពោ ភជិតព្ពោ បយិរុបាសិតព្ពោ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិ”ន្តិ។

“និហីយតិ បុរិសោ និហីនសេវី,
ន ច ហាយេថ កទាចិ តុល្យសេវី;
សេដ្ឋមុបនមំ ឧទេតិ ខិប្បំ,
តស្មា អត្តនោ ឧត្តរិំ ភជេថា”តិ។ ឆដ្ឋំ;

៧. ជិគុច្ឆិតព្ពសុត្តំ

២៧. “តយោមេ , ភិក្ខវេ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មឹ។ កតមេ តយោ? អត្ថិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ជិគុច្ឆិតព្ពោ ន សេវិតព្ពោ ន ភជិតព្ពោ ន បយិរុបាសិតព្ពោ។ អត្ថិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អជ្ឈុបេក្ខិតព្ពោ ន សេវិតព្ពោ ន ភជិតព្ពោ ន បយិរុបាសិតព្ពោ។ អត្ថិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សេវិតព្ពោ ភជិតព្ពោ បយិរុបាសិតព្ពោ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ជិគុច្ឆិតព្ពោ ន សេវិតព្ពោ ន ភជិតព្ពោ ន បយិរុបាសិតព្ពោ? ឥធ , ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ទុស្សីលោ ហោតិ បាបធម្មោ អសុចិ សង្កស្សរសមាចារោ បដិច្ឆន្នកម្មន្តោ, អស្សមណោ សមណបដិញ្ញោ, អព្រហ្មចារី ព្រហ្មចារិបដិញ្ញោ, អន្តោបូតិ អវស្សុតោ កសម្ពុជាតោ។ ឯវរូបោ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ជិគុច្ឆិតព្ពោ ន សេវិតព្ពោ ន ភជិតព្ពោ ន បយិរុបាសិតព្ពោ។ តំ កិស្ស ហេតុ? កិញ្ចាបិ, ភិក្ខវេ, ឯវរូបស្ស បុគ្គលស្ស ន ទិដ្ឋានុគតិំ អាបជ្ជតិ, អថ ខោ នំ បាបកោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ – ‘បាបមិត្តោ បុរិសបុគ្គលោ បាបសហាយោ បាបសម្បវង្កោ’តិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, អហិ គូថគតោ កិញ្ចាបិ ន ទំសតិ [ឌំសតិ (សី. ស្យា.), ឌស្សតិ (បី.)], អថ ខោ នំ មក្ខេតិ; ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, កិញ្ចាបិ ឯវរូបស្ស បុគ្គលស្ស ន ទិដ្ឋានុគតិំ អាបជ្ជតិ, អថ ខោ នំ បាបកោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ – ‘បាបមិត្តោ បុរិសបុគ្គលោ បាបសហាយោ បាបសម្បវង្កោ’តិ។ តស្មា ឯវរូបោ បុគ្គលោ ជិគុច្ឆិតព្ពោ ន សេវិតព្ពោ ន ភជិតព្ពោ ន បយិរុបាសិតព្ពោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អជ្ឈុបេក្ខិតព្ពោ ន សេវិតព្ពោ ន ភជិតព្ពោ ន បយិរុបាសិតព្ពោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ កោធនោ ហោតិ ឧបាយាសពហុលោ , អប្បម្បិ វុត្តោ សមានោ អភិសជ្ជតិ កុប្បតិ ព្យាបជ្ជតិ បតិត្ថីយតិ, កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករោតិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, ទុដ្ឋារុកោ កដ្ឋេន វា កឋលាយ វា ឃដ្ដិតោ ភិយ្យោសោមត្តាយ អាសវំ ទេតិ; ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ...បេ.... សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, តិន្ទុកាលាតំ កដ្ឋេន វា កឋលាយ វា ឃដ្ដិតំ ភិយ្យោសោមត្តាយ ចិច្ចិដាយតិ ចិដិចិដាយតិ; ឯវមេវំ ខោ ភិក្ខវេ...បេ.... សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គូថកូបោ កដ្ឋេន វា កឋលាយ វា ឃដ្ដិតោ ភិយ្យោសោមត្តាយ ទុគ្គន្ធោ ហោតិ; ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ កោធនោ ហោតិ ឧបាយាសពហុលោ, អប្បម្បិ វុត្តោ សមានោ អភិសជ្ជតិ កុប្បតិ ព្យាបជ្ជតិ បតិត្ថីយតិ, កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករោតិ។ ឯវរូបោ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អជ្ឈុបេក្ខិតព្ពោ ន សេវិតព្ពោ ន ភជិតព្ពោ ន បយិរុបាសិតព្ពោ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អក្កោសេយ្យបិ មំ បរិភាសេយ្យបិ មំ អនត្ថម្បិ មំ ករេយ្យាតិ។ តស្មា ឯវរូបោ បុគ្គលោ អជ្ឈុបេក្ខិតព្ពោ ន សេវិតព្ពោ ន ភជិតព្ពោ ន បយិរុបាសិតព្ពោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សេវិតព្ពោ ភជិតព្ពោ បយិរុបាសិតព្ពោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ សីលវា ហោតិ កល្យាណធម្មោ។ ឯវរូបោ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សេវិតព្ពោ ភជិតព្ពោ បយិរុបាសិតព្ពោ។ តំ កិស្ស ហេតុ? កិញ្ចាបិ, ភិក្ខវេ, ឯវរូបស្ស បុគ្គលស្ស ន ទិដ្ឋានុគតិំ អាបជ្ជតិ, អថ ខោ នំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គច្ឆតិ – ‘កល្យាណមិត្តោ បុរិសបុគ្គលោ កល្យាណសហាយោ កល្យាណសម្បវង្កោ’តិ។ តស្មា ឯវរូបោ បុគ្គលោ សេវិតព្ពោ ភជិតព្ពោ បយិរុបាសិតព្ពោ។ ‘ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិ’”ន្តិ។

“និហីយតិ បុរិសោ និហីនសេវី,
ន ច ហាយេថ កទាចិ តុល្យសេវី;
សេដ្ឋមុបនមំ ឧទេតិ ខិប្បំ,
តស្មា អត្តនោ ឧត្តរិំ ភជេថា”តិ។ សត្តមំ;

៨. គូថភាណីសុត្តំ

២៨. “តយោមេ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ ។ កតមេ តយោ? គូថភាណី, បុប្ផភាណី, មធុភាណី។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ គូថភាណី? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ សភគ្គតោ វា បរិសគ្គតោ វា [សភាគតោ វា បរិសាគតោ វា (ស្យា. កំ.)] ញាតិមជ្ឈគតោ វា បូគមជ្ឈគតោ វា រាជកុលមជ្ឈគតោ វា អភិនីតោ សក្ខិបុដ្ឋោ – ‘ឯហម្ភោ បុរិស, យំ ជានាសិ តំ វទេហី’តិ។ សោ អជានំ វា អាហ ‘ជានាមី’តិ, ជានំ វា អាហ ‘ន ជានាមី’តិ, អបស្សំ វា អាហ ‘បស្សាមី’តិ, បស្សំ វា អាហ ‘ន បស្សាមី’តិ [ម. និ. ១.៤៤០; បុ. ប. ៩១]; ឥតិ អត្តហេតុ វា បរហេតុ វា អាមិសកិញ្ចិក្ខហេតុ វា សម្បជានមុសា ភាសិតា ហោតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ គូថភាណី។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បុប្ផភាណី? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ សភគ្គតោ វា បរិសគ្គតោ វា ញាតិមជ្ឈគតោ វា បូគមជ្ឈគតោ វា រាជកុលមជ្ឈគតោ វា អភិនីតោ សក្ខិបុដ្ឋោ – ‘ឯហម្ភោ បុរិស, យំ ជានាសិ តំ វទេហី’តិ, សោ អជានំ វា អាហ ‘ន ជានាមី’តិ, ជានំ វា អាហ ‘ជានាមី’តិ, អបស្សំ វា អាហ ‘ន

បស្សាមី’តិ, បស្សំ វា អាហ ‘បស្សាមី’តិ; ឥតិ អត្តហេតុ វា បរហេតុ វា អាមិសកិញ្ចិក្ខហេតុ វា ន សម្បជានមុសា ភាសិតា ហោតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បុប្ផភាណី។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ មធុភាណី? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ផរុសំ វាចំ បហាយ ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ; យា សា វាចា នេលា កណ្ណសុខា បេមនីយា ហទយង្គមា បោរី ពហុជនកន្តា ពហុជនមនាបា តថារូបឹ វាចំ ភាសិតា ហោតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ មធុភាណី។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិ”ន្តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. អន្ធសុត្តំ

២៩. “តយោមេ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មឹ។ កតមេ តយោ? អន្ធោ, ឯកចក្ខុ, ទ្វិចក្ខុ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អន្ធោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចស្ស បុគ្គលស្ស តថារូបំ ចក្ខុ ន ហោតិ យថារូបេន ចក្ខុនា អនធិគតំ វា ភោគំ អធិគច្ឆេយ្យ អធិគតំ វា ភោគំ ផាតី ករេយ្យ [ផាតិករេយ្យ (សី.)]; តថារូបម្បិស្ស ចក្ខុ ន ហោតិ យថារូបេន ចក្ខុនា កុសលាកុសលេ ធម្មេ ជានេយ្យ, សាវជ្ជានវជ្ជេ ធម្មេ ជានេយ្យ, ហីនប្បណីតេ ធម្មេ ជានេយ្យ, កណ្ហសុក្កសប្បដិភាគេ ធម្មេ ជានេយ្យ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អន្ធោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ឯកចក្ខុ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចស្ស បុគ្គលស្ស តថារូបំ ចក្ខុ ហោតិ យថារូបេន ចក្ខុនា អនធិគតំ វា ភោគំ អធិគច្ឆេយ្យ អធិគតំ វា ភោគំ ផាតី ករេយ្យ; តថារូបំ បនស្ស [តថារូបម្បិស្ស (ស្យា. កំ. បី. ក.)] ចក្ខុ ន ហោតិ យថារូបេន ចក្ខុនា កុសលាកុសលេ ធម្មេ ជានេយ្យ, សាវជ្ជានវជ្ជេ ធម្មេ ជានេយ្យ, ហីនប្បណីតេ ធម្មេ ជានេយ្យ, កណ្ហសុក្កសប្បដិភាគេ ធម្មេ ជានេយ្យ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ឯកចក្ខុ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ទ្វិចក្ខុ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចស្ស បុគ្គលស្ស តថារូបំ ចក្ខុ ហោតិ យថារូបេន ចក្ខុនា អនធិគតំ វា ភោគំ អធិគច្ឆេយ្យ, អធិគតំ វា ភោគំ ផាតី ករេយ្យ; តថារូបម្បិស្ស ចក្ខុ ហោតិ យថារូបេន ចក្ខុនា កុសលាកុសលេ ធម្មេ ជានេយ្យ; សាវជ្ជានវជ្ជេ ធម្មេ ជានេយ្យ, ហីនប្បណីតេ ធម្មេ ជានេយ្យ, កណ្ហសុក្កសប្បដិភាគេ ធម្មេ ជានេយ្យ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ទ្វិចក្ខុ។ ‘ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិ’”ន្តិ។

“ន ចេវ ភោគា តថារូបា, ន ច បុញ្ញានិ កុព្ពតិ;
ឧភយត្ថ កលិគ្គាហោ, អន្ធស្ស ហតចក្ខុនោ។

“អថាបរាយំ អក្ខាតោ, ឯកចក្ខុ ច បុគ្គលោ;
ធម្មាធម្មេន សហោសោ [សំសដ្ឋោ (សី. ស្យា. កំ. បី.), សហោតិ (ក.)], ភោគានិ បរិយេសតិ។

“ថេយ្យេន កូដកម្មេន, មុសាវាទេន ចូភយំ;
កុសលោ ហោតិ សង្ឃាតុំ [សំហាតុំ (ស្យា.)], កាមភោគី ច មានវោ;
ឥតោ សោ និរយំ គន្ត្វា, ឯកចក្ខុ វិហញ្ញតិ។

“ទ្វិចក្ខុ បន អក្ខាតោ, សេដ្ឋោ បុរិសបុគ្គលោ;
ធម្មលទ្ធេហិ ភោគេហិ, ឧដ្ឋានាធិគតំ ធនំ។

“ទទាតិ សេដ្ឋសង្កប្បោ, អព្យគ្គមានសោ នរោ;
ឧបេតិ ភទ្ទកំ ឋានំ, យត្ថ គន្ត្វា ន សោចតិ។

“អន្ធញ្ច ឯកចក្ខុញ្ច, អារកា បរិវជ្ជយេ;
ទ្វិចក្ខុំ បន សេវេថ, សេដ្ឋំ បុរិសបុគ្គល”ន្តិ។ នវមំ;

១០. អវកុជ្ជសុត្តំ

៣០. “តយោមេ , ភិក្ខវេ [បុ. ប. ១០៧-១០៨], បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មឹ។ កតមេ តយោ? អវកុជ្ជបញ្ញោ បុគ្គលោ, ឧច្ឆង្គបញ្ញោ បុគ្គលោ, បុថុបញ្ញោ បុគ្គលោ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, អវកុជ្ជបញ្ញោ

បុគ្គលោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អារាមំ គន្តា ហោតិ អភិក្ខណំ ភិក្ខូនំ សន្តិកេ ធម្មស្សវនាយ។ តស្ស ភិក្ខូ ធម្មំ ទេសេន្តិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេន្តិ។ សោ តស្មិំ អាសនេ និសិន្នោ តស្សា កថាយ នេវ អាទិំ មនសិ ករោតិ, ន មជ្ឈំ មនសិ ករោតិ, ន បរិយោសានំ មនសិ ករោតិ; វុដ្ឋិតោបិ តម្ហា អាសនា តស្សា កថាយ នេវ អាទិំ មនសិ ករោតិ, ន មជ្ឈំ មនសិ ករោតិ, ន បរិយោសានំ មនសិ ករោតិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, កុម្ភោ និក្កុជ្ជោ [និក្កុជ្ជោ (សី. បី.)] តត្រ ឧទកំ អាសិត្តំ វិវដ្ដតិ, នោ សណ្ឋាតិ; ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ អារាមំ គន្តា ហោតិ អភិក្ខណំ ភិក្ខូនំ សន្តិកេ ធម្មស្សវនាយ។ តស្ស ភិក្ខូ ធម្មំ ទេសេន្តិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេន្តិ។ សោ តស្មិំ អាសនេ និសិន្នោ តស្សា កថាយ នេវ អាទិំ មនសិ ករោតិ, ន មជ្ឈំ មនសិ ករោតិ, ន បរិយោសានំ មនសិ ករោតិ; វុដ្ឋិតោបិ តម្ហា អាសនា តស្សា កថាយ នេវាទិំ មនសិ ករោតិ, ន មជ្ឈំ មនសិ ករោតិ, ន បរិយោសានំ មនសិ ករោតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អវកុជ្ជបញ្ញោ បុគ្គលោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, ឧច្ឆង្គបញ្ញោ បុគ្គលោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អារាមំ គន្តា ហោតិ អភិក្ខណំ ភិក្ខូនំ សន្តិកេ ធម្មស្សវនាយ។ តស្ស ភិក្ខូ ធម្មំ ទេសេន្តិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេន្តិ។ សោ តស្មិំ អាសនេ និសិន្នោ តស្សា កថាយ អាទិម្បិ មនសិ ករោតិ, មជ្ឈម្បិ មនសិ ករោតិ, បរិយោសានម្បិ មនសិ ករោតិ; វុដ្ឋិតោ ច ខោ តម្ហា អាសនា តស្សា កថាយ នេវាទិំ មនសិ ករោតិ, ន មជ្ឈំ មនសិ ករោតិ, ន បរិយោសានំ មនសិ ករោតិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, បុរិសស្ស ឧច្ឆង្គេ នានាខជ្ជកានិ អាកិណ្ណានិ – តិលា តណ្ឌុលា មោទកា ពទរា។ សោ តម្ហា អាសនា វុដ្ឋហន្តោ សតិសម្មោសា បកិរេយ្យ។ ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ អារាមំ គន្តា ហោតិ អភិក្ខណំ ភិក្ខូនំ សន្តិកេ ធម្មស្សវនាយ។ តស្ស ភិក្ខូ ធម្មំ ទេសេន្តិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេន្តិ។ សោ តស្មិំ អាសនេ និសិន្នោ តស្សា កថាយ អាទិម្បិ មនសិ ករោតិ, មជ្ឈម្បិ មនសិ ករោតិ, បរិយោសានម្បិ មនសិ ករោតិ; វុដ្ឋិតោ ច ខោ តម្ហា អាសនា តស្សា កថាយ នេវ អាទិំ មនសិ ករោតិ, ន មជ្ឈំ មនសិ ករោតិ, ន បរិយោសានំ មនសិ ករោតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ឧច្ឆង្គបញ្ញោ បុគ្គលោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុថុបញ្ញោ បុគ្គលោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អារាមំ គន្តា ហោតិ អភិក្ខណំ ភិក្ខូនំ សន្តិកេ ធម្មស្សវនាយ។ តស្ស ភិក្ខូ ធម្មំ ទេសេន្តិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេន្តិ។ សោ តស្មិំ អាសនេ និសិន្នោ តស្សា កថាយ អាទិម្បិ មនសិ ករោតិ, មជ្ឈម្បិ មនសិ ករោតិ, បរិយោសានម្បិ មនសិ ករោតិ; វុដ្ឋិតោបិ តម្ហា អាសនា តស្សា កថាយ អាទិម្បិ មនសិ ករោតិ, មជ្ឈម្បិ មនសិ ករោតិ, បរិយោសានម្បិ មនសិ ករោតិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, កុម្ភោ ឧក្កុជ្ជោ តត្រ ឧទកំ អាសិត្តំ សណ្ឋាតិ នោ វិវដ្ដតិ; ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ អារាមំ គន្តា ហោតិ អភិក្ខណំ ភិក្ខូនំ សន្តិកេ ធម្មស្សវនាយ។ តស្ស ភិក្ខូ ធម្មំ ទេសេន្តិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេន្តិ។ សោ តស្មិំ អាសនេ និសិន្នោ តស្សា កថាយ អាទិម្បិ មនសិ ករោតិ, មជ្ឈម្បិ មនសិ ករោតិ, បរិយោសានម្បិ មនសិ ករោតិ; វុដ្ឋិតោបិ តម្ហា អាសនា តស្សា កថាយ អាទិម្បិ មនសិ ករោតិ, មជ្ឈម្បិ មនសិ ករោតិ, បរិយោសានម្បិ មនសិ ករោតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុថុបញ្ញោ បុគ្គលោ។ ‘ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិ’”ន្តិ។

“អវកុជ្ជបញ្ញោ បុរិសោ, ទុម្មេធោ អវិចក្ខណោ;
អភិក្ខណម្បិ ចេ ហោតិ, គន្តា ភិក្ខូន សន្តិកេ។

“អាទិំ កថាយ មជ្ឈញ្ច, បរិយោសានញ្ច តាទិសោ;
ឧគ្គហេតុំ ន សក្កោតិ, បញ្ញា ហិស្ស ន វិជ្ជតិ។

“ឧច្ឆង្គបញ្ញោ បុរិសោ, សេយ្យោ ឯតេន វុច្ចតិ;
អភិក្ខណម្បិ ចេ ហោតិ, គន្តា ភិក្ខូន សន្តិកេ។

“អាទិំ កថាយ មជ្ឈញ្ច, បរិយោសានញ្ច តាទិសោ;
និសិន្នោ អាសនេ តស្មិំ, ឧគ្គហេត្វាន ព្យញ្ជនំ;
វុដ្ឋិតោ នប្បជានាតិ, គហិតំ ហិស្ស [គហិតម្បិស្ស (ក.)] មុស្សតិ។

“បុថុបញ្ញោ ច បុរិសោ, សេយ្យោ ឯតេហិ [ឯតេន (ក.)] វុច្ចតិ;
អភិក្ខណម្បិ ចេ ហោតិ, គន្តា ភិក្ខូន សន្តិកេ។

“អាទី កថាយ មជ្ឈញ្ច, បរិយោសានញ្ច តាទិសោ;
និសិន្នោ អាសនេ តស្មិំ, ឧគ្គហេត្វាន ព្យញ្ជនំ។

“ធារេតិ សេដ្ឋសង្កប្បោ, អព្យគ្គមានសោ នរោ;
ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ, ទុក្ខស្សន្តករោ សិយា”តិ។ ទសមំ;

បុគ្គលវគ្គោ តតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

សមិទ្ធ [កាយសក្ខិ (សី.), សវិដ្ឋ (ស្យា. កំ.), សេដ្ឋ (ក.)] -គិលាន-សង្ខារា, ពហុការា វជិរេន ច;
សេវិ-ជិគុច្ឆ-គូថភាណី, អន្ធោ ច អវកុជ្ជតាតិ។

៤. ទេវទូតវគ្គោ

១. សព្រហ្មកសុត្តំ

៣១. “សព្រហ្មកានិ , ភិក្ខវេ, តានិ កុលានិ យេសំ បុត្តានំ មាតាបិតរោ អជ្ឈាគារេ បូជិតា ហោន្តិ។ សបុព្ពាចរិយកានិ, ភិក្ខវេ, តានិ កុលានិ យេសំ បុត្តានំ មាតាបិតរោ អជ្ឈាគារេ បូជិតា ហោន្តិ។ សាហុនេយ្យានិ , ភិក្ខវេ, តានិ កុលានិ យេសំ បុត្តានំ មាតាបិតរោ អជ្ឈាគារេ បូជិតា ហោន្តិ។ ‘ព្រហ្មា’តិ, ភិក្ខវេ, មាតាបិតូនំ ឯតំ អធិវចនំ។ ‘បុព្ពាចរិយា’តិ, ភិក្ខវេ, មាតាបិតូនំ ឯតំ អធិវចនំ។ ‘អាហុនេយ្យា’តិ , ភិក្ខវេ, មាតាបិតូនំ ឯតំ អធិវចនំ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ពហុការា, ភិក្ខវេ, មាតាបិតរោ បុត្តានំ, អាបាទកា បោសកា, ឥមស្ស លោកស្ស ទស្សេតារោតិ។

“ព្រហ្មាតិ មាតាបិតរោ, បុព្ពាចរិយាតិ វុច្ចរេ;
អាហុនេយ្យា ច បុត្តានំ, បជាយ អនុកម្បកា។

“តស្មា ហិ នេ នមស្សេយ្យ, សក្ករេយ្យ ច បណ្ឌិតោ;
អន្នេន អថ បានេន, វត្ថេន សយនេន ច;
ឧច្ឆាទនេន ន្ហាបនេន [នហាបនេន (សី.)], បាទានំ ធោវនេន ច។

“តាយ នំ បារិចរិយាយ, មាតាបិតូសុ បណ្ឌិតា;
ឥធេវ [ឥធ ចេវ (សី.)] នំ បសំសន្តិ, បេច្ច សគ្គេ បមោទតី”តិ [សគ្គេ ច មោទតីតិ (សី.) ឥតិវុ. ១០៦ ឥតិវុត្តកេ]។ បឋមំ;

២. អានន្ទសុត្តំ

៣២. អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“សិយា នុ ខោ, ភន្តេ, ភិក្ខុនោ តថារូបោ សមាធិបដិលាភោ យថា ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា នាស្សុ, ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា នាស្សុ; យញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតោ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តិ តញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យា”តិ? “សិយា, អានន្ទ, ភិក្ខុនោ តថារូបោ សមាធិបដិលាភោ យថា ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា នាស្សុ, ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា នាស្សុ; យញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតោ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តិ តញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យា”តិ។

“យថា កថំ បន, ភន្តេ, សិយា ភិក្ខុនោ តថារូបោ សមាធិបដិលាភោ យថា ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា នាស្សុ, ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា នាស្សុ; យញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតោ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តិ តញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យា”តិ?

“ឥធានន្ទ , ភិក្ខុនោ ឯវំ ហោតិ – ‘ឯតំ សន្តំ ឯតំ បណីតំ យទិទំ សព្ពសង្ខារសមថោ សព្ពូបធិបដិនិស្សគ្គោ តណ្ហាក្ខយោ វិរាគោ និរោធោ និព្ពាន’ន្តិ។ ឯវំ ខោ, អានន្ទ, សិយា ភិក្ខុនោ តថារូបោ សមាធិបដិលាភោ យថា ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា នាស្សុ, ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា នាស្សុ; យញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតោ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តិ តញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យា”តិ។

“ឥទញ្ច បន មេតំ, អានន្ទ, សន្ធាយ ភាសិតំ បារាយនេ បុណ្ណកបញ្ហេ –

“សង្ខាយ លោកស្មិ បរោបរានិ [បរោវរានិ (សី. បី.) សុ. និ. ១០៥៤; ចូឡនិ. បុណ្ណកមាណវបុច្ឆា ៧៣],
យស្សិញ្ជិតំ នត្ថិ កុហិញ្ចិ លោកេ;

សន្តោ វិធូមោ អនីឃោ [អនិឃោ (សី. ស្យា. កំ. បី.), អនឃោ (?)] និរាសោ,
អតារិ សោ ជាតិជរន្តិ ព្រូមី’’តិ។ ទុតិយំ;

៣. សារិបុត្តសុត្តំ

៣៣. អថ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ភគវា ឯតទវោច – ‘‘សំខិត្តេនបិ ខោ អហំ, សារិបុត្ត, ធម្មំ ទេសេយ្យំ; វិត្ថារេនបិ ខោ អហំ, សារិបុត្ត, ធម្មំ ទេសេយ្យំ; សំខិត្តវិត្ថារេនបិ ខោ អហំ, សារិបុត្ត, ធម្មំ ទេសេយ្យំ; អញ្ញាតារោ ច ទុល្លភា’’តិ។ ‘‘ឯតស្ស, ភគវា, កាលោ, ឯតស្ស, សុគត, កាលោ យំ ភគវា សំខិត្តេនបិ ធម្មំ ទេសេយ្យ, វិត្ថារេនបិ ធម្មំ ទេសេយ្យ, សំខិត្តវិត្ថារេនបិ ធម្មំ ទេសេយ្យ។ ភវិស្សន្តិ ធម្មស្ស អញ្ញាតារោ’’តិ។

‘‘តស្មាតិហ, សារិបុត្ត, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ – ‘ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ភវិស្សន្តិ, ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ភវិស្សន្តិ, យញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតោ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តិ តញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សាមា’តិ។ ឯវញ្ហិ ខោ, សារិបុត្ត, សិក្ខិតព្ពំ។

‘‘យតោ ច ខោ, សារិបុត្ត, ភិក្ខុនោ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តិ, ពហិទ្ធា ច សព្ពនិមិត្តេសុ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តិ, យញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតោ អហង្ការមមង្ការមានានុសយា ន ហោន្តិ តញ្ច ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ; អយំ វុច្ចតិ, សារិបុត្ត – ‘ភិក្ខុ អច្ឆេច្ឆិ [អច្ឆេជ្ជិ (ស្យា. កំ. ក.)] តណ្ហំ, វិវត្តយិ [វាវត្តយិ (សី. បី.)] សំយោជនំ, សម្មា មានាភិសមយា អន្តមកាសិ ទុក្ខស្ស’។ ឥទញ្ច បន មេតំ, សារិបុត្ត, សន្ធាយ ភាសិតំ បារាយនេ [បារាយណេ (សី.)] ឧទយបញ្ហេ –

‘‘បហានំ កាមសញ្ញានំ, ទោមនស្សាន ចូភយំ;
ថិនស្ស ច បនូទនំ, កុក្កុច្ចានំ និវារណំ។

‘‘ឧបេក្ខាសតិសំសុទ្ធំ , ធម្មតក្កបុរេជវំ;
អញ្ញាវិមោក្ខំ បព្រូមិ, អវិជ្ជាយ បភេទន’’ន្តិ [សុ. និ. ១១១២; ចូឡនិ. ឧទយមាណវបុច្ឆា ១៣១]។
តតិយំ;

៤. និទានសុត្តំ

៣៤. ‘‘តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, និទានានិ កម្មានំ សមុទយាយ។ កតមានិ តីណិ? លោភោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ, ទោសោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ, មោហោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ។

‘‘យំ, ភិក្ខវេ, លោភបកតំ កម្មំ លោភជំ លោភនិទានំ លោភសមុទយំ, យត្ថស្ស អត្តភាវោ និព្ពត្តតិ តត្ថ តំ កម្មំ វិបច្ចតិ។ យត្ថ តំ កម្មំ វិបច្ចតិ តត្ថ តស្ស កម្មស្ស វិបាកំ បដិសំវេទេតិ, ទិដ្ឋេ វា ធម្មេ ឧបបជ្ជ វា [ឧបបជ្ជេ វា (សី. ស្យា. កំ.) ឧបបជ្ជិត្វាតិ ម. និ. ៣.៣០៣ បាឡិយា សំវណ្ណនា] អបរេ វា [អបរាបរេ វា (ក.)] បរិយាយេ។

‘‘យំ , ភិក្ខវេ, ទោសបកតំ កម្មំ ទោសជំ ទោសនិទានំ ទោសសមុទយំ, យត្ថស្ស អត្តភាវោ និព្ពត្តតិ តត្ថ តំ កម្មំ វិបច្ចតិ។ យត្ថ តំ កម្មំ វិបច្ចតិ តត្ថ តស្ស កម្មស្ស វិបាកំ បដិសំវេទេតិ, ទិដ្ឋេ វា ធម្មេ ឧបបជ្ជ វា អបរេ វា បរិយាយេ។

‘‘យំ, ភិក្ខវេ, មោហបកតំ កម្មំ មោហជំ មោហនិទានំ មោហសមុទយំ, យត្ថស្ស អត្តភាវោ និព្ពត្តតិ តត្ថ តំ កម្មំ វិបច្ចតិ។ យត្ថ តំ កម្មំ វិបច្ចតិ តត្ថ តស្ស កម្មស្ស វិបាកំ បដិសំវេទេតិ, ទិដ្ឋេ វា ធម្មេ ឧបបជ្ជ វា អបរេ វា បរិយាយេ។

‘‘សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, ពីជានិ អខណ្ឌានិ អបូតីនិ អវាតាតបហតានិ សារាទានិ សុខសយិតានិ សុខេត្តេ សុបរិកម្មកតាយ ភូមិយា និក្ខិត្តានិ។ ទេវោ ច សម្មាធារំ អនុប្បវេច្ឆេយ្យ។ ឯវស្សុ តានិ, ភិក្ខវេ, ពីជានិ វុទ្ធិំ វិរូឡ្ហិំ វេបុល្លំ អាបជ្ជេយ្យុំ។ ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, យំ លោភបកតំ កម្មំ លោភជំ លោភនិទានំ លោភសមុទយំ, យត្ថស្ស

អត្តភាវោ និព្ពត្តតិ តត្ថ តំ កម្មំ វិបច្ចតិ។ យត្ថ តំ កម្មំ វិបច្ចតិ តត្ថ តស្ស កម្មស្ស វិបាកំ បដិសំវេទេតិ, ទិដ្ឋេ វា ធម្មេ ឧបបជ្ជ វា អបរេ វា បរិយាយេ។

“យំ ទោសបកតំ កម្មំ...បេ.... យំ មោហបកតំ កម្មំ មោហជំ មោហនិទានំ មោហសមុទយំ, យត្ថស្ស អត្តភាវោ និព្ពត្តតិ តត្ថ តំ កម្មំ វិបច្ចតិ។ យត្ថ តំ កម្មំ វិបច្ចតិ តត្ថ តស្ស កម្មស្ស វិបាកំ បដិសំវេទេតិ, ទិដ្ឋេ វា ធម្មេ ឧបបជ្ជ វា អបរេ វា បរិយាយេ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ និទានានិ កម្មានំ សមុទយាយ។

“តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, និទានានិ កម្មានំ សមុទយាយ។ កតមានិ តីណិ? អលោភោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ, អទោសោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ, អមោហោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ។

“យំ, ភិក្ខវេ, អលោភបកតំ កម្មំ អលោភជំ អលោភនិទានំ អលោភសមុទយំ, លោភេ វិគតេ ឯវំ តំ កម្មំ បហីនំ ហោតិ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវង្កតំ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មំ។

“យំ, ភិក្ខវេ, អទោសបកតំ កម្មំ អទោសជំ អទោសនិទានំ អទោសសមុទយំ, ទោសេ វិគតេ ឯវំ តំ កម្មំ បហីនំ ហោតិ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវង្កតំ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មំ។

“យំ , ភិក្ខវេ, អមោហបកតំ កម្មំ អមោហជំ អមោហនិទានំ អមោហសមុទយំ, មោហេ វិគតេ ឯវំ តំ កម្មំ បហីនំ ហោតិ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវង្កតំ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មំ។

“សេយ្យថាបិ , ភិក្ខវេ, ពីជានិ អខណ្ឌានិ អបូតីនិ អវាតាតបហតានិ សារាទានិ សុខសយិតានិ។ តានិ បុរិសោ អគ្គិនា ឌហេយ្យ។ អគ្គិនា ឌហិត្វា មសិំ ករេយ្យ។ មសិំ ករិត្វា មហាវាតេ វា ឱផុណេយ្យ [ឱបុនេយ្យ (សី. បី.)] នទិយា វា សីឃសោតាយ បវាហេយ្យ។ ឯវស្សុ តានិ, ភិក្ខវេ, ពីជានិ ឧច្ឆិន្នមូលានិ តាលាវត្ថុកតានិ អនភាវង្កតានិ [អនភាវកតានិ (សី. បី.)] អាយតិំ អនុប្បាទធម្មានិ។ ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, យំ អលោភបកតំ កម្មំ អលោភជំ អលោភនិទានំ អលោភសមុទយំ, លោភេ វិគតេ ឯវំ តំ កម្មំ បហីនំ ហោតិ ឧច្ឆិន្នមូលំ តាលាវត្ថុកតំ អនភាវង្កតំ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មំ។

“យំ អទោសបកតំ កម្មំ...បេ.... យំ អមោហបកតំ កម្មំ អមោហជំ អមោហនិទានំ អមោហសមុទយំ, មោហេ វិគតេ ឯវំ តំ កម្មំ បហីនំ ហោតិ...បេ.... អាយតិំ អនុប្បាទធម្មំ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ និទានានិ កម្មានំ សមុទយាយា”តិ។

“លោភជំ ទោសជញ្ចេវ [ទោសជំ កម្មំ (ក.)], មោហជញ្ចាបវិទ្ទសុ;
យំ តេន បកតំ កម្មំ, អប្បំ វា យទិ វា ពហុំ;
ឥធេវ តំ វេទនិយំ, វត្ថុ អញ្ញំ ន វិជ្ជតិ។

“តស្មា លោភញ្ច ទោសញ្ច, មោហជញ្ចាបិ វិទ្ទសុ;
វិជ្ជំ ឧប្បាទយំ ភិក្ខុ, សព្ពា ទុគ្គតិយោ ជហេ”តិ។ ចតុត្ថំ;

៥. ហត្ថកសុត្តំ

៣៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា អាឡវិយំ វិហរតិ គោមគ្គេ សិំសបាវនេ បណ្ណសន្ថរេ។ អថ ខោ ហត្ថកោ អាឡវកោ ជង្ឃាវិហារំ អនុចង្កមមានោ អនុវិចរមានោ អទ្ទស ភគវន្តំ គោមគ្គេ សិំសបាវនេ បណ្ណសន្ថរេ និសិន្នំ។ ទិស្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ហត្ថកោ អាឡវកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កច្ចិ, ភន្តេ, ភគវា សុខមសយិត្ថា”តិ? “ឯវំ , កុមារ, សុខមសយិត្ថំ។ យេ ច បន លោកេ សុខំ សេន្តិ, អហំ តេសំ អញ្ញតរោ”តិ។

“សីតា, ភន្តេ, ហេមន្តិកា រត្តិ, អន្តរដ្ឋកោ ហិមបាតសមយោ, ខរា គោកណ្ដកហតា ភូមិ, តនុកោ បណ្ណសន្ថរោ, វិរឡានិ រុក្ខស្ស បត្តានិ, សីតានិ កាសាយានិ វត្ថានិ, សីតោ ច វេរម្ភោ វាតោ វាយតិ។ អថ ច បន ភគវា ឯវមាហ – ‘ឯវំ, កុមារ, សុខមសយិត្ថំ។ យេ ច បន លោកេ សុខំ សេន្តិ, អហំ តេសំ អញ្ញតរោ’”តិ។

“តេន ហិ, កុមារ, តញ្ញេវេត្ថ បដិបុច្ឆិស្សាមិ។ យថា តេ ខមេយ្យ តថា នំ ព្យាករេយ្យាសិ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, កុមារ, ឥធស្ស គហបតិស្ស វា គហបតិបុត្តស្ស វា កូដាគារំ ឧល្លិត្តាវលិត្តំ និវាតំ ផុសិតគ្គឡំ បិហិតវាតបានំ។

តត្រស្ស បល្លង្កោ គោនកត្ថតោ បដិកត្ថតោ បដលិកត្ថតោ កទលិមិគបវរបច្ចត្ថរណោ [កាទលិមិគបវរបច្ចត្ថរណោ (សី.)] សឧត្តរច្ឆទោ ឧភតោ លោហិតកូបធានោ; តេលប្បទីបោ ចេត្ថ ឈាយេយ្យ [ជាលេយ្យ (ក.)]; ចតស្សោ ច [តស្សេវ (ក.)] បជាបតិយោ មនាបាមនាបេន បច្ចុបដ្ឋិតា អស្សុ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, កុមារ, សុខំ វា សោ សយេយ្យ នោ វា? កថំ វា តេ ឯត្ថ ហោតី"តិ? "សុខំ សោ, ភន្តេ, សយេយ្យ។ យេ ច បន លោកេ សុខំ សេន្តិ, សោ តេសំ អញ្ញតរោ"តិ។

"តំ កិំ មញ្ញសិ, កុមារ, អបិ នុ តស្ស គហបតិស្ស វា គហបតិបុត្តស្ស វា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ រាគជា បរិឡាហា កាយិកា វា ចេតសិកា វា យេហិ សោ រាគជេហិ បរិឡាហេហិ បរិឌយ្ហមានោ ទុក្ខំ សយេយ្យា"តិ? "ឯវំ, ភន្តេ"តិ។

"យេហិ ខោ សោ, កុមារ, គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា រាគជេហិ បរិឡាហេហិ បរិឌយ្ហមានោ ទុក្ខំ សយេយ្យ, សោ រាគោ តថាគតស្ស បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវង្កតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ។ តស្មាហំ សុខមសយិត្ថំ។

"តំ កិំ មញ្ញសិ, កុមារ, អបិ នុ តស្ស គហបតិស្ស វា គហបតិបុត្តស្ស វា ឧប្បជ្ជេយ្យុំ ទោសជា បរិឡាហា... បេ.... មោហជា បរិឡាហា កាយិកា វា ចេតសិកា វា យេហិ សោ មោហជេហិ បរិឡាហេហិ បរិឌយ្ហមានោ ទុក្ខំ សយេយ្យា"តិ? "ឯវំ, ភន្តេ"តិ។

"យេ ហិ ខោ សោ, កុមារ, គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា មោហជេហិ បរិឡាហេហិ បរិឌយ្ហមានោ ទុក្ខំ សយេយ្យ, សោ មោហោ តថាគតស្ស បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវង្កតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ។ តស្មាហំ សុខមសយិត្ថ"ន្តិ។

[ចូឡវ. ៣០៥; សំ. និ. ១.២៤២] "សព្ពទា វេ សុខំ សេតិ, ព្រាហ្មណោ បរិនិព្ពុតោ;
យោ ន លិម្បតិ [លិប្បតិ (សី. ស្យា. កំ. ក.)] កាមេសុ, សីតិភូតោ និរូបធិ។

"សព្ពា អាសត្តិយោ ឆេត្វា, វិនេយ្យ ហទយេ ទរំ;
ឧបសន្តោ សុខំ សេតិ, សន្តិំ បប្បុយ្យ ចេតសោ"តិ។ បញ្ចមំ;

៦. ទេវទូតសុត្តំ

៣៦. "តីណិមានិ , ភិក្ខវេ, ទេវទូតានិ។ កតមានិ តីណិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ។ សោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតិ។ តមេនំ, ភិក្ខវេ, និរយបាលា នានាពាហាសុ គហេត្វា យមស្ស រញ្ញោ ទស្សេន្តិ – 'អយំ, ទេវ, បុរិសោ អមត្តេយ្យោ អបេត្តេយ្យោ អសាមញ្ញោ អព្រហ្មញ្ញោ, ន កុលេ ជេដ្ឋាបចាយី។ ឥមស្ស ទេវោ ទណ្ឌំ បណេតូ'"តិ។

"តមេនំ, ភិក្ខវេ, យមោ រាជា បឋមំ ទេវទូតំ សមនុយុញ្ជតិ សមនុគាហតិ សមនុភាសតិ – 'អម្ភោ, បុរិស, ន ត្វំ អទ្ទស មនុស្សេសុ បឋមំ ទេវទូតំ បាតុភូត'ន្តិ? សោ ឯវមាហ – 'នាទ្ទសំ, ភន្តេ'"តិ។

"តមេនំ, ភិក្ខវេ, យមោ រាជា ឯវមាហ – 'អម្ភោ បុរិស, ន ត្វំ អទ្ទស មនុស្សេសុ ឥត្ថិំ វា បុរិសំ វា អាសីតិកំ វា នាវុតិកំ វា វស្សសតិកំ វា [បស្ស ម. និ. ៣.២៦៣] ជាតិយា ជិណ្ណំ គោបានសិវង្កំ ភោគ្គំ ទណ្ឌបរាយណំ [ទណ្ឌបរាយនំ (ស្យា. កំ. បី.)] បវេធមានំ គច្ឆន្តំ អាតុរំ គតយោព្ពនំ ខណ្ឌទន្តំ បលិតកេសំ វិលូនំ ខលិតសិរំ [ខលិតំ សិរោ (សី. បី.), ខលិតសិរំ (ស្យា. កំ.) ម. និ. ៣.២៦៣] វលិតំ តិលកាហតគត្ត'ន្តិ? សោ ឯវមាហ – 'អទ្ទសំ, ភន្តេ'"តិ។

"តមេនំ , ភិក្ខវេ, យមោ រាជា ឯវមាហ – 'អម្ភោ, បុរិស, តស្ស តេ វិញ្ញុស្ស សតោ មហល្លកស្ស ន ឯតទហោសិ – អហម្បិ ខោម្ហិ ជរាធម្មោ ជរំ អនតីតោ, ហន្ទាហំ កល្យាណំ ករោមិ, កាយេន វាចាយ មនសា'តិ? សោ ឯវមាហ – 'នាសក្ខិស្សំ, ភន្តេ។ បមាទស្សំ, ភន្តេ'"តិ។

"តមេនំ, ភិក្ខវេ, យមោ រាជា ឯវមាហ – 'អម្ភោ, បុរិស, បមាទតាយ [បមាទវតាយ (សី. ស្យា. កំ. បី.) ម. និ. ៣.២៦២] ន កល្យាណមកាសិ កាយេន វាចាយ មនសា។ តគ្ឃ ត្វំ [តំ (ក.)], អម្ភោ បុរិស, តថា ករិស្សន្តិ យថា តំ [តេ (ក.)] បមត្តំ។ តំ ខោ បន តេ ឯតំ [តំ ខោ បនេតំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បាបកម្មំ [បាបំ កម្មំ (សី.)]

នេវ មាតរា កតំ, ន បិតរា កតំ, ន ភាតរា កតំ, ន ភគិនិយា កតំ, ន មិត្តាមច្ចេហិ កតំ, ន ញាតិសាលោហិតេហិ កតំ, ន ទេវតាហិ កតំ , ន សមណព្រាហ្មណេហិ កតំ; អថ ខោ តយាវេតំ បាបកម្មំ កតំ, ត្វញ្ញេវេតស្ស វិបាកំ បដិសំវេទិស្សសី’”តិ។

“តមេនំ, ភិក្ខវេ, យមោ រាជា បឋមំ ទេវទូតំ សមនុយុញ្ជិត្វា សមនុគាហិត្វា សមនុភាសិត្វា, ទុតិយំ ទេវទូតំ សមនុយុញ្ជតិ សមនុគាហតិ សមនុភាសតិ – ‘អម្ភោ បុរិស, ន ត្វំ អទ្ទស មនុស្សេសុ ទុតិយំ ទេវទូតំ បាតុភូត’ន្តិ? សោ ឯវមាហ – ‘នាទ្ទសំ, ភន្តេ’តិ។ “តមេនំ, ភិក្ខវេ, យមោ រាជា ឯវមាហ – ‘អម្ភោ បុរិស, ន ត្វំ អទ្ទស មនុស្សេសុ ឥត្ថឹ វា បុរិសំ វា អាពាធិកំ ទុក្ខិតំ ពាឡ្ហគិលានំ, សកេ មុត្តករីសេ បលិបន្នំ សេមានំ, អញ្ញេហិ វុដ្ឋាបិយមានំ, អញ្ញេហិ សំវេសិយមាន’ន្តិ? សោ ឯវមាហ – ‘អទ្ទសំ, ភន្តេ’”តិ។

“តមេនំ, ភិក្ខវេ, យមោ រាជា ឯវមាហ – ‘អម្ភោ បុរិស, តស្ស តេ វិញ្ញុស្ស សតោ មហល្លកស្ស ន ឯតទហោសិ – អហម្បិ ខោម្ហិ ព្យាធិធម្មោ ព្យាធឹ អនតីតោ, ហន្ទាហំ កល្យាណំ ករោមិ កាយេន វាចាយ មនសា’តិ? សោ ឯវមាហ – ‘នាសក្ខិស្សំ, ភន្តេ។ បមាទស្សំ, ភន្តេ’”តិ។

“តមេនំ, ភិក្ខវេ, យមោ រាជា ឯវមាហ – ‘អម្ភោ បុរិស , បមាទតាយ ន កល្យាណមកាសិ កាយេន វាចាយ មនសា។ តគ្ឃ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, តថា ករិស្សន្តិ យថា តំ បមត្តំ។ តំ ខោ បន តេ ឯតំ បាបកម្មំ នេវ មាតរា កតំ, ន បិតរា កតំ, ន ភាតរា កតំ, ន ភគិនិយា កតំ, ន មិត្តាមច្ចេហិ កតំ, ន ញាតិសាលោហិតេហិ កតំ, ន ទេវតាហិ កតំ, ន សមណព្រាហ្មណេហិ កតំ; អថ ខោ តយាវេតំ បាបកម្មំ កតំ។ ត្វញ្ញេវេតស្ស វិបាកំ បដិសំវេទិស្សសី’”តិ។

“តមេនំ, ភិក្ខវេ, យមោ រាជា ទុតិយំ ទេវទូតំ សមនុយុញ្ជិត្វា សមនុគាហិត្វា សមនុភាសិត្វា, តតិយំ ទេវទូតំ សមនុយុញ្ជតិ សមនុគាហតិ សមនុភាសតិ – ‘អម្ភោ បុរិស, ន ត្វំ អទ្ទស មនុស្សេសុ តតិយំ ទេវទូតំ បាតុភូត’ន្តិ? សោ ឯវមាហ – ‘នាទ្ទសំ, ភន្តេ’”តិ។

“តមេនំ, ភិក្ខវេ, យមោ រាជា ឯវមាហ – ‘អម្ភោ បុរិស, ន ត្វំ អទ្ទស មនុស្សេសុ ឥត្ថឹ វា បុរិសំ វា ឯកាហមតំ វា ទ្វីហមតំ វា តីហមតំ វា ឧទ្ធុមាតកំ វិនីលកំ វិបុព្ពកជាត’ន្តិ? សោ ឯវមាហ – ‘អទ្ទសំ, ភន្តេ’”តិ។

“តមេនំ, ភិក្ខវេ, យមោ រាជា ឯវមាហ – ‘អម្ភោ បុរិស, តស្ស តេ វិញ្ញុស្ស សតោ មហល្លកស្ស ន ឯតទហោសិ – អហម្បិ ខោម្ហិ មរណធម្មោ មរណំ អនតីតោ, ហន្ទាហំ កល្យាណំ ករោមិ កាយេន វាចាយ មនសា’តិ? សោ ឯវមាហ – ‘នាសក្ខិស្សំ, ភន្តេ។ បមាទស្សំ, ភន្តេ’”តិ។

“តមេនំ, ភិក្ខវេ, យមោ រាជា ឯវមាហ – ‘អម្ភោ បុរិស, បមាទតាយ ន កល្យាណមកាសិ កាយេន វាចាយ មនសា។ តគ្ឃ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, តថា ករិស្សន្តិ យថា តំ បមត្តំ។ តំ ខោ បន តេ ឯតំ បាបកម្មំ នេវ មាតរា កតំ, ន បិតរា កតំ, ន ភាតរា កតំ, ន ភគិនិយា កតំ, ន មិត្តាមច្ចេហិ កតំ, ន ញាតិសាលោហិតេហិ កតំ, ន ទេវតាហិ កតំ, ន សមណព្រាហ្មណេហិ កតំ; អថ ខោ តយាវេតំ បាបកម្មំ កតំ។ ត្វញ្ញេវេតស្ស វិបាកំ បដិសំវេទិស្សសី’”តិ។

“តមេនំ, ភិក្ខវេ, យមោ រាជា តតិយំ ទេវទូតំ សមនុយុញ្ជិត្វា សមនុគាហិត្វា សមនុភាសិត្វា តុណ្ហី ហោតិ។ តមេនំ , ភិក្ខវេ, និរយបាលា បញ្ចវិធពន្ធនំ នាម ការណំ ករោន្តិ។ តត្តំ អយោខិលំ ហត្ថេ គមេន្តិ។ តត្តំ អយោខិលំ ទុតិយស្មិំ ហត្ថេ គមេន្តិ។ តត្តំ អយោខិលំ បាទេ គមេន្តិ។ តត្តំ អយោខិលំ ទុតិយស្មិំ បាទេ គមេន្តិ។ តត្តំ អយោខិលំ មជ្ឈេ ឧរស្មិំ គមេន្តិ។ សោ តត្ថ ទុក្ខា តិព្ពា [តិប្បា (សី.)] ខរា កដុកា វេទនា វេទិយតិ, ន ច តាវ កាលង្ករោតិ យាវ ន តំ បាបកម្មំ ព្យន្តីហោតិ។

“តមេនំ , ភិក្ខវេ, និរយបាលា សំវេសេត្វា [សំកឌ្ឍិត្វា (ក.)] កុធារីហិ តច្ឆន្តិ។ សោ តត្ថ ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទិយតិ, ន ច តាវ កាលង្ករោតិ យាវ ន តំ បាបកម្មំ ព្យន្តីហោតិ។

“តមេនំ, ភិក្ខវេ, និរយបាលា ឧទ្ធំបាទំ អធោសិរំ គហេត្វា វាសីហិ តច្ឆន្តិ...បេ.... តមេនំ, ភិក្ខវេ, និរយបាលា រថេ យោជេត្វា អាទិត្តាយ ភូមិយា សម្បជ្ជលិតាយ សជោតិភូតាយ [សញ្ជោតិភូតាយ (ស្យា. កំ.)] សារេន្តិបិ បច្ចាសារេន្តិបិ...បេ.... តមេនំ, ភិក្ខវេ, និរយបាលា មហន្តំ អង្គារបព្ពតំ អាទិត្តំ សម្បជ្ជលិតំ សជោតិភូតំ អារោបេន្តិបិ ឱរោបេន្តិបិ...បេ.... តមេនំ, ភិក្ខវេ, និរយបាលា ឧទ្ធំបាទំ អធោសិរំ គហេត្វា តត្តាយ

លោហកុម្ភិយា បក្ខិបន្តិ, អាទិត្តាយ សម្បជ្ជលិតាយ សជោតិភូតាយ។ សោ តត្ថ ផេណុទ្ទេហកំ បច្ចមានោ សកិម្បិ ឧទ្ធំ គច្ឆតិ, សកិម្បិ អធោ គច្ឆតិ, សកិម្បិ តិរិយំ គច្ឆតិ។ សោ តត្ថ ទុក្ខា តិព្ពា ខរា កដុកា វេទនា វេទិយតិ, ន ច តាវ កាលំ ករោតិ យាវ ន តំ បាបកម្មំ ព្យន្តីហោតិ។ តមេនំ, ភិក្ខវេ, និរយបាលា មហានិរយេ បក្ខិបន្តិ។ សោ ខោ បន, ភិក្ខវេ, មហានិរយោ –

"ចតុក្កណ្ណោ ចតុទ្វារោ, វិភត្តោ ភាគសោ មិតោ;
អយោបាការបរិយន្តោ, អយសា បដិកុជ្ជិតោ។

"តស្ស អយោមយា ភូមិ, ជលិតា តេជសា យុតា;
សមន្តា យោជនសតំ, ផរិត្វា តិដ្ឋតិ សព្ពទា"តិ [បេ. វ. ៧០-៧១, ២៤០-២៤១]។

"ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, យមស្ស រញ្ញោ ឯតទហោសិ – 'យេ កិរ, ភោ, លោកេ បាបកានិ កម្មានិ ករោន្តិ តេ ឯវរូបា វិវិធា កម្មការណា ករីយន្តិ។ អហោ វតាហំ មនុស្សត្តំ លភេយ្យំ, តថាគតោ ច លោកេ ឧប្បជ្ជេយ្យ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, តញ្ចាហំ ភគវន្តំ បយិរុបាសេយ្យំ។ សោ ច មេ ភគវា ធម្មំ ទេសេយ្យ, តស្ស ចាហំ ភគវតោ ធម្មំ អាជានេយ្យ'ន្តិ។ តំ ខោ បនាហំ, ភិក្ខវេ, ន អញ្ញស្ស សមណស្ស វា ព្រាហ្មណស្ស វា សុត្វា ឯវំ វទាមិ, អបិ ច ខោ, ភិក្ខវេ, យទេវ មេ សាមំ ញាតំ សាមំ ទិដ្ឋំ សាមំ វិទិតំ តទេវាហំ វទាមី"តិ។

"ចោទិតា ទេវទូតេហិ, យេ បមជ្ជន្តិ មាណវា;
តេ ទីឃរត្តំ សោចន្តិ, ហីនកាយូបគា នរា។

"យេ ច ខោ ទេវទូតេហិ, សន្តោ សប្បុរិសា ឥធ;
ចោទិតា នប្បមជ្ជន្តិ, អរិយធម្មេ កុទាចនំ។

"ឧបាទានេ ភយំ ទិស្វា, ជាតិមរណសម្ភវេ;
អនុបាទា វិមុច្ចន្តិ, ជាតិមរណសង្ខយេ។

"តេ អប្បមត្តា [តេ ខោប្បមត្តា (សី.), តេ ខេមប្បត្តា (ស្យា. កំ. បី.) ម. និ. ៣.២៧១] សុខិនោ [សុខិតា (សី. ស្យា.)], ទិដ្ឋធម្មាភិនិព្ពុតា;
សព្ពវេរភយាតីតា, សព្ពទុក្ខំ ឧបច្ចគុ"ន្តិ។ ឆដ្ឋំ;

៧. ចតុមហារាជសុត្តំ

៣៧. "អដ្ឋមិយំ, ភិក្ខវេ, បក្ខស្ស ចតុន្នំ មហារាជានំ អមច្ចា បារិសជ្ជា ឥមំ លោកំ អនុវិចរន្តិ – 'កច្ចិ ពហូ មនុស្សា មនុស្សេសុ មត្តេយ្យា បេត្តេយ្យា សាមញ្ញា ព្រហ្មញ្ញា កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនោ ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ បដិជាគរោន្តិ បុញ្ញានិ ករោន្តី'តិ។ ចាតុទ្ទសី, ភិក្ខវេ, បក្ខស្ស ចតុន្នំ មហារាជានំ បុត្តា ឥមំ លោកំ អនុវិចរន្តិ – 'កច្ចិ ពហូ មនុស្សា មនុស្សេសុ មត្តេយ្យា បេត្តេយ្យា សាមញ្ញា ព្រហ្មញ្ញា កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនោ ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ បដិជាគរោន្តិ បុញ្ញានិ ករោន្តី'តិ។ តទហុ, ភិក្ខវេ, ឧបោសថេ បន្នរសេ ចត្តារោ មហារាជានោ សាមញ្ញេវ ឥមំ លោកំ អនុវិចរន្តិ – 'កច្ចិ ពហូ មនុស្សា មនុស្សេសុ មត្តេយ្យា បេត្តេយ្យា សាមញ្ញា ព្រហ្មញ្ញា កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនោ ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ បដិជាគរោន្តិ បុញ្ញានិ ករោន្តី'"តិ។

"សចេ, ភិក្ខវេ, អប្បកា ហោន្តិ មនុស្សា មនុស្សេសុ មត្តេយ្យា បេត្តេយ្យា សាមញ្ញា ព្រហ្មញ្ញា កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនោ ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ បដិជាគរោន្តិ បុញ្ញានិ ករោន្តិ។ តមេនំ, ភិក្ខវេ, ចត្តារោ មហារាជានោ ទេវានំ តាវតិំសានំ សុធម្មាយ សភាយ សន្និសិន្នានំ សន្និបតិតានំ អារោចេន្តិ – 'អប្បកា ខោ, មារិសា, មនុស្សា មនុស្សេសុ មត្តេយ្យា បេត្តេយ្យា សាមញ្ញា ព្រហ្មញ្ញា កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនោ ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ បដិជាគរោន្តិ បុញ្ញានិ ករោន្តី'តិ។ តេន ខោ, ភិក្ខវេ , ទេវា តាវតិំសា អនត្តមនា ហោន្តិ – 'ទិព្ពា វត, ភោ, កាយា បរិហាយិស្សន្តិ, បរិបូរិស្សន្តិ អសុរកាយា'"តិ។

"សចេ បន, ភិក្ខវេ, ពហូ ហោន្តិ មនុស្សា មនុស្សេសុ មត្តេយ្យា បេត្តេយ្យា សាមញ្ញា ព្រហ្មញ្ញា កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនោ ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ បដិជាគរោន្តិ បុញ្ញានិ ករោន្តិ។ តមេនំ, ភិក្ខវេ , ចត្តារោ មហារាជានោ ទេវានំ តាវតិំសានំ សុធម្មាយ សភាយ សន្និសិន្នានំ សន្និបតិតានំ អារោចេន្តិ – 'ពហូ ខោ , មារិសា, មនុស្សា

មនុស្សេសុ មត្តេយ្យា បេត្តេយ្យា សាមញ្ញា ព្រហ្មញ្ញា កុលេ ជេដ្ឋាបចាយិនោ ឧបោសថំ ឧបវសន្តិ បដិជាគរោន្តិ បុញ្ញានិ ករោន្តី’តិ។ តេន, ភិក្ខវេ, ទេវា តាវតិំសា អត្តមនា ហោន្តិ – ‘ទិព្ពា វត, ភោ, កាយា បរិបូរិស្សន្តិ, បរិហាយិស្សន្តិ អសុរកាយា’”តិ។

“ភូតបុព្ពំ, ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវេ តាវតិំសេ អនុនយមានោ តាយំ វេលាយំ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសី, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
បាដិហារិយបក្ខញ្ច, អដ្ឋង្គសុសមាគតំ;
ឧបោសថំ ឧបវសេយ្យ, យោបិស្ស [យោបស្ស (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មាទិសោ នរោ”តិ។

“សា ខោ បនេសា, ភិក្ខវេ, សក្កេន ទេវានមិន្ទេន គាថា ទុគ្គីតា ន សុគីតា ទុព្ភាសិតា ន សុភាសិតា។ តំ កិស្ស ហេតុ? សក្កោ ហិ, ភិក្ខវេ, ទេវានមិន្ទោ អវីតរាគោ អវីតទោសោ អវីតមោហោ។

“យោ ច ខោ សោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ វុសិតវា ព្រហ្មចរិយោ កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសំយោជនោ សម្មទញ្ញា វិមុត្តោ, តស្ស ខោ ឯតំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ [តស្ស ខោ ឯតំ ភិក្ខុនោ (សី. ស្យា.), តស្ស ខោ ឯវំ ភិក្ខវេ ភិក្ខុនោ (ក.)] កល្លំ វចនាយ –

“ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសី, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
បាដិហារិយបក្ខញ្ច, អដ្ឋង្គសុសមាគតំ;
ឧបោសថំ ឧបវសេយ្យ, យោបិស្ស មាទិសោ នរោ”តិ។

“តំ កិស្ស ហេតុ? សោ ហិ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វីតរាគោ វីតទោសោ វីតមោហោ”តិ។ សត្តមំ។

៨. ទុតិយចតុមហារាជសុត្តំ

៣៨. “ភូតបុព្ពំ , ភិក្ខវេ, សក្កោ ទេវានមិន្ទោ ទេវេ តាវតិំសេ អនុនយមានោ តាយំ វេលាយំ ឥមំ គាថំ អភាសិ –

“ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសី, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
បាដិហារិយបក្ខញ្ច, អដ្ឋង្គសុសមាគតំ;
ឧបោសថំ ឧបវសេយ្យ, យោបិស្ស មាទិសោ នរោ”តិ។

“សា ខោ បនេសា, ភិក្ខវេ, សក្កេន ទេវានមិន្ទេន គាថា ទុគ្គីតា ន សុគីតា ទុព្ភាសិតា ន សុភាសិតា។ តំ កិស្ស ហេតុ? សក្កោ ហិ, ភិក្ខវេ, ទេវានមិន្ទោ អបរិមុត្តោ ជាតិយា ជរាយ មរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ, អបរិមុត្តោ ទុក្ខស្មាតិ វទាមិ។

“យោ ច ខោ សោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អរហំ ខីណាសវោ វុសិតវា កតករណីយោ ឱហិតភារោ អនុប្បត្តសទត្ថោ បរិក្ខីណភវសំយោជនោ សម្មទញ្ញា វិមុត្តោ, តស្ស ខោ ឯតំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ កល្លំ វចនាយ –

“ចាតុទ្ទសី បញ្ចទសី, យា ច បក្ខស្ស អដ្ឋមី;
បាដិហារិយបក្ខញ្ច, អដ្ឋង្គសុសមាគតំ;
ឧបោសថំ ឧបវសេយ្យ, យោបិស្ស មាទិសោ នរោ”តិ។

“តំ កិស្ស ហេតុ? សោ ហិ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ បរិមុត្តោ ជាតិយា ជរាយ មរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ, បរិមុត្តោ ទុក្ខស្មាតិ វទាមី”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. សុខុមាលសុត្តំ

៣៩. “សុខុមាលោ អហំ, ភិក្ខវេ, បរមសុខុមាលោ អច្ចន្តសុខុមាលោ។ មម សុទំ, ភិក្ខវេ, បិតុ និវេសនេ បោក្ខរណិយោ ការិតា ហោន្តិ។ ឯកត្ថ សុទំ, ភិក្ខវេ, ឧប្បលំ វប្បតិ [បុប្ផតិ (សី. បី.)], ឯកត្ថ បទុមំ, ឯកត្ថ បុណ្ឌរីកំ, យាវទេវ មមត្ថាយ ។ ន ខោ បនស្សាហំ, ភិក្ខវេ, អកាសិកំ ចន្ទនំ ធារេមិ [កាសិកំ ចន្ទនំ ធារេមិ (ស្យា.

កំ. ក.), អកាសិកំ ធារេមិ (?)]។ កាសិកំ , ភិក្ខវេ, សុ មេ តំ វេឋនំ ហោតិ, កាសិកា កញ្ចុកា, កាសិកំ និវាសនំ, កាសិកោ ឧត្តរាសង្គោ។ រត្តិន្ទិវំ [រត្តិទិវំ (ក.)] ខោ បន មេ សុ តំ, ភិក្ខវេ, សេតច្ឆត្តំ ធារីយតិ – ‘មា នំ ផុសិ សីតំ វា ឧណ្ហំ វា តិណំ វា រជោ វា ឧស្សាវោ វា’”តិ។

“តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, តយោ បាសាទា អហេសុំ – ឯកោ ហេមន្តិកោ, ឯកោ គិម្ហិកោ, ឯកោ វស្សិកោ។ សោ ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, វស្សិកេ បាសាទេ វស្សិកេ ចត្តារោ មាសេ និប្បុរិសេហិ តូរិយេហិ បរិចារយមានោ [បរិចារិយមានោ (ស្យា. កំ. បី. ក.)] ន ហេដ្ឋាបាសាទំ ឱរោហាមិ។ យថា ខោ បន, ភិក្ខវេ, អញ្ញេសំ និវេសនេ ទាសកម្មករបោរិសស្ស កណាជកំ ភោជនំ ទីយតិ ពិលង្គទុតិយំ, ឯវមេវស្សុ មេ, ភិក្ខវេ, បិតុ និវេសនេ ទាសកម្មករបោរិសស្ស សាលិមំសោទនោ ទីយតិ។

“តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, ឯវរូបាយ ឥទ្ធិយា សមន្នាគតស្ស ឯវរូបេន ច សុខុមាលេន ឯតទហោសិ – ‘អស្សុតវា ខោ បុថុជ្ជនោ អត្តនា ជរាធម្មោ សមានោ ជរំ អនតីតោ បរំ ជិណ្ណំ ទិស្វា អដ្ដីយតិ ហរាយតិ ជិគុច្ឆតិ អត្តានំយេវ អតិសិត្វា, អហម្បិ ខោម្ហិ ជរាធម្មោ ជរំ អនតីតោ។ អហញ្ចេវ [អហញ្ចេ (?)] ខោ បន ជរាធម្មោ សមានោ ជរំ អនតីតោ បរំ ជិណ្ណំ ទិស្វា អដ្ដីយេយ្យំ ហរាយេយ្យំ ជិគុច្ឆេយ្យំ ន មេតំ អស្ស បតិរូប’ន្តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតោ យោ យោព្ពនេ យោព្ពនមទោ សោ សព្ពសោ បហីយិ។

“អស្សុតវា ខោ បុថុជ្ជនោ អត្តនា ព្យាធិធម្មោ សមានោ ព្យាធឹ អនតីតោ បរំ ព្យាធិតំ ទិស្វា អដ្ដីយតិ ហរាយតិ ជិគុច្ឆតិ អត្តានំយេវ អតិសិត្វា – ‘អហម្បិ ខោម្ហិ ព្យាធិធម្មោ ព្យាធឹ អនតីតោ, អហញ្ចេវ ខោ បន ព្យាធិធម្មោ សមានោ ព្យាធឹ អនតីតោ បរំ ព្យាធិកំ ទិស្វា អដ្ដីយេយ្យំ ហរាយេយ្យំ ជិគុច្ឆេយ្យំ, ន មេតំ អស្ស បតិរូប’ន្តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតោ យោ អារោគ្យេ អារោគ្យមទោ សោ សព្ពសោ បហីយិ។

“អស្សុតវា ខោ បុថុជ្ជនោ អត្តនា មរណធម្មោ សមានោ មរណំ អនតីតោ បរំ មតំ ទិស្វា អដ្ដីយតិ ហរាយតិ ជិគុច្ឆតិ អត្តានំយេវ អតិសិត្វា – ‘អហម្បិ ខោម្ហិ មរណធម្មោ, មរណំ អនតីតោ, អហំ ចេវ ខោ បន មរណធម្មោ សមានោ មរណំ អនតីតោ បរំ មតំ ទិស្វា អដ្ដីយេយ្យំ ហរាយេយ្យំ ជិគុច្ឆេយ្យំ, ន មេតំ អស្ស បតិរូប’ន្តិ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតោ យោ ជីវិតេ ជីវិតមទោ សោ សព្ពសោ បហីយី”តិ។

“តយោមេ, ភិក្ខវេ, មទា។ កតមេ តយោ? យោព្ពនមទោ, អារោគ្យមទោ, ជីវិតមទោ។ យោព្ពនមទមត្តោ វា, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ។ សោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតិ។ អារោគ្យមទមត្តោ វា, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ…បេ.… ជីវិតមទមត្តោ វា, ភិក្ខវេ, អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ។ សោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា , វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរិត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតិ។

“យោព្ពនមទមត្តោ វា, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តតិ។ អារោគ្យមទមត្តោ វា, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ… បេ.… ជីវិតមទមត្តោ វា, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តតី”តិ។

“ព្យាធិធម្មា ជរាធម្មា, អថោ មរណធម្មិនោ;
យថាធម្មា [ព្យាធិធម្មោ ជរាធម្មោ, អថោ មរណធម្មិកោ; យថា ធម្មោ (ក.)] តថាសន្តា, ជិគុច្ឆន្តិ បុថុជ្ជនា។

“អហញ្ចេ តំ ជិគុច្ឆេយ្យំ, ឯវំធម្មេសុ បាណិសុ;
ន មេតំ បតិរូបស្ស, មម ឯវំ វិហារិនោ។

“សោហំ ឯវំ វិហរន្តោ, ញត្វា ធម្មំ និរូបធឹ;
អារោគ្យេ យោព្ពនស្មិញ្ច, ជីវិតស្មិញ្ច យេ មទា។

“សព្ពេ មទេ អភិភោស្មិ [អតីតោស្មិ (ក.)], នេក្ខម្មេ ទដ្ឋុ ខេមតំ;
តស្ស មេ អហុ ឧស្សាហោ, និព្ពានំ អភិបស្សតោ។

“នាហំ ភន្តេ ឯតរហិ, កាមានិ បដិសេវិតុំ;
អនិវត្តិ ភវិស្សាមិ, ព្រហ្មចរិយបរាយណោ”តិ។ នវមំ;

១០. អាធិបតេយ្យសុត្តំ

៤០. “តីណិមានិ , ភិក្ខវេ, អាធិបតេយ្យានិ។ កតមានិ តីណិ? អត្តាធិបតេយ្យំ, លោកាធិបតេយ្យំ, ធម្មាធិបតេយ្យំ។ កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, អត្តាធិបតេយ្យំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អរញ្ញគតោ វា រុក្ខមូលគតោ វា សុញ្ញាគារគតោ វា ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘ន ខោ បនាហំ ចីវរហេតុ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ។ ន បិណ្ឌបាតហេតុ, ន សេនាសនហេតុ, ន ឥតិភវាភវហេតុ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ។ អបិ ច ខោម្ហិ ឱតិណ្ណោ ជាតិយា ជរាយ មរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ, ទុក្ខោតិណ្ណោ ទុក្ខបរេតោ។ អប្បេវ នាម ឥមស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស អន្តកិរិយា បញ្ញាយេថា’តិ។ អហញ្ចេវ ខោ បន យាទិសកេ [យាទិសកេ វា (សី. បី. ក.)] កាមេ ឱហាយ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ តាទិសកេ វា [ច (ក.)] កាមេ បរិយេសេយ្យំ តតោ វា [ច (ក.)] បាបិដ្ឋតរេ, ន មេតំ បតិរូប’ន្តិ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អារទ្ធំ ខោ បន មេ វីរិយំ ភវិស្សតិ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា, បស្សទ្ធោ កាយោ អសារទ្ធោ, សមាហិតំ ចិត្តំ ឯកគ្គ’ន្តិ។ សោ អត្តានំយេវ អធិបតិំ ករិត្វា អកុសលំ បជហតិ, កុសលំ ភាវេតិ, សាវជ្ជំ បជហតិ, អនវជ្ជំ ភាវេតិ, សុទ្ធំ អត្តានំ បរិហរតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អត្តាធិបតេយ្យំ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, លោកាធិបតេយ្យំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អរញ្ញគតោ វា រុក្ខមូលគតោ វា សុញ្ញាគារគតោ វា ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘ន ខោ បនាហំ ចីវរហេតុ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ។ ន បិណ្ឌបាតហេតុ, ន សេនាសនហេតុ, ន ឥតិភវាភវហេតុ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ។ អបិ ច ខោម្ហិ ឱតិណ្ណោ ជាតិយា ជរាយ មរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ, ទុក្ខោតិណ្ណោ ទុក្ខបរេតោ។ អប្បេវ នាម ឥមស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស អន្តកិរិយា បញ្ញាយេថា’តិ។ អហញ្ចេវ ខោ បន ឯវំ បព្ពជិតោ សមានោ កាមវិតក្កំ វា វិតក្កេយ្យំ, ព្យាបាទវិតក្កំ វា វិតក្កេយ្យំ, វិហិំសាវិតក្កំ វា វិតក្កេយ្យំ, មហា ខោ បនាយំ លោកសន្និវាសោ។ មហន្តស្មិំ ខោ បន លោកសន្និវាសេ សន្តិ សមណព្រាហ្មណា ឥទ្ធិមន្តោ ទិព្ពចក្ខុកា បរចិត្តវិទុនោ។ តេ ទូរតោបិ បស្សន្តិ, អាសន្នាបិ ន ទិស្សន្តិ, ចេតសាបិ ចិត្តំ បជានន្តិ [ជានន្តិ (ក.)]។ តេបិ មំ ឯវំ ជានេយ្យុំ – ‘បស្សថ, ភោ, ឥមំ កុលបុត្តំ សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ សមានោ វោកិណ្ណោ វិហរតិ បាបកេហិ អកុសលេហិ ធម្មេហី’តិ។ ទេវតាបិ ខោ សន្តិ ឥទ្ធិមន្តិនិយោ ទិព្ពចក្ខុកា បរចិត្តវិទុនិយោ។ តា ទូរតោបិ បស្សន្តិ, អាសន្នាបិ ន ទិស្សន្តិ, ចេតសាបិ ចិត្តំ ជានន្តិ។ តាបិ មំ ឯវំ ជានេយ្យុំ – ‘បស្សថ, ភោ, ឥមំ កុលបុត្តំ សទ្ធា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ សមានោ វោកិណ្ណោ វិហរតិ បាបកេហិ អកុសលេហិ ធម្មេហី’តិ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អារទ្ធំ ខោ បន មេ វីរិយំ ភវិស្សតិ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា, បស្សទ្ធោ កាយោ អសារទ្ធោ, សមាហិតំ ចិត្តំ ឯកគ្គ’ន្តិ។ សោ លោកំយេវ អធិបតិំ ករិត្វា អកុសលំ បជហតិ, កុសលំ ភាវេតិ, សាវជ្ជំ បជហតិ, អនវជ្ជំ ភាវេតិ, សុទ្ធំ អត្តានំ បរិហរតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, លោកាធិបតេយ្យំ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, ធម្មាធិបតេយ្យំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អរញ្ញគតោ វា រុក្ខមូលគតោ វា សុញ្ញាគារគតោ វា ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘ន ខោ បនាហំ ចីវរហេតុ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ។ ន បិណ្ឌបាតហេតុ, ន សេនាសនហេតុ, ន ឥតិភវាភវហេតុ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ។ អបិ ច ខោម្ហិ ឱតិណ្ណោ ជាតិយា ជរាយ មរណេន សោកេហិ បរិទេវេហិ ទុក្ខេហិ ទោមនស្សេហិ ឧបាយាសេហិ, ទុក្ខោតិណ្ណោ ទុក្ខបរេតោ។ អប្បេវ នាម ឥមស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស អន្តកិរិយា បញ្ញាយេថា’តិ។ ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ សន្ទិដ្ឋិកោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហីតិ។ សន្តិ ខោ បន មេ សព្រហ្មចារី ជានំ បស្សំ វិហរន្តិ។ អហញ្ចេវ ខោ បន ឯវំ ស្វាក្ខាតេ ធម្មវិនយេ បព្ពជិតោ សមានោ កុសីតោ វិហរេយ្យំ បមត្តោ, ន មេតំ អស្ស បតិរូប’ន្តិ។ សោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អារទ្ធំ ខោ បន មេ វីរិយំ ភវិស្សតិ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា, បស្សទ្ធោ កាយោ អសារទ្ធោ, សមាហិតំ ចិត្តំ ឯកគ្គ’ន្តិ។ សោ ធម្មំយេវ អធិបតិំ ករិត្វា អកុសលំ បជហតិ, កុសលំ ភាវេតិ, សាវជ្ជំ បជហតិ, អនវជ្ជំ ភាវេតិ, សុទ្ធំ អត្តានំ បរិហរតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ធម្មាធិបតេយ្យំ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ អាធិបតេយ្យានី”តិ។

“នត្ថិ លោកេ រហោ នាម, បាបកម្មំ បកុព្ពតោ;
អត្តា តេ បុរិស ជានាតិ, សច្ចំ វា យទិ វា មុសា។

“កល្យាណំ វត ភោ សក្ខិ, អត្តានំ អតិមញ្ញសិ;
យោ សន្តំ អត្តនិ បាបំ, អត្តានំ បរិគូហសិ។

“បស្សន្តិ ទេវា ច តថាគតា ច,
លោកស្មិំ ពាលំ វិសមំ ចរន្តំ;
តស្មា ហិ អត្តាធិបតេយ្យកោ ច [អត្តាធិបកោ សកោ ចរេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)],
លោកាធិបោ ច និបកោ ច ឈាយី។

“ធម្មាធិបោ ច អនុធម្មចារី,
ន ហីយតិ សច្ចបរក្កមោ មុនិ;
បសយ្ហ មារំ អភិភុយ្យ អន្តកំ,
យោ ច ផុសី ជាតិក្ខយំ បធានវា;
សោ តាទិសោ លោកវិទូ សុមេធោ,
សព្ពេសុ ធម្មេសុ អតម្មយោ មុនី”តិ។ ទសមំ;

ទេវទូតវគ្គោ ចតុត្ថោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ព្រហ្ម អានន្ទ សារិបុត្តោ, និទានំ ហត្ថកេន ច;
ទូតា ទុវេ ច រាជានោ, សុខុមាលាធិបតេយ្យេន ចាតិ។

៥. ចូឡវគ្គោ

១. សម្មុខីភាវសុត្តំ

៤១. “តិណ្ណំ , ភិក្ខវេ, សម្មុខីភាវា សទ្ធោ កុលបុត្តោ ពហុំ បុញ្ញំ បសវតិ។ កតមេសំ តិណ្ណំ? សទ្ធាយ, ភិក្ខវេ, សម្មុខីភាវា សទ្ធោ កុលបុត្តោ ពហុំ បុញ្ញំ បសវតិ។ ទេយ្យធម្មស្ស, ភិក្ខវេ, សម្មុខីភាវា សទ្ធោ កុលបុត្តោ ពហុំ បុញ្ញំ បសវតិ។ ទក្ខិណេយ្យានំ, ភិក្ខវេ, សម្មុខីភាវា សទ្ធោ កុលបុត្តោ ពហុំ បុញ្ញំ បសវតិ។ ឥមេសំ ខោ, ភិក្ខវេ, តិណ្ណំ សម្មុខីភាវា សទ្ធោ កុលបុត្តោ ពហុំ បុញ្ញំ បសវតី”តិ។ បឋមំ។

២. តិឋានសុត្តំ

៤២. “តីហិ , ភិក្ខវេ, ឋានេហិ សទ្ធោ បសន្នោ វេទិតព្ពោ។ កតមេហិ តីហិ? សីលវន្តានំ ទស្សនកាមោ ហោតិ, សទ្ធម្មំ សោតុកាមោ ហោតិ , វិគតមលមច្ឆេរេន ចេតសា អគារំ អជ្ឈាវសតិ មុត្តចាគោ បយតបាណិ វោស្សគ្គរតោ យាចយោគោ ទានសំវិភាគរតោ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ឋានេហិ សទ្ធោ បសន្នោ វេទិតព្ពោ”។

“ទស្សនកាមោ សីលវតំ, សទ្ធម្មំ សោតុមិច្ឆតិ;
វិនយេ មច្ឆេរមលំ, ស វេ សទ្ធោតិ វុច្ចតី”តិ។ ទុតិយំ;

៣. អត្ថវសសុត្តំ

៤៣. “តយោ , ភិក្ខវេ, អត្ថវសេ សម្បស្សមានេន អលមេវ បរេសំ ធម្មំ ទេសេតុំ។ កតមេ តយោ? យោ ធម្មំ ទេសេតិ សោ អត្ថប្បដិសំវេទី ច ហោតិ ធម្មប្បដិសំវេទី ច។ យោ ធម្មំ សុណាតិ សោ អត្ថប្បដិសំវេទី ច ហោតិ ធម្មប្បដិសំវេទី ច។ យោ ចេវ ធម្មំ ទេសេតិ យោ ច ធម្មំ សុណាតិ ឧភោ អត្ថប្បដិសំវេទិនោ ច ហោន្តិ ធម្មប្បដិសំវេទិនោ ច។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ អត្ថវសេ សម្បស្សមានេន អលមេវ បរេសំ ធម្មំ ទេសេតុ”ន្តិ។ តតិយំ។

៤. កថាបវត្តិសុត្តំ

៤៤. “តីហិ, ភិក្ខវេ, ឋានេហិ កថា បវត្តិនី ហោតិ។ កតមេហិ តីហិ? យោ ធម្មំ ទេសេតិ សោ អត្ថប្បដិសំវេទី ច ហោតិ ធម្មប្បដិសំវេទី ច។ យោ ធម្មំ សុណាតិ សោ អត្ថប្បដិសំវេទី ច ហោតិ ធម្មប្បដិសំវេទី ច។ យោ ចេវ ធម្មំ ទេសេតិ យោ ច ធម្មំ សុណាតិ ឧភោ អត្ថប្បដិសំវេទិនោ ច ហោន្តិ ធម្មប្បដិសំវេទិនោ ច។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ឋានេហិ កថា បវត្តិនី ហោតី”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. បណ្ឌិតសុត្តំ

៤៥. “តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, បណ្ឌិតបញ្ញត្តានិ សប្បុរិសបញ្ញត្តានិ។ កតមានិ តីណិ? ទានំ, ភិក្ខវេ, បណ្ឌិតបញ្ញត្តំ សប្បុរិសបញ្ញត្តំ ។ បព្ពជ្ជា, ភិក្ខវេ , បណ្ឌិតបញ្ញត្តា សប្បុរិសបញ្ញត្តា។ មាតាបិតូនំ, ភិក្ខវេ, ឧបដ្ឋានំ បណ្ឌិតបញ្ញត្តំ សប្បុរិសបញ្ញត្តំ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ បណ្ឌិតបញ្ញត្តានិ សប្បុរិសបញ្ញត្តានី”តិ។

“សព្ភិ ទានំ ឧបញ្ញត្តំ, អហឹសា សំយមោ ទមោ;
មាតាបិតុ ឧបដ្ឋានំ, សន្តានំ ព្រហ្មចារិនំ។

“សតំ ឯតានិ ឋានានិ, យានិ សេវេថ បណ្ឌិតោ;
អរិយោ ទស្សនសម្បន្នោ, ស លោកំ ភជតេ សិវ”ន្តិ។ បញ្ចមំ;

៦. សីលវន្តសុត្តំ

៤៦. “យំ, ភិក្ខវេ, សីលវន្តោ បព្ពជិតា គាមំ វា និគមំ វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។ តត្ថ មនុស្សា តីហិ ឋានេហិ ពហុំ បុញ្ញំ បសវន្តិ។ កតមេហិ តីហិ? កាយេន , វាចាយ , មនសា។ យំ, ភិក្ខវេ, សីលវន្តោ បព្ពជិតា គាមំ វា និគមំ វា ឧបនិស្សាយ វិហរន្តិ។ តត្ថ មនុស្សា ឥមេហិ តីហិ ឋានេហិ ពហុំ បុញ្ញំ បសវន្តី”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. សង្ខតលក្ខណសុត្តំ

៤៧. “តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, សង្ខតស្ស សង្ខតលក្ខណានិ។ កតមានិ តីណិ? ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, វយោ បញ្ញាយតិ, ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ សង្ខតស្ស សង្ខតលក្ខណានី”តិ។ សត្តមំ។

៨. អសង្ខតលក្ខណសុត្តំ

៤៨. “តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, អសង្ខតស្ស អសង្ខតលក្ខណានិ។ កតមានិ តីណិ? ន ឧប្បាទោ បញ្ញាយតិ, ន វយោ បញ្ញាយតិ, ន ឋិតស្ស អញ្ញថត្តំ បញ្ញាយតិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ អសង្ខតស្ស អសង្ខតលក្ខណានី”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. បព្ពតរាជសុត្តំ

៤៩. “ហិមវន្តំ, ភិក្ខវេ, បព្ពតរាជំ និស្សាយ មហាសាលា តីហិ វឌ្ឍីហិ វឌ្ឍន្តិ។ កតមាហិ តីហិ? សាខាបត្តបលាសេន វឌ្ឍន្តិ, តចបបដិកាយ វឌ្ឍន្តិ , ផេគ្គុសារេន វឌ្ឍន្តិ។ ហិមវន្តំ, ភិក្ខវេ, បព្ពតរាជំ និស្សាយ មហាសាលា ឥមាហិ តីហិ វឌ្ឍីហិ វឌ្ឍន្តិ។

“ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, សទ្ធំ កុលបតឹ និស្សាយ អន្តោ ជនោ តីហិ វឌ្ឍីហិ វឌ្ឍតិ។ កតមាហិ តីហិ? សទ្ធាយ វឌ្ឍតិ, សីលេន វឌ្ឍតិ, បញ្ញាយ វឌ្ឍតិ។ សទ្ធំ, ភិក្ខវេ, កុលបតឹ និស្សាយ អន្តោ ជនោ ឥមាហិ តីហិ វឌ្ឍីហិ វឌ្ឍតី”តិ។

“យថាបិ បព្ពតោ សេលោ, អរញ្ញស្មិំ ព្រហាវនេ;
តំ រុក្ខា ឧបនិស្សាយ, វឌ្ឍន្តេ តេ វនប្បតី។

“តថេវ សីលសម្បន្នំ, សទ្ធំ កុលបតឹ ឥធ;
ឧបនិស្សាយ វឌ្ឍន្តិ, បុត្តទារា ច ពន្ធវា;
អមច្ចា ញាតិសង្ឃា ច, យេ ចស្ស អនុជីវិនោ។

“ត្យាស្ស សីលវតោ សីលំ, ចាគំ សុចរិតានិ ច;
បស្សមានានុកុព្ពន្តិ, អត្តមត្ថំ [យេ ភវន្តិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វិចក្ខណា។

“ឥធ ធម្មំ ចរិត្វាន, មគ្គំ សុគតិគាមិនំ;
នន្ទិនោ ទេវលោកស្មិំ, មោទន្តិ កាមកាមិនោ”តិ។ នវមំ;

១០. អាតប្បករណីយសុត្តំ

៥០. “តីហិ, ភិក្ខវេ, ឋានេហិ អាតប្បំ ករណីយំ។ កតមេហិ តីហិ? អនុប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាទាយ អាតប្បំ ករណីយំ , អនុប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឧប្បាទាយ អាតប្បំ ករណីយំ, ឧប្បន្នានំ សារីរិកានំ វេទនានំ ទុក្ខានំ តិព្ពានំ ខរានំ កដុកានំ អសាតានំ អមនាបានំ បាណហរានំ អធិវាសនាយ អាតប្បំ ករណីយំ។ ឥមេហិ តីហិ, ភិក្ខវេ, ឋានេហិ អាតប្បំ ករណីយំ។

“យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អនុប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាទាយ អាតប្បំ ករោតិ, អនុប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឧប្បាទាយ អាតប្បំ ករោតិ, ឧប្បន្នានំ សារីរិកានំ វេទនានំ ទុក្ខានំ តិព្ពានំ ខរានំ កដុកានំ អសាតានំ អមនាបានំ បាណហរានំ អធិវាសនាយ អាតប្បំ ករោតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អាតាបី និបកោ សតោ សម្មា ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយាយា”តិ។ ទសមំ។

១១. មហាចោរសុត្តំ

៥១. “តីហិ, ភិក្ខវេ, អង្គេហិ សមន្នាគតោ មហាចោរោ សន្ធិម្បិ ឆិន្ទតិ, និល្លោបម្បិ ហរតិ, ឯកាគារិកម្បិ ករោតិ, បរិបន្ថេបិ តិដ្ឋតិ។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, មហាចោរោ វិសមនិស្សិតោ ច ហោតិ, គហន

និស្សិតោ ច ហោតិ, ពលវនិស្សិតោ ច ហោតិ។ កថញ្ច, ភិក្ខវេ, មហាចោរោ វិសមនិស្សិតោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, មហាចោរោ នទីវិទុគ្គំ វា និស្សិតោ ហោតិ បព្ពតវិសមំ វា។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, មហាចោរោ វិសមនិស្សិតោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, មហាចោរោ គហននិស្សិតោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, មហាចោរោ តិណគហនំ វា និស្សិតោ ហោតិ, រុក្ខគហនំ វា រោធំ [គេធំ (សី. បី.)] វា មហាវនសណ្ឌំ វា។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, មហាចោរោ គហននិស្សិតោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, មហាចោរោ ពលវនិស្សិតោ ហោតិ? ឥធ , ភិក្ខវេ, មហាចោរោ រាជានំ វា រាជមហាមត្តានំ វា និស្សិតោ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘សចេ មំ កោចិ កិញ្ចិ វក្ខតិ, ឥមេ មេ រាជានោ វា រាជមហាមត្តា វា បរិយោធាយ អត្ថំ ភណិស្សន្តី’តិ។ សចេ នំ កោចិ កិញ្ចិ អាហ, ត្យាស្ស រាជានោ វា រាជមហាមត្តា វា បរិយោធាយ អត្ថំ ភណន្តិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, មហាចោរោ ពលវនិស្សិតោ ហោតិ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ អង្គេហិ សមន្នាគតោ មហាចោរោ សន្ធិម្បិ ឆិន្ទតិ, និល្លោបម្បិ ហរតិ, ឯកាគារិកម្បិ ករោតិ, បរិបន្ថេបិ តិដ្ឋតិ។

“ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ អង្គេហិ សមន្នាគតោ បាបភិក្ខុ ខតំ ឧបហតំ អត្តានំ បរិហរតិ, សាវជ្ជោ ច ហោតិ សានុវជ្ជោ ច វិញ្ញូនំ, ពហុញ្ច អបុញ្ញំ បសវតិ។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, បាបភិក្ខុ វិសមនិស្សិតោ ច ហោតិ គហននិស្សិតោ ច ពលវនិស្សិតោ ច។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, បាបភិក្ខុ វិសមនិស្សិតោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, បាបភិក្ខុ វិសមេន កាយកម្មេន សមន្នាគតោ ហោតិ, វិសមេន វចីកម្មេន សមន្នាគតោ ហោតិ, វិសមេន មនោកម្មេន សមន្នាគតោ ហោតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, បាបភិក្ខុ វិសមនិស្សិតោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, បាបភិក្ខុ គហននិស្សិតោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, បាបភិក្ខុ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ ហោតិ, អន្តគ្គាហិកាយ ទិដ្ឋិយា សមន្នាគតោ ហោតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, បាបភិក្ខុ គហននិស្សិតោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, បាបភិក្ខុ ពលវនិស្សិតោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, បាបភិក្ខុ រាជានំ វា រាជមហាមត្តានំ វា និស្សិតោ ហោតិ។ តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘សចេ មំ កោចិ កិញ្ចិ វក្ខតិ, ឥមេ មេ រាជានោ វា រាជមហាមត្តា វា បរិយោធាយ អត្ថំ ភណិស្សន្តី’តិ។ សចេ នំ កោចិ កិញ្ចិ អាហ, ត្យាស្ស រាជានោ វា រាជមហាមត្តា វា បរិយោធាយ អត្ថំ ភណន្តិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, បាបភិក្ខុ ពលវនិស្សិតោ ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ , ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បាបភិក្ខុ ខតំ ឧបហតំ អត្តានំ បរិហរតិ, សាវជ្ជោ ច ហោតិ សានុវជ្ជោ ច វិញ្ញូនំ, ពហុញ្ច អបុញ្ញំ បសវតី”តិ។ ឯកាទសមំ។

ចូឡវគ្គោ បញ្ចមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

សម្មុខី ឋានត្ថវសំ, បវត្តិ បណ្ឌិត សីលវំ;
សង្ខតំ បព្ពតាតប្បំ, មហាចោរេនេកាទសាតិ [មហាចោរេន តេ ទសាតិ (ក.)]។

បឋមោ បណ្ណាសកោ សមត្តោ។

២. ទុតិយបណ្ណាសកំ

(៦) ១. ព្រាហ្មណវគ្គោ

១. បឋមទ្វេព្រាហ្មណសុត្តំ

៥២. អថ ខោ ទ្វេ ព្រាហ្មណា ជិណ្ណា វុទ្ធា មហល្លកា អទ្ធគតា វយោអនុប្បត្តា វីសវស្សសតិកា ជាតិយា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិំសុ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ព្រាហ្មណា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “មយមស្សុ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា ជិណ្ណា វុទ្ធា មហល្លកា អទ្ធគតា វយោអនុប្បត្តា វីសវស្សសតិកា ជាតិយា; តេ ចម្ហា អកតកល្យាណា អកតកុសលា អកតភីរុត្តាណា។ ឱវទតុ នោ ភវំ គោតមោ, អនុសាសតុ នោ ភវំ គោតមោ យំ អម្හាកំ អស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។

“តគ្ឃ តុម្ហេ, ព្រាហ្មណា, ជិណ្ណា វុទ្ធា មហល្លកា អទ្ធគតា វយោអនុប្បត្តា វីសវស្សសតិកា ជាតិយា; តេ ចត្ថ អកតកល្យាណា អកតកុសលា អកតភីរុត្តាណា។ ឧបនីយតិ ខោ អយំ, ព្រាហ្មណា, លោកោ ជរាយ ព្យាធិនា មរណេន។ ឯវំ ឧបនីយមានេ ខោ, ព្រាហ្មណា, លោកេ ជរាយ ព្យាធិនា មរណេន, យោ ឥធ កាយេន សំយមោ វាចាយ សំយមោ មនសា សំយមោ, តំ តស្ស បេតស្ស តាណញ្ច លេណញ្ច ទីបញ្ច សរណញ្ច បរាយណញ្ចា”តិ។

“ឧបនីយតិ ជីវិតមប្បមាយុ,
ជរូបនីតស្ស ន សន្តិ តាណា;
ឯតំ ភយំ មរណេ បេក្ខមានោ,
បុញ្ញានិ កយិរាថ សុខាវហានិ។

“យោធ កាយេន សំយមោ, វាចាយ ឧទ ចេតសា;
តំ តស្ស បេតស្ស សុខាយ ហោតិ,
យំ ជីវមានោ បករោតិ បុញ្ញ”ន្តិ។ [សំ. និ. ១.១០០] បឋមំ;

២. ទុតិយទ្វេព្រាហ្មណសុត្តំ

៥៣. អថ ខោ ទ្វេ ព្រាហ្មណា ជិណ្ណា វុទ្ធា មហល្លកា អទ្ធគតា វយោអនុប្បត្តា វីសវស្សសតិកា ជាតិយា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ព្រាហ្មណា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “មយមស្សុ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា ជិណ្ណា វុទ្ធា មហល្លកា អទ្ធគតា វយោអនុប្បត្តា វីសវស្សសតិកា ជាតិយា; តេ ចម្ហា អកតកល្យាណា អកតកុសលា អកតភីរុត្តាណា។ ឱវទតុ នោ ភវំ គោតមោ, អនុសាសតុ នោ ភវំ គោតមោ យំ អម្ហាកំ អស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។

“តគ្ឃ តុម្ហេ, ព្រាហ្មណា, ជិណ្ណា វុទ្ធា មហល្លកា អទ្ធគតា វយោអនុប្បត្តា វីសវស្សសតិកា ជាតិយា; តេ ចត្ថ អកតកល្យាណា អកតកុសលា អកតភីរុត្តាណា។ អាទិត្តោ ខោ អយំ, ព្រាហ្មណា, លោកោ ជរាយ ព្យាធិនា មរណេន។ ឯវំ អាទិត្តេ ខោ, ព្រាហ្មណា, លោកេ ជរាយ ព្យាធិនា មរណេន, យោ ឥធ កាយេន សំយមោ វាចាយ សំយមោ មនសា សំយមោ, តំ តស្ស បេតស្ស តាណញ្ច លេណញ្ច ទីបញ្ច សរណញ្ច បរាយណញ្ចា”តិ។

“អាទិត្តស្មិំ អគារស្មិំ, យំ នីហរតិ ភាជនំ;
តំ តស្ស ហោតិ អត្ថាយ, នោ ច យំ តត្ថ ឌយ្ហតិ។

“ឯវំ អាទិត្តោ ខោ [ឯវំ អាទីវិតោ (សី. បី.), ឯវំ អាទិត្តកោ (ស្យា. កំ.) សំ. និ. ១.៤១] លោកោ, ជរាយ មរណេន ច;
នីហរេថេវ ទានេន, ទិន្នំ ហោតិ សុនីហតំ [សុនិព្ភតំ (ក.)]។

“យោធ កាយេន សំយមោ, វាចាយ ឧទ ចេតសា;
តំ តស្ស បេតស្ស សុខាយ ហោតិ,
យំ ជីវមានោ បករោតិ បុញ្ញ”ន្តិ។ ទុតិយំ;

៣. អញ្ញតរព្រាហ្មណសុត្តំ

៥៤. អថ ខោ អញ្ញតរោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ…បេ… ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘‘សន្ទិដ្ឋិកោ ធម្មោ សន្ទិដ្ឋិកោ ធម្មោ’តិ, ភោ គោតម, វុច្ចតិ។ កិត្តាវតា នុ ខោ, ភោ គោតម, សន្ទិដ្ឋិកោ ធម្មោ ហោតិ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ [ឱបនយិកោ (សី. ស្យា. កំ. បី.) បញ្ចមសុត្តស្ស ដីកា ឱលោកេតព្ពា] បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី’’តិ?

‘‘រត្តោ ខោ, ព្រាហ្មណ, រាគេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ អត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ចេតសិកម្បិ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។ រាគេ បហីនេ នេវត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ចេតសិកំ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។ (រត្តោ ខោ…បេ… កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ។ រាគេ បហីនា នេវ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, ន វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, ន មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ។ រត្តោ ខោ…បេ… អត្តត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, បរត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, ឧភយត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ រាគេ បហីនេ អត្តត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ, បរត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ, ឧភយត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ។) [( ) ឯត្ថន្តរេ បាឋោ សី. ស្យា. កំ. បី. បោត្ថកេសុ ន ទិស្សតិ, ឥធបិ ទុដ្ឋមូឡ្ហវារេសុ] ឯវម្បិ ខោ, ព្រាហ្មណ, សន្ទិដ្ឋិកោ ធម្មោ ហោតិ…បេ…។

‘‘ទុដ្ឋោ ខោ, ព្រាហ្មណ, ទោសេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ អត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ចេតសិកម្បិ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។ ទោសេ បហីនេ នេវត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ចេតសិកម្បិ [ន ចេតសិកំ (សី. ស្យា. ក.)] ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។ ឯវម្បិ ខោ, ព្រាហ្មណ, សន្ទិដ្ឋិកោ ធម្មោ ហោតិ…បេ…។

‘‘មូឡ្ហោ ខោ, ព្រាហ្មណ, មោហេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ អត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ចេតសិកម្បិ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។ មោហេ បហីនេ នេវត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ចេតសិកំ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ ។ ឯវំ ខោ, ព្រាហ្មណ, សន្ទិដ្ឋិកោ ធម្មោ ហោតិ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី’’តិ។

‘‘អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម! សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ‘ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី’តិ; ឯវមេវំ ភោតា គោតមេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត’’ន្តិ។ តតិយំ។

៤. បរិព្ពាជកសុត្តំ

៥៥. អថ ខោ អញ្ញតរោ ព្រាហ្មណបរិព្ពាជកោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា…បេ… ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ព្រាហ្មណបរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘‘សន្ទិដ្ឋិកោ ធម្មោ សន្ទិដ្ឋិកោ ធម្មោ’តិ, ភោ គោតម, វុច្ចតិ។ កិត្តាវតា នុ ខោ, ភោ គោតម, សន្ទិដ្ឋិកោ ធម្មោ ហោតិ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី’’តិ?

‘‘រត្តោ ខោ, ព្រាហ្មណ, រាគេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ អត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ចេតសិកម្បិ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។ រាគេ បហីនេ នេវត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ចេតសិកម្បិ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។

‘‘រត្តោ ខោ, ព្រាហ្មណ, រាគេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ។ រាគេ បហីនេ នេវ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, ន វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, ន មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ។

‘‘រត្តោ ខោ, ព្រាហ្មណ, រាគេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ អត្តត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, បរត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, ឧភយត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ រាគេ បហីនេ អត្តត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ ,

បរត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ, ឧភយត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ឯវម្បិ ខោ, ព្រាហ្មណ, សន្ទិដ្ឋិកោ ធម្មោ ហោតិ...បេ....។

“ទុដ្ឋោ ខោ, ព្រាហ្មណ, ទោសេន...បេ.... មូឡ្ហោ ខោ, ព្រាហ្មណ, មោហេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ អត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ចេតសិកម្បិ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។ មោហេ បហីនេ នេវត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ចេតសិកំ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។

“មូឡ្ហោ ខោ, ព្រាហ្មណ, មោហេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ, កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ។ មោហេ បហីនេ នេវ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, ន វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, ន មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ។

“មូឡ្ហោ ខោ, ព្រាហ្មណ, មោហេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ អត្តត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, បរត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ , ឧភយត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ។ មោហេ បហីនេ អត្តត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ, បរត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ, ឧភយត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ឯវំ ខោ, ព្រាហ្មណ, សន្ទិដ្ឋិកោ ធម្មោ ហោតិ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី”តិ។

“អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម...បេ.... ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. និព្ពុតសុត្តំ

៥៦. អថ ខោ ជាណុស្សោណិ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ជាណុស្សោណិ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “‘សន្ទិដ្ឋិកំ និព្ពានំ សន្ទិដ្ឋិកំ និព្ពាន’ន្តិ, ភោ គោតម, វុច្ចតិ។ កិត្តាវតា នុ ខោ, ភោ គោតម, សន្ទិដ្ឋិកំ និព្ពានំ ហោតិ អកាលិកំ ឯហិបស្សិកំ ឱបនេយ្យិកំ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពំ វិញ្ញូហី”តិ?

“រត្តោ ខោ, ព្រាហ្មណ, រាគេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ អត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ចេតសិកម្បិ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។ រាគេ បហីនេ នេវត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ចេតសិកម្បិ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។ ឯវម្បិ ខោ, ព្រាហ្មណ, សន្ទិដ្ឋិកំ និព្ពានំ ហោតិ។

“ទុដ្ឋោ ខោ, ព្រាហ្មណ...បេ.... មូឡ្ហោ ខោ, ព្រាហ្មណ, មោហេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ អត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ចេតសិកម្បិ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។ មោហេ បហីនេ នេវត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ចេតសិកំ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។ ឯវម្បិ ខោ, ព្រាហ្មណ, សន្ទិដ្ឋិកំ និព្ពានំ ហោតិ។

“យតោ ខោ អយំ, ព្រាហ្មណ [យតោ ច ខោ អយំ ព្រាហ្មណ (សី.), យតោ ខោ ព្រាហ្មណ អកាលិកំ ឯហិបស្សិកំ ឱបនេយ្យិកំ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពំ (ក.)], អនវសេសំ រាគក្ខយំ បដិសំវេទេតិ, អនវសេសំ ទោសក្ខយំ បដិសំវេទេតិ, អនវសេសំ មោហក្ខយំ បដិសំវេទេតិ; ឯវំ ខោ, ព្រាហ្មណ, សន្ទិដ្ឋិកំ និព្ពានំ ហោតិ អកាលិកំ ឯហិបស្សិកំ ឱបនេយ្យិកំ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពំ វិញ្ញូហី”តិ។ “អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម...បេ.... ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។ បញ្ចមំ។

៦. បលោកសុត្តំ

៥៧. អថ ខោ អញ្ញតរោ ព្រាហ្មណមហាសាលោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ...បេ.... ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ព្រាហ្មណមហាសាលោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សុតំ មេតំ, ភោ គោតម, បុព្ពកានំ ព្រាហ្មណានំ វុទ្ធានំ មហល្លកានំ អាចរិយបាចរិយានំ ភាសមានានំ – ‘បុព្ពេ សុទំ [បុព្ពស្សុទំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អយំ លោកោ អវីចិ មញ្ញេ ផុដោ អហោសិ មនុស្សេហិ, កុក្កុដសំបាតិកា គាមនិគមរាជធានិយោ’តិ។ កោ នុ ខោ, ភោ គោតម,

ហេតុ កោ បច្ចយោ យេនេតរហិ មនុស្សានំ ខយោ ហោតិ, តនុត្តំ បញ្ញាយតិ, គាមាបិ អគាមា ហោន្តិ , និគមាបិ អនិគមា ហោន្តិ, នគរាបិ អនគរា ហោន្តិ, ជនបទាបិ អជនបទា ហោន្តី’’តិ?

‘‘ឯតរហិ, ព្រាហ្មណ, មនុស្សា អធម្មរាគរត្តា វិសមលោភាភិភូតា មិច្ឆាធម្មបរេតា។ តេ អធម្មរាគរត្តា វិសមលោភាភិភូតា មិច្ឆាធម្មបរេតា តិណ្ហានិ សត្ថានិ គហេត្វា អញ្ញមញ្ញំ [អញ្ញមញ្ញស្ស (សព្ពត្ថ)] ជីវិតា វោរោបេន្តិ, តេន ពហូ មនុស្សា កាលំ ករោន្តិ។ អយម្បិ ខោ , ព្រាហ្មណ, ហេតុ អយំ បច្ចយោ យេនេតរហិ មនុស្សានំ ខយោ ហោតិ, តនុត្តំ បញ្ញាយតិ, គាមាបិ អគាមា ហោន្តិ, និគមាបិ អនិគមា ហោន្តិ, នគរាបិ អនគរា ហោន្តិ, ជនបទាបិ អជនបទា ហោន្តិ។

‘‘បុន ចបរំ, ព្រាហ្មណ, ឯតរហិ មនុស្សា អធម្មរាគរត្តា វិសមលោភាភិភូតា មិច្ឆាធម្មបរេតា។ តេសំ អធម្មរាគរត្តានំ វិសមលោភាភិភូតានំ មិច្ឆាធម្មបរេតានំ ទេវោ ន សម្មាធារំ អនុប្បវេច្ឆតិ។ តេន ទុព្ភិក្ខំ ហោតិ ទុស្សស្សំ សេតដ្ឋិកំ សលាកាវុត្តំ។ តេន ពហូ មនុស្សា កាលំ ករោន្តិ។ អយម្បិ ខោ, ព្រាហ្មណ, ហេតុ អយំ បច្ចយោ យេនេតរហិ មនុស្សានំ ខយោ ហោតិ, តនុត្តំ បញ្ញាយតិ, គាមាបិ អគាមា ហោន្តិ, និគមាបិ អនិគមា ហោន្តិ, នគរាបិ អនគរា ហោន្តិ, ជនបទាបិ អជនបទា ហោន្តិ។

‘‘បុន ចបរំ, ព្រាហ្មណ, ឯតរហិ មនុស្សា អធម្មរាគរត្តា វិសមលោភាភិភូតា មិច្ឆាធម្មបរេតា។ តេសំ អធម្មរាគរត្តានំ វិសមលោភាភិភូតានំ មិច្ឆាធម្មបរេតានំ យក្ខា វាឡេ អមនុស្សេ ឱស្សជ្ជន្តិ [ឱស្សជន្តិ (សី.)], តេន ពហូ មនុស្សា កាលំ ករោន្តិ។ អយម្បិ ខោ, ព្រាហ្មណ, ហេតុ អយំ បច្ចយោ យេនេតរហិ មនុស្សានំ ខយោ ហោតិ, តនុត្តំ បញ្ញាយតិ, គាមាបិ អគាមា ហោន្តិ, និគមាបិ អនិគមា ហោន្តិ, នគរាបិ អនគរា ហោន្តិ, ជនបទាបិ អជនបទា ហោន្តី’’តិ។

‘‘អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ.… ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត’’ន្តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. វច្ឆគោត្តសុត្តំ

៥៨. អថ ខោ វច្ឆគោត្តោ [វច្ឆបុត្តោ (ក.)] បរិព្ពាជកោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វច្ឆគោត្តោ បរិព្ពាជកោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សុតំ មេតំ, ភោ គោតម, សមណោ គោតមោ ឯវមាហ – ‘មយ្ហមេវ ទានំ ទាតព្ពំ , នាញ្ញេសំ ទានំ ទាតព្ពំ; មយ្ហមេវ សាវកានំ ទានំ ទាតព្ពំ, នាញ្ញេសំ សាវកានំ ទានំ ទាតព្ពំ; មយ្ហមេវ ទិន្នំ មហប្ផលំ, នាញ្ញេសំ ទិន្នំ មហប្ផលំ; មយ្ហមេវ សាវកានំ ទិន្នំ មហប្ផលំ, នាញ្ញេសំ សាវកានំ ទិន្នំ មហប្ផល’ន្តិ។ យេ តេ, ភោ គោតម, ឯវមាហំសុ ‘សមណោ គោតមោ ឯវមាហ មយ្ហមេវ ទានំ ទាតព្ពំ, នាញ្ញេសំ ទានំ ទាតព្ពំ។ មយ្ហមេវ សាវកានំ ទានំ ទាតព្ពំ, នាញ្ញេសំ សាវកានំ ទានំ ទាតព្ពំ។ មយ្ហមេវ ទិន្នំ មហប្ផលំ, នាញ្ញេសំ ទិន្នំ មហប្ផលំ។ មយ្ហមេវ សាវកានំ ទិន្នំ មហប្ផលំ, នាញ្ញេសំ សាវកានំ ទិន្នំ មហប្ផល’ន្តិ។ កច្ចិ តេ ភោតោ គោតមស្ស វុត្តវាទិនោ ច ភវន្តំ គោតមំ អភូតេន អព្ភាចិក្ខន្តិ, ធម្មស្ស ចានុធម្មំ ព្យាករោន្តិ, ន ច កោចិ សហធម្មិកោ វាទានុបាតោ [វាទានុវាទោ (ក.)] គារយ្ហំ ឋានំ អាគច្ឆតិ? អនព្ភក្ខាតុកាមា ហិ មយំ ភវន្តំ គោតម’’ន្តិ។

‘‘យេ តេ, វច្ឆ, ឯវមាហំសុ – ‘សមណោ គោតមោ ឯវមាហ – មយ្ហមេវ ទានំ ទាតព្ពំ…បេ.… នាញ្ញេសំ សាវកានំ ទិន្នំ មហប្ផល’ន្តិ ន មេ តេ វុត្តវាទិនោ។ អព្ភាចិក្ខន្តិ ច បន មំ [ច បន មំ តេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អសតា អភូតេន។ យោ ខោ, វច្ឆ, បរំ ទានំ ទទន្តំ វារេតិ សោ តិណ្ណំ អន្តរាយករោ ហោតិ, តិណ្ណំ បារិបន្ថិកោ។ កតមេសំ តិណ្ណំ? ទាយកស្ស បុញ្ញន្តរាយករោ ហោតិ, បដិគ្គាហកានំ លាភន្តរាយករោ ហោតិ, បុព្ពេវ ខោ បនស្ស អត្តា ខតោ ច ហោតិ ឧបហតោ ច។ យោ ខោ, វច្ឆ, បរំ ទានំ ទទន្តំ វារេតិ សោ ឥមេសំ តិណ្ណំ អន្តរាយករោ ហោតិ, តិណ្ណំ បារិបន្ថិកោ។

‘‘អហំ ខោ បន, វច្ឆ, ឯវំ វទាមិ – យេ ហិ តេ ចន្ទនិកាយ វា ឱលិគល្លេ វា បាណា, តត្របិ យោ ថាលិធោវនំ [ថាលកធោវនំ (ក.)] វា សរាវធោវនំ វា ឆឌ្ឌេតិ – យេ តត្ថ បាណា តេ តេន យាបេន្តូតិ, តតោ និទានម្បាហំ, វច្ឆ, បុញ្ញស្ស អាគមំ វទាមិ។ កោ បន វាទោ មនុស្សភូតេ! អបិ ចាហំ, វច្ឆ, សីលវតោ ទិន្នំ មហប្ផលំ វទាមិ, នោ តថា ទុស្សីលស្ស, សោ ច ហោតិ បញ្ចង្គវិប្បហីនោ បញ្ចង្គសមន្នាគតោ។

“កតមានិ បញ្ចង្គានិ បហីនានិ ហោន្តិ? កាមច្ឆន្ទោ បហីនោ ហោតិ, ព្យាបាទោ បហីនោ ហោតិ , ថិនមិទ្ធំ បហីនំ ហោតិ, ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចំ បហីនំ ហោតិ, វិចិកិច្ឆា បហីនា ហោតិ។ ឥមានិ បញ្ចង្គានិ វិប្បហីនានិ ហោន្តិ។

“កតមេហិ បញ្ចហិ អង្គេហិ សមន្នាគតោ ហោតិ? អសេក្ខេន សីលក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេក្ខេន សមាធិក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេក្ខេន បញ្ញាក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេក្ខេន វិមុត្តិក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ ហោតិ, អសេក្ខេន វិមុត្តិញាណទស្សនក្ខន្ធេន សមន្នាគតោ ហោតិ; ឥមេហិ បញ្ចហិ អង្គេហិ សមន្នាគតោ ហោតិ។ ឥតិ បញ្ចង្គវិប្បហីនេ បញ្ចង្គសមន្នាគតេ ទិន្នំ មហប្ផលន្តិ វទាមី”តិ។

“ឥតិ កណ្ហាសុ សេតាសុ, រោហិណីសុ ហរីសុ វា;
កម្មាសាសុ សរូបាសុ, គោសុ បារេវតាសុ វា។

“យាសុ កាសុចិ ឯតាសុ, ទន្តោ ជាយតិ បុង្គវោ;
ធោរយ្ហោ ពលសម្បន្នោ, កល្យាណជវនិក្កមោ;
តមេវ ភារេ យុញ្ជន្តិ, នាស្ស វណ្ណំ បរិក្ខរេ។

“ឯវមេវំ មនុស្សេសុ, យស្មិំ កស្មិញ្ចិ ជាតិយេ;
ខត្តិយេ ព្រាហ្មណេ វេស្សេ, សុទ្ទេ ចណ្ឌាលបុក្កុសេ។

“យាសុ កាសុចិ ឯតាសុ, ទន្តោ ជាយតិ សុព្វតោ;
ធម្មដ្ឋោ សីលសម្បន្នោ, សច្ចវាទី ហិរីមនោ។

“បហីនជាតិមរណោ, ព្រហ្មចរិយស្ស កេវលី;
បន្នភារោ វិសំយុត្តោ, កតកិច្ចោ អនាសវោ។

“បារគូ សព្ពធម្មានំ, អនុបាទាយ និព្ពុតោ;
តស្មិំយេវ [តស្មិំ វេ (ស្យា. កំ.)] វិរជេ ខេត្តេ, វិបុលា ហោតិ ទក្ខិណា។

“ពាលា ច អវិជានន្តា, ទុម្មេធា អស្សុតាវិនោ;
ពហិទ្ធា ទេន្តិ ទានានិ, ន ហិ សន្តេ ឧបាសរេ។

“យេ ច សន្តេ ឧបាសន្តិ, សប្បញ្ញេ ធីរសម្មតេ;
សទ្ធា ច នេសំ សុគតេ, មូលជាតា បតិដ្ឋិតា។

“ទេវលោកញ្ច តេ យន្តិ, កុលេ វា ឥធ ជាយរេ;
អនុបុព្ពេន និព្ពានំ, អធិគច្ឆន្តិ បណ្ឌិតា”តិ។ សត្តមំ;

៨. តិកណ្ណសុត្តំ

៥៨. អថ ខោ តិកណ្ណោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ…បេ…. ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ តិកណ្ណោ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ សម្មុខា តេវិជ្ជានំ សុទំ ព្រាហ្មណានំ វណ្ណំ ភាសតិ – “ឯវម្បិ តេវិជ្ជា ព្រាហ្មណា, ឥតិបិ តេវិជ្ជា ព្រាហ្មណា”តិ។

“យថា កថំ បន, ព្រាហ្មណ, ព្រាហ្មណា ព្រាហ្មណំ តេវិជ្ជំ បញ្ញាបេន្តី”តិ? “ឥធ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណោ ឧភតោ សុជាតោ ហោតិ មាតិតោ ច បិតិតោ ច, សំសុទ្ធគហណិកោ យាវ សត្តមា បិតាមហយុគា, អក្ខិត្តោ អនុបក្កុដ្ឋោ ជាតិវាទេន, អជ្ឈាយកោ, មន្តធរោ, តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ សនិឃណ្ដុកេដុភានំ សាក្ខរប្បភេទានំ ឥតិហាសបញ្ចមានំ, បទកោ, វេយ្យាករណោ, លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ អនវយោតិ។ ឯវំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា តេវិជ្ជំ បញ្ញាបេន្តី”តិ។

“អញ្ញថា ខោ, ព្រាហ្មណ, ព្រាហ្មណា ព្រាហ្មណំ តេវិជ្ជំ បញ្ញាបេន្តិ, អញ្ញថា ច បន អរិយស្ស វិនយេ តេវិជ្ជោ ហោតី”តិ។ “យថា កថំ បន, ភោ គោតម, អរិយស្ស វិនយេ តេវិជ្ជោ ហោតិ? សាធុ មេ ភវំ គោតមោ តថា ធម្មំ

ទេសេតុ យថា អរិយស្ស វិនយេ តេវិជ្ជោ ហោតី’’តិ។ ‘‘តេន ហិ, ព្រាហ្មណ, សុណាហិ, សាធុកំ មនសិ ករោហិ; ភាសិស្សាមី’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភោ’’តិ ខោ តិកណ្ណោ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ ភគវា ឯតទវោច –

‘‘ឥធ , ព្រាហ្មណ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ បីតិយា ច វិរាគា ឧបេក្ខកោ ច វិហរតិ សតោ ច សម្បជានោ, សុខញ្ច កាយេន បដិសំវេទេតិ យំ តំ អរិយា អាចិក្ខន្តិ – ‘ឧបេក្ខកោ សតិមា សុខវិហារី’តិ តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា, បុព្ពេវ សោមនស្សទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធិំ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។

‘‘សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតិំ ទ្វេបិ ជាតិយោ តិស្សោបិ ជាតិយោ ចតស្សោបិ ជាតិយោ បញ្ចបិ ជាតិយោ ទសបិ ជាតិយោ វីសម្បិ ជាតិយោ តិំសម្បិ ជាតិយោ ចត្តាលីសម្បិ ជាតិយោ បញ្ញាសម្បិ ជាតិយោ ជាតិសតម្បិ ជាតិសហស្សម្បិ ជាតិសតសហស្សម្បិ, អនេកេបិ សំវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ វិវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ សំវដ្ដវិវដ្ដកប្បេ – ‘អមុត្រាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទិំ។ តត្រាបាសិំ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ ឥធូបបន្នោ’តិ។ ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ អយមស្ស បឋមា វិជ្ជា អធិគតា ហោតិ; អវិជ្ជា វិហតា, វិជ្ជា ឧប្បន្នា; តមោ វិហតោ, អាលោកោ ឧប្បន្នោ យថា តំ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ។

‘‘សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ សត្តានំ ចុតូបបាតញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ, សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ – ‘ឥមេ វត ភោន្តោ សត្តា កាយទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា…បេ.… មនោទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា អរិយានំ ឧបវាទកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបន្នា។ ឥមេ វា បន ភោន្តោ សត្តា កាយសុចរិតេន សមន្នាគតា, វចីសុចរិតេន សមន្នាគតា, មនោសុចរិតេន សមន្នាគតា អរិយានំ អនុបវាទកា សម្មាទិដ្ឋិកា សម្មាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នា’តិ។ ឥតិ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សតិ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ, សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ។ អយមស្ស ទុតិយា វិជ្ជា អធិគតា ហោតិ; អវិជ្ជា វិហតា, វិជ្ជា ឧប្បន្នា; តមោ វិហតោ, អាលោកោ ឧប្បន្នោ យថា តំ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ។

‘‘សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ អាសវានំ ខយញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខសមុទយោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ; ‘ឥមេ អាសវា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ អាសវសមុទយោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ អាសវនិរោធោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ, ‘អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ តស្ស ឯវំ ជានតោ ឯវំ បស្សតោ កាមាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, ភវាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, អវិជ្ជាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ; វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតិ។ អយមស្ស តតិយា វិជ្ជា អធិគតា ហោតិ; អវិជ្ជា វិហតា, វិជ្ជា ឧប្បន្នា; តមោ វិហតោ, អាលោកោ ឧប្បន្នោ យថា តំ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ’’តិ។

‘‘អនុច្ចាវចសីលស្ស, និបកស្ស ច ឈាយិនោ;
ចិត្តំ យស្ស វសីភូតំ, ឯកគ្គំ សុសមាហិតំ។

‘‘តំ វេ តមោនុទំ ធីរំ, តេវិជ្ជំ មច្ចុហាយិនំ;
ហិតំ ទេវមនុស្សានំ, អាហុ សព្ពប្បហាយិនំ។

‘‘តីហិ វិជ្ជាហិ សម្បន្នំ, អសម្មូឡ្ហវិហារិនំ;

ពុទ្ធំ អន្តិមទេហិនំ [អន្តិមសារីរំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], តំ នមស្សន្តិ គោតមំ។

[ធ. ប. ៤២៣; ឥតិវុ. ៩៩] “បុព្ពេនិវាសំ យោ វេទិ, សគ្គាបាយញ្ច បស្សតិ;
អថោ ជាតិក្ខយំ បត្តោ, អភិញ្ញាវោសិតោ មុនិ។

“ឯតាហិ តីហិ វិជ្ជាហិ, តេវិជ្ជោ ហោតិ ព្រាហ្មណោ;
តមហំ វទាមិ តេវិជ្ជំ, នាញ្ញំ លបិតលាបន”ន្តិ។

“ឯវំ ខោ, ព្រាហ្មណ, អរិយស្ស វិនយេ តេវិជ្ជោ ហោតី”តិ។ “អញ្ញថា, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណានំ តេវិជ្ជោ, អញ្ញថា ច បន អរិយស្ស វិនយេ តេវិជ្ជោ ហោតិ។ ឥមស្ស ច បន, ភោ គោតម, អរិយស្ស វិនយេ តេវិជ្ជស្ស ព្រាហ្មណានំ តេវិជ្ជោ កលំ នាគ្ឃតិ សោឡសិ”។

“អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម...បេ.... ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ជាណុស្សោណិសុត្តំ

៦០. អថ ខោ ជាណុស្សោណិ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ...បេ.... ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ជាណុស្សោណិ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “យស្សស្សុ, ភោ គោតម, យញ្ញោ វា សទ្ធំ វា ថាលិបាកោ វា ទេយ្យធម្មំ វា, តេវិជ្ជេសុ ព្រាហ្មណេសុ ទានំ ទទេយ្យា”តិ។ “យថា កថំ បន, ព្រាហ្មណ, ព្រាហ្មណា តេវិជ្ជំ បញ្ញបេន្តី”តិ? “ឥធ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណោ ឧភតោ សុជាតោ ហោតិ មាតិតោ ច បិតិតោ ច សំសុទ្ធគហណិកោ យាវ សត្តមា បិតាមហយុគា អក្ខិត្តោ អនុបក្កុដ្ឋោ ជាតិវាទេន, អជ្ឈាយកោ មន្តធរោ, តិណ្ណំ វេទានំ បារគូ សនិឃណ្ដុកេដុភានំ សាក្ខរប្បភេទានំ ឥតិហាសបញ្ចមានំ, បទកោ, វេយ្យាករណោ, លោកាយតមហាបុរិសលក្ខណេសុ អនវយោតិ។ ឯវំ ខោ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា តេវិជ្ជំ បញ្ញបេន្តី”តិ។

“អញ្ញថា ខោ, ព្រាហ្មណ, ព្រាហ្មណា ព្រាហ្មណំ តេវិជ្ជំ បញ្ញបេន្តិ, អញ្ញថា ច បន អរិយស្ស វិនយេ តេវិជ្ជោ ហោតី”តិ។ “យថា កថំ បន, ភោ គោតម, អរិយស្ស វិនយេ តេវិជ្ជោ ហោតិ? សាធុ មេ ភវំ គោតមោ តថា ធម្មំ ទេសេតុ យថា អរិយស្ស វិនយេ តេវិជ្ជោ ហោតី”តិ ។ “តេន ហិ, ព្រាហ្មណ, សុណាហិ , សាធុកំ មនសិ ករោហិ; ភាសិស្សាមី”តិ ។ “ឯវំ, ភោ”តិ ខោ ជាណុស្សោណិ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ ភគវា ឯតទវោច –

“ឥធ បន, ព្រាហ្មណ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ...បេ.... ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។

“សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតិំ ទ្វេបិ ជាតិយោ...បេ.... ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរតិ។ អយមស្ស បឋមា វិជ្ជា អធិគតា ហោតិ; អវិជ្ជា វិហតា, វិជ្ជា ឧប្បន្នា; តមោ វិហតោ, អាលោកោ ឧប្បន្នោ យថា តំ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ។

“សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ សត្តានំ ចុតូបបាតញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន...បេ.... យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានាតិ។ អយមស្ស ទុតិយា វិជ្ជា អធិគតា ហោតិ; អវិជ្ជា វិហតា, វិជ្ជា ឧប្បន្នា; តមោ វិហតោ, អាលោកោ ឧប្បន្នោ យថា តំ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ។

“សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តេ បរិសុទ្ធេ បរិយោទាតេ អនង្គណេ វិគតូបក្កិលេសេ មុទុភូតេ កម្មនិយេ ឋិតេ អានេញ្ជប្បត្តេ អាសវានំ ខយញាណាយ ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ។ សោ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ...បេ.... ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ; ‘ឥមេ អាសវា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ...បេ.... ‘អយំ អាសវនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ តស្ស ឯវំ ជានតោ ឯវំ បស្សតោ កាមាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, ភវាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, អវិជ្ជាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ; វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតិ។ អយមស្ស តតិយា វិជ្ជា អធិគតា ហោតិ; អ

វិជ្ជា វិហតា, វិជ្ជា ឧប្បន្នា; តមោ វិហតោ, អាលោកោ ឧប្បន្នោ យថា តំ អប្បមត្តស្ស អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហរតោ’’តិ។

‘‘យោ សីលព្ពតសម្បន្នោ, បហិតត្តោ សមាហិតោ;
ចិត្តំ យស្ស វសីភូតំ, ឯកគ្គំ សុសមាហិតំ។

[ធ. ប. ៤២៣; ឥតិវុ. ៩៩] ‘‘បុព្ពេនិវាសំ យោ វេទី, សគ្គាបាយញ្ច បស្សតិ;
អថោ ជាតិក្ខយំ បត្តោ, អភិញ្ញាវោសិតោ មុនិ។

‘‘ឯតាហិ តីហិ វិជ្ជាហិ, តេវិជ្ជោ ហោតិ ព្រាហ្មណោ;
តមហំ វទាមិ តេវិជ្ជំ, នាញ្ញំ លបិតលាបន’’ន្តិ។

‘‘ឯវំ ខោ, ព្រាហ្មណ, អរិយស្ស វិនយេ តេវិជ្ជោ ហោតី’’តិ។ ‘‘អញ្ញថា, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណានំ តេវិជ្ជោ, អញ្ញថា ច បន អរិយស្ស វិនយេ តេវិជ្ជោ ហោតិ។ ឥមស្ស ច, ភោ គោតម, អរិយស្ស វិនយេ តេវិជ្ជស្ស ព្រាហ្មណានំ តេវិជ្ជោ កលំ នាគ្ឃតិ សោឡសិ’’ន្តិ។

‘‘អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម…បេ.… ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត’’ន្តិ។ នវមំ។

១០. សង្គារវសុត្តំ

៦១. អថ ខោ សង្គារវោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សង្គារវោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘មយមស្សុ, ភោ គោតម, ព្រាហ្មណា នាម។ យញ្ញំ យជាមបិ យជាបេមបិ។ តត្រ, ភោ គោតម, យោ ចេវ យជតិ [យោ ចេវ យញ្ញំ យជតិ (ស្យា. កំ.)] យោ ច យជាបេតិ សព្ពេ តេ អនេកសារីរិកំ បុញ្ញប្បដិបទំ បដិបន្នា ហោន្តិ, យទិទំ យញ្ញាធិករណំ។ យោ បនាយំ, ភោ គោតម, យស្ស វា តស្ស វា កុលា អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជិតោ ឯកមត្តានំ ទមេតិ, ឯកមត្តានំ សមេតិ, ឯកមត្តានំ បរិនិព្ពាបេតិ, ឯវមស្សាយំ ឯកសារីរិកំ បុញ្ញប្បដិបទំ បដិបន្នោ ហោតិ, យទិទំ បព្ពជ្ជាធិករណ’’ន្តិ។

‘‘តេន ហិ, ព្រាហ្មណ, តញ្ញេវេត្ថ បដិបុច្ឆិស្សាមិ។ យថា តេ ខមេយ្យ តថា នំ ព្យាករេយ្យាសិ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, ព្រាហ្មណ, ឥធ តថាគតោ លោកេ ឧប្បជ្ជតិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា។ សោ ឯវមាហ – ‘ឯថាយំ មគ្គោ អយំ បដិបទា យថាបដិបន្នោ អហំ អនុត្តរំ ព្រហ្មចរិយោគធំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេមិ; ឯថ [ឯតំ (ក.)], តុម្ហេបិ តថា បដិបជ្ជថ, យថាបដិបន្នា តុម្ហេបិ អនុត្តរំ ព្រហ្មចរិយោគធំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរិស្សថា’តិ។ ឥតិ អយញ្ចេវ [សយំ ចេវ (ក.)] សត្ថា ធម្មំ ទេសេតិ, បរេ ច តថត្ថាយ បដិបជ្ជន្តិ, តានិ ខោ បន ហោន្តិ អនេកានិបិ សតានិ អនេកានិបិ សហស្សានិ អនេកានិបិ សតសហស្សានិ។

‘‘តំ កិំ មញ្ញសិ, ព្រាហ្មណ, ឥច្ចាយំ ឯវំ សន្តេ ឯកសារីរិកា វា បុញ្ញប្បដិបទា ហោតិ អនេកសារីរិកា វា, យទិទំ បព្ពជ្ជាធិករណ’’ន្តិ? ‘‘ឥច្ចាយម្បិ [ឥច្ចាយន្តេ (ក.)], ភោ គោតម, ឯវំ សន្តេ អនេកសារីរិកា បុញ្ញប្បដិបទា ហោតិ, យទិទំ បព្ពជ្ជាធិករណ’’ន្តិ។

ឯវំ វុត្តេ អាយស្មា អានន្ទោ សង្គារវំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – ‘‘ឥមាសំ តេ, ព្រាហ្មណ, ទ្វិន្នំ បដិបទានំ កតមា បដិបទា ខមតិ អប្បត្ថតរា ច អប្បសមារម្ភតរា ច មហប្ផលតរា ច មហានិសំសតរា ចា’’តិ? ឯវំ វុត្តេ សង្គារវោ ព្រាហ្មណោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – ‘‘សេយ្យថាបិ ភវំ គោតមោ ភវំ ចានន្ទោ។ ឯតេ មេ បុជ្ជា, ឯតេ មេ បាសំសា’’តិ។

ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ សង្គារវំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – ‘‘ន ខោ ត្យាហំ, ព្រាហ្មណ, ឯវំ បុច្ឆាមិ – ‘កេ វា តេ បុជ្ជា កេ វា តេ បាសំសា’តិ? ឯវំ ខោ ត្យាហំ, ព្រាហ្មណ, បុច្ឆាមិ – ‘ឥមាសំ តេ, ព្រាហ្មណ, ទ្វិន្នំ បដិបទានំ កតមា បដិបទា ខមតិ អប្បត្ថតរា ច អប្បសមារម្ភតរា ច មហប្ផលតរា ច មហានិសំសតរា

ចា’’’តិ? ទុតិយម្បិ ខោ សង្គារវោ ព្រាហ្មណោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – ‘‘សេយ្យថាបិ ភវំ គោតមោ ភវំ ចានន្ទោ។ ឯតេ មេ បុជ្ជា, ឯតេ មេ បាសំសា’’តិ។

តតិយម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ សង្គារវំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – ‘‘ន ខោ ត្យាហំ, ព្រាហ្មណ, ឯវំ បុច្ឆាមិ – ‘កេ វា តេ បុជ្ជា កេ វា តេ បាសំសា’តិ? ឯវំ ខោ ត្យាហំ, ព្រាហ្មណ, បុច្ឆាមិ – ‘ឥមាសំ តេ, ព្រាហ្មណ, ទ្វិន្នំ បដិបទានំ កតមា បដិបទា ខមតិ អប្បត្ថតរា ច អប្បសមារម្ភតរា ច មហប្ផលតរា ច មហានិសំសតរា ចា’’’តិ? តតិយម្បិ ខោ សង្គារវោ ព្រាហ្មណោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – ‘‘សេយ្យថាបិ ភវំ គោតមោ ភវំ ចានន្ទោ។ ឯតេ មេ បុជ្ជា, ឯតេ មេ បាសំសា’’តិ។

អថ ខោ ភគវតោ ឯតទហោសិ – ‘‘យាវ តតិយម្បិ ខោ សង្គារវោ ព្រាហ្មណោ អានន្ទេន សហធម្មិកំ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សំសាទេតិ [ម. និ. ១.៣៣៧] នោ វិស្សជ្ជេតិ។ យំនូនាហំ បរិមោចេយ្យ’’ន្តិ។ អថ ខោ ភគវា សង្គារវំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោច – ‘‘កា ន្វជ្ជ, ព្រាហ្មណ, រាជន្តេបុរេ រាជបុរិសានំ [រាជបរិសាយំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] សន្និសិន្នានំ សន្និបតិតានំ អន្តរាកថា ឧទបាទី’’តិ? ‘‘អយំ ខ្វជ្ជ, ភោ គោតម, រាជន្តេបុរេ រាជបុរិសានំ សន្និសិន្នានំ សន្និបតិតានំ អន្តរាកថា ឧទបាទិ – ‘បុព្ពេ សុទំ អប្បតរា ចេវ ភិក្ខូ អហេសុំ ពហុតរា ច ឧត្តរិ មនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ទស្សេសុំ; ឯតរហិ បន ពហុតរា ចេវ ភិក្ខូ អប្បតរា ច ឧត្តរិ មនុស្សធម្មា ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ទស្សេន្តី’តិ។ អយំ ខ្វជ្ជ, ភោ គោតម, រាជន្តេបុរេ រាជបុរិសានំ សន្និសិន្នានំ សន្និបតិតានំ អន្តរាកថា ឧទបាទី’’តិ។

[បដិ. ម. ៣.៣០; ទី. និ. ១.៤៨៣] ‘‘តីណិ ខោ ឥមានិ, ព្រាហ្មណ, បាដិហារិយានិ។ កតមានិ តីណិ? ឥទ្ធិបាដិហារិយំ, អាទេសនាបាដិហារិយំ , អនុសាសនីបាដិហារិយំ។ កតមញ្ច, ព្រាហ្មណ, ឥទ្ធិបាដិហារិយំ? ឥធ, ព្រាហ្មណ, ឯកច្ចោ អនេកវិហិតំ ឥទ្ធិវិធំ បច្ចនុភោតិ – ‘ឯកោបិ ហុត្វា ពហុធា ហោតិ, ពហុធាបិ ហុត្វា ឯកោ ហោតិ; អាវិភាវំ, តិរោភាវំ; តិរោកុដ្ដំ តិរោបាការំ តិរោបព្ពតំ អសជ្ជមានោ គច្ឆតិ, សេយ្យថាបិ អាកាសេ; បថវិយាបិ ឧម្មុជ្ជនិមុជ្ជំ ករោតិ, សេយ្យថាបិ ឧទកេ; ឧទកេបិ អភិជ្ជមានេ គច្ឆតិ, សេយ្យថាបិ បថវិយំ; អាកាសេបិ បល្លង្កេន កមតិ, សេយ្យថាបិ បក្ខី សកុណោ; ឥមេបិ ចន្ទិមសូរិយេ ឯវំមហិទ្ធិកេ ឯវំមហានុភាវេ បាណិនា បរិមសតិ [បរាមសតិ (ទី. និ. ១.៤៨៤; បដិ. ម. ១.១០២)] បរិមជ្ជតិ, យាវ ព្រហ្មលោកាបិ កាយេន វសំ វត្តេតិ’។ ឥទំ វុច្ចតិ, ព្រាហ្មណ, ឥទ្ធិបាដិហារិយំ ។

‘‘កតមញ្ច, ព្រាហ្មណ, អាទេសនាបាដិហារិយំ? ឥធ, ព្រាហ្មណ, ឯកច្ចោ និមិត្តេន អាទិសតិ – ‘ឯវម្បិ តេ មនោ, ឥត្ថម្បិ តេ មនោ, ឥតិបិ តេ ចិត្ត’ន្តិ។ សោ ពហុំ ចេបិ អាទិសតិ តថេវ តំ ហោតិ, នោ អញ្ញថា។

‘‘ឥធ បន, ព្រាហ្មណ, ឯកច្ចោ ន ហេវ ខោ និមិត្តេន អាទិសតិ , អបិ ច ខោ មនុស្សានំ វា អមនុស្សានំ វា ទេវតានំ វា សទ្ទំ សុត្វា អាទិសតិ – ‘ឯវម្បិ តេ មនោ, ឥត្ថម្បិ តេ មនោ, ឥតិបិ តេ ចិត្ត’ន្តិ។ សោ ពហុំ ចេបិ អាទិសតិ តថេវ តំ ហោតិ, នោ អញ្ញថា។

‘‘ឥធ បន, ព្រាហ្មណ, ឯកច្ចោ ន ហេវ ខោ និមិត្តេន អាទិសតិ នបិ មនុស្សានំ វា អមនុស្សានំ វា ទេវតានំ វា សទ្ទំ សុត្វា អាទិសតិ, អបិ ច ខោ វិតក្កយតោ វិចារយតោ វិតក្កវិប្ផារសទ្ទំ សុត្វា អាទិសតិ – ‘ឯវម្បិ តេ មនោ, ឥត្ថម្បិ តេ មនោ, ឥតិបិ តេ ចិត្ត’ន្តិ។ សោ ពហុំ ចេបិ អាទិសតិ តថេវ តំ ហោតិ, នោ អញ្ញថា។

‘‘ឥធ បន, ព្រាហ្មណ, ឯកច្ចោ ន ហេវ ខោ និមិត្តេន អាទិសតិ, នបិ មនុស្សានំ វា អមនុស្សានំ វា ទេវតានំ វា សទ្ទំ សុត្វា អាទិសតិ, នបិ វិតក្កយតោ វិចារយតោ វិតក្កវិប្ផារសទ្ទំ សុត្វា អាទិសតិ, អបិ ច ខោ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិំ សមាបន្នស្ស ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាតិ – ‘យថា ឥមស្ស ភោតោ មនោសង្ខារា បណិហិតា ឥមស្ស ចិត្តស្ស អនន្តរា អមុំ នាម វិតក្កំ វិតក្កេស្សតី’តិ។ សោ ពហុំ ចេបិ អាទិសតិ តថេវ តំ ហោតិ, នោ អញ្ញថា។ ឥទំ វុច្ចតិ, ព្រាហ្មណ, អាទេសនាបាដិហារិយំ។

‘‘កតមញ្ច, ព្រាហ្មណ, អនុសាសនីបាដិហារិយំ? ឥធ, ព្រាហ្មណ , ឯកច្ចោ ឯវមនុសាសតិ – ‘ឯវំ វិតក្កេថ, មា ឯវំ វិតក្កយិត្ថ; ឯវំ មនសិ ករោថ, មា ឯវំ មនសាកត្ថ; ឥទំ បជហថ, ឥទំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរថា’តិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ព្រាហ្មណ, អនុសាសនីបាដិហារិយំ។ ឥមានិ ខោ, ព្រាហ្មណ, តីណិ បាដិហារិយានិ។ ឥមេសំ តេ, ព្រាហ្មណ, តិណ្ណំ បាដិហារិយានំ កតមំ បាដិហារិយំ ខមតិ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ចា’’តិ?

“តត្រ, ភោ គោតម, យទិទំ [យមិទំ (ស្យា. កំ. បី.)] បាដិហារិយំ ឥធេកច្ចោ អនេកវិហិតំ ឥទ្ធិវិធំ បច្ចនុភោតិ…បេ.… យាវ ព្រហ្មលោកាបិ កាយេន វសំ វត្តេតិ, ឥទំ, ភោ គោតម, បាដិហារិយំ យោវ [យោ ច (ស្យា. កំ. បី. ក.)] នំ ករោតិ សោវ [សោច ច (ស្យា. កំ បី. ក.)] នំ បដិសំវេទេតិ, យោវ [យោ ច (ស្យា. កំ. បី. ក.)] នំ ករោតិ តស្សេវ [តស្សមេវ (សី. ក.), តស្ស ចេវ (ស្យា. កំ. បី.)] តំ ហោតិ។ ឥទំ មេ, ភោ គោតម, បាដិហារិយំ មាយាសហធម្មរូបំ វិយ ខាយតិ។

“យម្បិទំ , ភោ គោតម, បាដិហារិយំ ឥធេកច្ចោ និមិត្តេន អាទិសតិ – ‘ឯវម្បិ តេ មនោ, ឥត្ថម្បិ តេ មនោ, ឥតិបិ តេ ចិត្ត’ន្តិ, សោ ពហុំ ចេបិ អាទិសតិ តថេវ តំ ហោតិ, នោ អញ្ញថា។ ឥធ បន, ភោ គោតម, ឯកច្ចោ ន ហេវ ខោ និមិត្តេន អាទិសតិ, អបិ ច ខោ មនុស្សានំ វា អមនុស្សានំ វា ទេវតានំ វា សទ្ទំ សុត្វា អាទិសតិ…បេ.… នបិ មនុស្សានំ វា អមនុស្សានំ វា ទេវតានំ វា សទ្ទំ សុត្វា អាទិសតិ, អបិ ច ខោ វិតក្កយតោ វិចារយតោ វិតក្កវិប្ផារសទ្ទំ សុត្វា អាទិសតិ…បេ.… នបិ វិតក្កយតោ វិចារយតោ វិតក្កវិប្ផារសទ្ទំ សុត្វា អាទិសតិ, អបិ ច ខោ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធឹ សមាបន្នស្ស ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាតិ – ‘យថា ឥមស្ស ភោតោ មនោសង្ខារា បណិហិតា ឥមស្ស ចិត្តស្ស អនន្តរា អមុំ នាម វិតក្កំ វិតក្កេស្សតី’តិ, សោ ពហុំ ចេបិ អាទិសតិ តថេវ តំ ហោតិ, នោ អញ្ញថា។ ឥទម្បិ, ភោ គោតម, បាដិហារិយំ យោវ នំ ករោតិ សោវ នំ បដិសំវេទេតិ, យោវ នំ ករោតិ តស្សេវ តំ ហោតិ។ ឥទម្បិ មេ, ភោ គោតម, បាដិហារិយំ មាយាសហធម្មរូបំ វិយ ខាយតិ។

“យញ្ច ខោ ឥទំ, ភោ គោតម, បាដិហារិយំ ឥធេកច្ចោ ឯវំ អនុសាសតិ – ‘ឯវំ វិតក្កេថ , មា ឯវំ វិតក្កយិត្ថ; ឯវំ មនសិ ករោថ, មា ឯវំ មនសាកត្ថ; ឥទំ បជហថ, ឥទំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរថា’តិ។ ឥទមេវ, ភោ គោតម, បាដិហារិយំ ខមតិ ឥមេសំ តិណ្ណំ បាដិហារិយានំ អភិក្កន្តតរញ្ច បណីតតរញ្ច។

“អច្ឆរិយំ, ភោ គោតម, អព្ភុតំ, ភោ គោតម! យាវសុភាសិតមិទំ ភោតា គោតមេន ឥមេហិ ច មយំ តីហិ បាដិហារិយេហិ សមន្នាគតំ ភវន្តំ គោតមំ ធារេម។ ភវញ្ហិ គោតមោ អនេកវិហិតំ ឥទ្ធិវិធំ បច្ចនុភោតិ…បេ.… យាវ ព្រហ្មលោកាបិ កាយេន វសំ វត្តេតិ, ភវញ្ហិ គោតមោ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធឹ សមាបន្នស្ស ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាតិ – ‘យថា ឥមស្ស ភោតោ មនោសង្ខារា បណិហិតា ឥមស្ស ចិត្តស្ស អនន្តរា អមុំ នាម វិតក្កំ វិតក្កេស្សតី’តិ។ ភវញ្ហិ គោតមោ ឯវមនុសាសតិ – ‘ឯវំ វិតក្កេថ, មា ឯវំ វិតក្កយិត្ថ; ឯវំ មនសិ ករោថ, មា ឯវំ មនសាកត្ថ; ឥទំ បជហថ, ឥទំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរថា’”តិ។

“អទ្ធា ខោ ត្យាហំ, ព្រាហ្មណ, អាសជ្ជ ឧបនីយ វាចា ភាសិតា; អបិ ច ត្យាហំ ព្យាករិស្សាមិ។ អហញ្ហិ, ព្រាហ្មណ, អនេកវិហិតំ ឥទ្ធិវិធំ បច្ចនុភោមិ…បេ.… យាវ ព្រហ្មលោកាបិ កាយេន វសំ វត្តេមិ។ អហញ្ហិ , ព្រាហ្មណ, អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធឹ សមាបន្នស្ស ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានាមិ – ‘យថា ឥមស្ស ភោតោ មនោសង្ខារា បណិហិតា, ឥមស្ស ចិត្តស្ស អនន្តរា អមុំ នាម វិតក្កំ វិតក្កេស្សតី’តិ។ អហញ្ហិ, ព្រាហ្មណ, ឯវមនុសាសាមិ – ‘ឯវំ វិតក្កេថ, មា ឯវំ វិតក្កយិត្ថ; ឯវំ មនសិ ករោថ, មា ឯវំ មនសាកត្ថ; ឥទំ បជហថ, ឥទំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរថា’”តិ។

“អត្ថិ បន, ភោ គោតម, អញ្ញោ ឯកភិក្ខុបិ យោ ឥមេហិ តីហិ បាដិហារិយេហិ សមន្នាគតោ, អញ្ញត្រ ភោតា គោតមេនា”តិ? “ន ខោ, ព្រាហ្មណ, ឯកំយេវ សតំ ន ទ្វេ សតានិ ន តីណិ សតានិ ន ចត្តារិ សតានិ ន បញ្ច សតានិ, អថ ខោ ភិយ្យោវ, យេ [តេ (ក.) បស្ស ម. និ. ២.១៩៥] ភិក្ខូ ឥមេហិ តីហិ បាដិហារិយេហិ សមន្នាគតា”តិ។ “កហំ បន, ភោ គោតម, ឯតរហិ តេ ភិក្ខូ វិហរន្តី”តិ? “ឥមស្មិំយេវ ខោ, ព្រាហ្មណ, ភិក្ខុសង្ឃេ”តិ។

“អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម! សេយ្យថាបិ ភោ គោតម, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ‘ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី’តិ, ឯវមេវំ ភោតា គោតមេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាមិ, ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។ ទសមំ។

ព្រាហ្មណវគ្គោ បឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

ទ្វេ ព្រាហ្មណា ចញ្ញតរេ, បរិព្ពាជកេន និព្ពុតំ;
បលោកវច្ឆោ តិកណ្ណោ, សោណិ សង្គារវេន ចាតិ។

(៧) ២. មហាវគ្គោ

១. តិត្ថាយតនាទិសុត្តំ

៦២. “តីណិមានិ , ភិក្ខវេ, តិត្ថាយតនានិ យានិ បណ្ឌិតេហិ សមនុយុញ្ជិយមានានិ [សមនុគ្គាហិយមានានិ (ស្យា. កំ. ក.)] សមនុគាហិយមានានិ សមនុភាសិយមានានិ បរម្បិ គន្ត្វា អកិរិយាយ សណ្ឋហន្តិ។ កតមានិ តីណិ? សន្តិ, ភិក្ខវេ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘យំ កិញ្ចាយំ បុរិសបុគ្គលោ បដិសំវេទេតិ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា សព្ពំ តំ បុព្ពេកតហេតូ’តិ។ សន្តិ, ភិក្ខវេ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘យំ កិញ្ចាយំ បុរិសបុគ្គលោ បដិសំវេទេតិ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា សព្ពំ តំ ឥស្សរនិម្មានហេតូ’តិ។ សន្តិ, ភិក្ខវេ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘យំ កិញ្ចាយំ បុរិសបុគ្គលោ បដិសំវេទេតិ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា សព្ពំ តំ អហេតុអប្បច្ចយា’”តិ។

“តត្រ, ភិក្ខវេ, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘យំ កិញ្ចាយំ បុរិសបុគ្គលោ បដិសំវេទេតិ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា សព្ពំ តំ បុព្ពេកតហេតូ’តិ, ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – ‘សច្ចំ កិរ តុម្ហេ អាយស្មន្តោ ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – យំ កិញ្ចាយំ បុរិសបុគ្គលោ បដិសំវេទេតិ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា សព្ពំ តំ បុព្ពេកតហេតូ’តិ ? តេ ច មេ [តេ ចេ មេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ឯវំ បុដ្ឋា ‘អាមា’តិ [អាមោតិ (សី.)] បដិជានន្តិ។ ត្យាហំ ឯវំ វទាមិ – ‘តេនហាយស្មន្តោ បាណាតិបាតិនោ ភវិស្សន្តិ បុព្ពេកតហេតុ, អទិន្នាទាយិនោ ភវិស្សន្តិ បុព្ពេកតហេតុ, អព្រហ្មចារិនោ ភវិស្សន្តិ បុព្ពេកតហេតុ, មុសាវាទិនោ ភវិស្សន្តិ បុព្ពេកតហេតុ, បិសុណវាចា ភវិស្សន្តិ បុព្ពេកតហេតុ, ផរុសវាចា ភវិស្សន្តិ បុព្ពេកតហេតុ, សម្ផប្បលាបិនោ ភវិស្សន្តិ បុព្ពេកតហេតុ, អភិជ្ឈាលុនោ ភវិស្សន្តិ បុព្ពេកតហេតុ, ព្យាបន្នចិត្តា ភវិស្សន្តិ បុព្ពេកតហេតុ, មិច្ឆាទិដ្ឋិកា ភវិស្សន្តិ បុព្ពេកតហេតុ’”។

“បុព្ពេកតំ ខោ បន, ភិក្ខវេ, សារតោ បច្ចាគច្ឆតំ ន ហោតិ ឆន្ទោ វា វាយាមោ វា ឥទំ វា ករណីយំ ឥទំ វា អករណីយន្តិ។ ឥតិ ករណីយាករណីយេ ខោ បន សច្ចតោ ថេតតោ អនុបលព្ភិយមានេ មុដ្ឋស្សតីនំ អនារក្ខានំ វិហរតំ ន ហោតិ បច្ចត្តំ សហធម្មិកោ សមណវាទោ ។ អយំ ខោ មេ, ភិក្ខវេ, តេសុ សមណព្រាហ្មណេសុ ឯវំវាទីសុ ឯវំទិដ្ឋីសុ បឋមោ សហធម្មិកោ និគ្គហោ ហោតិ។

“តត្រ, ភិក្ខវេ, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘យំ កិញ្ចាយំ បុរិសបុគ្គលោ បដិសំវេទេតិ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា សព្ពំ តំ ឥស្សរនិម្មានហេតូ’តិ, ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – ‘សច្ចំ កិរ តុម្ហេ អាយស្មន្តោ ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – យំ កិញ្ចាយំ បុរិសបុគ្គលោ បដិសំវេទេតិ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា សព្ពំ តំ ឥស្សរនិម្មានហេតូ’តិ? តេ ច មេ ឯវំ បុដ្ឋា ‘អាមា’តិ បដិជានន្តិ។ ត្យាហំ ឯវំ វទាមិ – ‘តេនហាយស្មន្តោ បាណាតិបាតិនោ ភវិស្សន្តិ ឥស្សរនិម្មានហេតុ, អទិន្នាទាយិនោ ភវិស្សន្តិ ឥស្សរនិម្មានហេតុ, អព្រហ្មចារិនោ ភវិស្សន្តិ ឥស្សរនិម្មានហេតុ, មុសាវាទិនោ ភវិស្សន្តិ ឥស្សរនិម្មានហេតុ, បិសុណវាចា ភវិស្សន្តិ ឥស្សរនិម្មានហេតុ, ផរុសវាចា ភវិស្សន្តិ ឥស្សរនិម្មានហេតុ, សម្ផប្បលាបិនោ ភវិស្សន្តិ ឥស្សរនិម្មានហេតុ, អភិជ្ឈាលុនោ ភវិស្សន្តិ ឥស្សរនិម្មានហេតុ, ព្យាបន្នចិត្តា ភវិស្សន្តិ ឥស្សរនិម្មានហេតុ, មិច្ឆាទិដ្ឋិកា ភវិស្សន្តិ ឥស្សរនិម្មានហេតុ’”។

“ឥស្សរនិម្មានំ ខោ បន, ភិក្ខវេ, សារតោ បច្ចាគច្ឆតំ ន ហោតិ ឆន្ទោ វា វាយាមោ វា ឥទំ វា ករណីយំ ឥទំ វា អករណីយន្តិ។ ឥតិ ករណីយាករណីយេ ខោ បន សច្ចតោ ថេតតោ អនុបលព្ភិយមានេ មុដ្ឋស្សតីនំ អនារក្ខានំ វិហរតំ ន ហោតិ បច្ចត្តំ សហធម្មិកោ សមណវាទោ។ អយំ ខោ មេ, ភិក្ខវេ, តេសុ សមណព្រាហ្មណេសុ ឯវំវាទីសុ ឯវំទិដ្ឋីសុ ទុតិយោ សហធម្មិកោ និគ្គហោ ហោតិ។

“តត្រ , ភិក្ខវេ, យេ តេ សមណព្រាហ្មណា ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – ‘យំ កី ចាយំ បុរិសបុគ្គលោ បដិសំវេទេតិ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា សព្ពំ តំ អហេតុអប្បច្ចយា’តិ, ត្យាហំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទាមិ – ‘សច្ចំ កិរ តុម្ហេ អាយស្មន្តោ ឯវំវាទិនោ ឯវំទិដ្ឋិនោ – យំ កី ចាយំ បុរិសបុគ្គលោ បដិសំវេទេតិ សុខំ វា ទុក្ខំ វា អទុក្ខមសុខំ វា សព្ពំ តំ អហេតុអប្បច្ចយា’តិ? តេ ច មេ ឯវំ បុដ្ឋា ‘អាមា’តិ បដិជានន្តិ ។ ត្យាហំ ឯវំ វទាមិ – ‘តេនហាយស្មន្តោ បាណាតិបាតិនោ ភវិស្សន្តិ អហេតុអប្បច្ចយា…បេ…. មិច្ឆាទិដ្ឋិកា ភវិស្សន្តិ អហេតុអប្បច្ចយា’”។

“អហេតុអប្បច្ចយំ [អហេតុំ (សី.), អហេតុ (ស្យា. កំ.), អហេតុអប្បច្ចយា (បី.), អហេតុំ អប្បច្ចយំ (ក.)] ខោ បន, ភិក្ខវេ, សារតោ បច្ចាគច្ឆតំ ន ហោតិ ឆន្ទោ វា វាយាមោ វា ឥទំ វា ករណីយំ ឥទំ វា អករណីយន្តិ។ ឥតិ ករណីយាករណីយេ ខោ បន សច្ចតោ ថេតតោ អនុបលព្ភិយមានេ មុដ្ឋស្សតីនំ អនារក្ខានំ វិហរតំ ន ហោតិ បច្ចត្តំ សហធម្មិកោ សមណវាទោ។ អយំ ខោ មេ, ភិក្ខវេ, តេសុ សមណព្រាហ្មណេសុ ឯវំវាទីសុ ឯវំទិដ្ឋីសុ តតិយោ សហធម្មិកោ និគ្គហោ ហោតិ។

“ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ តិត្ថាយតនានិ យានិ បណ្ឌិតេហិ សមនុយុញ្ជិយមានានិ សមនុគាហិយមានានិ សមនុភាសិយមានានិ បរម្បិ គន្ត្វា អកិរិយាយ សណ្ឋហន្តិ។

“អយំ ខោ បន, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ ទេសិតោ អនិគ្គហិតោ អសំកិលិដ្ឋោ អនុបវជ្ជោ អប្បដិកុដ្ឋោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហិ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ ទេសិតោ អនិគ្គហិតោ អសំកិលិដ្ឋោ អនុបវជ្ជោ អប្បដិកុដ្ឋោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហិ? ឥមា ឆ ធាតុយោតិ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ ទេសិតោ អនិគ្គហិតោ អសំកិលិដ្ឋោ អនុបវជ្ជោ អប្បដិកុដ្ឋោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហិ។ ឥមានិ ឆ ផស្សាយតនានីតិ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ ទេសិតោ អនិគ្គហិតោ អសំកិលិដ្ឋោ អនុបវជ្ជោ អប្បដិកុដ្ឋោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហិ។ ឥមេ អដ្ឋារស មនោបវិចារាតិ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ ទេសិតោ អនិគ្គហិតោ អសំកិលិដ្ឋោ អនុបវជ្ជោ អប្បដិកុដ្ឋោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហិ។ ឥមានិ ចត្តារិ អរិយសច្ចានីតិ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ ទេសិតោ អនិគ្គហិតោ អសំកិលិដ្ឋោ អនុបវជ្ជោ អប្បដិកុដ្ឋោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហិ។

“ឥមា ឆ ធាតុយោតិ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ ទេសិតោ អនិគ្គហិតោ អសំកិលិដ្ឋោ អនុបវជ្ជោ អប្បដិកុដ្ឋោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហីតិ។ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ។ កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? ឆយិមា, ភិក្ខវេ , ធាតុយោ – បថវីធាតុ, អាបោធាតុ, តេជោធាតុ, វាយោធាតុ, អាកាសធាតុ, វិញ្ញាណធាតុ។ ឥមា ឆ ធាតុយោតិ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ ទេសិតោ អនិគ្គហិតោ អសំកិលិដ្ឋោ អនុបវជ្ជោ អប្បដិកុដ្ឋោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហីតិ។ ឥតិ យំ តំ វុត្តំ, ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

“ឥមានិ ឆ ផស្សាយតនានីតិ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ ទេសិតោ អនិគ្គហិតោ អសំកិលិដ្ឋោ អនុបវជ្ជោ អប្បដិកុដ្ឋោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហីតិ។ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ។ កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? ឆយិមានិ, ភិក្ខវេ, ផស្សាយតនានិ – ចក្ខុ ផស្សាយតនំ, សោតំ ផស្សាយតនំ, ឃានំ ផស្សាយតនំ, ជិវ្ហា ផស្សាយតនំ, កាយោ ផស្សាយតនំ, មនោ ផស្សាយតនំ។ ឥមានិ ឆ ផស្សាយតនានីតិ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ ទេសិតោ អនិគ្គហិតោ អសំកិលិដ្ឋោ អនុបវជ្ជោ អប្បដិកុដ្ឋោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហីតិ។ ឥតិ យំ តំ វុត្តំ, ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

“ឥមេ អដ្ឋារស មនោបវិចារាតិ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ ទេសិតោ អនិគ្គហិតោ អសំកិលិដ្ឋោ អនុបវជ្ជោ អប្បដិកុដ្ឋោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហីតិ។ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ។ កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? ចក្ខុនា រូបំ ទិស្វា សោមនស្សដ្ឋានិយំ រូបំ ឧបវិចរតិ ទោមនស្សដ្ឋានិយំ រូបំ ឧបវិចរតិ ឧបេក្ខាដ្ឋានិយំ រូបំ ឧបវិចរតិ, សោតេន សទ្ទំ សុត្វា… ឃានេន គន្ធំ ឃាយិត្វា… ជិវ្ហាយ រសំ សាយិត្វា… កាយេន ផោដ្ឋព្ពំ ផុសិត្វា… មនសា ធម្មំ វិញ្ញាយ សោមនស្សដ្ឋានិយំ ធម្មំ ឧបវិចរតិ ទោមនស្សដ្ឋានិយំ ធម្មំ ឧបវិចរតិ ឧបេក្ខាដ្ឋានិយំ ធម្មំ ឧបវិចរតិ។ ឥមេ អដ្ឋារស មនោបវិចារាតិ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ ទេសិតោ អនិគ្គហិតោ អសំកិលិដ្ឋោ អនុបវជ្ជោ អប្បដិកុដ្ឋោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហីតិ។ ឥតិ យំ តំ វុត្តំ, ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

“ឥមានិ ចត្តារិ អរិយសច្ចានីតិ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ ទេសិតោ អនិគ្គហិតោ អសំកិលិដ្ឋោ អនុបវជ្ជោ អប្បដិកុដ្ឋោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហីតិ។ ឥតិ ខោ បនេតំ វុត្តំ។ កិញ្ចេតំ បដិច្ច វុត្តំ? ឆន្នំ, ភិក្ខវេ, ធាតូនំ ឧបាទាយ គព្ភស្សាវក្កន្តិ ហោតិ; ឱក្កន្តិយា សតិ នាមរូបំ, នាមរូបបច្ចយា សឡាយតនំ, សឡាយតនបច្ចយា ផស្សោ, ផស្សបច្ចយា វេទនា។ វេទិយមានស្ស ខោ បនាហំ, ភិក្ខវេ, ឥទំ ទុក្ខន្តិ បញ្ញបេមិ, អយំ ទុក្ខសមុទយោតិ បញ្ញបេមិ, អយំ ទុក្ខនិរោធោតិ បញ្ញបេមិ, អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ បញ្ញបេមិ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ? ជាតិបិ ទុក្ខា, ជរាបិ ទុក្ខា , ( ) [(ព្យាធិបិ ទុក្ខោ) (សី. បី. ក.) អដ្ឋកថាយ សំសន្ទេតព្ពំ វិសុទ្ធិ. ២.៥៣៧] មរណម្បិ ទុក្ខំ , សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសាបិ ទុក្ខា, (អប្បិយេហិ សម្បយោគោ ទុក្ខោ, បិយេហិ វិប្បយោគោ ទុក្ខោ,) [(នត្ថិ កត្ថចិ)] យម្បិច្ឆំ ន លភតិ តម្បិ ទុក្ខំ។ សំខិត្តេន បញ្ចុបាទានក្ខន្ធា ទុក្ខា។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, ទុក្ខសមុទយំ [ទុក្ខសមុទយោ (ស្យា. កំ.)] អរិយសច្ចំ? អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា, សង្ខារបច្ចយា វិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណបច្ចយា នាមរូបំ, នាមរូបបច្ចយា សឡាយតនំ, សឡាយតនបច្ចយា ផស្សោ, ផស្សបច្ចយា វេទនា, វេទនាបច្ចយា តណ្ហា, តណ្ហាបច្ចយា ឧបាទានំ, ឧបាទានបច្ចយា ភវោ, ភវបច្ចយា ជាតិ, ជាតិបច្ចយា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា សម្ភវន្តិ។ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស សមុទយោ ហោតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខសមុទយំ អរិយសច្ចំ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, ទុក្ខនិរោធំ [ទុក្ខនិរោធោ (ស្យា. កំ.)] អរិយសច្ចំ? អវិជ្ជាយ ត្វេវ អសេសវិរាគនិរោធា សង្ខារនិរោធោ, សង្ខារនិរោធា វិញ្ញាណនិរោធោ, វិញ្ញាណនិរោធា នាមរូបនិរោធោ, នាមរូបនិរោធា សឡាយតននិរោធោ, សឡាយតននិរោធា ផស្សនិរោធោ, ផស្សនិរោធា វេទនានិរោធោ, វេទនានិរោធា តណ្ហានិរោធោ, តណ្ហានិរោធា ឧបាទាននិរោធោ, ឧបាទាននិរោធា ភវនិរោធោ, ភវនិរោធា ជាតិនិរោធោ, ជាតិនិរោធា ជរាមរណំ សោកបរិទេវទុក្ខទោមនស្សុបាយាសា និរុជ្ឈន្តិ។ ឯវមេតស្ស កេវលស្ស ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធោ ហោតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខនិរោធំ អរិយសច្ចំ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា អរិយសច្ចំ? អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ, សម្មាសង្កប្បោ, សម្មាវាចា, សម្មាកម្មន្តោ, សម្មាអាជីវោ, សម្មាវាយាមោ, សម្មាសតិ, សម្មាសមាធិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា អរិយសច្ចំ។ ‘ឥមានិ ចត្តារិ អរិយសច្ចានី’តិ, ភិក្ខវេ, មយា ធម្មោ ទេសិតោ អនិគ្គហិតោ អសំកិលិដ្ឋោ អនុបវជ្ជោ អប្បដិកុដ្ឋោ សមណេហិ ព្រាហ្មណេហិ វិញ្ញូហីតិ។ ឥតិ យំ តំ វុត្តំ ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្ត”ន្តិ។ បឋមំ។

៦៣. “តីណិមានិ , ភិក្ខវេ, អមាតាបុត្តិកានិ ភយានីតិ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ ភាសតិ។ កតមានិ តីណិ? ហោតិ សោ, ភិក្ខវេ, សមយោ យំ មហាអគ្គិឌាហោ វុដ្ឋាតិ។ មហាអគ្គិឌាហេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, វុដ្ឋិតេ តេន គាមាបិ ឌយ្ហន្តិ និគមាបិ ឌយ្ហន្តិ នគរាបិ ឌយ្ហន្តិ។ គាមេសុបិ ឌយ្ហមានេសុ និគមេសុបិ ឌយ្ហមានេសុ នគរេសុបិ ឌយ្ហមានេសុ តត្ថ មាតាបិ បុត្តំ នប្បដិលភតិ, បុត្តោបិ មាតរំ នប្បដិលភតិ ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, បឋមំ អមាតាបុត្តិកំ ភយន្តិ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ ភាសតិ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ហោតិ សោ សមយោ យំ មហាមេឃោ វុដ្ឋាតិ។ មហាមេឃេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, វុដ្ឋិតេ មហាឧទកវាហកោ សញ្ជាយតិ។ មហាឧទកវាហកេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, សញ្ជាយន្តេ តេន គាមាបិ វុយ្ហន្តិ និគមាបិ វុយ្ហន្តិ នគរាបិ វុយ្ហន្តិ។ គាមេសុបិ វុយ្ហមានេសុ និគមេសុបិ វុយ្ហមានេសុ នគរេសុបិ វុយ្ហមានេសុ តត្ថ មាតាបិ បុត្តំ នប្បដិលភតិ, បុត្តោបិ មាតរំ នប្បដិលភតិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, ទុតិយំ អមាតាបុត្តិកំ ភយន្តិ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ ភាសតិ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ហោតិ សោ សមយោ យំ ភយំ ហោតិ អដវិសង្កោបោ, ចក្កសមារូឡ្ហា ជានបទា បរិយាយន្តិ។ ភយេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, សតិ អដវិសង្កោបេ ចក្កសមារុឡ្ហេសុ ជានបទេសុ បរិយាយន្តេសុ តត្ថ មាតាបិ បុត្តំ នប្បដិលភតិ, បុត្តោបិ មាតរំ នប្បដិលភតិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, តតិយំ អមាតាបុត្តិកំ ភយន្តិ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ ភាសតិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ អមាតាបុត្តិកានិ ភយានីតិ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ ភាសតិ។

“តានិ ខោ បនិមានិ [ឥមានិ ខោ (សី.), ឥមានិ ខោ បន (ក.)], ភិក្ខវេ, តីណិ សមាតាបុត្តិកានិយេវ ភយានិ អមាតាបុត្តិកានិ ភយានីតិ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ ភាសតិ។ កតមានិ តីណិ? ហោតិ សោ, ភិក្ខវេ, សមយោ យំ មហាអគ្គិឌាហោ វុដ្ឋាតិ។ មហាអគ្គិឌាហេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, វុដ្ឋិតេ តេន គាមាបិ ឌយ្ហន្តិ និគមាបិ ឌយ្ហន្តិ នគរាបិ ឌយ្ហន្តិ។ គាមេសុបិ ឌយ្ហមានេសុ និគមេសុបិ ឌយ្ហមានេសុ នគរេសុបិ ឌយ្ហមានេសុ ហោតិ សោ សមយោ យំ កទាចិ ករហចិ មាតាបិ បុត្តំ បដិលភតិ, បុត្តោបិ មាតរំ បដិលភតិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, បឋមំ សមាតាបុត្តិកំយេវ ភយំ អមាតាបុត្តិកំ ភយន្តិ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ ភាសតិ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ហោតិ សោ សមយោ យំ មហាមេឃោ វុដ្ឋាតិ។ មហាមេឃេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, វុដ្ឋិតេ មហាឧទកវាហកោ សញ្ជាយតិ។ មហាឧទកវាហកេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, សញ្ជាតេ តេន គាមាបិ វុយ្ហន្តិ និគមាបិ វុយ្ហន្តិ នគរាបិ វុយ្ហន្តិ។ គាមេសុបិ វុយ្ហមានេសុ និគមេសុបិ វុយ្ហមានេសុ នគរេសុបិ វុយ្ហមានេសុ ហោតិ សោ សមយោ យំ កទាចិ ករហចិ មាតាបិ បុត្តំ បដិលភតិ, បុត្តោបិ មាតរំ បដិលភតិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, ទុតិយំ សមាតាបុត្តិកំយេវ ភយំ អមាតាបុត្តិកំ ភយន្តិ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ ភាសតិ។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ហោតិ សោ សមយោ យំ ភយំ ហោតិ អដវិសង្កោបោ, ចក្កសមារូឡ្ហា ជានបទា បរិយាយន្តិ។ ភយេ ខោ បន, ភិក្ខវេ, សតិ អដវិសង្កោបេ ចក្កសមារុឡ្ហេសុ ជានបទេសុ បរិយាយន្តេសុ ហោតិ សោ សមយោ យំ កទាចិ ករហចិ មាតាបិ បុត្តំ បដិលភតិ, បុត្តោបិ មាតរំ បដិលភតិ។ ឥទំ, ភិក្ខវេ, តតិយំ សមាតាបុត្តិកំយេវ ភយំ អមាតាបុត្តិកំ ភយន្តិ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ ភាសតិ។ “ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ សមាតាបុត្តិកានិយេវ ភយានិ អមាតាបុត្តិកានិ ភយានីតិ អស្សុតវា បុថុជ្ជនោ ភាសតិ”។

“តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, អមាតាបុត្តិកានិ ភយានិ។ កតមានិ តីណិ? ជរាភយំ, ព្យាធិភយំ, មរណភយន្តិ។ ន, ភិក្ខវេ, មាតា បុត្តំ ជីរមានំ ឯវំ លភតិ – ‘អហំ ជីរាមិ, មា មេ បុត្តោ ជីរីតិ; បុត្តោ វា បន មាតរំ ជីរមានំ ន ឯវំ លភតិ – ‘អហំ ជីរាមិ, មា មេ មាតា ជីរី’”តិ។

“ន, ភិក្ខវេ, មាតា បុត្តំ ព្យាធិយមានំ ឯវំ លភតិ – ‘អហំ ព្យាធិយាមិ, មា មេ បុត្តោ ព្យាធិយី’តិ; បុត្តោ វា បន មាតរំ ព្យាធិយមានំ ន ឯវំ លភតិ – ‘អហំ ព្យាធិយាមិ, មា មេ មាតា ព្យាធិយី’”តិ។

“ន, ភិក្ខវេ, មាតា បុត្តំ មីយមានំ ឯវំ លភតិ – ‘អហំ មីយាមិ, មា មេ បុត្តោ មីយី’តិ; បុត្តោ វា បន មាតរំ មីយមានំ ន ឯវំ លភតិ – ‘អហំ មីយាមិ, មា មេ មាតា មីយី’តិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ អមាតាបុត្តិកានិ ភយានី”តិ។

“អត្ថិ , ភិក្ខវេ, មគ្គោ អត្ថិ បដិបទា ឥមេសញ្ច តិណ្ណំ សមាតាបុត្តិកានំ ភយានំ ឥមេសញ្ច តិណ្ណំ អមាតាបុត្តិកានំ ភយានំ បហានាយ សមតិក្កមាយ សំវត្តតិ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, មគ្គោ កតមា ច បដិបទា ឥមេសញ្ច តិណ្ណំ សមាតាបុត្តិកានំ ភយានំ ឥមេសញ្ច តិណ្ណំ អមាតាបុត្តិកានំ ភយានំ បហានាយ សមតិក្កមាយ សំវត្តតិ? អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ, សម្មាសង្កប្បោ, សម្មាវាចា, សម្មាកម្មន្តោ, សម្មាអាជីវោ, សម្មាវាយាមោ, សម្មាសតិ, សម្មាសមាធិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខវេ, មគ្គោ អយំ បដិបទា ឥមេសញ្ច តិណ្ណំ សមាតាបុត្តិកានំ ភយានំ ឥមេសញ្ច តិណ្ណំ អមាតាបុត្តិកានំ ភយានំ បហានាយ សមតិក្កមាយ សំវត្តតី”តិ។ ទុតិយំ។

៣. វេនាគបុរសុត្តំ

៦៤. ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន វេនាគបុរំ នាម កោសលានំ ព្រាហ្មណគាមោ តទវសរិ។ អស្សោសុំ ខោ វេនាគបុរិកា ព្រាហ្មណគហបតិកា – “សមណោ ខលុ , ភោ, គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ វេនាគបុរំ អនុប្បត្តោ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ គោតមំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ [ភគវា (សី. ស្យា កំ. បី.) ឥទំ សុត្តវណ្ណនាយ អដ្ឋកថាយ សំសន្ទេតព្ពំ បារា. ១; ទី. និ. ១.២៥៥ បស្សិតព្ពំ]។ សោ ឥមំ លោកំ សទេវកំ សមារកំ សព្រហ្មកំ សស្សមណព្រាហ្មណិំ បជំ សទេវមនុស្សំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេតិ។ សោ ធម្មំ ទេសេតិ អាទិកល្យាណំ មជ្ឈេកល្យាណំ បរិយោសានកល្យាណំ សាត្ថំ សព្យញ្ជនំ, កេវលបរិបុណ្ណំ បរិសុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ បកាសេតិ។ សាធុ ខោ បន តថារូបានំ អរហតំ ទស្សនំ ហោតី”តិ។

អថ ខោ វេនាគបុរិកា ព្រាហ្មណគហបតិកា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិំសុ; ឧបសង្កមិត្វា អប្បេកច្ចេ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ, អប្បេកច្ចេ ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទិំសុ, សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ, អប្បេកច្ចេ យេន ភគវា តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ, អប្បេកច្ចេ នាមគោត្តំ សាវេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ, អប្បេកច្ចេ តុណ្ហីភូតា ឯកមន្តំ និសីទិំសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ វេនាគបុរិកោ វច្ឆគោត្តោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“អច្ឆរិយំ , ភោ គោតម, អព្ភុតំ, ភោ គោតម! យាវញ្ចិទំ ភោតោ គោតមស្ស វិប្បសន្នានិ ឥន្ទ្រិយានិ, បរិសុទ្ធោ ឆវិវណ្ណោ បរិយោទាតោ។ សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, សារទំ ពទរបណ្ឌុំ [មណ្ឌុំ (ក.)] បរិសុទ្ធំ ហោតិ បរិយោទាតំ; ឯវមេវំ ភោតោ គោតមស្ស វិប្បសន្នានិ ឥន្ទ្រិយានិ បរិសុទ្ធោ ឆវិវណ្ណោ បរិយោទាតោ។ សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, តាលបក្កំ សម្បតិ ពន្ធនា បមុត្តំ [មុត្តំ (សី. បី. ក.)] បរិសុទ្ធំ ហោតិ បរិយោទាតំ; ឯវមេវំ ភោតោ គោតមស្ស វិប្បសន្នានិ ឥន្ទ្រិយានិ បរិសុទ្ធោ ឆវិវណ្ណោ បរិយោទាតោ។ សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, នេក្ខំ [និក្ខំ-ឥតិបិ (ម. និ. ៣.១៦៨)] ជម្ពោនទំ ទក្ខកម្មារបុត្តសុបរិកម្មកតំ ឧក្កាមុខេ សុកុសលសម្បហដ្ឋំ បណ្ឌុកម្ពលេ និក្ខិត្តំ ភាសតេ ច តបតេ ច វិរោចតិ ច; ឯវមេវំ ភោតោ គោតមស្ស វិប្បសន្នានិ ឥន្ទ្រិយានិ

បរិសុទ្ធោ ឆវិវណ្ណោ បរិយោទាតោ។ យានិ តានិ, ភោ គោតម, ឧច្ចាសយនមហាសយនានិ, សេយ្យថិទំ – អាសន្ទិ បល្លង្កោ គោនកោ ចិត្តកោ បដិកា បដលិកា តូលិកា វិកតិកា ឧទ្ទលោមី ឯកន្តលោមី កដ្ដិស្សំ កោសេយ្យំ កុត្តកំ ហត្ថត្ថរំ អស្សត្ថរំ រថត្ថរំ អជិនប្បវេណិ កទលិមិគបវរបច្ចត្ថរណំ [កាទលិមិគបវរបច្ចត្ថរណំ (សី.)] សឧត្តរច្ឆទំ ឧភតោលោហិតកូបធានំ, ឯវរូបានំ នូន ភវំ គោតមោ ឧច្ចាសយនមហាសយនានំ និកាមលាភី អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី”តិ។

“យានិ ខោ បន តានិ, ព្រាហ្មណ, ឧច្ចាសយនមហាសយនានិ, សេយ្យថិទំ – អាសន្ទិ បល្លង្កោ គោនកោ ចិត្តកោ បដិកា បដលិកា តូលិកា វិកតិកា ឧទ្ទលោមី ឯកន្តលោមី កដ្ដិស្សំ កោសេយ្យំ កុត្តកំ ហត្ថត្ថរំ អស្សត្ថរំ រថត្ថរំ អជិនប្បវេណិ កទលិមិគបវរបច្ចត្ថរណំ សឧត្តរច្ឆទំ ឧភតោលោហិតកូបធានំ។ ទុល្លភានិ តានិ បព្ពជិតានំ លទ្ធា ច បន [លទ្ធានិ ច (សី. ស្យា. កំ.), លទ្ធា ច (បី.)] ន កប្បន្តិ។

“តីណិ ខោ, ឥមានិ, ព្រាហ្មណ, ឧច្ចាសយនមហាសយនានិ, យេសាហំ ឯតរហិ និកាមលាភី អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី។ កតមានិ តីណិ? ទិព្ពំ ឧច្ចាសយនមហាសយនំ, ព្រហ្មំ ឧច្ចាសយនមហាសយនំ, អរិយំ ឧច្ចាសយនមហាសយនំ។ ឥមានិ ខោ, ព្រាហ្មណ, តីណិ ឧច្ចាសយនមហាសយនានិ, យេសាហំ ឯតរហិ និកាមលាភី អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី”តិ។

“កតមំ បន តំ, ភោ គោតម, ទិព្ពំ ឧច្ចាសយនមហាសយនំ, យស្ស ភវំ គោតមោ ឯតរហិ និកាមលាភី អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី”តិ? “ឥធាហំ, ព្រាហ្មណ, យំ គាមំ វា និគមំ វា ឧបនិស្សាយ វិហរាមិ, សោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ តមេវ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ បវិសាមិ។ សោ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ វនន្តញ្ញេវ បវិសាមិ [បចារយាមិ (សី. ស្យា. កំ.)]។ សោ យទេវ តត្ថ ហោន្តិ តិណានិ វា បណ្ណានិ វា តានិ ឯកជ្ឈំ សង្ឃរិត្វា និសីទាមិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា។ សោ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមិ; វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមិ; បីតិយា ច វិរាគា ឧបេក្ខកោ ច វិហរាមិ សតោ ច សម្បជានោ សុខញ្ច កាយេន បដិសំវេទេមិ, យំ តំ អរិយា អាចិក្ខន្តិ – ‘ឧបេក្ខកោ សតិមា សុខវិហារី’តិ តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមិ; សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា បុព្ពេវ សោមនស្សទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធិំ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរាមិ។ សោ ចេ អហំ, ព្រាហ្មណ, ឯវំភូតោ ចង្កមាមិ, ទិព្ពោ មេ ឯសោ តស្មិំ សមយេ ចង្កមោ ហោតិ។ សោ ចេ អហំ, ព្រាហ្មណ, ឯវំភូតោ តិដ្ឋាមិ, ទិព្ពំ មេ ឯតំ តស្មិំ សមយេ ឋានំ ហោតិ។ សោ ចេ អហំ, ព្រាហ្មណ, ឯវំភូតោ និសីទាមិ, ទិព្ពំ មេ ឯតំ តស្មិំ សមយេ អាសនំ ហោតិ។ សោ ចេ អហំ, ព្រាហ្មណ, ឯវំភូតោ សេយ្យំ កប្បេមិ, ទិព្ពំ មេ ឯតំ តស្មិំ សមយេ ឧច្ចាសយនមហាសយនំ ហោតិ។ ឥទំ ខោ, ព្រាហ្មណ, ទិព្ពំ ឧច្ចាសយនមហាសយនំ, យស្សាហំ ឯតរហិ និកាមលាភី អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី”តិ។

“អច្ឆរិយំ, ភោ គោតម, អព្ភុតំ, ភោ គោតម! កោ ចញ្ញោ ឯវរូបស្ស ទិព្ពស្ស ឧច្ចាសយនមហាសយនស្ស និកាមលាភី ភវិស្សតិ អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី, អញ្ញត្រ ភោតា គោតមេន!

“កតមំ បន តំ, ភោ គោតម, ព្រហ្មំ ឧច្ចាសយនមហាសយនំ, យស្ស ភវំ គោតមោ ឯតរហិ និកាមលាភី អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី”តិ? “ឥធាហំ, ព្រាហ្មណ, យំ គាមំ វា និគមំ វា ឧបនិស្សាយ វិហរាមិ, សោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ តមេវ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ បវិសាមិ។ សោ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ វនន្តញ្ញេវ បវិសាមិ។ សោ យទេវ តត្ថ ហោន្តិ តិណានិ វា បណ្ណានិ វា តានិ ឯកជ្ឈំ សង្ឃរិត្វា និសីទាមិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា។ សោ មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរាមិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ, ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន [អព្យាបជ្ឈេន (សព្ពត្ថ)] ផរិត្វា វិហរាមិ។ ករុណាសហគតេន ចេតសា…បេ… មុទិតាសហគតេន ចេតសា…បេ… ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរាមិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ , តថា ចតុត្ថំ [ចតុត្ថិំ (សី.)], ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរាមិ។ សោ ចេ អហំ, ព្រាហ្មណ, ឯវំភូតោ ចង្កមាមិ, ព្រហ្មា មេ ឯសោ តស្មិំ សមយេ ចង្កមោ ហោតិ។ សោ ចេ អហំ, ព្រាហ្មណ, ឯវំភូតោ តិដ្ឋាមិ…បេ… និសីទាមិ…បេ… សេយ្យំ កប្បេមិ, ព្រហ្មំ មេ ឯតំ តស្មិំ សមយេ ឧច្ចាសយនមហាសយនំ ហោតិ។ ឥទំ ខោ, ព្រាហ្មណ, ព្រហ្មំ ឧច្ចាសយនមហាសយនំ, យស្សាហំ ឯតរហិ និកាមលាភី អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី”តិ។

“អច្ឆរិយំ , ភោ គោតម, អព្ភុតំ, ភោ គោតម! កោ ចញ្ញោ ឯវរូបស្ស ព្រាហ្មស្ស ឧច្ចាសយនមហាសយនស្ស និកាមលាភី ភវិស្សតិ អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី, អញ្ញត្រ ភោតា គោតមេន!

“កតមំ បន តំ, ភោ គោតម, អរិយំ ឧច្ចាសយនមហាសយនំ, យស្ស ភវំ គោតមោ ឯតរហិ និកាមលាភី អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី”តិ? “ឥធាហំ, ព្រាហ្មណ, យំ គាមំ វា និគមំ វា ឧបនិស្សាយ វិហរាមិ, សោ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ តមេវ គាមំ វា និគមំ វា បិណ្ឌាយ បវិសាមិ។ សោ បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ វនន្តញ្ញេវ បវិសាមិ។ សោ យទេវ តត្ថ ហោន្តិ តិណានិ វា បណ្ណានិ វា តានិ ឯកជ្ឈំ សង្ឃរិត្វា និសីទាមិ បល្លង្កំ អាភុជិត្វា ឧជុំ កាយំ បណិធាយ បរិមុខំ សតិំ ឧបដ្ឋបេត្វា។ សោ ឯវំ ជានាមិ – ‘រាគោ មេ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវំកតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ; ទោសោ មេ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវង្កតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ; មោហោ មេ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវង្កតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ’។ សោ ចេ អហំ, ព្រាហ្មណ, ឯវំភូតោ ចង្កមាមិ, អរិយោ មេ ឯសោ តស្មិំ សមយេ ចង្កមោ ហោតិ។ សោ ចេ អហំ, ព្រាហ្មណ, ឯវំភូតោ តិដ្ឋាមិ…បេ…. និសីទាមិ…បេ…. សេយ្យំ កប្បេមិ, អរិយំ មេ ឯតំ តស្មិំ សមយេ ឧច្ចាសយនមហាសយនំ ហោតិ។ ឥទំ ខោ, ព្រាហ្មណ, អរិយំ ឧច្ចាសយនមហាសយនំ, យស្សាហំ ឯតរហិ និកាមលាភី អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី”តិ។

“អច្ឆរិយំ, ភោ គោតម, អព្ភុតំ, ភោ គោតម! កោ ចញ្ញោ ឯវរូបស្ស អរិយស្ស ឧច្ចាសយនមហាសយនស្ស និកាមលាមី ភវិស្សតិ អកិច្ឆលាភី អកសិរលាភី, អញ្ញត្រ ភោតា គោតមេន!

“អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតម! សេយ្យថាបិ, ភោ គោតម, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ‘ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី’តិ; ឯវមេវំ ខោ ភោតា គោតមេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯតេ មយំ ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាម ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកេ នោ ភវំ គោតមោ ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតេ សរណំ គតេ”តិ។ តតិយំ។

៤. សរភសុត្តំ

៦៥. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ គិជ្ឈកូដេ បព្ពតេ។ តេន ខោ បន សមយេន សរភោ នាម បរិព្ពាជកោ អចិរបក្កន្តោ ហោតិ ឥមស្មា ធម្មវិនយា។ សោ រាជគហេ បរិសតិ [បរិសតី (សី. បី.)] ឯវំ វាចំ ភាសតិ – “អញ្ញាតោ មយា សមណានំ សក្យបុត្តិកានំ ធម្មោ។ អញ្ញាយ ច បនាហំ សមណានំ សក្យបុត្តិកានំ ធម្មំ ឯវាហំ តស្មា ធម្មវិនយា អបក្កន្តោ”តិ។ អថ ខោ សម្ពហុលា ភិក្ខូ បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ រាជគហំ បិណ្ឌាយ បវិសឹសុ។ អស្សោសុំ ខោ តេ ភិក្ខូ សរភស្ស បរិព្ពាជកស្ស រាជគហេ បរិសតិ ឯវំ វាចំ ភាសមានស្ស – “អញ្ញាតោ មយា សមណានំ សក្យបុត្តិកានំ ធម្មោ។ អញ្ញាយ ច បនាហំ សមណានំ សក្យបុត្តិកានំ ធម្មំ ឯវាហំ តស្មា ធម្មវិនយា អបក្កន្តោ”តិ។

អថ ខោ តេ ភិក្ខូ រាជគហេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ – “សរភោ នាម, ភន្តេ, បរិព្ពាជកោ អចិរបក្កន្តោ ឥមស្មា ធម្មវិនយា។ សោ រាជគហេ បរិសតិ ឯវំ វាចំ ភាសតិ – ‘អញ្ញាតោ មយា សមណានំ សក្យបុត្តិកានំ ធម្មោ។ អញ្ញាយ ច បនាហំ សមណានំ សក្យបុត្តិកានំ ធម្មំ ឯវាហំ តស្មា ធម្មវិនយា អបក្កន្តោ’តិ។ សាធុ ភន្តេ, ភគវា យេន សិប្បិនិកាតីរំ [សប្បិនិកាតីរំ (សី. បី.), សប្បិនិយា តីរំ (ស្យា. កំ.)] បរិព្ពាជការាមោ យេន សរភោ បរិព្ពាជកោ តេនុបសង្កមតុ អនុកម្បំ ឧបាទាយា”តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភាវេន។

អថ ខោ ភគវា សាយន្ហសមយំ បដិសល្លានា វុដ្ឋិតោ យេន សិប្បិនិកាតីរំ បរិព្ពាជការាមោ យេន សរភោ បរិព្ពាជកោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា សរភំ បរិព្ពាជកំ ឯតទវោច – “សច្ចំ កិរ ត្វំ, សរភ, ឯវំ វទេសិ – ‘អញ្ញាតោ មយា សមណានំ សក្យបុត្តិកានំ ធម្មោ។ អញ្ញាយ ច បនាហំ សមណានំ សក្យបុត្តិកានំ ធម្មំ ឯវាហំ តស្មា ធម្មវិនយា អបក្កន្តោ’”តិ? ឯវំ វុត្តេ សរភោ បរិព្ពាជកោ តុណ្ហី អហោសិ។

ទុតិយម្បិ ខោ, ភគវា សរភំ បរិព្ពាជកំ ឯតទវោច – “វទេហិ, សរភ, កិន្តិ តេ អញ្ញាតោ សមណានំ សក្យបុត្តិកានំ ធម្មោ? សចេ តេ អបរិបូរំ ភវិស្សតិ, អហំ បរិបូរេស្សាមិ។ សចេ បន តេ បរិបូរំ ភវិស្សតិ, អហំ

អនុមោទិស្សាមី’’តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ សរភោ បរិព្ពាជកោ តុណ្ហី អហោសិ។

តតិយម្បិ ខោ ភគវា សរភំ បរិព្ពាជកំ ឯតទវោច – (‘‘យោ [មយា (ស្យា. កំ. បី.)] ខោ សរភ បញ្ញាយតិ សមណានំ សក្យបុត្តិកានំ ធម្មោ) [( ) សី. បោត្ថកេ នត្ថិ] ‘‘វទេហិ, សរភ, កិន្តិ តេ អញ្ញាតោ សមណានំ សក្យបុត្តិកានំ ធម្មោ? សចេ តេ អបរិបូរំ ភវិស្សតិ, អហំ បរិបូរេស្សាមិ។ សចេ បន តេ បរិបូរំ ភវិស្សតិ, អហំ អនុមោទិស្សាមី’’តិ។ តតិយម្បិ ខោ សរភោ បរិព្ពាជកោ តុណ្ហី អហោសិ។

អថ ខោ តេ បរិព្ពាជកា សរភំ បរិព្ពាជកំ ឯតទវោចុំ – ‘‘យទេវ ខោ ត្វំ, អាវុសោ សរភ, សមណំ គោតមំ យាចេយ្យាសិ តទេវ តេ សមណោ គោតមោ បវារេតិ។ វទេហាវុសោ សរភ, កិន្តិ តេ អញ្ញាតោ សមណានំ សក្យបុត្តិកានំ ធម្មោ? សចេ តេ អបរិបូរំ ភវិស្សតិ, សមណោ គោតមោ បរិបូរេស្សតិ។ សចេ បន តេ បរិបូរំ ភវិស្សតិ, សមណោ គោតមោ អនុមោទិស្សតី’’តិ។ ឯវំ វុត្តេ សរភោ បរិព្ពាជកោ តុណ្ហីភូតោ មង្កុភូតោ បត្តក្ខន្ធោ អធោមុខោ បជ្ឈាយន្តោ អប្បដិភានោ និសីទិ។

អថ ខោ ភគវា សរភំ បរិព្ពាជកំ តុណ្ហីភូតំ មង្កុភូតំ បត្តក្ខន្ធំ អធោមុខំ បជ្ឈាយន្តំ អប្បដិភានំ វិទិត្វា តេ បរិព្ពាជកេ ឯតទវោច –

‘‘យោ ខោ មំ, បរិព្ពាជកា [បរិព្ពាជកោ (បី. ក.)], ឯវំ វទេយ្យ – ‘សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស តេ បដិជានតោ ឥមេ ធម្មា អនភិសម្ពុទ្ធា’តិ, តមហំ តត្ថ សាធុកំ សមនុយុញ្ជេយ្យំ សមនុគាហេយ្យំ សមនុភាសេយ្យំ។ សោ វត មយា សាធុកំ សមនុយុញ្ជិយមានោ សមនុគាហិយមានោ សមនុភាសិយមានោ អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ សោ តិណ្ណំ ឋានានំ នាញ្ញតរំ [អញ្ញតរំ (ក.)] ឋានំ និគច្ឆេយ្យ, អញ្ញេន វា អញ្ញំ បដិចរិស្សតិ, ពហិទ្ធា កថំ អបនាមេស្សតិ, កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករិស្សតិ, តុណ្ហីភូតោ មង្កុភូតោ [តុណ្ហីភូតោ វា មង្កុភូតោ (សី. ស្យា. កំ.), តុណ្ហីភូតោ វា មង្កុភូតោ វា (បី.)] បត្តក្ខន្ធោ អធោមុខោ បជ្ឈាយន្តោ អប្បដិភានោ និសីទិស្សតិ, សេយ្យថាបិ សរភោ បរិព្ពាជកោ។

‘‘យោ ខោ មំ, បរិព្ពាជកា, ឯវំ វទេយ្យ – ‘ខីណាសវស្ស តេ បដិជានតោ ឥមេ អាសវា អបរិក្ខីណា’តិ, តមហំ តត្ថ សាធុកំ សមនុយុញ្ជេយ្យំ សមនុគាហេយ្យំ សមនុភាសេយ្យំ។ សោ វត មយា សាធុកំ សមនុយុញ្ជិយមានោ សមនុគាហិយមានោ សមនុភាសិយមានោ អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ សោ តិណ្ណំ ឋានានំ នាញ្ញតរំ ឋានំ និគច្ឆេយ្យ, អញ្ញេន វា អញ្ញំ បដិចរិស្សតិ, ពហិទ្ធា កថំ អបនាមេស្សតិ, កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករិស្សតិ, តុណ្ហីភូតោ មង្កុភូតោ បត្តក្ខន្ធោ អធោមុខោ បជ្ឈាយន្តោ អប្បដិភានោ និសីទិស្សតិ, សេយ្យថាបិ សរភោ បរិព្ពាជកោ។

‘‘យោ ខោ មំ, បរិព្ពាជកា, ឯវំ វទេយ្យ – ‘យស្ស ខោ បន តេ អត្ថាយ ធម្មោ ទេសិតោ, សោ ន និយ្យាតិ តក្ករស្ស សម្មា ទុក្ខក្ខយាយា’តិ, តមហំ តត្ថ សាធុកំ សមនុយុញ្ជេយ្យំ សមនុគាហេយ្យំ សមនុភាសេយ្យំ។ សោ វត មយា សាធុកំ សមនុយុញ្ជិយមានោ សមនុគាហិយមានោ សមនុភាសិយមានោ អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោ យំ សោ តិណ្ណំ ឋានានំ នាញ្ញតរំ ឋានំ និគច្ឆេយ្យ, អញ្ញេន វា អញ្ញំ បដិចរិស្សតិ, ពហិទ្ធា កថំ អបនាមេស្សតិ, កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករិស្សតិ, តុណ្ហីភូតោ មង្កុភូតោ បត្តក្ខន្ធោ អធោមុខោ បជ្ឈាយន្តោ អប្បដិភានោ និសីទិស្សតិ, សេយ្យថាបិ សរភោ បរិព្ពាជកោ’’តិ។ អថ ខោ ភគវា សិប្បិនិកាតីរេ បរិព្ពាជការាមេ តិក្ខត្តុំ សីហនាទំ នទិត្វា វេហាសំ បក្កាមិ។

អថ ខោ តេ បរិព្ពាជកា អចិរបក្កន្តស្ស ភគវតោ សរភំ បរិព្ពាជកំ សមន្តតោ វាចាយសន្និតោទកេន [វាចាសត្តិតោទកេន (សី.)] សញ្ជម្ភរិមកំសុ [សញ្ជម្ភរិមកំសុ (បី., ទី. និ. ១.៤២១) សំ. និ. ២.២៤៣ ឧបរិបាឋោ វិយ] – ‘‘សេយ្យថាបិ, អាវុសោ សរភ, ព្រហារញ្ញេ ជរសិង្គាលោ ‘សីហនាទំ នទិស្សាមី’តិ សិង្គាលកំយេវ [សេគាលកំយេវ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] នទតិ, ភេរណ្ឌកំយេវ នទតិ [ភេទណ្ឌកំ (ក.)]; ឯវមេវំ ខោ ត្វំ, អាវុសោ សរភ, អញ្ញត្រេវ សមណេន គោតមេន ‘សីហនាទំ នទិស្សាមី’តិ សិង្គាលកំយេវ នទសិ ភេរណ្ឌកំយេវ នទសិ។ សេយ្យថាបិ, អាវុសោ សរភ, អម្ពុកសញ្ចរី [អម្ពុកមទ្ទរី (សី.)] ‘បុរិសករវិតំ [ផុស្សករវិតំ (សី.), បុស្សករវិតំ (ស្យា. កំ. បី.)] រវិស្សាមី’តិ អម្ពុកសញ្ចរិរវិតំយេវ រវតិ; ឯវមេវំ ខោ ត្វំ, អាវុសោ សរភ, អញ្ញត្រេវ សមណេន គោតមេន ‘បុរិសករវិតំ រវិស្សាមី’តិ, អម្ពុកសញ្ចរិរវិតំយេវ រវសិ។ សេយ្យថាបិ, អាវុសោ សរភ, ឧសភោ សុញ្ញាយ គោសាលាយ គម្ភីរំ នទិតព្ពំ មញ្ញតិ; ឯវមេវំ ខោ ត្វំ, អាវុសោ សរភ, អញ្ញត្រេវ សមណេន គោតមេន គម្ភីរំ នទិតព្ពំ មញ្ញសី’’តិ។ អថ ខោ តេ បរិព្ពាជកា សរភំ បរិព្ពាជកំ សមន្តតោ វាចាយសន្និតោទកេន សញ្ជម្ភរិមកំសូតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. កេសមុត្តិសុត្តំ

៦៦. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន កេសមុត្តំ [កេសបុត្តំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] នាម កាលាមានំ និគមោ តទវសរិ។ អស្សោសុំ ខោ កេសមុត្តិយា កាលាមា – “សមណោ ខលុ, ភោ, គោតមោ សក្យបុត្តោ សក្យកុលា បព្ពជិតោ កេសមុត្តំ អនុប្បត្តោ។ តំ ខោ បន ភវន្តំ គោតមំ ឯវំ កល្យាណោ កិត្តិសទ្ទោ អព្ភុគ្គតោ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា…បេ.… សាធុ ខោ បន តថារូបានំ អរហតំ ទស្សនំ ហោតី’”តិ។

អថ ខោ កេសមុត្តិយា កាលាមា យេន ភគវា តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា អប្បេកច្ចេ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ, អប្បេកច្ចេ ភគវតា សទ្ធិំ សម្មោទឹសុ, សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ, អប្បេកច្ចេ យេន ភគវា តេនញ្ជលិំ បណាមេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ, អប្បេកច្ចេ នាមគោត្តំ សាវេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ, អប្បេកច្ចេ តុណ្ហីភូតា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នា ខោ តេ កេសមុត្តិយា កាលាមា ភគវន្តំ ឯតទវោចុំ –

“សន្តិ, ភន្តេ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា កេសមុត្តំ អាគច្ឆន្តិ។ តេ សកំយេវ វាទំ ទីបេន្តិ ជោតេន្តិ, បរប្បវាទំ បន ខុំសេន្តិ វម្ភេន្តិ បរិភវន្តិ ឱមក្ខិំ [ឱបបក្ខិំ (សី. ស្យា. កំ. បី.), ឱមក្ខិកំ (ក.)] ករោន្តិ។ អបរេបិ, ភន្តេ, ឯកេ សមណព្រាហ្មណា កេសមុត្តំ អាគច្ឆន្តិ ។ តេបិ សកំយេវ វាទំ ទីបេន្តិ ជោតេន្តិ, បរប្បវាទំ បន ខុំសេន្តិ វម្ភេន្តិ បរិភវន្តិ ឱមក្ខិំ ករោន្តិ។ តេសំ នោ, ភន្តេ , អម្ហាកំ ហោតេវ កង្ខា ហោតិ វិចិកិច្ឆា – ‘កោ សុ នាម ឥមេសំ ភវតំ សមណព្រាហ្មណានំ សច្ចំ អាហ, កោ មុសា’”តិ? “អលញ្ហិ វោ, កាលាមា, កង្ខិតុំ អលំ វិចិកិច្ឆិតុំ។ កង្ខនីយេវ បន [កង្ខនីយេវ ច បន (សំយុត្តនិកាយេ)] វោ ឋានេ វិចិកិច្ឆា ឧប្បន្នា”។

“ឯថ តុម្ហេ, កាលាមា, មា អនុស្សវេន, មា បរម្បរាយ, មា ឥតិកិរាយ, មា បិដកសម្បទានេន, មា តក្កហេតុ, មា នយហេតុ, មា អាការបរិវិតក្កេន , មា ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិយា, មា ភព្ពរូបតាយ, មា សមណោ នោ គរូតិ។ យទា តុម្ហេ, កាលាមា, អត្តនាវ ជានេយ្យាថ – ‘ឥមេ ធម្មា អកុសលា, ឥមេ ធម្មា សាវជ្ជា, ឥមេ ធម្មា វិញ្ញុគរហិតា, ឥមេ ធម្មា សមត្តា សមាទិន្នា [សមាទិណ្ណា (ក.)] អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្តន្តី’”តិ, អថ តុម្ហេ, កាលាមា, បជហេយ្យាថ។

“តំ កិំ មញ្ញថ, កាលាមា, លោភោ បុរិសស្ស អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ ហិតាយ វា អហិតាយ វា”តិ?

“អហិតាយ, ភន្តេ”។

“លុទ្ធោ បនាយំ, កាលាមា, បុរិសបុគ្គលោ លោភេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ បាណម្បិ ហនតិ, អទិន្នម្បិ អាទិយតិ, បរទារម្បិ គច្ឆតិ, មុសាបិ ភណតិ, បរម្បិ តថត្តាយ [តទត្ថាយ (ក.)] សមាទបេតិ, យំ ស [យំ តស្ស (ក.) អនន្តរសុត្តេ បន “យំ’ ស” ឥច្ចេវ សព្ពត្ថបិ ទិស្សតិ] ហោតិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា”តិ។

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“តំ កិំ មញ្ញថ, កាលាមា, ទោសោ បុរិសស្ស អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ ហិតាយ វា អហិតាយ វា”តិ?

“អហិតាយ, ភន្តេ”។

“ទុដ្ឋោ បនាយំ, កាលាមា, បុរិសបុគ្គលោ ទោសេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ បាណម្បិ ហនតិ [ហន្តិ (សី. បី.)], អទិន្នម្បិ អាទិយតិ, បរទារម្បិ គច្ឆតិ, មុសាបិ ភណតិ, បរម្បិ តថត្តាយ សមាទបេតិ, យំ ស ហោតិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា”តិ។

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“តំ កិំ មញ្ញថ, កាលាមា, មោហោ បុរិសស្ស អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ ហិតាយ វា អហិតាយ វា”តិ?

“អហិតាយ, ភន្តេ”។

“មូឡ្ហោ បនាយំ, កាលាមា, បុរិសបុគ្គលោ មោហេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ បាណម្បិ ហនតិ, អទិន្នម្បិ អាទិយតិ, បរទារម្បិ គច្ឆតិ, មុសាបិ ភណតិ, បរម្បិ តថត្តាយ សមាទបេតិ, យំ ស ហោតិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា”តិ។

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“តំ កឹ មញ្ញថ, កាលាមា, ឥមេ ធម្មា កុសលា វា អកុសលា វា”តិ?

“អកុសលា, ភន្តេ”។

“សាវជ្ជា វា អនវជ្ជា វា”តិ?

“សាវជ្ជា, ភន្តេ”។

“វិញ្ញុគរហិតា វា វិញ្ញុប្បសត្ថា វា”តិ?

“វិញ្ញុគរហិតា, ភន្តេ”។

“សមត្តា សមាទិន្នា អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្តន្តិ, នោ វា? កថំ វា [កថំ វា វោ (?)] ឯត្ថ ហោតី”តិ ?

“សមត្តា, ភន្តេ, សមាទិន្នា អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្តន្តីតិ។ ឯវំ នោ ឯត្ថ ហោតី”តិ។

“ឥតិ ខោ, កាលាមា, យំ តំ អវោចុម្ហា [អវោចុម្ហ (សី. ស្យា. កំ. បី.) អ. និ. ៤.១៩៣] – ‘ឯថ តុម្ហេ, កាលាមា! មា អនុស្សវេន, មា បរម្បរាយ, មា ឥតិកិរាយ, មា បិដកសម្បទានេន, មា តក្កហេតុ, មា នយហេតុ, មា អាការបរិវិតក្កេន, មា ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិយា, មា ភព្ពរូបតាយ, មា សមណោ នោ គរូតិ។ យទា តុម្ហេ កាលាមា អត្តនាវ ជានេយ្យាថ – ‘ឥមេ ធម្មា អកុសលា, ឥមេ ធម្មា សាវជ្ជា, ឥមេ ធម្មា វិញ្ញុគរហិតា, ឥមេ ធម្មា សមត្តា សមាទិន្នា អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្តន្តីតិ, អថ តុម្ហេ, កាលាមា, បជហេយ្យាថា’តិ, ឥតិ យំ តំ វុត្តំ, ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

“ឯថ តុម្ហេ, កាលាមា, មា អនុស្សវេន, មា បរម្បរាយ, មា ឥតិកិរាយ, មា បិដកសម្បទានេន, មា តក្កហេតុ, មា នយហេតុ, មា អាការបរិវិតក្កេន, មា ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិយា, មា ភព្ពរូបតាយ, មា សមណោ នោ គរូតិ។ យទា តុម្ហេ, កាលាមា, អត្តនាវ ជានេយ្យាថ – ‘ឥមេ ធម្មា កុសលា, ឥមេ ធម្មា អនវជ្ជា, ឥមេ ធម្មា វិញ្ញុប្បសត្ថា, ឥមេ ធម្មា សមត្តា សមាទិន្នា ហិតាយ សុខាយ សំវត្តន្តី’តិ, អថ តុម្ហេ, កាលាមា, ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យាថ។

“តំ កឹ មញ្ញថ, កាលាមា, អលោភោ បុរិសស្ស អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ ហិតាយ វា អហិតាយ វា”តិ?

“ហិតាយ, ភន្តេ”។

“អលុទ្ធោ បនាយំ, កាលាមា, បុរិសបុគ្គលោ លោភេន អនភិភូតោ អបរិយាទិន្នចិត្តោ នេវ បាណំ ហនតិ, ន អទិន្នំ អាទិយតិ, ន បរទារំ គច្ឆតិ, ន មុសា ភណតិ, ន បរម្បិ តថត្តាយ សមាទបេតិ , យំ ស ហោតិ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“តំ កឹ មញ្ញថ, កាលាមា, អទោសោ បុរិសស្ស អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ…បេ…. អមោហោ បុរិសស្ស អជ្ឈត្តំ ឧប្បជ្ជមានោ ឧប្បជ្ជតិ…បេ…. ហិតាយ សុខាយា”តិ។

“ឯវំ ភន្តេ” ។

“តំ កឹ មញ្ញថ, កាលាមា, ឥមេ ធម្មា កុសលា វា អកុសលា វា”តិ?

“កុសលា , ភន្តេ”។

“សាវជ្ជា វា អនវជ្ជា វា”តិ?

“អនវជ្ជា, ភន្តេ”។

“វិញ្ញុគរហិតា វា វិញ្ញុប្បសត្ថា វា”តិ?

“វិញ្ញុប្បសត្ថា, ភន្តេ”។

“សមត្តា សមាទិន្នា ហិតាយ សុខាយ សំវត្តន្តិ នោ វា? កថំ វា ឯត្ថ ហោតី”តិ?

“សមត្តា, ភន្តេ, សមាទិន្នា ហិតាយ សុខាយ សំវត្តន្តិ។ ឯវំ នោ ឯត្ថ ហោតី”តិ។

“ឥតិ ខោ, កាលាមា, យំ តំ អវោចុម្ហា – ‘ឯថ តុម្ហេ, កាលាមា! មា អនុស្សវេន, មា បរម្បរាយ, មា ឥតិកិរាយ, មា បិដកសម្បទានេន, មា តក្កហេតុ, មា នយហេតុ, មា អាការបរិវិតក្កេន, មា ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិយា, មា ភព្ពរូបតាយ, មា សមណោ នោ គរូតិ។ យទា តុម្ហេ, កាលាមា, អត្តនាវ ជានេយ្យាថ – ឥមេ ធម្មា កុសលា, ឥមេ ធម្មា អនវជ្ជា, ឥមេ ធម្មា វិញ្ញុប្បសត្ថា, ឥមេ ធម្មា សមត្តា សមាទិន្នា ហិតាយ សុខាយ សំវត្តន្តីតិ, អថ តុម្ហេ, កាលាមា, ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យាថា’តិ, ឥតិ យំ តំ វុត្តំ ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

“ស ខោ សោ [យោ ខោ (ក.)], កាលាមា, អរិយសាវកោ ឯវំ វិគតាភិជ្ឈោ វិគតព្យាបាទោ អសម្មូឡ្ហោ សម្បជានោ បតិស្សតោ [សតោ (ក.)] មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ, ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ មេត្តាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។ ករុណាសហគតេន ចេតសា…បេ.… មុទិតាសហគតេន ចេតសា…បេ.… ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ, តថា ទុតិយំ , តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ, ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ជេន ផរិត្វា វិហរតិ។

“ស [សចេ (ក.)] ខោ សោ, កាលាមា, អរិយសាវកោ ឯវំ អវេរចិត្តោ ឯវំ អព្យាបជ្ជចិត្តោ ឯវំ អសំកិលិដ្ឋចិត្តោ ឯវំ វិសុទ្ធចិត្តោ។ តស្ស ទិដ្ឋេវ ធម្មេ ចត្តារោ អស្សាសា អធិគតា ហោន្តិ។ ‘សចេ ខោ បន អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ [សុកដទុក្កដានំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] កម្មានំ ផលំ វិបាកោ, អថាហំ [ឋានមហំ (សី. បី.), ឋានមេតំ យេនាហំ (ស្យា. កំ.)] កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិស្សាមី’តិ, អយមស្ស បឋមោ អស្សាសោ អធិគតោ ហោតិ។

“‘សចេ ខោ បន នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ, អថាហំ [ឥធាហំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អវេរំ អព្យាបជ្ជំ អនីឃំ សុខី [សុខំ (សី.), សុខី (ស្យា. កំ.)] អត្តានំ បរិហរាមី’តិ, អយមស្ស ទុតិយោ អស្សាសោ អធិគតោ ហោតិ។

“‘សចេ ខោ បន ករោតោ ករីយតិ បាបំ, ន ខោ បនាហំ កស្សចិ បាបំ ចេតេមិ។ អករោន្តំ ខោ បន មំ បាបកម្មំ កុតោ ទុក្ខំ ផុសិស្សតី’តិ, អយមស្ស តតិយោ អស្សាសោ អធិគតោ ហោតិ។

“‘សចេ ខោ បន ករោតោ ន ករីយតិ បាបំ, អថាហំ ឧភយេនេវ វិសុទ្ធំ អត្តានំ សមនុបស្សាមី’តិ, អយមស្ស ចតុត្ថោ អស្សាសោ អធិគតោ ហោតិ។

“ស ខោ សោ, កាលាមា, អរិយសាវកោ ឯវំ អវេរចិត្តោ ឯវំ អព្យាបជ្ជចិត្តោ ឯវំ អសំកិលិដ្ឋចិត្តោ ឯវំ វិសុទ្ធចិត្តោ។ តស្ស ទិដ្ឋេវ ធម្មេ ឥមេ ចត្តារោ អស្សាសា អធិគតា ហោន្តី”តិ។

“ឯវមេតំ, ភគវា, ឯវមេតំ, សុគត! ស ខោ សោ, ភន្តេ, អរិយសាវកោ ឯវំ អវេរចិត្តោ ឯវំ អព្យាបជ្ជចិត្តោ ឯវំ អសំកិលិដ្ឋចិត្តោ ឯវំ វិសុទ្ធចិត្តោ។ តស្ស ទិដ្ឋេវ ធម្មេ ចត្តារោ អស្សាសា អធិគតា ហោន្តិ។ ‘សចេ ខោ បន អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ, អថាហំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជិស្សាមី’តិ, អយមស្ស បឋមោ អស្សាសោ អធិគតោ ហោតិ។

‘‘‘សចេ ខោ បន នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ, អថាហំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អវេរំ អព្យាបជ្ឈំ អនីឃំ សុខី អត្តានំ បរិហរាមី’តិ, អយមស្ស ទុតិយោ អស្សាសោ អធិគតោ ហោតិ។

‘‘សចេ ខោ បន ករោតោ ករីយតិ បាបំ, ន ខោ បនាហំ – កស្សចិ បាបំ ចេតេមិ, អករោន្តំ ខោ បន មំ បាបកម្មំ កុតោ ទុក្ខំ ផុសិស្សតី’តិ, អយមស្ស តតិយោ អស្សាសោ អធិគតោ ហោតិ។

‘‘‘សចេ ខោ បន ករោតោ ន ករីយតិ បាបំ, អថាហំ ឧភយេនេវ វិសុទ្ធំ អត្តានំ សមនុបស្សាមី’តិ, អយមស្ស ចតុត្ថោ អស្សាសោ អធិគតោ ហោតិ។

‘‘ស ខោ សោ, ភន្តេ, អរិយសាវកោ ឯវំ អវេរចិត្តោ ឯវំ អព្យាបជ្ជចិត្តោ ឯវំ អសំកិលិដ្ឋចិត្តោ ឯវំ វិសុទ្ធចិត្តោ។ តស្ស ទិដ្ឋេវ ធម្មេ ឥមេ ចត្តារោ អស្សាសា អធិគតា ហោន្តិ។

‘‘អភិក្កន្តំ, ភន្តេ…បេ.… ឯតេ មយំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាម ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកេ នោ, ភន្តេ, ភគវា ធារេតុ អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតេ សរណំ គតេ’’តិ។ បញ្ចមំ។

៦. សាឡ្ហសុត្តំ

៦៧. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ អាយស្មា នន្ទកោ សាវត្ថិយំ វិហរតិ បុព្ពារាមេ មិគារមាតុបាសាទេ។ អថ ខោ សាឡ្ហោ ច មិគារនត្តា សាណោ ច សេខុនិយនត្តា [រោហណោ ច បេខុណិយនត្តា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] យេនាយស្មា នន្ទកោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ នន្ទកំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ សាឡ្ហំ មិគារនត្តារំ អាយស្មា នន្ទកោ ឯតទវោច –

‘‘ឯថ តុម្ហេ, សាឡ្ហា, មា អនុស្សវេន, មា បរម្បរាយ, មា ឥតិកិរាយ, មា បិដកសម្បទានេន, មា តក្កហេតុ, មា នយហេតុ, មា អាការបរិវិតក្កេន, មា ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិយា, មា ភព្ពរូបតាយ, មា សមណោ នោ គរូតិ។ យទា តុម្ហេ, សាឡ្ហា , អត្តនាវ ជានេយ្យាថ ‘ឥមេ ធម្មា អកុសលា, ឥមេ ធម្មា សាវជ្ជា, ឥមេ ធម្មា វិញ្ញុគរហិតា, ឥមេ ធម្មា សមត្តា សមាទិន្នា អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្តន្តី’តិ, អថ តុម្ហេ សាឡ្ហា បជហេយ្យាថ។

‘‘តំ កិំ មញ្ញថ, សាឡ្ហា, អត្ថិ លោភោ’’តិ?

‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’។

‘‘អភិជ្ឈាតិ ខោ អហំ, សាឡ្ហា, ឯតមត្ថំ វទាមិ។ លុទ្ធោ ខោ អយំ, សាឡ្ហា, អភិជ្ឈាលុ បាណម្បិ ហនតិ, អទិន្នម្បិ អាទិយតិ, បរទារម្បិ គច្ឆតិ, មុសាបិ ភណតិ, បរម្បិ តថត្តាយ សមាទបេតិ, យំ ស ហោតិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា’’តិ។

‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’។

‘‘តំ កិំ មញ្ញថ, សាឡ្ហា, អត្ថិ ទោសោ’’តិ?

‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’។

‘‘ព្យាបាទោតិ ខោ អហំ, សាឡ្ហា, ឯតមត្ថំ វទាមិ។ ទុដ្ឋោ ខោ អយំ, សាឡ្ហា, ព្យាបន្នចិត្តោ បាណម្បិ ហនតិ, អទិន្នម្បិ អាទិយតិ, បរទារម្បិ គច្ឆតិ, មុសាបិ ភណតិ, បរម្បិ តថត្តាយ សមាទបេតិ, យំ ស ហោតិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា’’តិ។

‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’។

‘‘តំ កិំ មញ្ញថ, សាឡ្ហា, អត្ថិ មោហោ’’តិ?

‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’។

“អវិជ្ជាតិ ខោ អហំ, សាឡ្ហា, ឯតមត្ថំ វទាមិ។ មូឡ្ហោ ខោ អយំ, សាឡ្ហា , អវិជ្ជាគតោ បាណម្បិ ហនតិ, អទិន្នម្បិ អាទិយតិ, បរទារម្បិ គច្ឆតិ, មុសាបិ ភណតិ, បរម្បិ តថត្តាយ សមាទបេតិ, យំ ស ហោតិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយា”តិ។

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“តំ កឹ មញ្ញថ, សាឡ្ហា, ឥមេ ធម្មា កុសលា វា អកុសលា វា”តិ?

“អកុសលា, ភន្តេ”។

“សាវជ្ជា វា អនវជ្ជា វា”តិ?

“សាវជ្ជា, ភន្តេ”។

“វិញ្ញុគរហិតា វា វិញ្ញុប្បសត្ថា វា”តិ?

“វិញ្ញុគរហិតា, ភន្តេ”។

“សមត្តា សមាទិន្នា អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្តន្តិ, នោ វា? កថំ វា ឯត្ថ ហោតី”តិ?

“សមត្តា , ភន្តេ, សមាទិន្នា អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្តន្តីតិ។ ឯវំ នោ ឯត្ថ ហោតី”តិ។

“ឥតិ ខោ, សាឡ្ហា, យំ តំ អវោចុម្ហា – ‘ឯថ តុម្ហេ, សាឡ្ហា, មា អនុស្សវេន, មា បរម្បរាយ, មា ឥតិកិរាយ, មា បិដកសម្បទានេន, មា តក្កហេតុ, មា នយហេតុ, មា អាការបរិវិតក្កេន, មា ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិយា, មា ភព្ពរូបតាយ, មា សមណោ នោ គរូតិ។ យទា តុម្ហេ, សាឡ្ហា, អត្តនាវ ជានេយ្យាថ – ឥមេ ធម្មា អកុសលា, ឥមេ ធម្មា សាវជ្ជា, ឥមេ ធម្មា វិញ្ញុគរហិតា, ឥមេ ធម្មា សមត្តា សមាទិន្នា អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្តន្តីតិ, អថ តុម្ហេ, សាឡ្ហា, បជហេយ្យាថា’តិ, ឥតិ យំ តំ វុត្តំ ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

“ឯថ តុម្ហេ, សាឡ្ហា, មា អនុស្សវេន, មា បរម្បរាយ, មា ឥតិកិរាយ, មា បិដកសម្បទានេន, មា តក្កហេតុ, មា នយហេតុ, មា អាការបរិវិតក្កេន, មា ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិយា, មា ភព្ពរូបតាយ, មា សមណោ នោ គរូតិ។ យទា តុម្ហេ, សាឡ្ហា, អត្តនាវ ជានេយ្យាថ – ‘ឥមេ ធម្មា កុសលា, ឥមេ ធម្មា អនវជ្ជា, ឥមេ ធម្មា វិញ្ញុប្បសត្ថា, ឥមេ ធម្មា សមត្តា សមាទិន្នា ហិតាយ សុខាយ សំវត្តន្តី’តិ, អថ តុម្ហេ, សាឡ្ហា, ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យាថ។

“តំ កឹ មញ្ញថ, សាឡ្ហា, អត្ថិ អលោភោ”តិ?

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“អនភិជ្ឈាតិ ខោ អហំ, សាឡ្ហា, ឯតមត្ថំ វទាមិ។ អលុទ្ធោ ខោ អយំ, សាឡ្ហា, អនភិជ្ឈាលុ នេវ បាណំ ហនតិ, ន អទិន្នំ អាទិយតិ, ន បរទារំ គច្ឆតិ, ន មុសា ភណតិ, បរម្បិ ន តថត្តាយ សមាទបេតិ, យំ ស ហោតិ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“តំ កឹ មញ្ញថ, សាឡ្ហា, អត្ថិ អទោសោ”តិ?

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“អព្យាបាទោតិ ខោ អហំ, សាឡ្ហា, ឯតមត្ថំ វទាមិ។ អទុដ្ឋោ ខោ អយំ, សាឡ្ហា, អព្យាបន្នចិត្តោ នេវ បាណំ ហនតិ, ន អទិន្នំ អាទិយតិ, ន បរទារំ គច្ឆតិ, ន មុសា ភណតិ, បរម្បិ ន តថត្តាយ សមាទបេតិ, យំ ស ហោតិ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“តំ កឹ មញ្ញថ, សាឡ្ហា, អត្ថិ អមោហោ”តិ?

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“វិជ្ជាតិ ខោ អហំ, សាឡ្ហា, ឯតមត្ថំ វទាមិ។ អមូឡ្ហោ ខោ អយំ, សាឡ្ហា, វិជ្ជាគតោ នេវ បាណំ ហនតិ, ន អទិន្នំ អាទិយតិ, ន បរទារំ គច្ឆតិ, ន មុសា ភណតិ, បរម្បិ ន តថត្តាយ សមាទបេតិ, យំ ស ហោតិ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយា”តិ។

“ឯវំ, ភន្តេ”។

“តំ កឹ មញ្ញថ, សាឡ្ហា, ឥមេ ធម្មា កុសលា វា អកុសលា វា”តិ?

“កុសលា, ភន្តេ”។

“សាវជ្ជា វា អនវជ្ជា វា”តិ?

“អនវជ្ជា, ភន្តេ”។

“វិញ្ញុគរហិតា វា វិញ្ញុប្បសត្ថា វា”តិ?

“វិញ្ញុប្បសត្ថា , ភន្តេ”។

“សមត្តា សមាទិន្នា ហិតាយ សុខាយ សំវត្តន្តិ, នោ វា? កថំ វា ឯត្ថ ហោតី”តិ?

“សមត្តា, ភន្តេ, សមាទិន្នា ហិតាយ សុខាយ សំវត្តន្តីតិ។ ឯវំ នោ ឯត្ថ ហោតី”តិ។

“ឥតិ ខោ, សាឡ្ហា, យំ តំ អវោចុម្ហា – ‘ឯថ តុម្ហេ, សាឡ្ហា, មា អនុស្សវេន, មា បរម្បរាយ, មា ឥតិកិរាយ, មា បិដកសម្បទានេន, មា តក្កហេតុ, មា នយហេតុ, មា អាការបរិវិតក្កេន, មា ទិដ្ឋិនិជ្ឈានក្ខន្តិយា, មា ភព្ពរូបតាយ, មា សមណោ នោ គរូតិ។ យទា តុម្ហេ, សាឡ្ហា, អត្តនាវ ជានេយ្យាថ – ឥមេ ធម្មា កុសលា, ឥមេ ធម្មា អនវជ្ជា, ឥមេ ធម្មា វិញ្ញុប្បសត្ថា, ឥមេ ធម្មា សមត្តា សមាទិន្នា ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ សំវត្តន្តីតិ, អថ តុម្ហេ, សាឡ្ហា, ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យាថា’តិ, ឥតិ យំ តំ វុត្តំ ឥទមេតំ បដិច្ច វុត្តំ។

“ស ខោ សោ, សាឡ្ហា, អរិយសាវកោ ឯវំ វិគតាភិជ្ឈោ វិគតព្យាបាទោ អសម្មូឡ្ហោ សម្បជានោ បតិស្សតោ មេត្តាសហគតេន ចេតសា…បេ.… ករុណា…បេ.… មុទិតា…បេ.… ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ ផរិត្វា វិហរតិ, តថា ទុតិយំ, តថា តតិយំ, តថា ចតុត្ថំ, ឥតិ ឧទ្ធមធោ តិរិយំ សព្ពធិ សព្ពត្តតាយ សព្ពាវន្តំ លោកំ ឧបេក្ខាសហគតេន ចេតសា វិបុលេន មហគ្គតេន អប្បមាណេន អវេរេន អព្យាបជ្ឈេន ផរិត្វា វិហរតិ។ សោ ឯវំ បជានាតិ – ‘អត្ថិ ឥទំ, អត្ថិ ហីនំ, អត្ថិ បណីតំ, អត្ថិ ឥមស្ស សញ្ញាគតស្ស ឧត្តរិ [ឧត្តរឹ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] និស្សរណ’ន្តិ។ តស្ស ឯវំ ជានតោ ឯវំ បស្សតោ កាមាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, ភវាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, អវិជ្ជាសវាបិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ; វិមុត្តស្មិំ វិមុត្តមិតិ ញាណំ ហោតិ។ ‘ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា’តិ បជានាតិ។

“សោ ឯវំ បជានាតិ – ‘អហុ បុព្ពេ លោភោ, តទហុ អកុសលំ, សោ ឯតរហិ នត្ថិ, ឥច្ចេតំ កុសលំ; អហុ បុព្ពេ ទោសោ…បេ.… អហុ បុព្ពេ មោហោ, តទហុ អកុសលំ, សោ ឯតរហិ នត្ថិ, ឥច្ចេតំ កុសល’ន្តិ។ សោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និច្ឆាតោ និព្ពុតោ សីតិភូតោ សុខប្បដិសំវេទី ព្រហ្មភូតេន អត្តនា វិហរតី”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. កថាវត្ថុសុត្តំ

៦៨. “តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, កថាវត្ថូនិ។ កតមានិ តីណិ? អតីតំ វា, ភិក្ខវេ, អទ្ធានំ អារព្ភ កថំ កថេយ្យ – ‘ឯវំ អហោសិ អតីតមទ្ធាន’ន្តិ។ អនាគតំ វា, ភិក្ខវេ, អទ្ធានំ អារព្ភ កថំ កថេយ្យ – ‘ឯវំ ភវិស្សតិ

អនាគតមទ្ធាន’ន្តិ។ ឯតរហិ វា, ភិក្ខវេ, បច្ចុប្បន្នំ អទ្ធានំ អារព្ភ កថំ កថេយ្យ – ‘ឯវំ ហោតិ ឯតរហិ បច្ចុប្បន្នមទ្ធាន’’’ន្តិ [ឯវំ ឯតរហិ បច្ចុប្បន្នន្តិ (សី. បី. ក.), ឯវំ ហោតិ ឯតរហិ បច្ចុប្បន្នន្តិ (ស្យា. កំ.)]។

“កថាសម្បយោគេន, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ វេទិតព្ពោ យទិ វា កច្ឆោ យទិ វា អកច្ឆោតិ។ សចាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ ឯកំសព្យាករណីយំ បញ្ហំ ន ឯកំសេន ព្យាករោតិ, វិភជ្ជព្យាករណីយំ បញ្ហំ ន វិភជ្ជ ព្យាករោតិ, បដិបុច្ឆាព្យាករណីយំ បញ្ហំ ន បដិបុច្ឆា ព្យាករោតិ, ឋបនីយំ បញ្ហំ ន ឋបេតិ [ឋបនីយំ បញ្ហំ ន ថបេតិ (ក.)], ឯវំ សន្តាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អកច្ឆោ ហោតិ។ សចេ បនាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ ឯកំសព្យាករណីយំ បញ្ហំ ឯកំសេន ព្យាករោតិ, វិភជ្ជព្យាករណីយំ បញ្ហំ វិភជ្ជ ព្យាករោតិ, បដិបុច្ឆា ព្យាករណីយំ បញ្ហំ បដិបុច្ឆា ព្យាករោតិ , ឋបនីយំ បញ្ហំ ឋបេតិ, ឯវំ សន្តាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ កច្ឆោ ហោតិ។

“កថាសម្បយោគេន, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ វេទិតព្ពោ យទិ វា កច្ឆោ យទិ វា អកច្ឆោតិ។ សចាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ ឋានាឋានេ ន សណ្ឋាតិ បរិកប្បេ ន សណ្ឋាតិ អញ្ញាតវាទេ [អញ្ញវាទេ (សី. ស្យា. កំ. បី.), អញ្ញាតវារេ (ក.)] ន សណ្ឋាតិ បដិបទាយ ន សណ្ឋាតិ, ឯវំ សន្តាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អកច្ឆោ ហោតិ។ សចេ បនាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ ឋានាឋានេ សណ្ឋាតិ បរិកប្បេ សណ្ឋាតិ អញ្ញាតវាទេ សណ្ឋាតិ បដិបទាយ សណ្ឋាតិ, ឯវំ សន្តាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ កច្ឆោ ហោតិ។

“កថាសម្បយោគេន, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ វេទិតព្ពោ យទិ វា កច្ឆោ យទិ វា អកច្ឆោតិ។ សចាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតិ, ពហិទ្ធា កថំ អបនាមេតិ, កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករោតិ, ឯវំ សន្តាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អកច្ឆោ ហោតិ។ សចេ បនាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ ន អញ្ញេនញ្ញំ បដិចរតិ ន ពហិទ្ធា កថំ អបនាមេតិ, ន កោបញ្ច ទោសញ្ច អប្បច្ចយញ្ច បាតុករោតិ, ឯវំ សន្តាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ កច្ឆោ ហោតិ។

“កថាសម្បយោគេន, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ វេទិតព្ពោ យទិ វា កច្ឆោ យទិ វា អកច្ឆោតិ។ សចាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ អភិហរតិ អភិមទ្ទតិ អនុបជគ្ឃតិ [អនុសំជគ្ឃតិ (ក.)] ខលិតំ គណ្ហាតិ, ឯវំ សន្តាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អកច្ឆោ ហោតិ។ សចេ បនាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សមានោ នាភិហរតិ នាភិមទ្ទតិ ន អនុបជគ្ឃតិ ន ខលិតំ គណ្ហាតិ, ឯវំ សន្តាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ កច្ឆោ ហោតិ។

“កថាសម្បយោគេន , ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ វេទិតព្ពោ យទិ វា សឧបនិសោ យទិ វា អនុបនិសោតិ។ អនោហិតសោតោ, ភិក្ខវេ, អនុបនិសោ ហោតិ, ឱហិតសោតោ សឧបនិសោ ហោតិ។ សោ សឧបនិសោ សមានោ អភិជានាតិ ឯកំ ធម្មំ, បរិជានាតិ ឯកំ ធម្មំ, បជហតិ ឯកំ ធម្មំ, សច្ឆិករោតិ ឯកំ ធម្មំ។ សោ អភិជានន្តោ ឯកំ ធម្មំ, បរិជានន្តោ ឯកំ ធម្មំ, បជហន្តោ ឯកំ ធម្មំ, សច្ឆិករោន្តោ ឯកំ ធម្មំ សម្មាវិមុត្តិំ ផុសតិ។ ឯតទត្ថា, ភិក្ខវេ, កថា; ឯតទត្ថា មន្តនា; ឯតទត្ថា ឧបនិសា; ឯតទត្ថំ សោតាវធានំ, យទិទំ អនុបាទា ចិត្តស្ស វិមោក្ខោតិ។

“យេ វិរុទ្ធា សល្លបន្តិ, វិនិវិដ្ឋា សមុស្សិតា;
អនរិយគុណមាសជ្ជ, អញ្ញោញ្ញវិវរេសិនោ។

“ទុព្ភាសិតំ វិក្ខលិតំ, សម្បមោហំ [សសម្មោហំ (ក.)] បរាជយំ;
អញ្ញោញ្ញស្សាភិនន្ទន្តិ, តទរិយោ កថនាចរេ [តទរិយោ ន កថំ វទេ (ក.)]។

“សចេ ចស្ស កថាកាមោ, កាលមញ្ញាយ បណ្ឌិតោ;
ធម្មដ្ឋបដិសំយុត្តា, យា អរិយចរិតា [អរិយញ្ចរិតា (សី.), អរិយាទិកា (ក.)] កថា។

“តំ កថំ កថយេ ធីរោ, អវិរុទ្ធោ អនុស្សិតោ;
អនុន្នតេន មនសា, អបឡាសោ អសាហសោ។

“អនុសូយាយមានោ សោ, សម្មទញ្ញាយ ភាសតិ;
សុភាសិតំ អនុមោទេយ្យ, ទុព្ភដ្ឋេ នាបសាទយេ [នាវសាទយេ (សី. បី.)]។

“ឧបារម្ភំ ន សិក្ខេយ្យ, ខលិតញ្ច ន គាហយេ [ន ភាសយេ (ក.)];

នាភិហរេ នាភិមទ្ទេ, ន វាចំ បយុតំ ភណេ។

“អញ្ញាតត្ថំ បសាទត្ថំ, សតំ វេ ហោតិ មន្តនា;
ឯវំ ខោ អរិយា មន្តេន្តិ, ឯសា អរិយាន មន្តនា;
ឯតទញ្ញាយ មេធាវី, ន សមុស្សេយ្យ មន្តយេ”តិ។ សត្តមំ;

៨. អញ្ញតិត្ថិយសុត្តំ

៦៨. “សចេ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ បុច្ឆេយ្យុំ – ‘តយោមេ, អាវុសោ, ធម្មា។ កតមេ តយោ? រាគោ, ទោសោ, មោហោ – ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តយោ ធម្មា។ ឥមេសំ, អាវុសោ, តិណ្ណំ ធម្មានំ កោ វិសេសោ កោ អធិប្បយាសោ [អធិប្បាយោ (សី.) អធិប្បាយាសោ (ស្យា. កំ. បី.) អធិ + ប + យសុ + ណ = អធិប្បយាសោ] កិំ នានាករណ’ន្តិ? ឯវំ បុដ្ឋា តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, តេសំ អញ្ញតិត្ថិយានំ បរិព្ពាជកានំ កិន្តិ ព្យាករេយ្យាថា”តិ? “ភគវំមូលកា នោ, ភន្តេ, ធម្មា ភគវំនេត្តិកា ភគវំបដិសរណា។ សាធុ វត, ភន្តេ, ភគវន្តំយេវ បដិភាតុ ឯតស្ស ភាសិតស្ស អត្ថោ។ ភគវតោ សុត្វា ភិក្ខូ ធារេស្សន្តី”តិ។ “តេន ហិ, ភិក្ខវេ, សុណាថ, សាធុកំ មនសិ ករោថ; ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“សចេ , ភិក្ខវេ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ឯវំ បុច្ឆេយ្យុំ – ‘តយោមេ, អាវុសោ, ធម្មា។ កតមេ តយោ? រាគោ, ទោសោ, មោហោ – ឥមេ ខោ, អាវុសោ, តយោ ធម្មា; ឥមេសំ, អាវុសោ, តិណ្ណំ ធម្មានំ កោ វិសេសោ កោ អធិប្បយាសោ កិំ នានាករណ’ន្តិ? ឯវំ បុដ្ឋា តុម្ហេ, ភិក្ខវេ, តេសំ អញ្ញតិត្ថិយានំ បរិព្ពាជកានំ ឯវំ ព្យាករេយ្យាថ – ‘រាគោ ខោ, អាវុសោ, អប្បសាវជ្ជោ ទន្ធវិរាគី, ទោសោ មហាសាវជ្ជោ ខិប្បវិរាគី, មោហោ មហាសាវជ្ជោ ទន្ធវិរាគី’” តិ។

“‘កោ បនាវុសោ, ហេតុ កោ បច្ចយោ យេន អនុប្បន្នោ វា រាគោ ឧប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ វា រាគោ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ សំវត្តតី’តិ? ‘សុភនិមិត្តន្តិស្ស វចនីយំ។ តស្ស សុភនិមិត្តំ អយោនិសោ មនសិ ករោតោ អនុប្បន្នោ វា រាគោ ឧប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ វា រាគោ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ សំវត្តតិ។ អយំ ខោ, អាវុសោ, ហេតុ អយំ បច្ចយោ យេន អនុប្បន្នោ វា រាគោ ឧប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ វា រាគោ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ សំវត្តតី’”តិ។

“‘កោ បនាវុសោ, ហេតុ កោ បច្ចយោ យេន អនុប្បន្នោ វា ទោសោ ឧប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ វា ទោសោ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ សំវត្តតី’តិ? ‘បដិឃនិមិត្តំ តិស្ស វចនីយំ។ តស្ស បដិឃនិមិត្តំ អយោនិសោ មនសិ ករោតោ អនុប្បន្នោ វា ទោសោ ឧប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ វា ទោសោ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ សំវត្តតិ។ អយំ ខោ, អាវុសោ, ហេតុ អយំ បច្ចយោ យេន អនុប្បន្នោ វា ទោសោ ឧប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ វា ទោសោ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ សំវត្តតី’”តិ។

“‘កោ បនាវុសោ, ហេតុ កោ បច្ចយោ យេន អនុប្បន្នោ វា មោហោ ឧប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ វា មោហោ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ សំវត្តតី’តិ? ‘អយោនិសោ មនសិការោ តិស្ស វចនីយំ។ តស្ស អយោនិសោ មនសិ ករោតោ អនុប្បន្នោ វា មោហោ ឧប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ វា មោហោ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ សំវត្តតិ។ អយំ ខោ, អាវុសោ, ហេតុ អយំ បច្ចយោ យេន អនុប្បន្នោ វា មោហោ ឧប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ វា មោហោ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ សំវត្តតី’”តិ។

“‘កោ បនាវុសោ, ហេតុ កោ បច្ចយោ យេន អនុប្បន្នោ ចេវ រាគោ នុប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ ច រាគោ បហីយតី’តិ? ‘អសុភនិមិត្តន្តិស្ស វចនីយំ។ តស្ស អសុភនិមិត្តំ យោនិសោ មនសិ ករោតោ អនុប្បន្នោ ចេវ រាគោ នុប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ ច រាគោ បហីយតិ។ អយំ ខោ, អាវុសោ , ហេតុ អយំ បច្ចយោ យេន អនុប្បន្នោ ចេវ រាគោ នុប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ ច រាគោ បហីយតី’”តិ។

“‘កោ បនាវុសោ, ហេតុ កោ បច្ចយោ យេន អនុប្បន្នោ ចេវ ទោសោ នុប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ ច ទោសោ បហីយតី’តិ? ‘មេត្តា ចេតោវិមុត្តី តិស្ស វចនីយំ។ តស្ស មេត្តំ ចេតោវិមុត្តិំ យោនិសោ មនសិ ករោតោ អនុប្បន្នោ ចេវ ទោសោ នុប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ ច ទោសោ បហីយតិ។ អយំ ខោ, អាវុសោ, ហេតុ អយំ បច្ចយោ យេន អនុប្បន្នោ ចេវ ទោសោ នុប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ ច ទោសោ បហីយតី’”តិ។

‘‘‘កោ បនាវុសោ, ហេតុ កោ បច្ចយោ យេន អនុប្បន្នោ ចេវ មោហោ នុប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ ច មោហោ បហីយតី’តិ? ‘យោនិសោមនសិការោ តិស្ស វចនីយំ។ តស្ស យោនិសោ មនសិ ករោតោ អនុប្បន្នោ ចេវ មោហោ នុប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ ច មោហោ បហីយតិ។ អយំ ខោ, អាវុសោ, ហេតុ អយំ បច្ចយោ យេន អនុប្បន្នោ វា មោហោ នុប្បជ្ជតិ ឧប្បន្នោ ច មោហោ បហីយតី’’’តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. អកុសលមូលសុត្តំ

៧០. ‘‘តីណិមានិ , ភិក្ខវេ, អកុសលមូលានិ។ កតមានិ តីណិ? លោភោ អកុសលមូលំ, ទោសោ អកុសលមូលំ, មោហោ អកុសលមូលំ។

‘‘យទបិ, ភិក្ខវេ, លោភោ តទបិ អកុសលមូលំ [អកុសលំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]; យទបិ លុទ្ធោ អភិសង្ខរោតិ កាយេន វាចាយ មនសា តទបិ អកុសលំ [អកុសលមូលំ (ក.)]; យទបិ លុទ្ធោ លោភេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ បរស្ស អសតា ទុក្ខំ ឧប្បាទយតិ [ឧបទហតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] វធេន វា ពន្ធនេន វា ជានិយា វា គរហាយ វា បព្ពាជនាយ វា ពលវម្ហិ ពលត្ថោ ឥតិបិ តទបិ អកុសលំ [តទំ បន សព្ពត្ថបិ ឯវមេវ ទិស្សតិ]។ ឥតិស្សមេ លោភជា លោភនិទានា លោភសមុទយា លោភបច្ចយា អនេកេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ។

‘‘យទបិ, ភិក្ខវេ, ទោសោ តទបិ អកុសលមូលំ; យទបិ ទុដ្ឋោ អភិសង្ខរោតិ កាយេន វាចាយ មនសា តទបិ អកុសលំ; យទបិ ទុដ្ឋោ ទោសេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ បរស្ស អសតា ទុក្ខំ ឧប្បាទយតិ វធេន វា ពន្ធនេន វា ជានិយា វា គរហាយ វា បព្ពាជនាយ វា ពលវម្ហិ ពលត្ថោ ឥតិបិ តទបិ អកុសលំ។ ឥតិស្សមេ ទោសជា ទោសនិទានា ទោសសមុទយា ទោសបច្ចយា អនេកេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ។

‘‘យទបិ, ភិក្ខវេ, មោហោ តទបិ អកុសលមូលំ; យទបិ មូឡ្ហោ អភិសង្ខរោតិ កាយេន វាចាយ មនសា តទបិ អកុសលំ; យទបិ មូឡ្ហោ មោហេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ បរស្ស អសតា ទុក្ខំ ឧប្បាទយតិ វធេន វា ពន្ធនេន វា ជានិយា វា គរហាយ វា បព្ពាជនាយ វា ពលវម្ហិ ពលត្ថោ ឥតិបិ តទបិ អកុសលំ។ ឥតិស្សមេ មោហជា មោហនិទានា មោហសមុទយា មោហបច្ចយា អនេកេ បាបកា អកុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ។ ឯវរូបោ ចាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ វុច្ចតិ អកាលវាទីតិបិ, អភូតវាទីតិបិ, អនត្ថវាទីតិបិ, អធម្មវាទីតិបិ, អវិនយវាទីតិបិ។

‘‘កស្មា ចាយំ, ភិក្ខវេ, ឯវរូបោ បុគ្គលោ វុច្ចតិ អកាលវាទីតិបិ, អភូតវាទីតិបិ, អនត្ថវាទីតិបិ, អធម្មវាទីតិបិ, អវិនយវាទីតិបិ? តថាហាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ បរស្ស អសតា ទុក្ខំ ឧប្បាទយតិ វធេន វា ពន្ធនេន វា ជានិយា វា គរហាយ វា បព្ពាជនាយ វា ពលវម្ហិ ពលត្ថោ ឥតិបិ។ ភូតេន ខោ បន វុច្ចមានោ អវជានាតិ, នោ បដិជានាតិ; អភូតេន វុច្ចមានោ ន អាតប្បំ ករោតិ, តស្ស និព្ពេឋនាយ ឥតិបេតំ អតច្ឆំ ឥតិបេតំ អភូតន្តិ។ តស្មា ឯវរូបោ បុគ្គលោ វុច្ចតិ អកាលវាទីតិបិ, អភូតវាទីតិបិ, អនត្ថវាទីតិបិ, អធម្មវាទីតិបិ, អវិនយវាទីតិបិ។

‘‘ឯវរូបោ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ លោភជេហិ បាបកេហិ អកុសលេហិ ធម្មេហិ អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ ទុក្ខំ វិហរតិ, សវិឃាតំ សឧបាយាសំ សបរិឡាហំ។ កាយស្ស ច ភេទា បរំ មរណា ទុគ្គតិ បាដិកង្ខា។

‘‘ទោសជេហិ…បេ…. មោហជេហិ បាបកេហិ អកុសលេហិ ធម្មេហិ អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ ទុក្ខំ វិហរតិ, សវិឃាតំ សឧបាយាសំ សបរិឡាហំ។ កាយស្ស ច ភេទា បរំ មរណា ទុគ្គតិ បាដិកង្ខា។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, សាលោ វា ធវោ វា ផន្ទនោ វា តីហិ មាលុវាលតាហិ ឧទ្ធស្តោ បរិយោនទ្ធោ អនយំ អាបជ្ជតិ, ព្យសនំ អាបជ្ជតិ, អនយព្យសនំ អាបជ្ជតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ឯវរូបោ បុគ្គលោ លោភជេហិ បាបកេហិ អកុសលេហិ ធម្មេហិ អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ ទុក្ខំ វិហរតិ, សវិឃាតំ សឧបាយាសំ សបរិឡាហំ។ កាយស្ស ច ភេទា បរំ មរណា ទុគ្គតិ បាដិកង្ខា។

‘‘ទោសជេហិ…បេ…. មោហជេហិ បាបកេហិ អកុសលេហិ ធម្មេហិ អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ ទិដ្ឋេ ចេវ ធម្មេ ទុក្ខំ វិហរតិ សវិឃាតំ សឧបាយាសំ សបរិឡាហំ។ កាយស្ស ច ភេទា បរំ មរណា ទុគ្គតិ បាដិកង្ខា។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ អកុសលមូលានីតិ។

‘‘តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, កុសលមូលានិ។ កតមានិ តីណិ? អលោភោ កុសលមូលំ, អទោសោ កុសលមូលំ, អមោហោ កុសលមូលំ។

“យទបិ , ភិក្ខវេ, អលោភោ តទបិ កុសលមូលំ [កុសលំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]; យទបិ អលុទ្ធោ អភិសង្ខរោតិ កាយេន វាចាយ មនសា តទបិ កុសលំ [កុសលមូលំ (ក.)]; យទបិ អលុទ្ធោ លោភេន អនភិភូតោ អបរិយាទិន្នចិត្តោ ន បរស្ស អសតា ទុក្ខំ ឧប្បាទយតិ វធេន វា ពន្ធនេន វា ជានិយា វា គរហាយ វា បព្ពាជនាយ វា ពលវម្ហិ ពលត្ថោ ឥតិបិ តទបិ កុសលំ។ ឥតិស្សមេ អលោភជា អលោភនិទានា អលោភសមុទយា អលោភបច្ចយា អនេកេ កុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ។

“យទបិ, ភិក្ខវេ, អទោសោ តទបិ កុសលមូលំ; យទបិ អទុដ្ឋោ អភិសង្ខរោតិ កាយេន វាចាយ មនសា តទបិ កុសលំ; យទបិ អទុដ្ឋោ ទោសេន អនភិភូតោ អបរិយាទិន្នចិត្តោ ន បរស្ស អសតា ទុក្ខំ ឧប្បាទយតិ វធេន វា ពន្ធនេន វា ជានិយា វា គរហាយ វា បព្ពាជនាយ វា ពលវម្ហិ ពលត្ថោ ឥតិបិ តទបិ កុសលំ។ ឥតិស្សមេ អទោសជា អទោសនិទានា អទោសសមុទយា អទោសបច្ចយា អនេកេ កុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ។

“យទបិ, ភិក្ខវេ, អមោហោ តទបិ កុសលមូលំ; យទបិ អមូឡ្ហោ អភិសង្ខរោតិ កាយេន វាចាយ មនសា តទបិ កុសលំ; យទបិ អមូឡ្ហោ មោហេន អនភិភូតោ អបរិយាទិន្នចិត្តោ ន បរស្ស អសតា ទុក្ខំ ឧប្បាទយតិ វធេន វា ពន្ធនេន វា ជានិយា វា គរហាយ វា បព្ពាជនាយ វា ពលវម្ហិ ពលត្ថោ ឥតិបិ តទបិ កុសលំ។ ឥតិស្សមេ អមោហជា អមោហនិទានា អមោហសមុទយា អមោហបច្ចយា អនេកេ កុសលា ធម្មា សម្ភវន្តិ។ ឯវរូបោ ចាយំ , ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ វុច្ចតិ កាលវាទីតិបិ, ភូតវាទីតិបិ, អត្ថវាទីតិបិ, ធម្មវាទីតិបិ, វិនយវាទីតិបិ។

“កស្មា ចាយំ, ភិក្ខវេ, ឯវរូបោ បុគ្គលោ វុច្ចតិ កាលវាទីតិបិ, ភូតវាទីតិបិ, អត្ថវាទីតិបិ, ធម្មវាទីតិបិ, វិនយវាទីតិបិ? តថាហាយំ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ន បរស្ស អសតា ទុក្ខំ ឧប្បាទយតិ វធេន វា ពន្ធនេន វា ជានិយា វា គរហាយ វា បព្ពាជនាយ វា ពលវម្ហិ ពលត្ថោ ឥតិបិ។ ភូតេន ខោ បន វុច្ចមានោ បដិជានាតិ នោ អវជានាតិ; អភូតេន វុច្ចមានោ អាតប្បំ ករោតិ តស្ស និព្ពេឋនាយ – ‘ឥតិបេតំ អតច្ឆំ, ឥតិបេតំ អភូត’ន្តិ ។ តស្មា ឯវរូបោ បុគ្គលោ វុច្ចតិ កាលវាទីតិបិ, អត្ថវាទីតិបិ, ធម្មវាទីតិបិ, វិនយវាទីតិបិ។

“ឯវរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស លោភជា បាបកា អកុសលា ធម្មា បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សុខំ វិហរតិ អវិឃាតំ អនុបាយាសំ អបរិឡាហំ។ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ បរិនិព្ពាយតិ។

“ទោសជា…បេ.... បរិនិព្ពាយតិ។ មោហជា…បេ.... បរិនិព្ពាយតិ។ សេយ្យថាបិ ភិក្ខវេ, សាលោ វា ធវោ វា ផន្ទនោ វា តីហិ មាលុវាលតាហិ ឧទ្ធស្តោ បរិយោនទ្ធោ។ អថ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ កុទ្ទាល-បិដកំ [កុទ្ទាលបិដកំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អាទាយ។ សោ តំ មាលុវាលតំ មូលេ ឆិន្ទេយ្យ, មូលេ ឆេត្វា បលិខណេយ្យ, បលិខណិត្វា មូលានិ ឧទ្ធរេយ្យ, អន្តមសោ ឧសីរនាឡិមត្តានិបិ [ឧសីរនាឡមត្តានិបិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ សោ តំ មាលុវាលតំ ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ ឆិន្ទេយ្យ, ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ ឆេត្វា ផាលេយ្យ, ផាលេត្វា សកលិកំ សកលិកំ ករេយ្យ, សកលិកំ សកលិកំ ករិត្វា វាតាតបេ វិសោសេយ្យ, វាតាតបេ វិសោសេត្វា អគ្គិនា ឌហេយ្យ, អគ្គិនា ឌហិត្វា មសិំ ករេយ្យ, មសិំ ករិត្វា មហាវាតេ វា ឱផុណេយ្យ នទិយា វា សីឃសោតាយ បវាហេយ្យ។ ឯវមស្ស [ឯវមស្សុ (សី.), ឯវស្សុ (ក.)] តា, ភិក្ខវេ, មាលុវាលតា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឯវរូបស្ស បុគ្គលស្ស លោភជា បាបកា អកុសលា ធម្មា បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សុខំ វិហរតិ អវិឃាតំ អនុបាយាសំ អបរិឡាហំ។ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ បរិនិព្ពាយតិ។

“ទោសជា …បេ.... មោហជា បាបកា អកុសលា ធម្មា បហីនា ឧច្ឆិន្នមូលា តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា អាយតិំ អនុប្បាទធម្មា។ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សុខំ វិហរតិ អវិឃាតំ អនុបាយាសំ អបរិឡាហំ។ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ បរិនិព្ពាយតិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ កុសលមូលានី”តិ។ នវមំ។

១០. ឧបោសថសុត្តំ

៧១. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ បុព្ពារាមេ មិគារមាតុបាសាទេ។ អថ ខោ វិសាខា មិគារមាតា តទហុបោសថេ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ វិសាខំ មិគារមាតរំ ភគវា ឯតទវោច – “ហន្ទ កុតោ នុ ត្វំ, វិសាខេ, អាគច្ឆសិ ទិវា ទិវស្សា”តិ? “ឧបោសថាហំ, ភន្តេ, អជ្ជ ឧបវសាមី”តិ។

“តយោ ខោមេ, វិសាខេ, ឧបោសថា។ កតមេ តយោ? គោបាលកុបោសថោ, និគណ្ឋុបោសថោ, អរិយុបោសថោ។ កថញ្ច, វិសាខេ, គោបាលកុបោសថោ ហោតិ? សេយ្យថាបិ, វិសាខេ, គោបាលកោ សាយន្ហសមយេ សាមិកានំ គាវោ និយ្យាតេត្វា ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អជ្ជ ខោ គាវោ អមុកស្មិញ្ច អមុកស្មិញ្ច បទេសេ ចរិំសុ, អមុកស្មិញ្ច អមុកស្មិញ្ច បទេសេ បានីយានិ បិវិំសុ; ស្វេ ទានិ គាវោ អមុកស្មិញ្ច អមុកស្មិញ្ច បទេសេ ចរិស្សន្តិ, អមុកស្មិញ្ច អមុកស្មិញ្ច បទេសេ បានីយានិ បិវិស្សន្តី’តិ; ឯវមេវំ ខោ, វិសាខេ, ឥធេកច្ចោ ឧបោសថិកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘អហំ ខ្វជ្ជ ឥទញ្ចិទញ្ច ខាទនីយំ ខាទិំ, ឥទញ្ចិទញ្ច ភោជនីយំ ភុញ្ជិំ ; ស្វេ ទានាហំ ឥទញ្ចិទញ្ច ខាទនីយំ ខាទិស្សាមិ, ឥទំ ចិទញ្ច ភោជនីយំ ភុញ្ជិស្សាមី’តិ។ សោ តេន អភិជ្ឈាសហគតេន ចេតសា ទិវសំ អតិនាមេតិ។ ឯវំ ខោ វិសាខេ, គោបាលកុបោសថោ ហោតិ។ ឯវំ ឧបវុត្ថោ ខោ, វិសាខេ, គោបាលកុបោសថោ ន មហប្ផលោ ហោតិ ន មហានិសំសោ ន មហាជុតិកោ ន មហាវិប្ផារោ។

“កថញ្ច, វិសាខេ, និគណ្ឋុបោសថោ ហោតិ? អត្ថិ, វិសាខេ, និគណ្ឋា នាម សមណជាតិកា។ តេ សាវកំ ឯវំ សមាទបេន្តិ – ‘ឯហិ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, យេ បុរត្ថិមាយ ទិសាយ បាណា បរំ យោជនសតំ តេសុ ទណ្ឌំ និក្ខិបាហិ; យេ បច្ឆិមាយ ទិសាយ បាណា បរំ យោជនសតំ តេសុ ទណ្ឌំ និក្ខិបាហិ; យេ ឧត្តរាយ ទិសាយ បាណា បរំ យោជនសតំ តេសុ ទណ្ឌំ និក្ខិបាហិ; យេ ទក្ខិណាយ ទិសាយ បាណា បរំ យោជនសតំ តេសុ ទណ្ឌំ និក្ខិបាហី’តិ។ ឥតិ ឯកច្ចានំ បាណានំ អនុទ្ទយាយ អនុកម្បាយ សមាទបេន្តិ, ឯកច្ចានំ បាណានំ នានុទ្ទយាយ នានុកម្បាយ សមាទបេន្តិ។ តេ តទហុបោសថេ សាវកំ ឯវំ សមាទបេន្តិ – ‘ឯហិ ត្វំ, អម្ភោ បុរិស, សព្ពចេលានិ [សព្ពវេរានិ (ក.)] និក្ខិបិត្វា ឯវំ វទេហិ – នាហំ ក្វចនិ កស្សចិ កិញ្ចនតស្មឹ [កិញ្ចនតស្មិ (?) កិរិយាបទមេតំ យថា កិញ្ចនតត្ថីតិ], ន ច មម ក្វចនិ កត្ថចិ កិញ្ចនតត្ថី’តិ។ ជានន្តិ ខោ បនស្ស មាតាបិតរោ – ‘អយំ អម្ហាកំ បុត្តោ’តិ; សោបិ ជានាតិ – ‘ឥមេ មយ្ហំ មាតាបិតរោ’តិ។ ជានាតិ ខោ បនស្ស បុត្តទារោ – ‘អយំ មយ្ហំ ភត្តា’តិ; សោបិ ជានាតិ – ‘អយំ មយ្ហំ បុត្តទារោ’តិ។ ជានន្តិ ខោ បនស្ស ទាសកម្មករបោរិសា – ‘អយំ អម្ហាកំ អយ្យោ’តិ; សោបិ ជានាតិ – ‘ឥមេ មយ្ហំ ទាសកម្មករបោរិសា’តិ។ ឥតិ យស្មឹ សមយេ សច្ចេ សមាទបេតព្ពា មុសាវាទេ តស្មឹ សមយេ សមាទបេន្តិ។ ឥទំ តស្ស មុសាវាទស្មឹ វទាមិ។ សោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន ភោគេ អទិន្នំយេវ បរិភុញ្ជតិ។ ឥទំ តស្ស អទិន្នាទានស្មឹ វទាមិ។ ឯវំ ខោ, វិសាខេ, និគណ្ឋុបោសថោ ហោតិ។ ឯវំ ឧបវុត្ថោ ខោ, វិសាខេ, និគណ្ឋុបោសថោ ន មហប្ផលោ ហោតិ ន មហានិសំសោ ន មហាជុតិកោ ន មហាវិប្ផារោ។

“កថញ្ច, វិសាខេ, អរិយុបោសថោ ហោតិ? ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស , វិសាខេ, ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។ កថញ្ច, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា [បរិយោទាបនា (?)] ហោតិ? ឥធ, វិសាខេ, អរិយសាវកោ តថាគតំ អនុស្សរតិ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ តស្ស តថាគតំ អនុស្សរតោ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ។ យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ, សេយ្យថាបិ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស សីសស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“កថញ្ច, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស សីសស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ? កក្កញ្ច បដិច្ច មត្តិកញ្ច បដិច្ច ឧទកញ្ច បដិច្ច បុរិសស្ស ច តជ្ជំ វាយាមំ បដិច្ច, ឯវំ ខោ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស សីសស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។ ឯវមេវំ ខោ , វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“កថញ្ច , វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ? ឥធ, វិសាខេ, អរិយសាវកោ តថាគតំ អនុស្សរតិ – ‘ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ សត្ថា ទេវមនុស្សានំ ពុទ្ធោ ភគវា’តិ។ តស្ស តថាគតំ អនុស្សរតោ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ។ អយំ វុច្ចតិ, វិសាខេ – ‘អរិយសាវកោ ព្រហ្មុបោសថំ ឧបវសតិ, ព្រហ្មុនា សទ្ធឹ សំវសតិ, ព្រហ្មញ្ចស្ស [ព្រហ្មញ្ច (ក.)] អារព្ភ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ’។ ឯវំ ខោ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស, វិសាខេ, ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។ កថញ្ច, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ? ឥធ, វិសាខេ, អរិយសាវកោ ធម្មំ អនុស្សរតិ – ‘ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ សន្ទិដ្ឋិកោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី’តិ។ តស្ស ធម្មំ អនុស្សរតោ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ, សេយ្យថាបិ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស កាយស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“កថញ្ច, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស កាយស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ? សោត្តិញ្ច បដិច្ច, ចុណ្ណញ្ច បដិច្ច, ឧទកញ្ច បដិច្ច, បុរិសស្ស ច តជ្ជំ វាយាមំ បដិច្ច។ ឯវំ ខោ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស កាយស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។ ឯវមេវំ ខោ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“កថញ្ច, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ? ឥធ, វិសាខេ, អរិយសាវកោ ធម្មំ អនុស្សរតិ – ‘ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ សន្ទិដ្ឋិកោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី’តិ។ តស្ស ធម្មំ អនុស្សរតោ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ។ អយំ វុច្ចតិ, វិសាខេ, ‘អរិយសាវកោ ធម្មុបោសថំ ឧបវសតិ, ធម្មេន សទ្ធិំ សំវសតិ, ធម្មញ្ចស្ស អារព្ភ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ’។ ឯវំ ខោ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស , វិសាខេ, ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។ កថញ្ច, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ? ឥធ, វិសាខេ, អរិយសាវកោ សង្ឃំ អនុស្សរតិ – ‘សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, ឧជុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, ញាយប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, សាមីចិប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, យទិទំ ចត្តារិ បុរិសយុគានិ អដ្ឋ បុរិសបុគ្គលា ឯស ភគវតោ សាវកសង្ឃោ អាហុនេយ្យោ បាហុនេយ្យោ ទក្ខិណេយ្យោ អញ្ជលិករណីយោ អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្សា’តិ។ តស្ស សង្ឃំ អនុស្សរតោ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ, សេយ្យថាបិ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស វត្ថស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“កថញ្ច, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស វត្ថស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ? ឧស្មញ្ច [ឱសញ្ច (ស្យា. កំ. អដ្ឋកថាយម្បិ បាឋន្តរំ, សំ. និ. ៣.៨៩ ខេមកសុត្តបាឡិយាបិ សមេតិ។) ឧសុមញ្ច (សី.)] បដិច្ច, ខារញ្ច បដិច្ច, គោមយញ្ច បដិច្ច, ឧទកញ្ច បដិច្ច, បុរិសស្ស ច តជ្ជំ វាយាមំ បដិច្ច។ ឯវំ ខោ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស វត្ថស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។ ឯវមេវំ ខោ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“កថញ្ច, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ? ឥធ, វិសាខេ, អរិយសាវកោ សង្ឃំ អនុស្សរតិ – ‘សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ…បេ… អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្សា’តិ។ តស្ស សង្ឃំ អនុស្សរតោ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ។ អយំ វុច្ចតិ, វិសាខេ, ‘អរិយសាវកោ សង្ឃុបោសថំ ឧបវសតិ, សង្ឃេន សទ្ធិំ សំវសតិ, សង្ឃញ្ចស្ស អារព្ភ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ’។ ឯវំ ខោ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស, វិសាខេ, ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។ កថញ្ច, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ? ឥធ, វិសាខេ, អរិយសាវកោ អត្តនោ សីលានិ អនុស្សរតិ អខណ្ឌានិ អច្ឆិទ្ទានិ អសពលានិ អកម្មាសានិ ភុជិស្សានិ វិញ្ញុប្បសត្ថានិ អបរាមដ្ឋានិ សមាធិសំវត្តនិកានិ។ តស្ស សីលំ អនុស្សរតោ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ, សេយ្យថាបិ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស អាទាសស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“កថញ្ច , វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស អាទាសស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ? តេលញ្ច បដិច្ច , ឆារិកញ្ច បដិច្ច, វាលណ្ឌុបកញ្ច បដិច្ច, បុរិសស្ស ច តជ្ជំ វាយាមំ បដិច្ច។ ឯវំ ខោ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស អាទាសស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។ ឯវមេវំ ខោ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“កថញ្ច, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ? ឥធ , វិសាខេ, អរិយសាវកោ អត្តនោ សីលានិ អនុស្សរតិ អខណ្ឌានិ…បេ… សមាធិសំវត្តនិកានិ។ តស្ស សីលំ អនុស្សរតោ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ។ អយំ វុច្ចតិ, វិសាខេ, ‘អរិយសាវកោ សីលុបោសថំ ឧបវសតិ, សីលេន សទ្ធិំ សំវសតិ, សីលញ្ចស្ស អារព្ភ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ’។ ឯវំ ខោ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស, វិសាខេ, ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។ កថញ្ច, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ? ឥធ វិសាខេ, អរិយសាវកោ ទេវតា អនុស្សរតិ – ‘សន្តិ ទេវា ចាតុមហារាជិកា [ចាតុម្មហារាជិកា (សី. ស្យា. កំ. បី.)], សន្តិ ទេវា តាវតឹសា, សន្តិ ទេវា យាមា, សន្តិ ទេវា តុសិតា, សន្តិ ទេវា និម្មានរតិនោ, សន្តិ ទេវា បរនិម្មិតវសវត្តិនោ, សន្តិ ទេវា ព្រហ្មកាយិកា, សន្តិ ទេវា តតុត្តរិ [តតុត្តរឹ (សី. បី.)]។ យថារូបាយ សទ្ធាយ សមន្នាគតា តា ទេវតា ឥតោ ចុតា តត្ថុបបន្នា [តត្ថុប្បន្នា (សី. បី.)], មយ្ហម្បិ តថារូបា សទ្ធា សំវិជ្ជតិ។ យថារូបេន សីលេន សមន្នាគតា តា ទេវតា ឥតោ ចុតា តត្ថុបបន្នា, មយ្ហម្បិ តថារូបំ សីលំ សំវិជ្ជតិ។ យថារូបេន សុតេន សមន្នាគតា តា ទេវតា ឥតោ ចុតា តត្ថុបបន្នា, មយ្ហម្បិ តថារូបំ សុតំ សំវិជ្ជតិ។ យថារូបេន ចាគេន សមន្នាគតា តា ទេវតា ឥតោ ចុតា តត្ថុបបន្នា, មយ្ហម្បិ តថារូបោ ចាគោ សំវិជ្ជតិ។ យថារូបាយ បញ្ញាយ សមន្នាគតា តា ទេវតា ឥតោ ចុតា តត្ថុបបន្នា, មយ្ហម្បិ តថារូបា បញ្ញា សំវិជ្ជតី’តិ។ តស្ស អត្តនោ ច តាសញ្ច ទេវតានំ សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរតោ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ, សេយ្យថាបិ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ជាតរូបស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“កថញ្ច , វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ជាតរូបស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ? ឧក្កញ្ច បដិច្ច, លោណញ្ច បដិច្ច, គេរុកញ្ច បដិច្ច, នាឡិកសណ្ឌាសញ្ច [នាឡិកញ្ច បដិច្ច សណ្ឌាសញ្ច (បី. ក.)] បដិច្ច, បុរិសស្ស ច តជ្ជំ វាយាមំ បដិច្ច។ ឯវំ ខោ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ជាតរូបស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។ ឯវមេវំ ខោ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“កថញ្ច , វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ? ឥធ, វិសាខេ, អរិយសាវកោ ទេវតា អនុស្សរតិ – ‘សន្តិ ទេវា ចាតុមហារាជិកា, សន្តិ ទេវា តាវតឹសា…បេ.… សន្តិ ទេវា តតុត្តរិ។ យថារូបាយ សទ្ធាយ សមន្នាគតា តា ទេវតា ឥតោ ចុតា តត្ថុបបន្នា, មយ្ហម្បិ តថារូបា សទ្ធា សំវិជ្ជតិ។ យថារូបេន សីលេន…បេ.… សុតេន…បេ.… ចាគេន…បេ.… បញ្ញាយ សមន្នាគតា តា ទេវតា ឥតោ ចុតា តត្ថុបបន្នា, មយ្ហម្បិ តថារូបា បញ្ញា សំវិជ្ជតី’តិ។ តស្ស អត្តនោ ច តាសញ្ច ទេវតានំ សទ្ធញ្ច សីលញ្ច សុតញ្ច ចាគញ្ច បញ្ញញ្ច អនុស្សរតោ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ។ អយំ វុច្ចតិ, វិសាខេ, ‘អរិយសាវកោ ទេវតុបោសថំ ឧបវសតិ, ទេវតាហិ សទ្ធិំ សំវសតិ, ទេវតា អារព្ភ ចិត្តំ បសីទតិ, បាមោជ្ជំ ឧប្បជ្ជតិ, យេ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសា តេ បហីយន្តិ’។ ឯវំ ខោ, វិសាខេ, ឧបក្កិលិដ្ឋស្ស ចិត្តស្ស ឧបក្កមេន បរិយោទបនា ហោតិ។

“ស ខោ សោ, វិសាខេ, អរិយសាវកោ ឥតិ បដិសញ្ចិក្ខតិ – ‘យាវជីវំ អរហន្តោ បាណាតិបាតំ បហាយ បាណាតិបាតា បដិវិរតា និហិតទណ្ឌា និហិតសត្ថា លជ្ជី ទយាបន្នា សព្ពបាណភូតហិតានុកម្បី វិហរន្តិ; អហម្បជ្ជ ឥមញ្ច រត្តិំ ឥមញ្ច ទិវសំ បាណាតិបាតំ បហាយ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ និហិតទណ្ឌោ និហិតសត្ថោ លជ្ជី ទយាបន្នោ សព្ពបាណភូតហិតានុកម្បី វិហរាមិ។ ឥមិនាបិ [ឥមិនាបហំ (សី.) អ. និ. ៨.៤១] អង្គេន អរហតំ អនុករោមិ, ឧបោសថោ ច មេ ឧបវុត្ថោ ភវិស្សតិ។

“យាវជីវំ អរហន្តោ អទិន្នាទានំ បហាយ អទិន្នាទានា បដិវិរតា ទិន្នាទាយី ទិន្នបាដិកង្ខី, អថេនេន សុចិភូតេន អត្តនា វិហរន្តិ; អហម្បជ្ជ ឥមញ្ច រត្តិំ ឥមញ្ច ទិវសំ អទិន្នាទានំ បហាយ អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ទិន្នាទាយី ទិន្នបាដិកង្ខី, អថេនេន សុចិភូតេន អត្តនា វិហរាមិ។ ឥមិនាបិ អង្គេន អរហតំ អនុករោមិ, ឧបោសថោ ច មេ ឧបវុត្ថោ ភវិស្សតិ។

“យាវជីវំ អរហន្តោ អព្រហ្មចរិយំ បហាយ ព្រហ្មចារី អារាចារី [អនាចារី (បី.)] វិរតា មេថុនា គាមធម្មា; អហម្បជ្ជ ឥមញ្ច រត្តិំ ឥមញ្ច ទិវសំ អព្រហ្មចរិយំ បហាយ ព្រហ្មចារី អារាចារី វិរតោ មេថុនា គាមធម្មា។ ឥមិនាបិ អង្គេន អរហតំ អនុករោមិ, ឧបោសថោ ច មេ ឧបវុត្ថោ ភវិស្សតិ។

“យាវជីវំ អរហន្តោ មុសាវាទំ បហាយ មុសាវាទា បដិវិរតា សច្ចវាទី សច្ចសន្ធា ថេតា បច្ចយិកា អវិសំវាទកា លោកស្ស; អហម្បជ្ជ ឥមញ្ច រត្តិំ ឥមញ្ច ទិវសំ មុសាវាទំ បហាយ មុសាវាទា បដិវិរតោ សច្ចវាទី សច្ចសន្ធោ ថេតោ បច្ចយិកោ អវិសំវាទកោ លោកស្ស។ ឥមិនាបិ អង្គេន អរហតំ អនុករោមិ, ឧបោសថោ ច មេ ឧបវុត្ថោ ភវិស្សតិ។

“យាវជីវំ អរហន្តោ សុរាមេរយមជ្ជបមាទដ្ឋានំ បហាយ សុរាមេរយមជ្ជបមាទដ្ឋានា បដិវិរតា; អហម្បជ្ជ ឥមញ្ច រត្តិំ ឥមញ្ច ទិវសំ សុរាមេរយមជ្ជបមាទដ្ឋានំ បហាយ សុរាមេរយមជ្ជបមាទដ្ឋានា បដិវិរតោ។ ឥមិនាបិ

អង្គេន អរហតំ អនុករោមិ, ឧបោសថោ ច មេ ឧបវុត្ថោ ភវិស្សតិ។

“យាវជីវំ អរហន្តោ ឯកភត្តិកា រត្តូបរតា វិរតា វិកាលភោជនា; អហម្បជ្ជ ឥមញ្ច រត្តិំ ឥមញ្ច ទិវសំ ឯកភត្តិកោ រត្តូបរតោ វិរតោ វិកាលភោជនា។ ឥមិនាបិ អង្គេន អរហតំ អនុករោមិ, ឧបោសថោ ច មេ ឧបវុត្ថោ ភវិស្សតិ។

“យាវជីវំ អរហន្តោ នច្ចគីតវាទិតវិសូកទស្សនមាលាគន្ធវិលេបនធារណមណ្ឌនវិភូសនដ្ឋានា បដិវិរតា; អហម្បជ្ជ ឥមញ្ច រត្តិំ ឥមញ្ច ទិវសំ នច្ចគីតវាទិតវិសូកទស្សនមាលាគន្ធវិលេបនធារណមណ្ឌនវិភូសនដ្ឋានា បដិវិរតោ ។ ឥមិនាបិ អង្គេន អរហតំ អនុករោមិ, ឧបោសថោ ច មេ ឧបវុត្ថោ ភវិស្សតិ។

“យាវជីវំ អរហន្តោ ឧច្ចាសយនមហាសយនំ បហាយ ឧច្ចាសយនមហាសយនា បដិវិរតា នីចសេយ្យំ កប្បេន្តិ មញ្ចកេ វា តិណសន្ថារកេ វា; អហម្បជ្ជ ឥមញ្ច រត្តិំ ឥមញ្ច ទិវសំ ឧច្ចាសយនមហាសយនំ បហាយ ឧច្ចាសយនមហាសយនា បដិវិរតោ នីចសេយ្យំ កប្បេមិ មញ្ចកេ វា តិណសន្ថារកេ វា។ ឥមិនាបិ អង្គេន អរហតំ អនុករោមិ, ឧបោសថោ ច មេ ឧបវុត្ថោ ភវិស្សតី”តិ។

“ឯវំ ខោ, វិសាខេ, អរិយុបោសថោ ហោតិ។ ឯវំ ឧបវុត្ថោ ខោ, វិសាខេ, អរិយុបោសថោ មហប្ផលោ ហោតិ មហានិសំសោ មហាជុតិកោ មហាវិប្ផារោ”។

“កីវមហប្ផលោ ហោតិ កីវមហានិសំសោ កីវមហាជុតិកោ កីវមហាវិប្ផារោ”? “សេយ្យថាបិ, វិសាខេ, យោ ឥមេសំ សោឡសន្នំ មហាជនបទានំ បហូតរត្តរតនានំ [បហូតសត្តរតនានំ (ក. សី. ស្យា. កំ. បី.) ដីកាយំ ទស្សិតបាឡិយេវ។ អ. និ. ៨.៤២] ឥស្សរិយាធិបច្ចំ រជ្ជំ ការេយ្យ , សេយ្យថិទំ – អង្គានំ, មគធានំ, កាសីនំ, កោសលានំ, វជ្ជីនំ, មល្លានំ, ចេតីនំ, វង្គានំ, កុរូនំ, បញ្ចាលានំ, មច្ឆានំ [មច្ចានំ (ក.)], សូរសេនានំ, អស្សកានំ, អវន្តីនំ, គន្ធារានំ, កម្ពោជានំ, អដ្ឋង្គសមន្នាគតស្ស ឧបោសថស្ស ឯតំ [ឯកំ (ក.)] កលំ នាគ្ឃតិ សោឡសិំ។ តំ កិស្ស ហេតុ? កបណំ, វិសាខេ, មានុសកំ រជ្ជំ ទិព្ពំ សុខំ ឧបនិធាយ”។

“យានិ, វិសាខេ, មានុសកានិ បញ្ញាស វស្សានិ, ចាតុមហារាជិកានំ ទេវានំ ឯសោ ឯកោ រត្តិន្ទិវោ [រត្តិទិវោ (ក.)]។ តាយ រត្តិយា តីសរត្តិយោ មាសោ។ តេន មាសេន ទ្វាទសមាសិយោ សំវច្ឆរោ។ តេន សំវច្ឆរេន ទិព្ពានិ បញ្ច វស្សសតានិ ចាតុមហារាជិកានំ ទេវានំ អាយុប្បមាណំ។ ឋានំ ខោ បនេតំ, វិសាខេ, វិជ្ជតិ យំ ឥធេកច្ចោ ឥត្ថី វា បុរិសោ វា អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧបោសថំ ឧបវសិត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា ចាតុមហារាជិកានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ។ ឥទំ ខោ បនេតំ, វិសាខេ, សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘កបណំ មានុសកំ រជ្ជំ ទិព្ពំ សុខំ ឧបនិធាយ’”។

“យំ , វិសាខេ, មានុសកំ វស្សសតំ, តាវតឹសានំ ទេវានំ ឯសោ ឯកោ រត្តិន្ទិវោ។ តាយ រត្តិយា តីសរត្តិយោ មាសោ។ តេន មាសេន ទ្វាទសមាសិយោ សំវច្ឆរោ។ តេន សំវច្ឆរេន ទិព្ពំ វស្សសហស្សំ តាវតឹសានំ ទេវានំ អាយុប្បមាណំ។ ឋានំ ខោ បនេតំ, វិសាខេ, វិជ្ជតិ យំ ឥធេកច្ចោ ឥត្ថី វា បុរិសោ វា អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧបោសថំ ឧបវសិត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា តាវតឹសានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ។ ឥទំ ខោ បនេតំ, វិសាខេ, សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘កបណំ មានុសកំ រជ្ជំ ទិព្ពំ សុខំ ឧបនិធាយ’”។

“យានិ, វិសាខេ, មានុសកានិ ទ្វេ វស្សសតានិ, យាមានំ ទេវានំ ឯសោ ឯកោ រត្តិន្ទិវោ។ តាយ រត្តិយា តីសរត្តិយោ មាសោ។ តេន មាសេន ទ្វាទសមាសិយោ សំវច្ឆរោ។ តេន សំវច្ឆរេន ទិព្ពានិ ទ្វេ វស្សសហស្សានិ យាមានំ ទេវានំ អាយុប្បមាណំ។ ឋានំ ខោ បនេតំ, វិសាខេ, វិជ្ជតិ យំ ឥធេកច្ចោ ឥត្ថី វា បុរិសោ វា អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧបោសថំ ឧបវសិត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា យាមានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ។ ឥទំ ខោ បនេតំ, វិសាខេ, សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘កបណំ មានុសកំ រជ្ជំ ទិព្ពំ សុខំ ឧបនិធាយ’”។

“យានិ, វិសាខេ, មានុសកានិ ចត្តារិ វស្សសតានិ, តុសិតានំ ទេវានំ ឯសោ ឯកោ រត្តិន្ទិវោ។ តាយ រត្តិយា តីសរត្តិយោ មាសោ។ តេន មាសេន ទ្វាទសមាសិយោ សំវច្ឆរោ។ តេន សំវច្ឆរេន ទិព្ពានិ ចត្តារិ វស្សសហស្សានិ តុសិតានំ ទេវានំ អាយុប្បមាណំ។ ឋានំ ខោ បនេតំ, វិសាខេ, វិជ្ជតិ យំ ឥធេកច្ចោ ឥត្ថី វា បុរិសោ វា អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧបោសថំ ឧបវសិត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា តុសិតានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ។ ឥទំ ខោ បនេតំ, វិសាខេ, សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘កបណំ មានុសកំ រជ្ជំ ទិព្ពំ សុខំ ឧបនិធាយ’”។

“យានិ, វិសាខេ, មានុសកានិ អដ្ឋ វស្សសតានិ, និម្មានរតីនំ ទេវានំ ឯសោ ឯកោ រត្តិន្ទិវោ។ តាយ រត្តិយា តីសរត្តិយោ មាសោ។ តេន មាសេន ទ្វាទសមាសិយោ សំវច្ឆរោ។ តេន សំវច្ឆរេន ទិព្ពានិ អដ្ឋ វស្សសហស្សានិ និម្មានរតីនំ ទេវានំ អាយុប្បមាណំ។ ឋានំ ខោ បនេតំ, វិសាខេ, វិជ្ជតិ យំ ឥធេកច្ចោ ឥត្ថី វា បុរិសោ វា អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧបោសថំ ឧបវសិត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា និម្មានរតីនំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ។ ឥទំ ខោ បនេតំ, វិសាខេ, សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘កបណំ មានុសកំ រជ្ជំ ទិព្ពំ សុខំ ឧបនិធាយ’”។

“យានិ, វិសាខេ, មានុសកានិ សោឡស វស្សសតានិ, បរនិម្មិតវសវត្តីនំ ទេវានំ ឯសោ ឯកោ រត្តិន្ទិវោ។ តាយ រត្តិយា តីសរត្តិយោ មាសោ។ តេន មាសេន ទ្វាទសមាសិយោ សំវច្ឆរោ។ តេន សំវច្ឆរេន ទិព្ពានិ សោឡស វស្សសហស្សានិ បរនិម្មិតវសវត្តីនំ ទេវានំ អាយុប្បមាណំ។ ឋានំ ខោ បនេតំ, វិសាខេ, វិជ្ជតិ យំ ឥធេកច្ចោ ឥត្ថី វា បុរិសោ វា អដ្ឋង្គសមន្នាគតំ ឧបោសថំ ឧបវសិត្វា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា បរនិម្មិតវសវត្តីនំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជេយ្យ។ ឥទំ ខោ បនេតំ, វិសាខេ, សន្ធាយ ភាសិតំ – ‘កបណំ មានុសកំ រជ្ជំ ទិព្ពំ សុខំ ឧបនិធាយា’”តិ។

“បាណំ ន ហញ្ញេ [ន ហានេ (សី. បី.), ន ហនេ (ក.)] ន ចទិន្នមាទិយេ,
មុសា ន ភាសេ ន ច មជ្ជបោ សិយា;
អព្រហ្មចរិយា វិរមេយ្យ មេថុនា,
រត្តិំ ន ភុញ្ជេយ្យ វិកាលភោជនំ។

“មាលំ ន ធារេ ន ច គន្ធមាចរេ,
មញ្ចេ ឆមាយំ វ សយេថ សន្ថតេ;
ឯតញ្ហិ អដ្ឋង្គិកមាហុបោសថំ,
ពុទ្ធេន ទុក្ខន្តគុនា បកាសិតំ។

“ចន្ទោ ច សូរិយោ ច ឧភោ សុទស្សនា,
ឱភាសយំ អនុបរិយន្តិ យាវតា;
តមោនុទា តេ បន អន្តលិក្ខគា,
នភេ បភាសន្តិ ទិសាវិរោចនា។

“ឯតស្មិំ យំ វិជ្ជតិ អន្តរេ ធនំ,
មុត្តា មណិ វេឡុរិយញ្ច ភទ្ទកំ;
សិង្គី សុវណ្ណំ អថ វាបិ កញ្ចនំ,
យំ ជាតរូបំ ហដកន្តិ វុច្ចតិ។

“អដ្ឋង្គុបេតស្ស ឧបោសថស្ស,
កលម្បិ តេ នានុភវន្តិ សោឡសឹ;
ចន្ទប្បភា តារគណា ច សព្ពេ។
“តស្មា ហិ នារី ច នរោ ច សីលវា,
អដ្ឋង្គុបេតំ ឧបវស្សុបោសថំ;
បុញ្ញានិ កត្វាន សុខុទ្រយានិ,
អនិន្ទិតា សគ្គមុបេន្តិ ឋាន”ន្តិ។ ទសមំ;

មហាវគ្គោ សត្តមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

តិត្ថភយញ្ច វេនាគោ, សរភោ កេសមុត្តិយា;
សាឡ្ហោ ចាបិ កថាវត្ថុ, តិត្ថិយមូលុបោសថោតិ។

(៨) ៣. អានន្ទវគ្គោ

១. ឆន្នសុត្តំ

៧២. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ ឆន្នោ បរិព្ពាជកោ យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា អានន្ទេន សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ ឆន្នោ បរិព្ពាជកោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “តុម្ហេបិ, អាវុសោ អានន្ទ, រាគស្ស បហានំ បញ្ញាបេថ, ទោសស្ស បហានំ បញ្ញាបេថ, មោហស្ស បហានំ បញ្ញាបេថាតិ។ មយំ ខោ, អាវុសោ, រាគស្ស បហានំ បញ្ញាបេម, ទោសស្ស បហានំ បញ្ញាបេម, មោហស្ស បហានំ បញ្ញាបេមា”តិ។

“កិំ បន តុម្ហេ, អាវុសោ, រាគេ អាទីនវំ ទិស្វា រាគស្ស បហានំ បញ្ញាបេថ, កិំ ទោសេ អាទីនវំ ទិស្វា ទោសស្ស បហានំ បញ្ញាបេថ, កិំ មោហេ អាទីនវំ ទិស្វា មោហស្ស បហានំ បញ្ញាបេថា”តិ?

“រត្តោ ខោ, អាវុសោ, រាគេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ អត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ចេតសិកម្បិ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ; រាគេ បហីនេ នេវត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ចេតសិកំ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។ រត្តោ ខោ, អាវុសោ, រាគេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ; រាគេ បហីនេ នេវ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, ន វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, ន មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ។ រត្តោ ខោ, អាវុសោ, រាគេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ អត្តត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, បរត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, ឧភយត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ; រាគេ បហីនេ អត្តត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ, បរត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ, ឧភយត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ។ រាគោ ខោ, អាវុសោ, អន្ធករណោ អចក្ខុករណោ អញ្ញាណករណោ បញ្ញានិរោធិកោ វិឃាតបក្ខិកោ អនិព្ពានសំវត្តនិកោ។

“ទុដ្ឋោ ខោ, អាវុសោ, ទោសេន…បេ… មូឡ្ហោ ខោ, អាវុសោ, មោហេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ អត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ចេតសិកម្បិ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ; មោហេ បហីនេ នេវត្តព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន បរព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ឧភយព្យាពាធាយបិ ចេតេតិ, ន ចេតសិកំ ទុក្ខំ ទោមនស្សំ បដិសំវេទេតិ។ មូឡ្ហោ ខោ, អាវុសោ, មោហេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ; មោហេ បហីនេ នេវ កាយេន ទុច្ចរិតំ ចរតិ, ន វាចាយ ទុច្ចរិតំ ចរតិ, ន មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ។ មូឡ្ហោ ខោ, អាវុសោ, មោហេន អភិភូតោ បរិយាទិន្នចិត្តោ អត្តត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, បរត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ, ឧភយត្ថម្បិ យថាភូតំ នប្បជានាតិ; មោហេ បហីនេ អត្តត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ, បរត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ, ឧភយត្ថម្បិ យថាភូតំ បជានាតិ។ មោហោ ខោ, អាវុសោ, អន្ធករណោ អចក្ខុករណោ អញ្ញាណករណោ បញ្ញានិរោធិកោ វិឃាតបក្ខិកោ អនិព្ពានសំវត្តនិកោ។ ឥទំ ខោ មយំ, អាវុសោ, រាគេ អាទីនវំ ទិស្វា រាគស្ស បហានំ បញ្ញាបេម។ ឥទំ ទោសេ អាទីនវំ ទិស្វា ទោសស្ស បហានំ បញ្ញាបេម។ ឥទំ មោហេ អាទីនវំ ទិស្វា មោហស្ស បហានំ បញ្ញាបេមា”តិ។

“អត្ថិ បនាវុសោ, មគ្គោ អត្ថិ បដិបទា ឯតស្ស រាគស្ស ទោសស្ស មោហស្ស បហានាយា”តិ? “អត្ថាវុសោ, មគ្គោ អត្ថិ បដិបទា ឯតស្ស រាគស្ស ទោសស្ស មោហស្ស បហានាយា”តិ។ “កតមោ បនាវុសោ, មគ្គោ កតមា បដិបទា ឯតស្ស រាគស្ស ទោសស្ស មោហស្ស បហានាយា”តិ? “អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ, សេយ្យថិទំ – សម្មាទិដ្ឋិ…បេ… សម្មាសមាធិ។ អយំ ខោ, អាវុសោ, មគ្គោ អយំ បដិបទា ឯតស្ស រាគស្ស ទោសស្ស មោហស្ស បហានាយា”តិ។ “ភទ្ទកោ ខោ, អាវុសោ, មគ្គោ ភទ្ទិកា បដិបទា ឯតស្ស រាគស្ស ទោសស្ស មោហស្ស បហានាយ។ អលញ្ច បនាវុសោ អានន្ទ, អប្បមាទាយា”តិ។ បឋមំ។

២. អាជីវកសុត្តំ

៧៣. ឯកំ សមយំ អាយស្មា អានន្ទោ កោសម្ពិយំ វិហរតិ ឃោសិតារាមេ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ អាជីវកសាវកោ គហបតិ យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ អាជីវកសាវកោ គហបតិ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច –

“កេសំ នោ, ភន្តេ អានន្ទ, ធម្មោ ស្វាក្ខាតោ? កេ លោកេ សុប្បដិបន្នា? កេ លោកេ សុគតា”តិ [សុគតាតិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]? “តេន ហិ, គហបតិ, តញ្ញេវេត្ថ បដិបុច្ឆិស្សាមិ, យថា តេ ខមេយ្យ តថា នំ ព្យាករេយ្យាសិ។ តំ កិំ មញ្ញសិ, គហបតិ, យេ រាគស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេន្តិ, ទោសស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេន្តិ, មោហស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេន្តិ, តេសំ ធម្មោ ស្វាក្ខាតោ នោ វា? កថំ វា តេ ឯត្ថ ហោតី”តិ? “យេ , ភន្តេ, រាគស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេន្តិ, ទោសស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេន្តិ, មោហស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេន្តិ, តេសំ ធម្មោ ស្វាក្ខាតោ។ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតី”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, គហបតិ, យេ រាគស្ស បហានាយ បដិបន្នា, ទោសស្ស បហានាយ បដិបន្នា, មោហស្ស បហានាយ បដិបន្នា, តេ លោកេ សុប្បដិបន្នា នោ វា? កថំ វា តេ ឯត្ថ ហោតី”តិ? “យេ, ភន្តេ, រាគស្ស បហានាយ បដិបន្នា, ទោសស្ស បហានាយ បដិបន្នា, មោហស្ស បហានាយ បដិបន្នា, តេ លោកេ សុប្បដិបន្នា។ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតី”តិ។

“តំ កិំ មញ្ញសិ, គហបតិ, យេសំ រាគោ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវំកតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ, យេសំ ទោសោ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវង្កតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ, យេសំ មោហោ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវំកតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ, តេ លោកេ សុគតា នោ វា? កថំ វា តេ ឯត្ថ ហោតី”តិ? “យេសំ, ភន្តេ, រាគោ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវំកតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ, យេសំ ទោសោ បហីនោ…បេ… យេសំ មោហោ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវំកតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ, តេ លោកេ សុគតា។ ឯវំ មេ ឯត្ថ ហោតី”តិ។

“ឥតិ ខោ, គហបតិ, តយាវេតំ [តយា ចេតំ (សី. បី. ក.)] ព្យាកតំ – ‘យេ, ភន្តេ, រាគស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេន្តិ, ទោសស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេន្តិ, មោហស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេន្តិ, តេសំ ធម្មោ ស្វាក្ខាតោ’តិ។ តយាវេតំ ព្យាកតំ – ‘យេ, ភន្តេ, រាគស្ស បហានាយ បដិបន្នា, ទោសស្ស បហានាយ បដិបន្នា, មោហស្ស បហានាយ បដិបន្នា, តេ លោកេ សុប្បដិបន្នា’តិ។ តយាវេតំ ព្យាកតំ – ‘យេសំ, ភន្តេ, រាគោ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវង្កតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ, យេសំ ទោសោ បហីនោ…បេ… យេសំ មោហោ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវង្កតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ, តេ លោកេ សុគតា’”តិ។

“អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ភុតំ, ភន្តេ! ន ចេវ នាម សធម្មុក្កំសនា ភវិស្សតិ, ន ច បរធម្មាបសាទនា [ន បរធម្មាបសាទនា (សី. បី.), ន បរធម្មវម្ភនា (ម. និ. ២.២៣៦)]។ អាយតនេវ [អាយតនេ ច (ម. និ. ២.២៣៦)] ធម្មទេសនា, អត្ថោ ច វុត្តោ, អត្តា ច អនុបនីតោ។ តុម្ហេ, ភន្តេ អានន្ទ, រាគស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេថ, ទោសស្ស…បេ… មោហស្ស បហានាយ ធម្មំ ទេសេថ។ តុម្ហាកំ, ភន្តេ អានន្ទ, ធម្មោ ស្វាក្ខាតោ។ តុម្ហេ, ភន្តេ អានន្ទ, រាគស្ស បហានាយ បដិបន្នា, ទោសស្ស…បេ… មោហស្ស បហានាយ បដិបន្នា។ តុម្ហេ, ភន្តេ, លោកេ សុប្បដិបន្នា។ តុម្ហាកំ, ភន្តេ អានន្ទ, រាគោ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវង្កតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ, តុម្ហាកំ ទោសោ បហីនោ…បេ… តុម្ហាកំ មោហោ បហីនោ ឧច្ឆិន្នមូលោ តាលាវត្ថុកតោ អនភាវង្កតោ អាយតិំ អនុប្បាទធម្មោ។ តុម្ហេ លោកេ សុគតា។

“អភិក្កន្តំ, ភន្តេ, អភិក្កន្តំ, ភន្តេ! សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, និក្កុជ្ជិតំ វា ឧក្កុជ្ជេយ្យ, បដិច្ឆន្នំ វា វិវរេយ្យ, មូឡ្ហស្ស វា មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, អន្ធការេ វា តេលបជ្ជោតំ ធារេយ្យ – ‘ចក្ខុមន្តោ រូបានិ ទក្ខន្តី’តិ; ឯវមេវំ អយ្យេន អានន្ទេន អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោ។ ឯសាហំ, ភន្តេ អានន្ទ, តំ ភគវន្តំ សរណំ គច្ឆាមិ ធម្មញ្ច ភិក្ខុសង្ឃញ្ច។ ឧបាសកំ មំ អយ្យោ អានន្ទោ ធារេតុ, អជ្ជតគ្គេ បាណុបេតំ សរណំ គត”ន្តិ។ ទុតិយំ។

៣. មហានាមសក្កសុត្តំ

៧៤. ឯវំ មេ សុតំ – ឯកំ សមយំ ភគវា សក្កេសុ វិហរតិ កបិលវត្ថុស្មិំ និគ្រោធារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភគវា គិលានាវុដ្ឋិតោ [គិលានវុដ្ឋិតោ (សទ្ទនីតិ)] ហោតិ អចិរវុដ្ឋិតោ គេលញ្ញា។ អថ ខោ មហានាមោ សក្កោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ មហានាមោ សក្កោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ទីឃរត្តាហំ, ភន្តេ, ភគវតា ឯវំ ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ – ‘សមាហិតស្ស ញាណំ, នោ អសមាហិតស្សា’តិ។ សមាធិ នុ ខោ, ភន្តេ, បុព្ពេ, បច្ឆា ញាណំ; ឧទាហុ ញាណំ បុព្ពេ, បច្ឆា សមាធី”តិ? អថ ខោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស ឯតទហោសិ – “ភគវា ខោ គិលានវុដ្ឋិតោ អចិរវុដ្ឋិតោ គេលញ្ញា ។ អយញ្ច មហានាមោ សក្កោ ភគវន្តំ អតិគម្ភីរំ បញ្ហំ បុច្ឆតិ។ យំនូនាហំ មហានាមំ សក្កំ ឯកមន្តំ អបនេត្វា ធម្មំ ទេសេយ្យ”ន្តិ។

អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ មហានាមំ សក្កំ ពាហាយំ គហេត្វា ឯកមន្តំ អបនេត្វា មហានាមំ សក្កំ ឯតទវោច – “សេខម្បិ ខោ, មហានាម, សីលំ វុត្តំ ភគវតា, អសេខម្បិ សីលំ វុត្តំ ភគវតា; សេខោបិ សមាធិ វុត្តោ ភគវតា , អសេខោបិ សមាធិ វុត្តោ ភគវតា; សេខាបិ បញ្ញា វុត្តា ភគវតា, អសេខាបិ បញ្ញា វុត្តា ភគវតា។ កតមញ្ច, មហានាម , សេខំ សីលំ? ឥធ, មហានាម, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហរតិ…បេ…. សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ ឥទំ វុច្ចតិ, មហានាម, សេខំ សីលំ”។

“កតមោ ច, មហានាម, សេខោ សមាធិ? ឥធ, មហានាម, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ…បេ…. ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ វុច្ចតិ, មហានាម, សេខោ សមាធិ។

“កតមា ច, មហានាម, សេខា បញ្ញា? ឥធ, មហានាម, ភិក្ខុ ឥទំ ទុក្ខន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ…បេ…. អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទាតិ យថាភូតំ បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតិ, មហានាម, សេខា បញ្ញា។

“ស ខោ សោ, មហានាម, អរិយសាវកោ ឯវំ សីលសម្បន្នោ ឯវំ សមាធិសម្បន្នោ ឯវំ បញ្ញាសម្បន្នោ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឯវំ ខោ, មហានាម, សេខម្បិ សីលំ វុត្តំ ភគវតា, អសេខម្បិ សីលំ វុត្តំ ភគវតា; សេខោបិ សមាធិ វុត្តោ ភគវតា, អសេខោបិ សមាធិ វុត្តោ ភគវតា; សេខាបិ បញ្ញា វុត្តា ភគវតា, អសេខាបិ បញ្ញា វុត្តា ភគវតា”តិ។ តតិយំ។

៤. និគណ្ឋសុត្តំ

៧៥. ឯកំ សមយំ អាយស្មា អានន្ទោ វេសាលិយំ វិហរតិ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ។ អថ ខោ អភយោ ច លិច្ឆវិ បណ្ឌិតកុមារកោ ច លិច្ឆវិ យេនាយស្មា អានន្ទោ តេនុបសង្កមឹសុ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទឹសុ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អភយោ លិច្ឆវិ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “និគណ្ឋោ, ភន្តេ, នាដបុត្តោ [នាថបុត្តោ (សី. បី.)] សព្ពញ្ញូ សព្ពទស្សាវី អបរិសេសំ ញាណទស្សនំ បដិជានាតិ – ‘ចរតោ ច មេ តិដ្ឋតោ ច សុត្តស្ស ច ជាគរស្ស ច សតតំ សមិតំ ញាណទស្សនំ បច្ចុបដ្ឋិត’ន្តិ។ សោ បុរាណានំ កម្មានំ តបសា ព្យន្តីភាវំ បញ្ញបេតិ នវានំ កម្មានំ អករណា សេតុឃាតំ ។ ឥតិ កម្មក្ខយា ទុក្ខក្ខយោ, ទុក្ខក្ខយា វេទនាក្ខយោ, វេទនាក្ខយា សព្ពំ ទុក្ខំ និជ្ជិណ្ណំ ភវិស្សតិ – ឯវមេតិស្សា សន្ទិដ្ឋិកាយ និជ្ជរាយ វិសុទ្ធិយា សមតិក្កមោ ហោតិ។ ឥធ, ភន្តេ, ភគវា កិមាហា”តិ?

“តិស្សោ ខោ ឥមា, អភយ, និជ្ជរា វិសុទ្ធិយោ តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សម្មទក្ខាតា សត្តានំ វិសុទ្ធិយា សោកបរិទេវានំ សមតិក្កមាយ ទុក្ខទោមនស្សានំ អត្ថង្គមាយ ញាយស្ស អធិគមាយ និព្ពានស្ស សច្ឆិកិរិយាយ។ កតមា តិស្សោ? ឥធ, អភយ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ…បេ…. សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ សោ នវញ្ច កម្មំ ន ករោតិ, បុរាណញ្ច កម្មំ ផុស្ស ផុស្ស ព្យន្តីករោតិ។ សន្ទិដ្ឋិកា និជ្ជរា អកាលិកា ឯហិបស្សិកា ឱបនេយ្យិកា បច្ចត្តំ វេទិតព្ពា វិញ្ញូហីតិ។

“ស ខោ សោ, អភយ, ភិក្ខុ ឯវំ សីលសម្បន្នោ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ វិតក្កវិចារានំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ សម្បសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិភាវំ អវិតក្កំ អវិចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ បីតិយា ច វិរាគា ឧបេក្ខកោ ច វិហរតិ សតោ ច សម្បជានោ, សុខញ្ច កាយេន បដិសំវេទេតិ យំ តំ អរិយា អាចិក្ខន្តិ – ‘ឧបេក្ខកោ សតិមា សុខវិហារី’តិ តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សុខស្ស ច បហានា ទុក្ខស្ស ច បហានា, បុព្ពេវ សោមនស្ស ទោមនស្សានំ អត្ថង្គមា អទុក្ខមសុខំ ឧបេក្ខាសតិបារិសុទ្ធិំ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ នវញ្ច កម្មំ ន ករោតិ, បុរាណញ្ច កម្មំ ផុស្ស ផុស្ស ព្យន្តីករោតិ។ សន្ទិដ្ឋិកា និជ្ជរា អកាលិកា ឯហិបស្សិកា ឱបនេយ្យិកា បច្ចត្តំ វេទិតព្ពា វិញ្ញូហីតិ។

“ស ខោ សោ, អភយ, ភិក្ខុ ឯវំ សមាធិសម្បន្នោ [ឯវំ សីលសម្បន្នោ ឯវំ សមាធិសម្បន្នោ (សី. ស្យា. កំ.)] អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ នវញ្ច កម្មំ ន ករោតិ, បុរាណញ្ច កម្មំ ផុស្ស ផុស្ស ព្យន្តីករោតិ។ សន្ទិដ្ឋិកា និជ្ជរា អកាលិកា ឯហិបស្សិកា ឱបនេយ្យិកា បច្ចត្តំ វេទិតព្ពា វិញ្ញូហីតិ។ ឥមា ខោ, អភយ, តិស្សោ និជ្ជរា វិសុទ្ធិយោ តេន ភគវតា ជានតា បស្សតា អរហតា សម្មាសម្ពុទ្ធេន សម្មទក្ខាតា សត្តានំ វិសុទ្ធិយា សោកបរិទេវានំ សមតិក្កមាយ ទុក្ខទោមនស្សានំ អត្ថង្គមាយ ញាយស្ស អធិគមាយ និព្ពានស្ស សច្ឆិកិរិយាយា”តិ។

ឯវំ វុត្តេ បណ្ឌិតកុមារកោ លិច្ឆវិ អភយំ លិច្ឆវឹ ឯតទវោច – ''កឹ បន ត្វំ, សម្ម អភយ, អាយស្មតោ អានន្ទស្ស សុភាសិតំ សុភាសិតតោ នាព្ភនុមោទសី''តិ? ''ក្យាហំ, សម្ម បណ្ឌិតកុមារក, អាយស្មតោ អានន្ទស្ស សុភាសិតំ សុភាសិតតោ នាព្ភនុមោទិស្សាមិ! មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យ យោ អាយស្មតោ អានន្ទស្ស សុភាសិតំ សុភាសិតតោ នាព្ភនុមោទេយ្យា''តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. និវេសកសុត្តំ

៧៦. អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ភគវា ឯតទវោច –

''យេ, អានន្ទ, អនុកម្បេយ្យាថ យេ ច សោតព្ពំ មញ្ញេយ្យុំ មិត្តា វា អមច្ចា វា ញាតី វា សាលោហិតា វា តេ វោ, អានន្ទ, តីសុ ឋានេសុ សមាទបេតព្ពា [សមាទាបេតព្ពា (?)] និវេសេតព្ពា បតិដ្ឋាបេតព្ពា។ កតមេសុ តីសុ? ពុទ្ធេ អវេច្ចប្បសាទេ សមាទបេតព្ពា និវេសេតព្ពា បតិដ្ឋាបេតព្ពា – 'ឥតិបិ សោ ភគវា អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោ សុគតោ លោកវិទូ អនុត្តរោ បុរិសទម្មសារថិ; សត្ថា ទេវមនុស្សានំ, ពុទ្ធោ ភគវា'តិ, ធម្មេ អវេច្ចប្បសាទេ សមាទបេតព្ពា និវេសេតព្ពា បតិដ្ឋាបេតព្ពា – 'ស្វាក្ខាតោ ភគវតា ធម្មោ សន្ទិដ្ឋិកោ អកាលិកោ ឯហិបស្សិកោ ឱបនេយ្យិកោ បច្ចត្តំ វេទិតព្ពោ វិញ្ញូហី'តិ, សង្ឃេ អវេច្ចប្បសាទេ សមាទបេតព្ពា និវេសេតព្ពា បតិដ្ឋាបេតព្ពា – 'សុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ ឧជុប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ ញាយប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ សាមីចិប្បដិបន្នោ ភគវតោ សាវកសង្ឃោ, យទិទំ ចត្តារិ បុរិសយុគានិ អដ្ឋ បុរិសបុគ្គលា ឯស ភគវតោ សាវកសង្ឃោ អាហុនេយ្យោ បាហុនេយ្យោ ទក្ខិណេយ្យោ អញ្ជលិករណីយោ អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្សា'''តិ។

''សិយា, អានន្ទ, ចតុន្នំ មហាភូតានំ អញ្ញថត្តំ – បថវីធាតុយា អាបោធាតុយា តេជោធាតុយា វាយោធាតុយា, ន ត្វេវ ពុទ្ធេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតស្ស អរិយសាវកស្ស សិយា អញ្ញថត្តំ តត្រិទំ អញ្ញថត្តំ។ សោ វតានន្ទ, ពុទ្ធេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតោ អរិយសាវកោ និរយំ វា តិរច្ឆានយោនឹ វា បេត្តិវិសយំ វា ឧបបជ្ជិស្សតីតិ នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។

''សិយា , អានន្ទ, ចតុន្នំ មហាភូតានំ អញ្ញថត្តំ – បថវីធាតុយា អាបោធាតុយា តេជោធាតុយា វាយោធាតុយា, ន ត្វេវ ធម្មេ...បេ.... ន ត្វេវ សង្ឃេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតស្ស អរិយសាវកស្ស សិយា អញ្ញថត្តំ តត្រិទំ អញ្ញថត្តំ។ សោ វតានន្ទ, សង្ឃេ អវេច្ចប្បសាទេន សមន្នាគតោ អរិយសាវកោ និរយំ វា តិរច្ឆានយោនឹ វា បេត្តិវិសយំ វា ឧបបជ្ជិស្សតីតិ នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។

''យេ, អានន្ទ, អនុកម្បេយ្យាថ យេ ច សោតព្ពំ មញ្ញេយ្យុំ មិត្តា វា អមច្ចា វា ញាតី វា សាលោហិតា វា តេ វោ, អានន្ទ, ឥមេសុ តីសុ ឋានេសុ សមាទបេតព្ពា និវេសេតព្ពា បតិដ្ឋាបេតព្ពា''តិ។ បញ្ចមំ។

៦. បឋមភវសុត្តំ

៧៧. អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ''ភវោ, ភវោតិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កិត្តាវតា នុ ខោ, ភន្តេ, ភវោ ហោតី''តិ?

''កាមធាតុវេបក្កញ្ច, អានន្ទ, កម្មំ នាភវិស្ស, អបិ នុ ខោ កាមភវោ បញ្ញាយេថា''តិ? ''នោ ហេតំ, ភន្តេ''។ ''ឥតិ ខោ, អានន្ទ, កម្មំ ខេត្តំ, វិញ្ញាណំ ពីជំ, តណ្ហា ស្នេហោ [សិនេហោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ អវិជ្ជានីវរណានំ សត្តានំ តណ្ហាសំយោជនានំ ហីនាយ ធាតុយា វិញ្ញាណំ បតិដ្ឋិតំ ឯវំ អាយតិំ [អាយតិ (សី.)] បុនព្ភវាភិនិព្ពត្តិ ហោតិ។ ( ) [(ឯវំ ខោ អានន្ទ ភវោ ហោតីតិ) (ក.) ទុតិយសុត្តេ បន ឥទំ បាឋនានត្តំ នត្ថិ]

''រូបធាតុវេបក្កញ្ច, អានន្ទ, កម្មំ នាភវិស្ស, អបិ នុ ខោ រូបភវោ បញ្ញាយេថា''តិ? ''នោ ហេតំ, ភន្តេ''។ ''ឥតិ ខោ អានន្ទ, កម្មំ ខេត្តំ, វិញ្ញាណំ ពីជំ, តណ្ហា ស្នេហោ។ អវិជ្ជានីវរណានំ សត្តានំ តណ្ហាសំយោជនានំ មជ្ឈិមាយ ធាតុយា វិញ្ញាណំ បតិដ្ឋិតំ ឯវំ អាយតិំ បុនព្ភវាភិនិព្ពត្តិ ហោតិ។ ( ) [(ឯវំ ខោ អានន្ទ ភវោ ហោតីតិ) (ក.) ទុតិយសុត្តេ បន ឥទំ បាឋនានត្តំ នត្ថិ]

“អរូបធាតុវេបក្កញ្ច, អានន្ទ, កម្មំ នាភវិស្ស, អបិ នុ ខោ អរូបភវោ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, អានន្ទ, កម្មំ ខេត្តំ, វិញ្ញាណំ ពីជំ, តណ្ហា ស្នេហោ។ អវិជ្ជានីវរណានំ សត្តានំ តណ្ហាសំយោជនានំ បណីតាយ ធាតុយា វិញ្ញាណំ បតិដ្ឋិតំ ឯវំ អាយតឹ បុនព្ភវាភិនិព្ពត្តិ ហោតិ។ ឯវំ ខោ, អានន្ទ, ភវោ ហោតី”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. ទុតិយភវសុត្តំ

៧៨. អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ...បេ.... អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ភវោ, ភវោតិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កិត្តាវតា នុ ខោ, ភន្តេ, ភវោ ហោតី”តិ?

“កាមធាតុវេបក្កញ្ច, អានន្ទ, កម្មំ នាភវិស្ស, អបិ នុ ខោ កាមភវោ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, អានន្ទ, កម្មំ ខេត្តំ, វិញ្ញាណំ ពីជំ, តណ្ហា ស្នេហោ។ អវិជ្ជានីវរណានំ សត្តានំ តណ្ហាសំយោជនានំ ហីនាយ ធាតុយា ចេតនា បតិដ្ឋិតា បត្ថនា បតិដ្ឋិតា ឯវំ អាយតឹ បុនព្ភវាភិនិព្ពត្តិ ហោតិ”។

“រូបធាតុវេបក្កញ្ច, អានន្ទ, កម្មំ នាភវិស្ស, អបិ នុ ខោ រូបភវោ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, អានន្ទ, កម្មំ ខេត្តំ, វិញ្ញាណំ ពីជំ, តណ្ហា ស្នេហោ។ អវិជ្ជានីវរណានំ សត្តានំ តណ្ហាសំយោជនានំ មជ្ឈិមាយ ធាតុយា ចេតនា បតិដ្ឋិតា បត្ថនា បតិដ្ឋិតា ឯវំ អាយតឹ បុនព្ភវាភិនិព្ពត្តិ ហោតិ”។

“អរូបធាតុវេបក្កញ្ច, អានន្ទ, កម្មំ នាភវិស្ស, អបិ នុ ខោ អរូបភវោ បញ្ញាយេថា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “ឥតិ ខោ, អានន្ទ, កម្មំ ខេត្តំ, វិញ្ញាណំ ពីជំ, តណ្ហា ស្នេហោ។ អវិជ្ជានីវរណានំ សត្តានំ តណ្ហាសំយោជនានំ បណីតាយ ធាតុយា ចេតនា បតិដ្ឋិតា បត្ថនា បតិដ្ឋិតា ឯវំ អាយតឹ បុនព្ភវាភិនិព្ពត្តិ ហោតិ។ ឯវំ ខោ, អានន្ទ, ភវោ ហោតី”តិ។ សត្តមំ។

៨. សីលព្ពតសុត្តំ

៧៩. អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ភគវា ឯតទវោច – “សព្ពំ នុ ខោ, អានន្ទ, សីលព្ពតំ ជីវិតំ ព្រហ្មចរិយំ ឧបដ្ឋានសារំ សផល”ន្តិ? “ន ខ្វេត្ថ, ភន្តេ, ឯកំសេនា”តិ។ “តេន ហានន្ទ, វិភជស្សូ”តិ។

“យញ្ហិស្ស [យថារូបំ ហិស្ស (?) សេវិតព្ពាសេវិតព្ពសុត្តានុរូបំ], ភន្តេ, សីលព្ពតំ ជីវិតំ ព្រហ្មចរិយំ ឧបដ្ឋានសារំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ កុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, ឯវរូបំ សីលព្ពតំ ជីវិតំ ព្រហ្មចរិយំ ឧបដ្ឋានសារំ អផលំ។ យញ្ច ខ្វាស្ស [យញ្ហិស្ស (ក.), យថារូបញ្ច ខ្វាស្ស (?)], ភន្តេ, សីលព្ពតំ ជីវិតំ ព្រហ្មចរិយំ ឧបដ្ឋានសារំ សេវតោ អកុសលា ធម្មា បរិហាយន្តិ, កុសលា ធម្មា អភិវឌ្ឍន្តិ, ឯវរូបំ សីលព្ពតំ ជីវិតំ ព្រហ្មចរិយំ ឧបដ្ឋានសារំ សផល”ន្តិ។ ឥទមវោច អាយស្មា អានន្ទោ; សមនុញ្ញោ សត្ថា អហោសិ។

អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ “សមនុញ្ញោ មេ សត្ថា”តិ, ឧដ្ឋាយាសនា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។ អថ ខោ ភគវា អចិរបក្កន្តេ អាយស្មន្តេ អានន្ទេ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “សេខោ, ភិក្ខវេ, អានន្ទោ; ន ច បនស្ស សុលភរូបោ សមសមោ បញ្ញាយា”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. គន្ធជាតសុត្តំ

៨០. អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“តីណិមានិ, ភន្តេ, គន្ធជាតានិ, យេសំ អនុវាតំយេវ គន្ធោ គច្ឆតិ, នោ បដិវាតំ។ កតមានិ តីណិ? មូលគន្ធោ, សារគន្ធោ, បុប្ផគន្ធោ – ឥមានិ ខោ, ភន្តេ, តីណិ គន្ធជាតានិ, យេសំ អនុវាតំយេវ គន្ធោ គច្ឆតិ, នោ បដិវាតំ។ អត្ថិ នុ ខោ, ភន្តេ, កិញ្ចិ គន្ធជាតំ យស្ស អនុវាតម្បិ គន្ធោ គច្ឆតិ, បដិវាតម្បិ គន្ធោ គច្ឆតិ, អនុវាតបដិវាតម្បិ គន្ធោ គច្ឆតី”តិ?

“អត្ថានន្ទ, កិញ្ចិ គន្ធជាតំ [អត្ថានន្ទ គន្ធជាតំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] យស្ស អនុវាតម្បិ គន្ធោ គច្ឆតិ , បដិវាតម្បិ គន្ធោ គច្ឆតិ, អនុវាតបដិវាតម្បិ គន្ធោ គច្ឆតី”តិ។ “កតមញ្ច បន, ភន្តេ, គន្ធជាតំ យស្ស

អនុវាតម្បិ គន្ធោ គច្ឆតិ, បដិវាតម្បិ គន្ធោ គច្ឆតិ, អនុវាតបដិវាតម្បិ គន្ធោ គច្ឆតី’’តិ?

‘‘ឥធានន្ទ, យស្មិំ គាមេ វា និគមេ វា ឥត្ថី វា បុរិសោ វា ពុទ្ធំ សរណំ គតោ ហោតិ, ធម្មំ សរណំ គតោ ហោតិ, សង្ឃំ សរណំ គតោ ហោតិ, បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ហោតិ, កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតោ ហោតិ, មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ, សុរាមេរយមជ្ជបមាទដ្ឋានា បដិវិរតោ ហោតិ, សីលវា ហោតិ កល្យាណធម្មោ, វិគតមលមច្ឆេរេន ចេតសា អគារំ អជ្ឈាវសតិ មុត្តចាគោ បយតបាណិ វោស្សគ្គរតោ យាចយោគោ ទានសំវិភាគរតោ។

‘‘តស្ស ទិសាសុ សមណព្រាហ្មណា វណ្ណំ ភាសន្តិ – ‘អមុកស្មិំ [អសុកស្មិំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] នាម គាមេ វា និគមេ វា ឥត្ថី វា បុរិសោ វា ពុទ្ធំ សរណំ គតោ ហោតិ, ធម្មំ សរណំ គតោ ហោតិ, សង្ឃំ សរណំ គតោ ហោតិ, បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ហោតិ, កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតោ ហោតិ, មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ, សុរាមេរយមជ្ជបមាទដ្ឋានា បដិវិរតោ ហោតិ, សីលវា ហោតិ កល្យាណធម្មោ, វិគតមលមច្ឆេរេន ចេតសា អគារំ អជ្ឈាវសតិ មុត្តចាគោ បយតបាណិ វោស្សគ្គរតោ យាចយោគោ ទានសំវិភាគរតោ’’’តិ។

‘‘ទេវតាបិស្ស [ទេវតាបិស្ស អមនុស្សា (សី. បី.), ទេវតាបិស្ស អមនុស្សាបិ (ក.), ទេវតាបិស្ស...បេ.... មនុស្សាបិស្ស (?)] វណ្ណំ ភាសន្តិ – ‘អមុកស្មិំ នាម គាមេ វា និគមេ វា ឥត្ថី វា បុរិសោ វា ពុទ្ធំ សរណំ គតោ ហោតិ, ធម្មំ សរណំ គតោ ហោតិ, សង្ឃំ សរណំ គតោ ហោតិ, បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ...បេ.... សុរាមេរយមជ្ជបមាទដ្ឋានា បដិវិរតោ ហោតិ, សីលវា ហោតិ កល្យាណធម្មោ, វិគតមលមច្ឆេរេន ចេតសា អគារំ អជ្ឈាវសតិ មុត្តចាគោ បយតបាណិ វោស្សគ្គរតោ យាចយោគោ ទានសំវិភាគរតោ’តិ។ ឥទំ ខោ តំ, អានន្ទ, គន្ធជាតំ យស្ស អនុវាតម្បិ គន្ធោ គច្ឆតិ, បដិវាតម្បិ គន្ធោ គច្ឆតិ, អនុវាតបដិវាតម្បិ គន្ធោ គច្ឆតី’’តិ។

‘‘ន បុប្ផគន្ធោ បដិវាតមេតិ,
ន ចន្ទនំ តគរមល្លិកា [តគ្គរមល្លិកា (បី.)] វា;
សតញ្ច គន្ធោ បដិវាតមេតិ,
សព្ពា ទិសា សប្បុរិសោ បវាយតី’’តិ។ នវមំ;

១០. ចូឡនិកាសុត្តំ

៨១. អថ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សម្មុខាមេតំ, ភន្តេ, ភគវតោ សុតំ សម្មុខា បដិគ្គហិតំ – ‘ភគវតោ, អានន្ទ, សិខិស្ស អភិភូ នាម សាវកោ ព្រហ្មលោកេ ឋិតោ សហស្សិលោកធាតុំ [សហស្សីលោកធាតុំ (បី.) សំ. និ. ១.១៨៥ វិត្ថារោ] សរេន វិញ្ញាបេសី’តិ។ ភគវា បន, ភន្តេ, អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កីវតកំ បហោតិ សរេន វិញ្ញាបេតុ’’ន្តិ? ‘‘សាវកោ សោ, អានន្ទ, អប្បមេយ្យា តថាគតា’’តិ។

ទុតិយម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សម្មុខា មេតំ, ភន្តេ, ភគវតោ សុតំ សម្មុខា បដិគ្គហិតំ – ‘ភគវតោ, អានន្ទ, សិខិស្ស អភិភូ នាម សាវកោ ព្រហ្មលោកេ ឋិតោ សហស្សិលោកធាតុំ សរេន វិញ្ញាបេសី’តិ។ ភគវា បន, ភន្តេ, អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កីវតកំ បហោតិ សរេន វិញ្ញាបេតុ’’ន្តិ? ‘‘សាវកោ សោ, អានន្ទ, អប្បមេយ្យា តថាគតា’’តិ។

តតិយម្បិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សម្មុខាមេតំ, ភន្តេ, ភគវតោ សុតំ សម្មុខា បដិគ្គហិតំ – ‘ភគវតោ, អានន្ទ, សិខិស្ស អភិភូ នាម សាវកោ ព្រហ្មលោកេ ឋិតោ សហស្សិលោកធាតុំ សរេន វិញ្ញាបេសី’តិ។ ភគវា បន, ភន្តេ, អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កីវតកំ បហោតិ សរេន វិញ្ញាបេតុ’’ន្តិ? ‘‘សុតា តេ, អានន្ទ, សហស្សី ចូឡនិកា លោកធាតូ’’តិ? ‘‘ឯតស្ស, ភគវា, កាលោ; ឯតស្ស, សុគត, កាលោ! យំ ភគវា ភាសេយ្យ។ ភគវតោ សុត្វា ភិក្ខូ ធារេស្សន្តី’’តិ។ ‘‘តេនហានន្ទ, សុណាហិ សាធុកំ មនសិ ករោហិ, ភាសិស្សាមី’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ អាយស្មា អានន្ទោ ភគវតោ បច្ចស្សោសិ។ ភគវា ឯតទវោច –

‘‘យាវតា, អានន្ទ, ចន្ទិមសូរិយា [ចន្ទិមសុរិយា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បរិហរន្តិ, ទិសា ភន្តិ វិរោចនា, តាវ សហស្សធា លោកោ។ តស្មិំ សហស្សធា លោកេ សហស្សំ [តស្មិំ សហស្សំ (ស្យា. កំ. បី.)] ចន្ទានំ, សហស្សំ សូរិយានំ, សហស្សំ សិនេរុបព្ពតរាជានំ, សហស្សំ ជម្ពុទីបានំ, សហស្សំ អបរគោយានានំ, សហស្សំ ឧត្តរកុរូនំ, សហស្សំ បុព្ពវិ

ទេហានំ, ចត្តារិ មហាសមុទ្ទសហស្សានិ, ចត្តារិ មហារាជសហស្សានិ, សហស្សំ ចាតុមហារាជិកានំ, សហស្សំ តាវតិំសានំ , សហស្សំ យាមានំ , សហស្សំ តុសិតានំ, សហស្សំ និម្មានរតីនំ, សហស្សំ បរនិម្មិតវសវត្តីនំ, សហស្សំ ព្រហ្មលោកានំ – អយំ វុច្ចតានន្ទ, សហស្សី ចូឡនិកា លោកធាតុ។

“យាវតានន្ទ , សហស្សី ចូឡនិកា លោកធាតុ តាវ សហស្សធា លោកោ។ អយំ វុច្ចតានន្ទ, ទ្វិសហស្សី មជ្ឈិមិកា លោកធាតុ។

“យាវតានន្ទ, ទ្វិសហស្សី មជ្ឈិមិកា លោកធាតុ តាវ សហស្សធា លោកោ។ អយំ វុច្ចតានន្ទ, តិសហស្សី មហាសហស្សី លោកធាតុ។

“អាកង្ខមានោ, អានន្ទ, តថាគតោ តិសហស្សិមហាសហស្សិលោកធាតុំ [តិសហស្សិ មហាសហស្សិំ លោកធាតុំ (ស្យា. កំ.), តិសហស្សីមហាសហស្សីលោកធាតុំ (បី.)] សរេន វិញ្ញាបេយ្យ, យាវតា បន អាកង្ខេយ្យា”តិ។

“យថា កថំ បន, ភន្តេ, ភគវា តិសហស្សិមហាសហស្សិលោកធាតុំ សរេន វិញ្ញាបេយ្យ, យាវតា បន អាកង្ខេយ្យា”តិ? “ឥធានន្ទ, តថាគតោ តិសហស្សិមហាសហស្សិលោកធាតុំ ឱភាសេន ផរេយ្យ។ យទា តេ សត្តា តំ អាលោកំ សញ្ជានេយ្យុំ, អថ តថាគតោ ឃោសំ ករេយ្យ សទ្ទមនុស្សាវេយ្យ។ ឯវំ ខោ, អានន្ទ, តថាគតោ តិសហស្សិមហាសហស្សិលោកធាតុំ សរេន វិញ្ញាបេយ្យ, យាវតា បន អាកង្ខេយ្យា”តិ។

ឯវំ វុត្តេ អាយស្មា អានន្ទោ (អាយស្មន្តំ ឧទាយិំ) [(ភគវន្តំ) (សី.), ( ) នត្ថិ ស្យា. កំ. បោត្ថកេសុ។ អដ្ឋកថាយ សមេតិ] ឯតទវោច – “លាភា វត មេ, សុលទ្ធំ វត មេ, យស្ស មេ សត្ថា ឯវំមហិទ្ធិកោ ឯវំមហានុភាវោ”តិ។ ឯវំ វុត្តេ អាយស្មា ឧទាយី អាយស្មន្តំ អានន្ទំ ឯតទវោច – “កិំ តុយ្ហេត្ថ, អាវុសោ អានន្ទ, យទិ តេ សត្ថា ឯវំមហិទ្ធិកោ ឯវំមហានុភាវោ”តិ? ឯវំ វុត្តេ ភគវា អាយស្មន្តំ ឧទាយិំ ឯតទវោច – “មា ហេវំ, ឧទាយិ, មា ហេវំ, ឧទាយិ។ សចេ, ឧទាយិ, អានន្ទោ អវីតរាគោ កាលំ ករេយ្យ, តេន ចិត្តប្បសាទេន សត្តក្ខត្តុំ ទេវេសុ ទេវរជ្ជំ ការេយ្យ, សត្តក្ខត្តុំ ឥមស្មិំយេវ ជម្ពុទីបេ មហារជ្ជំ ការេយ្យ។ អបិ ច, ឧទាយិ, អានន្ទោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ បរិនិព្ពាយិស្សតី”តិ។ ទសមំ។

អានន្ទវគ្គោ តតិយោ។

តស្សុទ្ទានំ –

> ឆន្នោ អាជីវកោ សក្កោ, និគណ្ឋោ ច និវេសកោ;
> ទុវេ ភវា សីលព្ពតំ, គន្ធជាតញ្ច ចូឡនីតិ។

(៩) ៤. សមណវគ្គោ

១. សមណសុត្តំ

៨២. “តីណិមានិ , ភិក្ខវេ, សមណស្ស សមណិយានិ សមណករណីយានិ។ កតមានិ តីណិ? អធិសីលសិក្ខាសមាទានំ, អធិចិត្តសិក្ខាសមាទានំ, អធិបញ្ញាសិក្ខាសមាទានំ – ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ សមណស្ស សមណិយានិ សមណករណីយានិ។

“តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ – ‘តិព្ពោ នោ ឆន្ទោ ភវិស្សតិ អធិសីលសិក្ខាសមាទានេ, តិព្ពោ នោ ឆន្ទោ ភវិស្សតិ អធិចិត្តសិក្ខាសមាទានេ, តិព្ពោ នោ ឆន្ទោ ភវិស្សតិ អធិបញ្ញាសិក្ខាសមាទានេ’តិ។ ឯវញ្ហិ វោ, ភិក្ខវេ, សិក្ខិតព្ព”ន្តិ។ បឋមំ។

២. គទ្រភសុត្តំ

៨៣. “សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, គទ្រភោ គោគណំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធោ ហោតិ – ‘អហម្បិ ទម្មោ, អហម្បិ ទម្មោ’តិ [អហម្បិ គោ អម្ហា អហម្បិ គោ អម្ហាតិ (សី.), អហម្បិ អម្ហា អហម្បិ អម្ហាតិ (ស្យា. កំ. បី.), អហម្បិ គោ អហម្បិ គោតិ (?)]។ តស្ស ន តាទិសោ វណ្ណោ ហោតិ សេយ្យថាបិ គុន្នំ, ន តាទិសោ សរោ ហោតិ សេយ្យថាបិ គុន្នំ, ន តាទិសំ បទំ ហោតិ សេយ្យថាបិ គុន្នំ។ សោ គោគណំយេវ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធោ ហោតិ – ‘អហម្បិ ទម្មោ, អហម្បិ ទម្មោ’”តិ។

“ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចោ ភិក្ខុ ភិក្ខុសង្ឃំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធោ ហោតិ – ‘អហម្បិ ភិក្ខុ, អហម្បិ ភិក្ខូ’តិ។ តស្ស ន តាទិសោ ឆន្ទោ ហោតិ អធិសីលសិក្ខាសមាទានេ សេយ្យថាបិ អញ្ញេសំ ភិក្ខូនំ, ន តាទិសោ ឆន្ទោ ហោតិ អធិចិត្តសិក្ខាសមាទានេ សេយ្យថាបិ អញ្ញេសំ ភិក្ខូនំ, ន តាទិសោ ឆន្ទោ ហោតិ អធិបញ្ញាសិក្ខាសមាទានេ សេយ្យថាបិ អញ្ញេសំ ភិក្ខូនំ។ សោ ភិក្ខុសង្ឃំយេវ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ អនុពន្ធោ ហោតិ – ‘អហម្បិ ភិក្ខុ, អហម្បិ ភិក្ខូ’”តិ។

“តស្មាតិហ , ភិក្ខវេ, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ – ‘តិព្ពោ នោ ឆន្ទោ ភវិស្សតិ អធិសីលសិក្ខាសមាទានេ, តិព្ពោ នោ ឆន្ទោ ភវិស្សតិ អធិចិត្តសិក្ខាសមាទានេ, តិព្ពោ នោ ឆន្ទោ ភវិស្សតិ អធិបញ្ញាសិក្ខាសមាទានេ’តិ។ ឯវញ្ហិ វោ, ភិក្ខវេ, សិក្ខិតព្ព”ន្តិ។ ទុតិយំ។

៣. ខេត្តសុត្តំ

៨៤. “តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, កស្សកស្ស គហបតិស្ស បុព្ពេ ករណីយានិ។ កតមានិ តីណិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, កស្សកោ គហបតិ បដិកច្ចេវ [បដិគច្ចេវ (សី. បី.)] ខេត្តំ សុកដ្ឋំ ករោតិ សុមតិកតំ [សុមត្តិកតំ (ក.), ឯត្ថ មតិសទ្ទោ កដ្ឋខេត្តស្ស សមីករណសាធនេ ទារុភណ្ឌេ វត្តតីតិ សក្កតអភិធានេសុ អាគតំ។ តំ “មតិយា សុដ្ឋុ សមីកត”ន្តិ អដ្ឋកថាយ សមេតិ]។ បដិកច្ចេវ ខេត្តំ សុកដ្ឋំ ករិត្វា សុមតិកតំ កាលេន ពីជានិ បតិដ្ឋាបេតិ។ កាលេន ពីជានិ បតិដ្ឋាបេត្វា សមយេន ឧទកំ អភិនេតិបិ អបនេតិបិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ កស្សកស្ស គហបតិស្ស បុព្ពេ ករណីយានិ។

“ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិមានិ ភិក្ខុស្ស បុព្ពេ ករណីយានិ។ កតមានិ តីណិ? អធិសីលសិក្ខាសមាទានំ, អធិចិត្តសិក្ខាសមាទានំ, អធិបញ្ញាសិក្ខាសមាទានំ – ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ ភិក្ខុស្ស បុព្ពេ ករណីយានិ។

“តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ – ‘តិព្ពោ នោ ឆន្ទោ ភវិស្សតិ អធិសីលសិក្ខាសមាទានេ, តិព្ពោ នោ ឆន្ទោ ភវិស្សតិ អធិចិត្តសិក្ខាសមាទានេ, តិព្ពោ នោ ឆន្ទោ ភវិស្សតិ អធិបញ្ញាសិក្ខាសមាទានេ’តិ។ ឯវញ្ហិ វោ, ភិក្ខវេ, សិក្ខិតព្ព”ន្តិ។ តតិយំ។

៤. វជ្ជិបុត្តសុត្តំ

៨៥. ឯកំ សមយំ ភគវា វេសាលិយំ វិហរតិ មហាវនេ កូដាគារសាលាយំ។ អថ ខោ អញ្ញតរោ វជ្ជិបុត្តកោ ភិក្ខុ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ

សោ វជ្ជិបុត្តកោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – ‘‘សាធិកមិទំ, ភន្តេ, ទិយឌ្ឍសិក្ខាបទសតំ [ទិយឌ្ឍំ សិក្ខាបទសតំ (សី.)] អន្វទ្ធមាសំ ឧទ្ទេសំ អាគច្ឆតិ។ នាហំ , ភន្តេ, ឯត្ថ សក្កោមិ សិក្ខិតុ’’ន្តិ។ ‘‘សក្ខិស្សសិ បន ត្វំ, ភិក្ខុ, តីសុ សិក្ខាសុ សិក្ខិតុំ – អធិសីលសិក្ខាយ, អធិចិត្តសិក្ខាយ អធិបញ្ញាសិក្ខាយា’’តិ? ‘‘សក្កោមហំ, ភន្តេ, តីសុ សិក្ខាសុ សិក្ខិតុំ – អធិសីលសិក្ខាយ, អធិចិត្តសិក្ខាយ, អធិបញ្ញាសិក្ខាយា’’តិ។ ‘‘តស្មាតិហ ត្វំ, ភិក្ខុ, តីសុ សិក្ខាសុ សិក្ខស្សុ – អធិសីលសិក្ខាយ, អធិចិត្តសិក្ខាយ, អធិបញ្ញាសិក្ខាយ’’។

‘‘យតោ ខោ ត្វំ, ភិក្ខុ, អធិសីលម្បិ សិក្ខិស្សសិ, អធិចិត្តម្បិ សិក្ខិស្សសិ, អធិបញ្ញម្បិ សិក្ខិស្សសិ, តស្ស តុយ្ហំ ភិក្ខុ អធិសីលម្បិ សិក្ខតោ អធិចិត្តម្បិ សិក្ខតោ អធិបញ្ញម្បិ សិក្ខតោ រាគោ បហីយិស្សតិ, ទោសោ បហីយិស្សតិ, មោហោ បហីយិស្សតិ។ សោ ត្វំ រាគស្ស បហានា ទោសស្ស បហានា មោហស្ស បហានា យំ អកុសលំ ន តំ ករិស្សសិ, យំ បាបំ ន តំ សេវិស្សសី’’តិ។

អថ ខោ សោ ភិក្ខុ អបរេន សមយេន អធិសីលម្បិ សិក្ខិ, អធិចិត្តម្បិ សិក្ខិ, អធិបញ្ញម្បិ សិក្ខិ។ តស្ស អធិសីលម្បិ សិក្ខតោ អធិចិត្តម្បិ សិក្ខតោ អធិបញ្ញម្បិ សិក្ខតោ រាគោ បហីយិ, ទោសោ បហីយិ, មោហោ បហីយិ។ សោ រាគស្ស បហានា ទោសស្ស បហានា មោហស្ស បហានា យំ អកុសលំ តំ នាកាសិ, យំ បាបំ តំ ន សេវីតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. សេក្ខសុត្តំ

៨៦. អថ ខោ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

‘‘‘សេខោ, សេខោ’តិ, ភន្តេ, វុច្ចតិ។ កិត្តាវតា នុ ខោ, ភន្តេ, សេខោ ហោតី’’តិ? ‘‘សិក្ខតីតិ ខោ, ភិក្ខុ, តស្មា សេខោតិ វុច្ចតិ។ កិញ្ច សិក្ខតិ? អធិសីលម្បិ សិក្ខតិ, អធិចិត្តម្បិ សិក្ខតិ, អធិបញ្ញម្បិ សិក្ខតិ។ សិក្ខតីតិ ខោ, ភិក្ខុ, តស្មា សេខោតិ វុច្ចតី’’តិ។

> ‘‘សេខស្ស សិក្ខមានស្ស, ឧជុមគ្គានុសារិនោ;
> ខយស្មិំ បឋមំ ញាណំ, តតោ អញ្ញា អនន្តរា។
>
> ‘‘តតោ អញ្ញាវិមុត្តស្ស [អញ្ញាវិមុត្តិយា (ក.)], ញាណំ វេ [ញាណញ្ច (ក.)] ហោតិ តាទិនោ;
> អកុប្បា មេ វិមុត្តីតិ, ភវសំយោជនក្ខយេ’’តិ។ បញ្ចមំ; ( ) [(អដ្ឋមំ ភាណវារំ និដ្ឋិតំ) (ក.)]

៦. បឋមសិក្ខាសុត្តំ

៨៧. ‘‘សាធិកមិទំ , ភិក្ខវេ, ទិយឌ្ឍសិក្ខាបទសតំ អន្វទ្ធមាសំ ឧទ្ទេសំ អាគច្ឆតិ, យត្ថ អត្តកាមា កុលបុត្តា សិក្ខន្តិ។ តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, សិក្ខា យត្ថេតំ សព្ពំ សមោធានំ គច្ឆតិ។ កតមា តិស្សោ? អធិសីលសិក្ខា, អធិចិត្តសិក្ខា អធិបញ្ញាសិក្ខា – ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ សិក្ខា, យត្ថេតំ សព្ពំ សមោធានំ គច្ឆតិ។

‘‘ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលេសុ បរិបូរការី ហោតិ សមាធិស្មិំ មត្តសោ ការី បញ្ញាយ មត្តសោ ការី។ សោ យានិ តានិ ខុទ្ទានុខុទ្ទកានិ សិក្ខាបទានិ តានិ អាបជ្ជតិបិ វុដ្ឋាតិបិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ន ហិ មេត្ថ, ភិក្ខវេ, អភព្ពតា វុត្តា។ យានិ ច ខោ តានិ សិក្ខាបទានិ អាទិព្រហ្មចរិយកានិ ព្រហ្មចរិយសារុប្បានិ, តត្ថ ធុវសីលោ [ធុវសីលី (សី.) បុ. ប. ១២៧-១២៩ (ថោកំ វិសទិសំ)] ច ហោតិ ឋិតសីលោ [ឋិតសីលី (សី.)] ច, សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ សោ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សោតាបន្នោ ហោតិ អវិនិបាតធម្មោ និយតោ សម្ពោធិបរាយណោ។

‘‘ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលេសុ បរិបូរការី ហោតិ សមាធិស្មិំ មត្តសោ ការី បញ្ញាយ មត្តសោ ការី។ សោ យានិ តានិ ខុទ្ទានុខុទ្ទកានិ សិក្ខាបទានិ តានិ អាបជ្ជតិបិ វុដ្ឋាតិបិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ន ហិ មេត្ថ, ភិក្ខវេ, អភព្ពតា វុត្តា។ យានិ ច ខោ តានិ សិក្ខាបទានិ អាទិព្រហ្មចរិយកានិ ព្រហ្មចរិយសារុប្បានិ តត្ថ ធុវសីលោ ច ហោតិ ឋិតសីលោ ច, សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ សោ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមី ហោតិ, សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ។

‘‘ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលេសុ បរិបូរការី ហោតិ សមាធិស្មិំ បរិបូរការី បញ្ញាយ មត្តសោ ការី។ សោ យានិ តានិ ខុទ្ទានុខុទ្ទកានិ សិក្ខាបទានិ តានិ អាបជ្ជតិបិ វុដ្ឋាតិបិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ន ហិ មេត្ថ, ភិក្ខវេ, អភព្ពតា

វុត្តា។ យានិ ច ខោ តានិ សិក្ខាបទានិ អាទិព្រហ្មចរិយកានិ ព្រហ្មចរិយសារុប្បានិ តត្ថ ធុវសីលោ ច ហោតិ ឋិតសីលោ ច, សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ សោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ ហោតិ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។

“ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលេសុ បរិបូរការី ហោតិ សមាធិស្មឹ បរិបូរការី បញ្ញាយ បរិបូរការី។ សោ យានិ តានិ ខុទ្ទានុខុទ្ទកានិ សិក្ខាបទានិ តានិ អាបជ្ជតិបិ វុដ្ឋាតិបិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ន ហិ មេត្ថ, ភិក្ខវេ, អភព្ពតា វុត្តា។ យានិ ច ខោ តានិ សិក្ខាបទានិ អាទិព្រហ្មចរិយកានិ ព្រហ្មចរិយសារុប្បានិ តត្ថ ធុវសីលោ ច ហោតិ ឋិតសីលោ ច, សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ សោ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។

“ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, បទេសំ បទេសការី អារាធេតិ បរិបូរំ បរិបូរការី។ អវញ្ឈានិ ត្វេវាហំ [អវញ្ឈានេវាហំ (ក.)], ភិក្ខវេ, សិក្ខាបទានិ វទាមី”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. ទុតិយសិក្ខាសុត្តំ

៨៨. “សាធិកមិទំ, ភិក្ខវេ, ទិយឌ្ឍសិក្ខាបទសតំ អន្វទ្ធមាសំ ឧទ្ទេសំ អាគច្ឆតិ យត្ថ អត្តកាមា កុលបុត្តា សិក្ខន្តិ។ តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, សិក្ខា យត្ថេតំ សព្ពំ សមោធានំ គច្ឆតិ។ កតមា តិស្សោ? អធិសីលសិក្ខា, អធិចិត្តសិក្ខា, អធិបញ្ញាសិក្ខា – ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ សិក្ខា យត្ថេតំ សព្ពំ សមោធានំ គច្ឆតិ។

“ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលេសុ បរិបូរការី ហោតិ សមាធិស្មឹ មត្តសោ ការី បញ្ញាយ មត្តសោ ការី។ សោ យានិ តានិ ខុទ្ទានុខុទ្ទកានិ សិក្ខាបទានិ តានិ អាបជ្ជតិបិ វុដ្ឋាតិបិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ន ហិ មេត្ថ, ភិក្ខវេ, អភព្ពតា វុត្តា។ យានិ ច ខោ តានិ សិក្ខាបទានិ អាទិព្រហ្មចរិយកានិ ព្រហ្មចរិយសារុប្បានិ តត្ថ ធុវសីលោ ច ហោតិ ឋិតសីលោ ច, សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ សោ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សត្តក្ខត្តុបរមោ ហោតិ ។ សត្តក្ខត្តុបរមំ ទេវេ ច មនុស្សេ ច សន្ធាវិត្វា សំសរិត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ។ សោ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា កោលំកោលោ ហោតិ, ទ្វេ វា តីណិ វា កុលានិ សន្ធាវិត្វា សំសរិត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ។ សោ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឯកពីជី ហោតិ, ឯកំយេវ មានុសកំ ភវំ និព្ពត្តេត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ។ សោ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមី ហោតិ, សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ។

“ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលេសុ បរិបូរការី ហោតិ សមាធិស្មឹ បរិបូរការី បញ្ញាយ មត្តសោ ការី។ សោ យានិ តានិ ខុទ្ទានុខុទ្ទកានិ សិក្ខាបទានិ តានិ អាបជ្ជតិបិ វុដ្ឋាតិបិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ន ហិ មេត្ថ, ភិក្ខវេ, អភព្ពតា វុត្តា។ យានិ ច ខោ តានិ សិក្ខាបទានិ អាទិព្រហ្មចរិយកានិ ព្រហ្មចរិយសារុប្បានិ តត្ថ ធុវសីលោ ច ហោតិ ឋិតសីលោ ច, សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ សោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឧទ្ធំសោតោ អកនិដ្ឋគាមី។ សោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សសង្ខារបរិនិព្ពាយី ហោតិ។ សោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា អសង្ខារបរិនិព្ពាយី ហោតិ។ សោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឧបហច្ចបរិនិព្ពាយី ហោតិ។ សោ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា អន្តរាបរិនិព្ពាយី ហោតិ។

“ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលេសុ បរិបូរការី ហោតិ សមាធិស្មឹ បរិបូរការី បញ្ញាយ បរិបូរការី។ សោ យានិ តានិ ធុវសីលោ ច ហោតិ ឋិតសីលោ ច, សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ សោ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។

“ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, បទេសំ បទេសការី អារាធេតិ, បរិបូរំ បរិបូរការី, អវញ្ឈានិ ត្វេវាហំ, ភិក្ខវេ, សិក្ខាបទានិ វទាមី”តិ។ សត្តមំ។

៨. តតិយសិក្ខាសុត្តំ

៨៩. “សាធិកមិទំ , ភិក្ខវេ, ទិយឌ្ឍសិក្ខាបទសតំ អន្វទ្ធមាសំ ឧទ្ទេសំ អាគច្ឆតិ យត្ថ អត្តកាមា កុលបុត្តា សិក្ខន្តិ។ តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, សិក្ខា យត្ថេតំ សព្ពំ សមោធានំ គច្ឆតិ។ កតមា តិស្សោ? អធិសីលសិក្ខា, អធិចិត្តសិក្ខា, អធិបញ្ញាសិក្ខា – ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ សិក្ខា យត្ថេតំ សព្ពំ សមោធានំ គច្ឆតិ។

“ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលេសុ បរិបូរការី ហោតិ សមាធិស្មឹ បរិបូរការី បញ្ញាយ បរិបូរការី។ សោ យានិ តានិ ខុទ្ទានុខុទ្ទកានិ សិក្ខាបទានិ តានិ អាបជ្ជតិបិ វុដ្ឋាតិបិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ន ហិ មេត្ថ, ភិក្ខវេ, អភព្ពតា វុត្តា។ យានិ ច ខោ តានិ សិក្ខាបទានិ អាទិព្រហ្មចរិយកានិ ព្រហ្មចរិយសារុប្បានិ តត្ថ ធុវសីលោ ច ហោតិ ឋិតសីលោ ច, សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ សោ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ តំ វា បន អនភិសម្ភវំ អប្បដិវិជ្ឈំ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា អន្តរាបរិនិព្ពាយី ហោតិ។ តំ វា បន អនភិសម្ភវំ អប្បដិវិជ្ឈំ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឧបហច្ចបរិនិព្ពាយី ហោតិ។ តំ វា បន អនភិសម្ភវំ អប្បដិវិជ្ឈំ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា អសង្ខារបរិនិព្ពាយី ហោតិ។ តំ វា បន អនភិសម្ភវំ អប្បដិវិជ្ឈំ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សសង្ខារបរិនិព្ពាយី ហោតិ។ តំ វា បន អនភិសម្ភវំ អប្បដិវិជ្ឈំ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឧទ្ធំសោតោ ហោតិ អកនិដ្ឋគាមី តំ វា បន អនភិសម្ភវំ អប្បដិវិជ្ឈំ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា, រាគទោសមោហានំ តនុត្តា សកទាគាមី ហោតិ, សកិទេវ ឥមំ លោកំ អាគន្ត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ។ តំ វា បន អនភិសម្ភវំ អប្បដិវិជ្ឈំ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឯកពីជី ហោតិ, ឯកំយេវ មានុសកំ ភវំ និព្ពត្តេត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ។ តំ វា បន អនភិសម្ភវំ អប្បដិវិជ្ឈំ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា កោលំកោលោ ហោតិ, ទ្វេ វា តីណិ វា កុលានិ សន្ធាវិត្វា សំសរិត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ។ តំ វា បន អនភិសម្ភវំ អប្បដិវិជ្ឈំ តិណ្ណំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា សត្តក្ខត្តុបរមោ ហោតិ, សត្តក្ខត្តុបរមំ ទេវេ ច មនុស្សេ ច សន្ធាវិត្វា សំសរិត្វា ទុក្ខស្សន្តំ ករោតិ។

“ឥតិ ខោ, ភិក្ខវេ, បរិបូរំ បរិបូរការី អារាធេតិ បទេសំ បទេសការី។ អវញ្ឈានិត្វេវាហំ , ភិក្ខវេ, សិក្ខាបទានិ វទាមី”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. បឋមសិក្ខត្តយសុត្តំ

៨០. “តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, សិក្ខា។ កតមា តិស្សោ? អធិសីលសិក្ខា, អធិចិត្តសិក្ខា, អធិបញ្ញាសិក្ខា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, អធិសីលសិក្ខា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ…បេ… សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អធិសីលសិក្ខា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, អធិចិត្តសិក្ខា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ…បេ… ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អធិចិត្តសិក្ខា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, អធិបញ្ញាសិក្ខា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ…បេ… ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អធិបញ្ញាសិក្ខា។ ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ សិក្ខា”តិ។ នវមំ។

១០. ទុតិយសិក្ខត្តយសុត្តំ

៨១. “តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, សិក្ខា។ កតមា តិស្សោ? អធិសីលសិក្ខា, អធិចិត្តសិក្ខា, អធិបញ្ញាសិក្ខា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, អធិសីលសិក្ខា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ…បេ… សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អធិសីលសិក្ខា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, អធិចិត្តសិក្ខា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វិវិច្ចេវ កាមេហិ…បេ… ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អធិចិត្តសិក្ខា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, អធិបញ្ញាសិក្ខា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អធិបញ្ញា សិក្ខា។ ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ សិក្ខា”តិ។

“អធិសីលំ អធិចិត្តំ, អធិបញ្ញញ្ច វីរិយវា;
ថាមវា ធិតិមា ឈាយី, សតោ គុត្តិន្ទ្រិយោ [ឧប្បត្តិន្ទ្រិយោ (ក.)] ចរេ។

“យថា បុរេ តថា បច្ឆា, យថា បច្ឆា តថា បុរេ;

យថា អធោ តថា ឧទ្ធំ, យថា ឧទ្ធំ តថា អធោ។

“យថា ទិវា តថា រត្តិំ, យថា រត្តិំ តថា ទិវា;
អភិភុយ្យ ទិសា សព្ពា, អប្បមាណសមាធិនា។

“តមាហុ សេខំ បដិបទំ [បាដិបទំ (?) ម. និ. ២.២៧ បស្សិតព្ពំ], អថោ សំសុទ្ធចារិយំ [សំសុទ្ធចារណំ (សី. បី.), សំសុទ្ធចារិនំ (ស្យា. កំ.)];
តមាហុ លោកេ សម្ពុទ្ធំ, ធីរំ បដិបទន្តគុំ។

“វិញ្ញាណស្ស និរោធេន, តណ្ហាក្ខយវិមុត្តិនោ;
បជ្ជោតស្សេវ និព្ពានំ, វិមោក្ខោ ហោតិ ចេតសោ”តិ។ ទសមំ;

១១. សង្កវាសុត្តំ

៩២. ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានោ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិំ យេន សង្កវា [បង្កធា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] នាម កោសលានំ និគមោ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា សង្កវាយំ វិហរតិ។ តេន ខោ បន សមយេន កស្សបគោត្តោ នាម ភិក្ខុ សង្កវាយំ អាវាសិកោ ហោតិ។ តត្រ សុទំ ភគវា សិក្ខាបទបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ ភិក្ខូ សន្ទស្សេតិ សមាទបេតិ សមុត្តេជេតិ សម្បហំសេតិ។ អថ ខោ កស្សបគោត្តស្ស ភិក្ខុនោ ភគវតិ សិក្ខាបទបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ ភិក្ខូ សន្ទស្សេន្តេ សមាទបេន្តេ សមុត្តេជេន្តេ សម្បហំសេន្តេ អហុទេវ អក្ខន្តិ អហុ អប្បច្ចយោ – “អធិសល្លិខតេវាយំ [អធិសល្លេខតេវាយំ (ស្យា. កំ. ក.)] សមណោ”តិ។ អថ ខោ ភគវា សង្កវាយំ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា យេន រាជគហំ តេន ចារិកំ បក្កាមិ។ អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន រាជគហំ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ។

អថ ខោ កស្សបគោត្តស្ស ភិក្ខុនោ អចិរបក្កន្តស្ស ភគវតោ អហុទេវ កុក្កុច្ចំ អហុ វិប្បដិសារោ – “អលាភា វត មេ, ន វត មេ លាភា ; ទុល្លទ្ធំ វត មេ, ន វត មេ សុលទ្ធំ; យស្ស មេ ភគវតិ សិក្ខាបទបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ ភិក្ខូ សន្ទស្សេន្តេ សមាទបេន្តេ សមុត្តេជេន្តេ សម្បហំសេន្តេ អហុទេវ អក្ខន្តិ អហុ អប្បច្ចយោ – ‘អធិសល្លិខតេវាយំ សមណោ’តិ។ យំនូនាហំ យេន ភគវា តេនុបសង្កមេយ្យំ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ សន្តិកេ អច្ចយំ អច្ចយតោ ទេសេយ្យ”ន្តិ។ អថ ខោ កស្សបគោត្តោ ភិក្ខុ សេនាសនំ សំសាមេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន រាជគហំ តេន បក្កាមិ។ អនុបុព្ពេន យេន រាជគហំ យេន គិជ្ឈកូដោ បព្ពតោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ កស្សបគោត្តោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច –

“ឯកមិទំ, ភន្តេ, សមយំ ភគវា សង្កវាយំ វិហរតិ, សង្កវា នាម កោសលានំ និគមោ។ តត្រ, ភន្តេ, ភគវា សិក្ខាបទបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ ភិក្ខូ សន្ទស្សេសិ សមាទបេសិ សមុត្តេជេសិ សម្បហំសេសិ។ តស្ស មយ្ហំ ភគវតិ សិក្ខាបទបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ ភិក្ខូ សន្ទស្សេន្តេ សមាទបេន្តេ សមុត្តេជេន្តេ សម្បហំសេន្តេ អហុទេវ អក្ខន្តិ អហុ អប្បច្ចយោ – ‘អធិសល្លិខតេវាយំ សមណោ’តិ។ អថ ខោ ភគវា សង្កវាយំ យថាភិរន្តំ វិហរិត្វា យេន រាជគហំ តេន ចារិកំ បក្កាមិ។ ( ) [(អនុបុព្ពេន ចារិកំ ចរមានោ យេន រាជគហំ តទវសរិ។ តត្រ សុទំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ។ អថ ខោ (ក.)] តស្ស មយ្ហំ, ភន្តេ, អចិរបក្កន្តស្ស ភគវតោ អហុទេវ កុក្កុច្ចំ អហុ វិប្បដិសារោ – អលាភា វត មេ, ន វត មេ លាភា; ទុល្លទ្ធំ វត មេ, ន វត មេ សុលទ្ធំ; យស្ស មេ ភគវតិ សិក្ខាបទបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ ភិក្ខូ សន្ទស្សេន្តេ សមាទបេន្តេ សមុត្តេជេន្តេ សម្បហំសេន្តេ អហុទេវ អក្ខន្តិ អហុ អប្បច្ចយោ – ‘អធិសល្លិខតេវាយំ សមណោ’តិ។ យំនូនាហំ យេន ភគវា តេនុបសង្កមេយ្យំ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវតោ សន្តិកេ អច្ចយំ អច្ចយតោ ទេសេយ្យន្តិ។ អច្ចយោ មំ, ភន្តេ , អច្ចគមា យថាពាលំ យថាមូឡ្ហំ យថាអកុសលំ យស្ស មេ ភគវតិ សិក្ខាបទបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ ភិក្ខូ សន្ទស្សេន្តេ សមាទបេន្តេ សមុត្តេជេន្តេ សម្បហំសេន្តេ អហុទេវ អក្ខន្តិ អហុ អប្បច្ចយោ – ‘អធិសល្លិខតេវាយំ សមណោ’តិ។ តស្ស មេ, ភន្តេ, ភគវា អច្ចយំ អច្ចយតោ បដិគ្គណ្ហាតុ, អាយតិំ សំវរាយា”តិ។

“តគ្ឃ តំ [តគ្ឃ ត្វំ (សី. បី.)], កស្សប, អច្ចយោ អច្ចគមា យថាពាលំ យថាមូឡ្ហំ យថាអកុសលំ, យស្ស តេ មយិ សិក្ខាបទបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ ភិក្ខូ សន្ទស្សេន្តេ សមាទបេន្តេ សមុត្តេជេន្តេ សម្បហំសេន្តេ អហុទេវ អក្ខន្តិ អហុ អប្បច្ចយោ – ‘អធិសល្លិខតេវាយំ សមណោ’តិ។ យតោ ច ខោ ត្វំ, កស្សប, អច្ចយំ អច្ចយតោ

ទិស្វា យថាធម្មំ បដិករោសិ, តំ តេ មយំ បដិគ្គណ្ហាម។ វុទ្ធិហេសា, កស្សប, អរិយស្ស វិនយេ យោ អច្ចយំ អច្ចយតោ ទិស្វា យថាធម្មំ បដិករោតិ, អាយតឹ សំវរំ អាបជ្ជតិ។

“ថេរោ ចេបិ , កស្សប, ភិក្ខុ ហោតិ ន សិក្ខាកាមោ ន សិក្ខាសមាទានស្ស វណ្ណវាទី, យេ ចញ្ញេ ភិក្ខូ ន សិក្ខាកាមា តេ ច ន សិក្ខាយ សមាទបេតិ, យេ ចញ្ញេ ភិក្ខូ សិក្ខាកាមា តេសញ្ច ន វណ្ណំ ភណតិ ភូតំ តច្ឆំ កាលេន, ឯវរូបស្សាហំ, កស្សប, ថេរស្ស ភិក្ខុនោ ន វណ្ណំ ភណាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? សត្ថា ហិស្ស វណ្ណំ ភណតីតិ អញ្ញេ នំ [តំ (សី. បី.)] ភិក្ខូ ភជេយ្យុំ, យេ នំ ភជេយ្យុំ ត្យាស្ស ទិដ្ឋានុគតឹ អាបជ្ជេយ្យុំ, យ្យាស្ស ទិដ្ឋានុគតឹ អាបជ្ជេយ្យុំ តេសំ តំ អស្ស ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយាតិ។ តស្មាហំ, កស្សប, ឯវរូបស្ស ថេរស្ស ភិក្ខុនោ ន វណ្ណំ ភណាមិ។

“មជ្ឈិមោ ចេបិ, កស្សប, ភិក្ខុ ហោតិ…បេ.… នវោ ចេបិ, កស្សប, ភិក្ខុ ហោតិ ន សិក្ខាកាមោ ន សិក្ខាសមាទានស្ស វណ្ណវាទី, យេ ចញ្ញេ ភិក្ខូ ន សិក្ខាកាមា តេ ច ន សិក្ខាយ សមាទបេតិ, យេ ចញ្ញេ ភិក្ខូ សិក្ខាកាមា តេសញ្ច ន វណ្ណំ ភណតិ ភូតំ តច្ឆំ កាលេន, ឯវរូបស្សាហំ, កស្សប, នវស្ស ភិក្ខុនោ ន វណ្ណំ ភណាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? សត្ថា ហិស្ស វណ្ណំ ភណតីតិ អញ្ញេ នំ ភិក្ខូ ភជេយ្យុំ, យេ នំ ភជេយ្យុំ ត្យាស្ស ទិដ្ឋានុគតឹ អាបជ្ជេយ្យុំ, យ្យាស្ស ទិដ្ឋានុគតឹ អាបជ្ជេយ្យុំ តេសំ តំ អស្ស ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយាតិ។ តស្មាហំ, កស្សប, ឯវរូបស្ស នវស្ស ភិក្ខុនោ ន វណ្ណំ ភណាមិ។

“ថេរោ ចេបិ, កស្សប, ភិក្ខុ ហោតិ សិក្ខាកាមោ សិក្ខាសមាទានស្ស វណ្ណវាទី, យេ ចញ្ញេ ភិក្ខូ ន សិក្ខាកាមា តេ ច សិក្ខាយ សមាទបេតិ, យេ ចញ្ញេ ភិក្ខូ សិក្ខាកាមា តេសញ្ច វណ្ណំ ភណតិ ភូតំ តច្ឆំ កាលេន, ឯវរូបស្សាហំ, កស្សប, ថេរស្ស ភិក្ខុនោ វណ្ណំ ភណាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? សត្ថា ហិស្ស វណ្ណំ ភណតីតិ អញ្ញេ នំ ភិក្ខូ ភជេយ្យុំ, យេ នំ ភជេយ្យុំ ត្យាស្ស ទិដ្ឋានុគតឹ អាបជ្ជេយ្យុំ, យ្យាស្ស ទិដ្ឋានុគតឹ អាបជ្ជេយ្យុំ តេសំ តំ អស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយាតិ។ តស្មាហំ, កស្សប, ឯវរូបស្ស ថេរស្ស ភិក្ខុនោ វណ្ណំ ភណាមិ។

“មជ្ឈិមោ ចេបិ, កស្សប, ភិក្ខុ ហោតិ សិក្ខាកាមោ…បេ.… នវោ ចេបិ, កស្សប, ភិក្ខុ ហោតិ សិក្ខាកាមោ សិក្ខាសមាទានស្ស វណ្ណវាទី, យេ ចញ្ញេ ភិក្ខូ ន សិក្ខាកាមា តេ ច សិក្ខាយ សមាទបេតិ, យេ ចញ្ញេ ភិក្ខូ សិក្ខាកាមា តេសញ្ច វណ្ណំ ភណតិ ភូតំ តច្ឆំ កាលេន, ឯវរូបស្សាហំ, កស្សប, នវស្ស ភិក្ខុនោ វណ្ណំ ភណាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? សត្ថា ហិស្ស វណ្ណំ ភណតីតិ អញ្ញេ នំ ភិក្ខូ ភជេយ្យុំ, យេ នំ ភជេយ្យុំ ត្យាស្ស ទិដ្ឋានុគតឹ អាបជ្ជេយ្យុំ, យ្យាស្ស ទិដ្ឋានុគតឹ អាបជ្ជេយ្យុំ តេសំ តំ អស្ស ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយាតិ។ តស្មាហំ, កស្សប, ឯវរូបស្ស នវស្ស ភិក្ខុនោ វណ្ណំ ភណាមី”តិ។ ឯកាទសមំ។

សមណវគ្គោ នវមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

សមណោ គទ្រភោ ខេត្តំ, វជ្ជិបុត្តោ ច សេក្ខកំ;
តយោ ច សិក្ខនា វុត្តា, ទ្វេ សិក្ខា សង្កវាយ ចាតិ។

(១០) ៥. លោណកបល្លវគ្គោ

១. អច្ចាយិកសុត្តំ

៨៣. “តីណិមានិ , ភិក្ខវេ, កស្សកស្ស គហបតិស្ស អច្ចាយិកានិ ករណីយានិ។ កតមានិ តីណិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, កស្សកោ គហបតិ សីឃំ សីឃំ ខេត្តំ សុកដ្ឋំ ករោតិ សុមតិកតំ។ សីឃំ សីឃំ ខេត្តំ សុកដ្ឋំ ករិត្វា សុមតិកតំ សីឃំ សីឃំ ពីជានិ បតិដ្ឋាបេតិ។ សីឃំ សីឃំ ពីជានិ បតិដ្ឋាបេត្វា សីឃំ សីឃំ ឧទកំ អភិនេតិបិ អបនេតិបិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ កស្សកស្ស គហបតិស្ស អច្ចាយិកានិ ករណីយានិ។ តស្ស ខោ តំ, ភិក្ខវេ, កស្សកស្ស គហបតិស្ស នត្ថិ សា ឥទ្ធិ វា អានុភាវោ វា – ‘អជ្ជេវ មេ ធញ្ញានិ ជាយន្តុ, ស្វេវ គព្ភីនិ ហោន្តុ, ឧត្តរស្វេវ បច្ចន្តូ’តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ហោតិ សោ សមយោ យំ តស្ស កស្សកស្ស គហបតិស្ស តានិ ធញ្ញានិ ឧតុបរិណាមិនិ ជាយន្តិបិ គព្ភីនិបិ ហោន្តិ បច្ចន្តិបិ។

“ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិមានិ ភិក្ខុស្ស អច្ចាយិកានិ ករណីយានិ។ កតមានិ តីណិ? អធិសីលសិក្ខាសមាទានំ, អធិចិត្តសិក្ខាសមាទានំ, អធិបញ្ញាសិក្ខាសមាទានំ – ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ ភិក្ខុស្ស អច្ចាយិកានិ ករណីយានិ។ តស្ស ខោ តំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ នត្ថិ សា ឥទ្ធិ វា អនុភាវោ វា – ‘អជ្ជេវ មេ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចតុ ស្វេ វា ឧត្តរស្វេ វា’តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, ហោតិ សោ សមយោ យំ តស្ស ភិក្ខុនោ អធិសីលម្បិ សិក្ខតោ អធិចិត្តម្បិ សិក្ខតោ អធិបញ្ញម្បិ សិក្ខតោ អនុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ។

“តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ – ‘តិព្ពោ នោ ឆន្ទោ ភវិស្សតិ អធិសីលសិក្ខាសមាទានេ, តិព្ពោ ឆន្ទោ ភវិស្សតិ អធិចិត្តសិក្ខាសមាទានេ , តិព្ពោ ឆន្ទោ ភវិស្សតិ អធិបញ្ញាសិក្ខាសមាទានេ’តិ។ ឯវញ្ហិ វោ, ភិក្ខវេ, សិក្ខិតព្ព”ន្តិ។ បឋមំ។

២. បវិវេកសុត្តំ

៨៤. “តីណិមានិ , ភិក្ខវេ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា បវិវេកានិ បញ្ញាបេន្តិ។ កតមានិ តីណិ? ចីវរបវិវេកំ, បិណ្ឌបាតបវិវេកំ, សេនាសនបវិវេកំ។

“តត្រិទំ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ចីវរបវិវេកស្មិំ បញ្ញាបេន្តិ, សាណានិបិ ធារេន្តិ, មសាណានិបិ ធារេន្តិ, ឆវទុស្សានិបិ ធារេន្តិ, បំសុកូលានិបិ ធារេន្តិ, តិរីដានិបិ ធារេន្តិ, អជិនម្បិ ធារេន្តិ, អជិនក្ខិបម្បិ ធារេន្តិ, កុសចីរម្បិ ធារេន្តិ, វាកចីរម្បិ ធារេន្តិ, ផលកចីរម្បិ ធារេន្តិ, កេសកម្ពលម្បិ ធារេន្តិ, វាលកម្ពលម្បិ ធារេន្តិ , ឧលូកបក្ខិកម្បិ ធារេន្តិ។ ឥទំ ខោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា ចីវរបវិវេកស្មិំ បញ្ញាបេន្តិ។

“តត្រិទំ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា បិណ្ឌបាតបវិវេកស្មិំ បញ្ញាបេន្តិ។ សាកភក្ខាបិ ហោន្តិ, សាមាកភក្ខាបិ ហោន្តិ, នីវារភក្ខាបិ ហោន្តិ, ទទ្ទុលភក្ខាបិ ហោន្តិ, ហដភក្ខាបិ ហោន្តិ, កណភក្ខាបិ ហោន្តិ, អាចាមភក្ខាបិ ហោន្តិ, បិញ្ញាកភក្ខាបិ ហោន្តិ, តិណភក្ខាបិ ហោន្តិ, គោមយភក្ខាបិ ហោន្តិ, វនមូលផលាហារា យាបេន្តិ បវត្តផលភោជី។ ឥទំ ខោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា បិណ្ឌបាតបវិវេកស្មិំ បញ្ញាបេន្តិ។

“តត្រិទំ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា សេនាសនបវិវេកស្មិំ បញ្ញាបេន្តិ អរញ្ញំ រុក្ខមូលំ សុសានំ [រុក្ខមូលំ ភុសាគារំ សុសានំ (ក.)] វនបត្ថំ អព្ភោកាសំ បលាលបុញ្ជំ ភុសាគារំ [សុញ្ញាគារំ (ក.)]។ ឥទំ ខោ, ភិក្ខវេ, អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា សេនាសនបវិវេកស្មិំ បញ្ញាបេន្តិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ អញ្ញតិត្ថិយា បរិព្ពាជកា បវិវេកានិ បញ្ញាបេន្តិ។

“តីណិ ខោ បនិមានិ, ភិក្ខវេ, ឥមស្មិំ ធម្មវិនយេ ភិក្ខុនោ បវិវេកានិ។ កតមានិ តីណិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលវា ច ហោតិ, ទុស្សីល្យញ្ចស្ស បហីនំ ហោតិ, តេន ច វិវិត្តោ ហោតិ; សម្មាទិដ្ឋិកោ ច ហោតិ, មិច្ឆាទិដ្ឋិ ចស្ស បហីនា ហោតិ, តាយ ច វិវិត្តោ ហោតិ; ខីណាសវោ ច ហោតិ, អាសវា ចស្ស បហីនា ហោន្តិ, តេហិ ច វិវិត្តោ ហោតិ ។ យតោ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ, ទុស្សីល្យញ្ចស្ស បហីនំ ហោតិ, តេន ច វិវិត្តោ ហោតិ; សម្មាទិដ្ឋិកោ ច ហោតិ, មិច្ឆាទិដ្ឋិ ចស្ស បហីនា ហោតិ, តាយ ច វិវិត្តោ ហោតិ; ខីណាសវោ ច ហោតិ, អាសវា ចស្ស បហីនា ហោន្តិ, តេហិ ច វិវិត្តោ ហោតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ‘ភិក្ខុ អគ្គប្បត្តោ សារប្បត្តោ សុទ្ធោ សារេ បតិដ្ឋិតោ’”។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, កស្សកស្ស គហបតិស្ស សម្បន្នំ សាលិក្ខេត្តំ។ តមេនំ កស្សកោ គហបតិ សីឃំ សីឃំ [សីឃសីឃំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] លវាបេយ្យ។ សីឃំ សីឃំ លវាបេត្វា សីឃំ សីឃំ សង្ឃរាបេយ្យ។ សីឃំ សីឃំ សង្ឃរាបេត្វា សីឃំ សីឃំ ឧព្ពហាបេយ្យ [ឧព្ពាហាបេយ្យ (ស្យា. កំ.)]។ សីឃំ សីឃំ ឧព្ពហាបេត្វា សីឃំ សីឃំ បុញ្ជំ ការាបេយ្យ។ សីឃំ សីឃំ បុញ្ជំ ការាបេត្វា សីឃំ សីឃំ មទ្ទាបេយ្យ។ សីឃំ សីឃំ មទ្ទាបេត្វា សីឃំ សីឃំ បលាលានិ ឧទ្ធរាបេយ្យ។ សីឃំ សីឃំ បលាលានិ ឧទ្ធរាបេត្វា សីឃំ សីឃំ ភុសិកំ ឧទ្ធរាបេយ្យ។ សីឃំ សីឃំ ភុសិកំ ឧទ្ធរាបេត្វា សីឃំ សីឃំ ឱបុនាបេយ្យ។ សីឃំ សីឃំ ឱបុនាបេត្វា សីឃំ សីឃំ អតិហរាបេយ្យ។ សីឃំ សីឃំ អតិហរាបេត្វា សីឃំ សីឃំ កោដ្ដាបេយ្យ។ សីឃំ សីឃំ កោដ្ដាបេត្វា សីឃំ សីឃំ ថុសានិ ឧទ្ធរាបេយ្យ។ ឯវមស្សុ [ឯវស្សុ (ក.)] តានិ, ភិក្ខវេ, កស្សកស្ស គហបតិស្ស ធញ្ញានិ អគ្គប្បត្តានិ សារប្បត្តានិ សុទ្ធានិ សារេ បតិដ្ឋិតានិ។

“ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, យតោ ភិក្ខុ សីលវា ច ហោតិ, ទុស្សីល្យញ្ចស្ស បហីនំ ហោតិ, តេន ច វិវិត្តោ ហោតិ; សម្មាទិដ្ឋិកោ ច ហោតិ, មិច្ឆាទិដ្ឋិ ចស្ស បហីនា ហោតិ, តាយ ច វិវិត្តោ ហោតិ; ខីណាសវោ ច ហោតិ, អាសវា ចស្ស បហីនា ហោន្តិ, តេហិ ច វិវិត្តោ ហោតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ‘ភិក្ខុ អគ្គប្បត្តោ សារប្បត្តោ សុទ្ធោ សារេ បតិដ្ឋិតោ’”តិ។ ទុតិយំ។

៣. សរទសុត្តំ

៩៥. “សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, សរទសមយេ វិទ្ធេ វិគតវលាហកេ ទេវេ អាទិច្ចោ នភំ អព្ភុស្សក្កមានោ [អព្ភុស្សុក្កមានោ (សី. បី.)] សព្ពំ អាកាសគតំ តមគតំ អភិវិហច្ច ភាសតេ ច តបតេ ច វិរោចតិ ច។

“ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, យតោ អរិយសាវកស្ស វិរជំ វីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧប្បជ្ជតិ [ឧទបាទិ (សព្ពត្ថ)], សហ ទស្សនុប្បាទា, ភិក្ខវេ, អរិយសាវកស្ស តីណិ សំយោជនានិ បហីយន្តិ – សក្កាយទិដ្ឋិ, វិចិកិច្ឆា, សីលព្ពតបរាមាសោ។

“អថាបរំ ទ្វីហិ ធម្មេហិ និយ្យាតិ អភិជ្ឈាយ ច ព្យាបាទេន ច។ សោ វិវិច្ចេវ កាមេហិ វិវិច្ច អកុសលេហិ ធម្មេហិ សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ តស្មិំ ចេ, ភិក្ខវេ, សមយេ អរិយសាវកោ កាលំ ករេយ្យ, នត្ថិ តំ [តស្ស (ក.)] សំយោជនំ យេន សំយោជនេន សំយុត្តោ អរិយសាវកោ បុន ឥមំ [បុនយិមំ (ស្យា. កំ. ក.)] លោកំ អាគច្ឆេយ្យា”តិ។ តតិយំ។

៤. បរិសាសុត្តំ

៩៦. “តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, បរិសា។ កតមា តិស្សោ? អគ្គវតី បរិសា, វគ្គា បរិសា, សមគ្គា បរិសា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, អគ្គវតី បរិសា? ឥធ, ភិក្ខវេ, យស្សំ បរិសាយំ ថេរា ភិក្ខូ ន ពាហុលិកា ហោន្តិ ន សាថលិកា, ឱក្កមនេ និក្ខិត្តធុរា បវិវេកេ បុព្ពង្គមា, វីរិយំ អារភន្តិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនធិគតស្ស អធិគមាយ អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយ, តេសំ បច្ឆិមា ជនតា ទិដ្ឋានុគតិំ អាបជ្ជតិ។ សាបិ ហោតិ ន ពាហុលិកា ន សាថលិកា ឱក្កមនេ និក្ខិត្តធុរា បវិវេកេ បុព្ពង្គមា, វីរិយំ អារភតិ អប្បត្តស្ស បត្តិយា អនធិគតស្ស អធិគមាយ អសច្ឆិកតស្ស សច្ឆិកិរិយាយ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អគ្គវតី បរិសា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, វគ្គា បរិសា? ឥធ, ភិក្ខវេ, យស្សំ បរិសាយំ ភិក្ខូ ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ, អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, វគ្គា បរិសា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, សមគ្គា បរិសា? ឥធ, ភិក្ខវេ, យស្សំ បរិសាយំ ភិក្ខូ សមគ្គា សម្មោទមានា អវិវទមានា ខីរោទកីភូតា អញ្ញមញ្ញំ បិយចក្ខូហិ សម្បស្សន្តា វិហរន្តិ, អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សមគ្គា បរិសា។

“យស្មិំ , ភិក្ខវេ, សមយេ ភិក្ខូ សមគ្គា សម្មោទមានា អវិវទមានា ខីរោទកីភូតា អញ្ញមញ្ញំ បិយចក្ខូហិ សម្បស្សន្តា វិហរន្តិ, ពហុំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ តស្មិំ សមយេ បុញ្ញំ បសវន្តិ។ ព្រហ្មំ, ភិក្ខវេ, វិហារំ តស្មិំ សមយេ ភិក្ខូ វិហរន្តិ, យទិទំ មុទិតាយ ចេតោវិមុត្តិយា។ បមុទិតស្ស បីតិ ជាយតិ, បីតិមនស្ស កាយោ បស្សម្ភតិ, បស្សទ្ធកាយោ សុខំ វេទិយតិ, សុខិនោ ចិត្តំ សមាធិយតិ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, ឧបរិបព្ពតេ ថុល្លផុសិតកេ ទេវេ វស្សន្តេ តំ ឧទកំ យថានិន្នំ បវត្តមានំ បព្ពតកន្ទរបទរសាខា បរិបូរេតិ, បព្ពតកន្ទរបទរសាខា បរិបូរា កុសោព្ភេ [កុស្សុព្ភេ (សី. បី.), កុសុព្ភេ (ស្យា. កំ.

ក.)] បរិបូរេន្តិ, កុសោព្ភា បរិបូរា មហាសោព្ភេ បរិបូរេន្តិ, មហាសោព្ភា បរិបូរា កុន្នទិយោ បរិបូរេន្តិ, កុន្នទិយោ បរិបូរា មហានទិយោ បរិបូរេន្តិ, មហានទិយោ បរិបូរា សមុទ្ទំ [សមុទ្ទសាគរេ (ក.)] បរិបូរេន្តិ។

“ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, យស្មិំ សមយេ ភិក្ខូ សមគ្គា សម្មោទមានា អវិវទមានា ខីរោទកីភូតា អញ្ញមញ្ញំ បិយចក្ខូហិ សម្បស្សន្តា វិហរន្តិ, ពហុំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខូ តស្មិំ សមយេ បុញ្ញំ បសវន្តិ។ ព្រហ្មំ, ភិក្ខវេ, វិហារំ តស្មិំ សមយេ ភិក្ខូ វិហរន្តិ, យទិទំ មុទិតាយ ចេតោវិមុត្តិយា។ បមុទិតស្ស បីតិ ជាយតិ, បីតិមនស្ស កាយោ បស្សម្ភតិ, បស្សទ្ធកាយោ សុខំ វេទិយតិ, សុខិនោ ចិត្តំ សមាធិយតិ។ ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ បរិសា”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. បឋមអាជានីយសុត្តំ

៩៧. “តីហិ, ភិក្ខវេ, អង្គេហិ សមន្នាគតោ រញ្ញោ ភទ្រោ [ភទ្ទោ (ក.)] អស្សាជានីយោ រាជារហោ ហោតិ រាជភោគ្គោ, រញ្ញោ អង្គន្តេវ សង្ខ្យំ [សង្ខំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] គច្ឆតិ។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, រញ្ញោ ភទ្រោ អស្សាជានីយោ វណ្ណសម្បន្នោ ច ហោតិ ពលសម្បន្នោ ច ជវសម្បន្នោ ច។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ អង្គេហិ សមន្នាគតោ រញ្ញោ ភទ្រោ អស្សាជានីយោ រាជារហោ ហោតិ រាជភោគ្គោ, រញ្ញោ អង្គន្តេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អាហុនេយ្យោ ហោតិ បាហុនេយ្យោ ទក្ខិណេយ្យោ អញ្ជលិករណីយោ អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្ស។ កតមេហិ តីហិ ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វណ្ណសម្បន្នោ ច ហោតិ ពលសម្បន្នោ ច ជវសម្បន្នោ ច។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វណ្ណសម្បន្នោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ, បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហរតិ អាចារគោចរសម្បន្នោ អណុមត្តេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី, សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វណ្ណសម្បន្នោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ពលសម្បន្នោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទាយ ថាមវា ទឡ្ហបរក្កមោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ពលសម្បន្នោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ជវសម្បន្នោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ; ‘អយំ ទុក្ខសមុទយោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ; ‘អយំ ទុក្ខនិរោធោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ; ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ជវសម្បន្នោ ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អាហុនេយ្យោ ហោតិ បាហុនេយ្យោ ទក្ខិណេយ្យោ អញ្ជលិករណីយោ អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្សា”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. ទុតិយអាជានីយសុត្តំ

៩៨. “តីហិ, ភិក្ខវេ, អង្គេហិ សមន្នាគតោ រញ្ញោ ភទ្រោ អស្សាជានីយោ រាជារហោ ហោតិ រាជភោគ្គោ, រញ្ញោ អង្គន្តេវ សង្ខយំ គច្ឆតិ។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, រញ្ញោ ភទ្រោ អស្សាជានីយោ វណ្ណសម្បន្នោ ច ហោតិ ពលសម្បន្នោ ច ជវសម្បន្នោ ច។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ អង្គេហិ សមន្នាគតោ រញ្ញោ ភទ្រោ អស្សាជានីយោ រាជារហោ ហោតិ រាជភោគ្គោ, រញ្ញោ អង្គន្តេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អាហុនេយ្យោ ហោតិ…បេ.… អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្ស។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វណ្ណសម្បន្នោ ច ហោតិ ពលសម្បន្នោ ច ជវសម្បន្នោ ច។

“កថញ្ច , ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វណ្ណសម្បន្នោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ…បេ.… សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វណ្ណសម្បន្នោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ពលសម្បន្នោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទាយ ថាមវា ទឡ្ហបរក្កមោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ពលសម្បន្នោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ជវសម្បន្នោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ ហោតិ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ជវសម្បន្នោ ហោតិ។ ឥ

មេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អាហុនេយ្យោ ហោតិ…បេ…. អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្សា”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. តតិយអាជានីយសុត្តំ

៩៩. “តីហិ, ភិក្ខវេ, អង្គេហិ សមន្នាគតោ រញ្ញោ ភទ្រោ អស្សាជានីយោ រាជារហោ ហោតិ រាជភោគ្គោ, រញ្ញោ អង្គន្តេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ , ភិក្ខវេ, រញ្ញោ ភទ្រោ អស្សាជានីយោ វណ្ណសម្បន្នោ ច ហោតិ ពលសម្បន្នោ ច ជវសម្បន្នោ ច។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ អង្គេហិ សមន្នាគតោ រញ្ញោ ភទ្រោ អស្សាជានីយោ រាជារហោ ហោតិ រាជភោគ្គោ, រញ្ញោ អង្គន្តេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អាហុនេយ្យោ ហោតិ បាហុនេយ្យោ ទក្ខិណេយ្យោ អញ្ជលិករណីយោ អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្ស។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វណ្ណសម្បន្នោ ច ហោតិ ពលសម្បន្នោ ច ជវសម្បន្នោ ច។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វណ្ណសម្បន្នោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សីលវា ហោតិ , បាតិមោក្ខសំវរសំវុតោ វិហរតិ អាចារគោចរសម្បន្នោ អណុមត្តេសុ វជ្ជេសុ ភយទស្សាវី, សមាទាយ សិក្ខតិ សិក្ខាបទេសុ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វណ្ណសម្បន្នោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ពលសម្បន្នោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អារទ្ធវីរិយោ វិហរតិ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ កុសលានំ ធម្មានំ ឧបសម្បទាយ ថាមវា ទឡ្ហបរក្កមោ អនិក្ខិត្តធុរោ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ពលសម្បន្នោ ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ជវសម្បន្នោ ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ជវសម្បន្នោ ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អាហុនេយ្យោ ហោតិ…បេ…. អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្សា”តិ។ សត្តមំ។

៨. បោត្ថកសុត្តំ

១០០. “នវោបិ , ភិក្ខវេ, បោត្ថកោ ទុព្ពណ្ណោ ច ហោតិ ទុក្ខសម្ផស្សោ ច អប្បគ្ឃោ ច; មជ្ឈិមោបិ, ភិក្ខវេ, បោត្ថកោ ទុព្ពណ្ណោ ច ហោតិ ទុក្ខសម្ផស្សោ ច អប្បគ្ឃោ ច; ជិណ្ណោបិ, ភិក្ខវេ, បោត្ថកោ ទុព្ពណ្ណោ ច ហោតិ ទុក្ខសម្ផស្សោ ច អប្បគ្ឃោ ច។ ជិណ្ណម្បិ, ភិក្ខវេ, បោត្ថកំ ឧក្ខលិបរិមជ្ជនំ វា ករោន្តិ សង្ការកូដេ វា នំ [តំ (សី.), ឋានេ (ក.)] ឆឌ្ឌេន្តិ។

“ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, នវោ ចេបិ ភិក្ខុ ហោតិ ទុស្សីលោ បាបធម្មោ។ ឥទមស្ស ទុព្ពណ្ណតាយ វទាមិ។ សេយ្យថាបិ សោ, ភិក្ខវេ, បោត្ថកោ ទុព្ពណ្ណោ តថូបមាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមំ បុគ្គលំ វទាមិ។ យេ ខោ បនស្ស សេវន្តិ ភជន្តិ បយិរុបាសន្តិ ទិដ្ឋានុគតិំ អាបជ្ជន្តិ, តេសំ តំ ហោតិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយ។ ឥទមស្ស ទុក្ខសម្ផស្សតាយ វទាមិ។ សេយ្យថាបិ សោ, ភិក្ខវេ, បោត្ថកោ ទុក្ខសម្ផស្សោ តថូបមាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមំ បុគ្គលំ វទាមិ។ យេសំ ខោ បន សោ [យេសំ ខោ បន (សី. ស្យា. កំ. បី.), យេសំ សោ (ក.) បុ. ប. ១១៦ បស្សិតព្ពំ] បដិគ្គណ្ហាតិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ, តេសំ តំ ន មហប្ផលំ ហោតិ ន មហានិសំសំ។ ឥទមស្ស អប្បគ្ឃតាយ វទាមិ ។ សេយ្យថាបិ សោ, ភិក្ខវេ, បោត្ថកោ អប្បគ្ឃោ តថូបមាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមំ បុគ្គលំ វទាមិ។ មជ្ឈិមោ ចេបិ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ហោតិ…បេ…. ថេរោ ចេបិ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ហោតិ ទុស្សីលោ បាបធម្មោ, ឥទមស្ស ទុព្ពណ្ណតាយ វទាមិ។ សេយ្យថាបិ សោ, ភិក្ខវេ, បោត្ថកោ ទុព្ពណ្ណោ តថូបមាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមំ បុគ្គលំ វទាមិ។ យេ ខោ បនស្ស សេវន្តិ ភជន្តិ បយិរុបាសន្តិ ទិដ្ឋានុគតិំ អាបជ្ជន្តិ, តេសំ តំ ហោតិ ទីឃរត្តំ អហិតាយ ទុក្ខាយ។ ឥទមស្ស ទុក្ខសម្ផស្សតាយ វទាមិ។ សេយ្យថាបិ សោ, ភិក្ខវេ, បោត្ថកោ ទុក្ខសម្ផស្សោ តថូបមាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមំ បុគ្គលំ វទាមិ។ យេសំ ខោ បន សោ បដិគ្គណ្ហាតិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ, តេសំ តំ ន មហប្ផលំ ហោតិ ន មហានិសំសំ។ ឥទមស្ស អប្បគ្ឃតាយ វទាមិ។ សេយ្យថាបិ សោ, ភិក្ខវេ, បោត្ថកោ អប្បគ្ឃោ តថូបមាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមំ បុគ្គលំ វទាមិ។

“ឯវរូបោ ចាយំ, ភិក្ខវេ, ថេរោ ភិក្ខុ សង្ឃមជ្ឈេ ភណតិ។ តមេនំ ភិក្ខូ ឯវមាហំសុ – ‘កិំ នុ ខោ តុយ្ហំ ពាលស្ស អព្យត្តស្ស ភណិតេន, ត្វម្បិ នាម ភណិតព្ពំ មញ្ញសី’តិ! សោ កុបិតោ អនត្តមនោ តថារូបិំ វាចំ និច្ឆារេតិ យថារូបាយ វាចាយ សង្ឃោ តំ ឧក្ខិបតិ, សង្ការកូដេវ នំ បោត្ថកំ។

“នវម្បិ, ភិក្ខវេ, កាសិកំ វត្ថំ វណ្ណវន្តញ្ចេវ ហោតិ សុខសម្ផស្សញ្ច មហគ្ឃញ្ច; មជ្ឈិមម្បិ, ភិក្ខវេ , កាសិកំ វត្ថំ វណ្ណវន្តញ្ចេវ ហោតិ សុខសម្ផស្សញ្ច មហគ្ឃញ្ច; ជិណ្ណម្បិ, ភិក្ខវេ, កាសិកំ វត្ថំ វណ្ណវន្តញ្ចេវ ហោតិ សុខសម្ផស្សញ្ច មហគ្ឃញ្ច។ ជិណ្ណម្បិ, ភិក្ខវេ, កាសិកំ វត្ថំ រតនបលិវេឋនំ វា ករោតិ គន្ធករណ្ឌកេ វា នំ បក្ខិបន្តិ។

“ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, នវោ ចេបិ ភិក្ខុ ហោតិ សីលវា កល្យាណធម្មោ, ឥទមស្ស សុវណ្ណតាយ វទាមិ។ សេយ្យថាបិ តំ, ភិក្ខវេ, កាសិកំ វត្ថំ វណ្ណវន្តំ តថូបមាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមំ បុគ្គលំ វទាមិ។ យេ ខោ បនស្ស សេវន្តិ ភជន្តិ បយិរុបាសន្តិ ទិដ្ឋានុគតិំ អាបជ្ជន្តិ, តេសំ តំ ហោតិ ទីឃរត្តំ ហិតាយ សុខាយ។ ឥទមស្ស សុខសម្ផស្សតាយ វទាមិ។ សេយ្យថាបិ តំ, ភិក្ខវេ, កាសិកំ វត្ថំ សុខសម្ផស្សំ តថូបមាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមំ បុគ្គលំ វទាមិ។ យេសំ ខោ បន សោ បដិគ្គណ្ហាតិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ , តេសំ តំ មហប្ផលំ ហោតិ មហានិសំសំ។ ឥទមស្ស មហគ្ឃតាយ វទាមិ។ សេយ្យថាបិ តំ, ភិក្ខវេ, កាសិកំ វត្ថំ មហគ្ឃំ តថូបមាហំ, ភិក្ខវេ, ឥមំ បុគ្គលំ វទាមិ។ មជ្ឈិមោ ចេបិ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ហោតិ…បេ.… ថេរោ ចេបិ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ហោតិ…បេ.… បុគ្គលំ វទាមិ។

“ឯវរូបោ ចាយំ, ភិក្ខវេ, ថេរោ ភិក្ខុ សង្ឃមជ្ឈេ ភណតិ ។ តមេនំ ភិក្ខូ ឯវមាហំសុ – ‘អប្បសទ្ទា អាយស្មន្តោ ហោថ, ថេរោ ភិក្ខុ ធម្មញ្ច វិនយញ្ច ភណតី’តិ។ តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, ឯវំ សិក្ខិតព្ពំ – ‘កាសិកវត្ថូបមា ភវិស្សាម, ន បោត្ថកូបមា’តិ [កាសិកំ វត្ថំ តថូបមាហំ ភវិស្សាមិ, ន បោត្ថកូបមាហន្តិ (ក.)]។ ឯវញ្ហិ វោ, ភិក្ខវេ, សិក្ខិតព្ព”ន្តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. លោណកបល្លសុត្តំ

១០១. “យោ [យោ ខោ (ស្យា. កំ.), យោ ច ខោ (ក.)], ភិក្ខវេ, ឯវំ វទេយ្យ – ‘យថា យថាយំ បុរិសោ កម្មំ ករោតិ តថា តថា តំ បដិសំវេទិយតី’តិ, ឯវំ សន្តំ, ភិក្ខវេ, ព្រហ្មចរិយវាសោ ន ហោតិ, ឱកាសោ ន បញ្ញាយតិ សម្មា ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយាយ ។ យោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, ឯវំ វទេយ្យ – ‘យថា យថា វេទនីយំ អយំ បុរិសោ កម្មំ ករោតិ តថា តថាស្ស វិបាកំ បដិសំវេទិយតី’តិ, ឯវំ សន្តំ, ភិក្ខវេ, ព្រហ្មចរិយវាសោ ហោតិ, ឱកាសោ បញ្ញាយតិ សម្មា ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយាយ។ ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចស្ស បុគ្គលស្ស អប្បមត្តកម្បិ បាបកម្មំ [បាបំ កម្មំ (សី. បី.)] កតំ តមេនំ និរយំ ឧបនេតិ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចស្ស បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ហោតិ, នា’ណុបិ ខាយតិ, កឹ ពហុទេវ។

“កថំរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស អប្បមត្តកម្បិ បាបកម្មំ កតំ តមេនំ និរយំ ឧបនេតិ? ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អភាវិតកាយោ ហោតិ អភាវិតសីលោ អភាវិតចិត្តោ អភាវិតបញ្ញោ បរិត្តោ អប្បាតុមោ អប្បទុក្ខវិហារី។ ឯវរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស អប្បមត្តកម្បិ បាបកម្មំ កតំ តមេនំ និរយំ ឧបនេតិ។

“កថំរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ហោតិ, នា’ណុបិ ខាយតិ, កឹ ពហុទេវ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ភាវិតកាយោ ហោតិ ភាវិតសីលោ ភាវិតចិត្តោ ភាវិតបញ្ញោ អបរិត្តោ មហត្តោ [មហត្តា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អប្បមាណវិហារី។ ឯវរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ហោតិ, នាណុបិ ខាយតិ, កឹ ពហុទេវ។

“សេយ្យថាបិ , ភិក្ខវេ, បុរិសោ លោណកបល្លំ [លោណផលំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បរិត្តេ ឧទកមល្លកេ [ឧទកកបល្លកេ (ក.)] បក្ខិបេយ្យ។ តំ កឹ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, អបិ នុ តំ បរិត្តំ ឧទកំ [ឧទកមល្លកេ ឧទកំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អមុនា លោណកបល្លេន លោណំ អស្ស អបេយ្យ”ន្តិ? “ឯវំ, ភន្តេ”។ “តំ កិស្ស ហេតុ”? “អទុញ្ហិ, ភន្តេ, បរិត្តំ ឧទកកបល្លកេ ឧទកំ, តំ អមុនា លោណកបល្លេន លោណំ អស្ស អបេយ្យ”ន្តិ។ “សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, បុរិសោ លោណកបល្លកំ គង្គាយ នទិយា បក្ខិបេយ្យ។ តំ កឹ មញ្ញថ, ភិក្ខវេ, អបិ នុ សា គង្គា នទី អមុនា លោណកបល្លេន លោណំ អស្ស អបេយ្យា”តិ? “នោ ហេតំ, ភន្តេ”។ “តំ កិស្ស ហេតុ”? “អសុ ហិ, ភន្តេ, គង្គាយ នទិយា មហា ឧទកក្ខន្ធោ សោ អមុនា លោណកបល្លេន លោណោ ន អស្ស អបេយ្យោ”តិ [លោណំ នេវស្ស អបេយ្យន្តិ (សី.), ន លោណោ អស្ស អបេយ្យោតិ (បី.)]។

“ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចស្ស បុគ្គលស្ស អប្បមត្តកម្បិ បាបកម្មំ កតំ តមេនំ និរយំ ឧបនេតិ។ ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចស្ស បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ហោតិ, នាណុបិ ខាយតិ, កឹ ពហុទេវ។

“កថំរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស អប្បមត្តកម្បិ បាបកម្មំ កតំ តមេនំ និរយំ ឧបនេតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អភាវិតកាយោ ហោតិ អភាវិតសីលោ អភាវិតចិត្តោ អភាវិតបញ្ញោ បរិត្តោ អប្បាតុមោ អប្បទុក្ខវិហារី។ ឯវរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស អប្បមត្តកម្បិ បាបកម្មំ កតំ តមេនំ និរយំ ឧបនេតិ។

“កថំរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ហោតិ, នាណុបិ ខាយតិ, កិំ ពហុទេវ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ភាវិតកាយោ ហោតិ ភាវិតសីលោ ភាវិតចិត្តោ ភាវិតបញ្ញោ អបរិត្តោ មហត្តោ អប្បមាណវិហារី។ ឯវរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ហោតិ, នាណុបិ ខាយតិ, កិំ ពហុទេវ។

“ឥធ , ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អឌ្ឍកហាបណេនបិ ពន្ធនំ និគច្ឆតិ, កហាបណេនបិ ពន្ធនំ និគច្ឆតិ, កហាបណសតេនបិ ពន្ធនំ និគច្ឆតិ។ ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អឌ្ឍកហាបណេនបិ ន ពន្ធនំ និគច្ឆតិ, កហាបណេនបិ ន ពន្ធនំ និគច្ឆតិ, កហាបណសតេនបិ ន ពន្ធនំ និគច្ឆតិ។

“កថំរូបោ, ភិក្ខវេ, អឌ្ឍកហាបណេនបិ ពន្ធនំ និគច្ឆតិ, កហាបណេនបិ ពន្ធនំ និគច្ឆតិ, កហាបណសតេនបិ ពន្ធនំ និគច្ឆតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ទលិទ្ទោ ហោតិ អប្បស្សកោ អប្បភោគោ។ ឯវរូបោ, ភិក្ខវេ, អឌ្ឍកហាបណេនបិ ពន្ធនំ និគច្ឆតិ, កហាបណេនបិ ពន្ធនំ និគច្ឆតិ, កហាបណសតេនបិ ពន្ធនំ និគច្ឆតិ។

“កថំរូបោ, ភិក្ខវេ, អឌ្ឍកហាបណេនបិ ន ពន្ធនំ និគច្ឆតិ, កហាបណេនបិ ន ពន្ធនំ និគច្ឆតិ, កហាបណសតេនបិ ន ពន្ធនំ និគច្ឆតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អឌ្ឍោ ហោតិ មហទ្ធនោ មហាភោគោ។ ឯវរូបោ, ភិក្ខវេ, អឌ្ឍកហាបណេនបិ ន ពន្ធនំ និគច្ឆតិ, កហាបណេនបិ ន ពន្ធនំ និគច្ឆតិ, កហាបណសតេនបិ ន ពន្ធនំ និគច្ឆតិ។ ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចស្ស បុគ្គលស្ស អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ។ តមេនំ និរយំ ឧបនេតិ។ ឥធ , ភិក្ខវេ, ឯកច្ចស្ស បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ហោតិ, នាណុបិ ខាយតិ, កិំ ពហុទេវ។

“កថំរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ, តមេនំ និរយំ ឧបនេតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អភាវិតកាយោ ហោតិ អភាវិតសីលោ អភាវិតចិត្តោ អភាវិតបញ្ញោ បរិត្តោ អប្បាតុមោ អប្បទុក្ខវិហារី។ ឯវរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ តមេនំ និរយំ ឧបនេតិ។

“កថំរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ហោតិ, នាណុបិ ខាយតិ, កិំ ពហុទេវ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ភាវិតកាយោ ហោតិ ភាវិតសីលោ ភាវិតចិត្តោ ភាវិតបញ្ញោ អបរិត្តោ មហត្តោ អប្បមាណវិហារី។ ឯវរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ហោតិ, នាណុបិ ខាយតិ, កិំ ពហុទេវ។

“ឥធ , ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ភាវិតកាយោ ហោតិ ភាវិតសីលោ ភាវិតចិត្តោ ភាវិតបញ្ញោ អបរិត្តោ មហត្តោ អប្បមាណវិហារី។ ឯវរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ហោតិ, នាណុបិ ខាយតិ, កិំ ពហុទេវ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, ឱរព្ភិកោ វា ឧរព្ភឃាតកោ វា អប្បេកច្ចំ ឧរព្ភំ អទិន្នំ អាទិយមានំ បហោតិ ហន្តុំ វា ពន្ធិតុំ វា ជាបេតុំ វា យថាបច្ចយំ វា កាតុំ, អប្បេកច្ចំ ឧរព្ភំ អទិន្នំ អាទិយមានំ នប្បហោតិ ហន្តុំ វា ពន្ធិតុំ វា ជាបេតុំ វា យថាបច្ចយំ វា កាតុំ។

“កថំរូបំ, ភិក្ខវេ, ឱរព្ភិកោ វា ឧរព្ភឃាតកោ វា ឧរព្ភំ អទិន្នំ អាទិយមានំ បហោតិ ហន្តុំ វា ពន្ធិតុំ វា ជាបេតុំ វា យថាបច្ចយំ វា កាតុំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ទលិទ្ទោ ហោតិ អប្បស្សកោ អប្បភោគោ។ ឯវរូបំ , ភិក្ខវេ, ឱរព្ភិកោ វា ឧរព្ភឃាតកោ វា ឧរព្ភំ អទិន្នំ អាទិយមានំ បហោតិ ហន្តុំ វា ពន្ធិតុំ វា ជាបេតុំ វា យថាបច្ចយំ វា កាតុំ។

“កថំរូបំ, ភិក្ខវេ, ឱរព្ភិកោ វា ឧរព្ភឃាតកោ វា ឧរព្ភំ អទិន្នំ អាទិយមានំ នប្បហោតិ ហន្តុំ វា ពន្ធិតុំ វា ជាបេតុំ វា យថាបច្ចយំ វា កាតុំ ។ ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អឌ្ឍោ ហោតិ មហទ្ធនោ មហាភោគោ រាជា វា រាជមហាមត្តោ វា។ ឯវរូបំ, ភិក្ខវេ, ឱរព្ភិកោ វា ឧរព្ភឃាតកោ វា ឧរព្ភំ អទិន្នំ អាទិយមានំ នប្បហោតិ ហន្តុំ វា ពន្ធិតុំ វា ជាបេតុំ វា យថាបច្ចយំ វា កាតុំ។ អញ្ញទត្ថុ បញ្ជលិកោវ [បញ្ជលិកោ (ក.)] នំ [បរំ (ក.)] យាចតិ – ‘ទេហិ មេ, មារិស, ឧរព្ភំ វា ឧរព្ភធនំ វា’តិ។ ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចស្ស បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកម្បិ

បាបកម្មំ កតំ តមេនំ និរយំ ឧបនេតិ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចស្ស បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ហោតិ, នាណុបិ ខាយតិ, កិំ ពហុទេវ។

“កថំរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស អប្បមត្តកម្បិ បាបកម្មំ កតំ តមេនំ និរយំ ឧបនេតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អភាវិតកាយោ ហោតិ អភាវិតសីលោ អភាវិតចិត្តោ អភាវិតបញ្ញោ បរិត្តោ អប្បាតុមោ អប្បទុក្ខវិហារី។ ឯវរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស អប្បមត្តកម្បិ បាបកម្មំ កតំ តមេនំ និរយំ ឧបនេតិ។

“កថំរូបស្ស , ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ហោតិ, នាណុបិ ខាយតិ, កិំ ពហុទេវ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ភាវិតកាយោ ហោតិ ភាវិតសីលោ ភាវិតចិត្តោ ភាវិតបញ្ញោ អបរិត្តោ មហត្តោ អប្បមាណវិហារី។ ឯវរូបស្ស, ភិក្ខវេ, បុគ្គលស្ស តាទិសំយេវ អប្បមត្តកំ បាបកម្មំ កតំ ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ ហោតិ, នាណុបិ ខាយតិ, កិំ ពហុទេវ។

“យោ, ភិក្ខវេ, ឯវំ វទេយ្យ – ‘យថា យថាយំ បុរិសោ កម្មំ ករោតិ តថា តថា តំ បដិសំវេទេតី’តិ, ឯវំ សន្តំ, ភិក្ខវេ, ព្រហ្មចរិយវាសោ ន ហោតិ, ឱកាសោ ន បញ្ញាយតិ សម្មា ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយាយ។ យោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, ឯវំ វទេយ្យ – ‘យថា យថា វេទនីយំ អយំ បុរិសោ កម្មំ ករោតិ តថា តថា តស្ស វិបាកំ បដិសំវេទេតី’តិ, ឯវំ សន្តំ, ភិក្ខវេ, ព្រហ្មចរិយវាសោ ហោតិ, ឱកាសោ បញ្ញាយតិ សម្មា ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយាយា”តិ។ នវមំ។

១០. បំសុធោវកសុត្តំ

១០២. “សន្តិ , ភិក្ខវេ, ជាតរូបស្ស ឱឡារិកា ឧបក្កិលេសា បំសុវាលុកា [បំសុវាលិកា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] សក្ខរកឋលា។ តមេនំ បំសុធោវកោ វា បំសុធោវកន្តេវាសី វា ទោណិយំ អាកិរិត្វា ធោវតិ សន្ធោវតិ និទ្ធោវតិ។ តស្មិំ បហីនេ តស្មិំ ព្យន្តីកតេ សន្តិ ជាតរូបស្ស មជ្ឈិមសហគតា ឧបក្កិលេសា សុខុមសក្ខរា ថូលវាលុកា [ថូលវាលិកា (សី. បី.), ថុល្លវាលិកា (ស្យា. កំ.)]។ តមេនំ បំសុធោវកោ វា បំសុធោវកន្តេវាសី វា ធោវតិ សន្ធោវតិ និទ្ធោវតិ។ តស្មិំ បហីនេ តស្មិំ ព្យន្តីកតេ សន្តិ ជាតរូបស្ស សុខុមសហគតា ឧបក្កិលេសា សុខុមវាលុកា កាឡជល្លិកា។ តមេនំ បំសុធោវកោ វា បំសុធោវកន្តេវាសី វា ធោវតិ សន្ធោវតិ និទ្ធោវតិ។ តស្មិំ បហីនេ តស្មិំ ព្យន្តីកតេ អថាបរំ សុវណ្ណសិកតាវសិស្សន្តិ [សុវណ្ណជាតរូបកាវសិស្សន្តិ (ក.)]។ តមេនំ សុវណ្ណការោ វា សុវណ្ណការន្តេវាសី វា ជាតរូបំ មូសាយំ បក្ខិបិត្វា ធមតិ សន្ធមតិ និទ្ធមតិ ។ តំ ហោតិ ជាតរូបំ ធន្តំ សន្ធន្តំ [អធន្តំ អសន្ធន្តំ (ស្យា. កំ.)] និទ្ធន្តំ អនិទ្ធន្តកសាវំ [អនិទ្ធន្តំ អនិហិតំ អនិន្នីតកសាវំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], ន ចេវ មុទុ ហោតិ ន ច កម្មនិយំ, ន ច បភស្សរំ បភង្គុ ច, ន ច សម្មា ឧបេតិ កម្មាយ។ ហោតិ សោ, ភិក្ខវេ, សមយោ យំ សុវណ្ណការោ វា សុវណ្ណការន្តេវាសី វា តំ ជាតរូបំ ធមតិ សន្ធមតិ និទ្ធមតិ។ តំ ហោតិ ជាតរូបំ ធន្តំ សន្ធន្តំ និទ្ធន្តំ និទ្ធន្តកសាវំ [និហិតំ និន្នីតកសាវំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], មុទុ ច ហោតិ កម្មនិយញ្ច បភស្សរញ្ច, ន ច បភង្គុ, សម្មា ឧបេតិ កម្មាយ។ យស្សា យស្សា ច បិឡន្ធនវិកតិយា អាកង្ខតិ – យទិ បដ្ដិកាយ [មុទ្ទិកាយ (អ. និ. ៥.២៣)], យទិ កុណ្ឌលាយ, យទិ គីវេយ្យកេ [គីវេយ្យកេន (ក.), គីវេយ្យកាយ (?)], យទិ សុវណ្ណមាលាយ – តញ្ចស្ស អត្ថំ អនុភោតិ។

“ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, សន្តិ អធិចិត្តមនុយុត្តស្ស ភិក្ខុនោ ឱឡារិកា ឧបក្កិលេសា កាយទុច្ចរិតំ វចីទុច្ចរិតំ មនោទុច្ចរិតំ, តមេនំ សចេតសោ ភិក្ខុ ទព្ពជាតិកោ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវំ គមេតិ។ តស្មិំ បហីនេ តស្មិំ ព្យន្តីកតេ សន្តិ អធិចិត្តមនុយុត្តស្ស ភិក្ខុនោ មជ្ឈិមសហគតា ឧបក្កិលេសា កាមវិតក្កោ ព្យាបាទវិតក្កោ វិហិំសាវិតក្កោ, តមេនំ សចេតសោ ភិក្ខុ ទព្ពជាតិកោ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវំ គមេតិ។ តស្មិំ បហីនេ តស្មិំ ព្យន្តីកតេ សន្តិ អធិចិត្តមនុយុត្តស្ស ភិក្ខុនោ សុខុមសហគតា ឧបក្កិលេសា ញាតិវិតក្កោ ជនបទវិតក្កោ អនវញ្ញត្តិបដិសំយុត្តោ វិតក្កោ, តមេនំ សចេតសោ ភិក្ខុ ទព្ពជាតិកោ បជហតិ វិនោទេតិ ព្យន្តីករោតិ អនភាវំ គមេតិ។ តស្មិំ បហីនេ តស្មិំ ព្យន្តីកតេ អថាបរំ ធម្មវិតក្កាវសិស្សតិ [ធម្មវិតក្កោវសិស្សតិ (ក.)]។ សោ ហោតិ សមាធិ ន ចេវ សន្តោ ន ច បណីតោ នប្បដិប្បស្សទ្ធលទ្ធោ ន ឯកោទិភាវាធិគតោ សសង្ខារនិគ្គយ្ហវារិតគតោ [សសង្ខារនិគ្គយ្ហវារិតវតោ (សី. ស្យា. កំ. បី.), សសង្ខារនិគ្គយ្ហវារិវារគតោ (ក.), សសង្ខារនិគ្គយ្ហវារិយាធិគតោ (?) អ. និ. ៩.៣៧; ទី. និ. ៣.៣៥៥] ហោតិ។ សោ, ភិក្ខវេ, សមយោ យំ តំ ចិត្តំ អជ្ឈត្តំយេវ សន្តិដ្ឋតិ សន្និសីទតិ ឯកោទិ ហោតិ [ឯកោទិភាវំ គច្ឆតិ (សី.), ឯកោទិភាវោ ហោតិ (ស្យា. កំ. ក.), ឯកោទិហោតិ (បី.)] សមាធិយតិ។ សោ ហោតិ សមាធិ សន្តោ បណីតោ បដិប្បស្សទ្ធិលទ្ធោ ឯកោទិភាវាធិគតោ ន សសង្ខារនិគ្គយ្ហវារិតគតោ។ យស្ស យស្ស ច អភិញ្ញា សច្ឆិករណីយស្ស ធម្មស្ស ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ អភិញ្ញា សច្ឆិកិរិយាយ តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណាតិ សតិ សតិអាយតនេ។

“សោ សចេ អាកង្ខតិ – ‘អនេកវិហិតំ ឥទ្ធិវិធំ បច្ចនុភវេយ្យំ – ឯកោបិ ហុត្វា ពហុធា អស្សំ, ពហុធាបិ ហុត្វា ឯកោ អស្សំ; អាវិភាវំ, តិរោភាវំ; តិរោកុឌ្ឌំ តិរោបាការំ តិរោបព្ពតំ អសជ្ជមានោ គច្ឆេយ្យំ, សេយ្យថាបិ អាកាសេ; បថវិយាបិ ឧម្មុជ្ជនិមុជ្ជំ ករេយ្យំ, សេយ្យថាបិ ឧទកេ; ឧទកេបិ អភិជ្ជមានេ [អភិជ្ជមានោ (សី. បី. ក.)] គច្ឆេយ្យំ, សេយ្យថាបិ បថវិយំ; អាកាសេបិ បល្លង្កេន កមេយ្យំ , សេយ្យថាបិ បក្ខី សកុណោ; ឥមេបិ ចន្ទិមសូរិយេ ឯវំមហិទ្ធិកេ ឯវំមហានុភាវេ បាណិនា បរិមសេយ្យំ បរិមជ្ជេយ្យំ; យាវ ព្រហ្មលោកាបិ កាយេន វសំ វត្តេយ្យ’ន្តិ, តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណាតិ សតិ សតិអាយតនេ។

“សោ សចេ អាកង្ខតិ – ‘ទិព្ពាយ សោតធាតុយា វិសុទ្ធាយ អតិក្កន្តមានុសិកាយ ឧភោ សទ្ទេ សុណេយ្យំ ទិព្ពេ ច មានុសេ ច យេ ទូរេ សន្តិកេ ចា’តិ, តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណាតិ សតិ សតិអាយតនេ។

“សោ សចេ អាកង្ខតិ – ‘បរសត្តានំ បរបុគ្គលានំ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច បជានេយ្យំ – សរាគំ វា ចិត្តំ សរាគំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, វីតរាគំ វា ចិត្តំ វីតរាគំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ; សទោសំ វា ចិត្តំ សទោសំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, វីតទោសំ វា ចិត្តំ វីតទោសំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ; សមោហំ វា ចិត្តំ សមោហំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, វីតមោហំ វា ចិត្តំ វីតមោហំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ; សំខិត្តំ វា ចិត្តំ សំខិត្តំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, វិក្ខិត្តំ វា ចិត្តំ វិក្ខិត្តំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ; មហគ្គតំ វា ចិត្តំ មហគ្គតំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, អមហគ្គតំ វា ចិត្តំ អមហគ្គតំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ; សឧត្តរំ វា ចិត្តំ សឧត្តរំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, អនុត្តរំ វា ចិត្តំ អនុត្តរំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ; សមាហិតំ វា ចិត្តំ សមាហិតំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, អសមាហិតំ វា ចិត្តំ អសមាហិតំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ; វិមុត្តំ វា ចិត្តំ វិមុត្តំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យំ, អវិមុត្តំ វា ចិត្តំ អវិមុត្តំ ចិត្តន្តិ បជានេយ្យ’ន្តិ, តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណាតិ សតិ សតិអាយតនេ។

“សោ សចេ អាកង្ខតិ – ‘អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរេយ្យំ, សេយ្យថិទំ – ឯកម្បិ ជាតឹ ទ្វេបិ ជាតិយោ តិស្សោបិ ជាតិយោ ចតស្សោបិ ជាតិយោ បញ្ចបិ ជាតិយោ ទសបិ ជាតិយោ វីសម្បិ ជាតិយោ តឹសម្បិ ជាតិយោ ចត្តាលីសម្បិ ជាតិយោ បញ្ញាសម្បិ ជាតិយោ ជាតិសតម្បិ ជាតិសហស្សម្បិ ជាតិសតសហស្សម្បិ អនេកេបិ សំវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ វិវដ្ដកប្បេ អនេកេបិ សំវដ្ដវិវដ្ដកប្បេ – អមុត្រាសឹ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ អមុត្រ ឧទបាទឹ; តត្រាបាសឹ ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ ឯវំវណ្ណោ ឯវមាហារោ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទី ឯវមាយុបរិយន្តោ, សោ តតោ ចុតោ ឥធូបបន្នោតិ, ឥតិ សាការំ សឧទ្ទេសំ អនេកវិហិតំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរេយ្យ’ន្តិ, តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណាតិ សតិ សតិអាយតនេ។

“សោ សចេ អាកង្ខតិ – ‘ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សេយ្យំ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ, សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានេយ្យំ – ឥមេ វត ភោន្តោ សត្តា កាយទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា វចីទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា មនោទុច្ចរិតេន សមន្នាគតា អរិយានំ ឧបវាទកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកា មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា , តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបន្នា; ឥមេ វា បន ភោន្តោ សត្តា កាយសុចរិតេន សមន្នាគតា វចីសុចរិតេន សមន្នាគតា មនោសុចរិតេន សមន្នាគតា អរិយានំ អនុបវាទកា សម្មាទិដ្ឋិកា សម្មាទិដ្ឋិកម្មសមាទានា, តេ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបន្នាតិ, ឥតិ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សត្តេ បស្សេយ្យំ ចវមានេ ឧបបជ្ជមានេ ហីនេ បណីតេ សុវណ្ណេ ទុព្ពណ្ណេ, សុគតេ ទុគ្គតេ យថាកម្មូបគេ សត្តេ បជានេយ្យ’ន្តិ, តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណាតិ សតិ សតិអាយតនេ។

“សោ សចេ អាកង្ខតិ – ‘អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តឹ បញ្ញាវិមុត្តឹ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យ’ន្តិ, តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណាតិ សតិ សតិអាយតនេ”តិ។ ទសមំ។

១១. និមិត្តសុត្តំ

១០៣. “អធិចិត្តមនុយុត្តេន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនា តីណិ និមិត្តានិ កាលេន កាលំ មនសិ កាតព្ពានិ – កាលេន កាលំ សមាធិនិមិត្តំ មនសិ កាតព្ពំ, កាលេន កាលំ បគ្គហនិមិត្តំ មនសិ កាតព្ពំ, កាលេន កាលំ ឧបេក្ខានិមិត្តំ មនសិ កាតព្ពំ។ សចេ, ភិក្ខវេ, អធិចិត្តមនុយុត្តោ ភិក្ខុ ឯកន្តំ សមាធិនិមិត្តំយេវ មនសិ ករេយ្យ, ឋានំ តំ ចិត្តំ កោសជ្ជាយ សំវត្តេយ្យ។ សចេ, ភិក្ខវេ, អធិចិត្តមនុយុត្តោ ភិក្ខុ ឯកន្តំ បគ្គហនិមិត្តំយេវ មនសិ ករេយ្យ, ឋានំ តំ ចិត្តំ ឧទ្ធច្ចាយ សំវត្តេយ្យ។ សចេ, ភិក្ខវេ , អធិចិត្តមនុយុត្តោ ភិក្ខុ ឯកន្តំ ឧបេក្ខានិមិត្តំយេវ មនសិ ករេយ្យ, ឋានំ តំ ចិត្តំ ន សម្មា សមាធិយេយ្យ អាសវានំ ខយាយ។ យតោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, អធិចិត្តមនុយុត្តោ ភិក្ខុ កាលេន កាលំ សមាធិនិមិត្តំ មនសិ ករោតិ, កាលេន កាលំ បគ្គហនិមិត្តំ មនសិ ករោតិ, កាលេន កាលំ

ឧបេក្ខានិមិត្តំ មនសិ ករោតិ, តំ ហោតិ ចិត្តំ មុទុញ្ច កម្មនិយញ្ច បភស្សរញ្ច, ន ច បភង្គុ, សម្មា សមាធិយតិ អាសវានំ ខយាយ។

“សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, សុវណ្ណការោ វា សុវណ្ណការន្តេវាសី វា ឧក្កំ ពន្ធេយ្យ [ពន្ធតិ... អាលិម្បតិ (វិសុទ្ធិ. ១.១៨១ តំដីកាយំ ច) ម. និ. អដ្ឋ. ១.៧៦; ម. និ. ៣.៣៦០ តំអដ្ឋកថាដីកាសុ ច បស្សិតព្ពំ], ឧក្កំ ពន្ធិត្វា ឧក្កាមុខំ អាលិម្បេយ្យ, ឧក្កាមុខំ អាលិម្បេត្វា សណ្ឌាសេន ជាតរូបំ គហេត្វា ឧក្កាមុខេ បក្ខិបេយ្យ [បក្ខិបតិ (វិសុទ្ធិ. ១.១៨១)], ឧក្កាមុខេ បក្ខិបិត្វា កាលេន កាលំ អភិធមតិ, កាលេន កាលំ ឧទកេន បរិប្ផោសេតិ, កាលេន កាលំ អជ្ឈុបេក្ខតិ។ សចេ, ភិក្ខវេ, សុវណ្ណការោ វា សុវណ្ណការន្តេវាសី វា តំ ជាតរូបំ ឯកន្តំ អភិធមេយ្យ, ឋានំ តំ ជាតរូបំ ឌហេយ្យ។ សចេ, ភិក្ខវេ, សុវណ្ណការោ វា សុវណ្ណការន្តេវាសី វា តំ ជាតរូបំ ឯកន្តំ ឧទកេន បរិប្ផោសេយ្យ, ឋានំ តំ ជាតរូបំ និព្ពាបេយ្យ [និព្ពាយេយ្យ (សី.)]។ សចេ, ភិក្ខវេ, សុវណ្ណការោ វា សុវណ្ណការន្តេវាសី វា តំ ជាតរូបំ ឯកន្តំ អជ្ឈុបេក្ខេយ្យ, ឋានំ តំ ជាតរូបំ ន សម្មា បរិបាកំ គច្ឆេយ្យ។ យតោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, សុវណ្ណការោ វា សុវណ្ណការន្តេវាសី វា តំ ជាតរូបំ កាលេន កាលំ អភិធមតិ, កាលេន កាលំ ឧទកេន បរិប្ផោសេតិ, កាលេន កាលំ អជ្ឈុបេក្ខតិ, តំ ហោតិ ជាតរូបំ មុទុញ្ច កម្មនិយញ្ច បភស្សរញ្ច, ន ច បភង្គុ, សម្មា ឧបេតិ កម្មាយ។ យស្សា យស្សា ច បិលន្ធនវិកតិយា អាកង្ខតិ – យទិ បដ្ដិកាយ, យទិ កុណ្ឌលាយ, យទិ គីវេយ្យកេ, យទិ សុវណ្ណមាលាយ – តញ្ចស្ស អត្ថំ អនុភោតិ។

“ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, អធិចិត្តមនុយុត្តេន ភិក្ខុនា តីណិ និមិត្តានិ កាលេន កាលំ មនសិ កាតព្ពានិ – កាលេន កាលំ សមាធិនិមិត្តំ មនសិ កាតព្ពំ, កាលេន កាលំ បគ្គហនិមិត្តំ មនសិ កាតព្ពំ, កាលេន កាលំ ឧបេក្ខានិមិត្តំ មនសិ កាតព្ពំ។ សចេ, ភិក្ខវេ, អធិចិត្តមនុយុត្តោ ភិក្ខុ ឯកន្តំ សមាធិនិមិត្តំយេវ មនសិ ករេយ្យ, ឋានំ តំ ចិត្តំ កោសជ្ជាយ សំវត្តេយ្យ។ សចេ, ភិក្ខវេ, អធិចិត្តមនុយុត្តោ ភិក្ខុ ឯកន្តំ បគ្គហនិមិត្តំយេវ មនសិ ករេយ្យ, ឋានំ តំ ចិត្តំ ឧទ្ធច្ចាយ សំវត្តេយ្យ។ សចេ, ភិក្ខវេ, អធិចិត្តមនុយុត្តោ ភិក្ខុ ឯកន្តំ ឧបេក្ខានិមិត្តំយេវ មនសិ ករេយ្យ, ឋានំ តំ ចិត្តំ ន សម្មា សមាធិយេយ្យ អាសវានំ ខយាយ។ យតោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, អធិចិត្តមនុយុត្តោ ភិក្ខុ កាលេន កាលំ សមាធិនិមិត្តំ មនសិ ករោតិ, កាលេន កាលំ បគ្គហនិមិត្តំ មនសិ ករោតិ, កាលេន កាលំ ឧបេក្ខានិមិត្តំ មនសិ ករោតិ, តំ ហោតិ ចិត្តំ មុទុញ្ច កម្មនិយញ្ច បភស្សរញ្ច, ន ច បភង្គុ, សម្មា សមាធិយតិ អាសវានំ ខយាយ។ យស្ស យស្ស ច អភិញ្ញាសច្ឆិករណីយស្ស ធម្មស្ស ចិត្តំ អភិនិន្នាមេតិ អភិញ្ញាសច្ឆិកិរិយាយ, តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណាតិ សតិ សតិអាយតនេ។

“សោ សចេ អាកង្ខតិ – ‘អនេកវិហិតំ ឥទ្ធិវិធំ បច្ចនុភវេយ្យំ...បេ.... (ឆ អភិញ្ញា វិត្ថារេតព្ពា) អាសវានំ ខយា...បេ.... សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរេយ្យ’ន្តិ, តត្រ តត្រេវ សក្ខិភព្ពតំ បាបុណាតិ សតិ សតិអាយតនេ”តិ។ ឯកាទសមំ។

លោណកបល្លវគ្គោ [លោណផលវគ្គោ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បញ្ចមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

អច្ចាយិកំ បវិវេកំ, សរទោ បរិសា តយោ;
អាជានីយា បោត្ថកោ ច, លោណំ ធោវតិ និមិត្តានីតិ។

ទុតិយោ បណ្ណាសកោ សមត្តោ។

៣. តតិយបណ្ណាសកំ

(១១) ១. សម្ពោធវគ្គោ

១. បុព្ពេវសម្ពោធសុត្តំ

១០៤. ‘‘បុព្ពេវ មេ, ភិក្ខវេ, សម្ពោធា អនភិសម្ពុទ្ធស្ស ពោធិសត្តស្សេវ សតោ ឯតទហោសិ – ‘កោ នុ ខោ លោកេ អស្សាទោ, កោ អាទីនវោ, កិំ និស្សរណ’ន្តិ? តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, ឯតទហោសិ – ‘យំ ខោ លោកំ [លោកេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ, អយំ លោកេ អស្សាទោ។ យំ លោកោ [លោកេ (បី. ក.)] អនិច្ចោ ទុក្ខោ វិបរិណាមធម្មោ, អយំ លោកេ អាទីនវោ។ យោ លោកេ ឆន្ទរាគវិនយោ ឆន្ទរាគប្បហានំ, ឥទំ លោកេ និស្សរណ’ន្តិ [លោកនិស្សរណំ (អដ្ឋ.) ‘‘លោកេ និស្សរណ’’ន្តិ បទេន សំសន្ទិតព្ពំ]។ យាវកីវញ្ចាហំ, ភិក្ខវេ, ឯវំ លោកស្ស អស្សាទញ្ច អស្សាទតោ អាទីនវញ្ច អាទីនវតោ និស្សរណញ្ច និស្សរណតោ យថាភូតំ នាព្ភញ្ញាសិំ, នេវ តាវាហំ, ភិក្ខវេ, សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ ‘អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោ’តិ [អភិសម្ពុទ្ធោ (សី. ស្យា. កំ. ក.)] បច្ចញ្ញាសិំ។ យតោ ច ខ្វាហំ [ខោ អហំ (សី. បី.), ខោហំ (ស្យា. កំ. ក.)], ភិក្ខវេ, ឯវំ លោកស្ស អស្សាទញ្ច អស្សាទតោ អាទីនវញ្ច អាទីនវតោ និស្សរណញ្ច និស្សរណតោ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសិំ, អថាហំ, ភិក្ខវេ, សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ ‘អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោ’តិ បច្ចញ្ញាសិំ។ ញាណញ្ច បន មេ ទស្សនំ ឧទបាទិ – ‘អកុប្បា មេ វិមុត្តិ [ចេតោវិមុត្តិ (សី. បី. ក.)], អយមន្តិមា ជាតិ, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ’’’តិ។ បឋមំ។

២. បឋមអស្សាទសុត្តំ

១០៥. ‘‘លោកស្សាហំ , ភិក្ខវេ, អស្សាទបរិយេសនំ អចរិំ។ យោ លោកេ អស្សាទោ តទជ្ឈគមំ។ យាវតកោ លោកេ អស្សាទោ, បញ្ញាយ មេ សោ សុទិដ្ឋោ។ លោកស្សាហំ, ភិក្ខវេ, អាទីនវបរិយេសនំ អចរិំ ។ យោ លោកេ អាទីនវោ តទជ្ឈគមំ។ យាវតកោ លោកេ អាទីនវោ, បញ្ញាយ មេ សោ សុទិដ្ឋោ។ លោកស្សាហំ, ភិក្ខវេ, និស្សរណបរិយេសនំ អចរិំ។ យំ លោកេ និស្សរណំ តទជ្ឈគមំ។ យាវតកំ លោកេ និស្សរណំ, បញ្ញាយ មេ តំ សុទិដ្ឋំ។ យាវកីវញ្ចាហំ, ភិក្ខវេ, លោកស្ស អស្សាទញ្ច អស្សាទតោ អាទីនវញ្ច អាទីនវតោ និស្សរណញ្ច និស្សរណតោ យថាភូតំ នាព្ភញ្ញាសិំ, នេវ តាវាហំ, ភិក្ខវេ, សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ ‘អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោ’តិ បច្ចញ្ញាសិំ។ យតោ ច ខ្វាហំ, ភិក្ខវេ, លោកស្ស អស្សាទញ្ច អស្សាទតោ អាទីនវញ្ច អាទីនវតោ និស្សរណញ្ច និស្សរណតោ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសិំ, អថាហំ, ភិក្ខវេ, សទេវកេ លោកេ សមារកេ សព្រហ្មកេ សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ ‘អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិំ អភិសម្ពុទ្ធោ’តិ បច្ចញ្ញាសិំ។ ញាណញ្ច បន មេ ទស្សនំ ឧទបាទិ – ‘អកុប្បា មេ វិមុត្តិ, អយមន្តិមា ជាតិ, នត្ថិ ទានិ បុនព្ភវោ’’’តិ។ ទុតិយំ។

៣. ទុតិយអស្សាទសុត្តំ

១០៦. ‘‘នោ ចេទំ [នោ ចេតំ (ស្យា. កំ. បី. ក.) សំ. និ. ៣.២៨ បស្សិតព្ពំ], ភិក្ខវេ, លោកេ អស្សាទោ អភវិស្ស, នយិទំ សត្តា លោកេ សារជ្ជេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អត្ថិ លោកេ អស្សាទោ, តស្មា សត្តា លោកេ សារជ្ជន្តិ។ នោ ចេទំ, ភិក្ខវេ, លោកេ អាទីនវោ អភវិស្ស, នយិទំ សត្តា លោកេ និព្ពិន្ទេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អត្ថិ លោកេ អាទីនវោ, តស្មា សត្តា លោកេ និព្ពិន្ទន្តិ។ នោ ចេទំ, ភិក្ខវេ, លោកេ និស្សរណំ អភវិស្ស, នយិទំ សត្តា លោកម្ហា [លោកេ (ក.)] និស្សរេយ្យុំ។ យស្មា ច ខោ, ភិក្ខវេ, អត្ថិ លោកេ និស្សរណំ, តស្មា សត្តា លោកម្ហា និស្សរន្តិ។ យាវកីវញ្ច, ភិក្ខវេ, សត្តា លោកស្ស អស្សាទញ្ច អស្សាទតោ អាទីនវញ្ច អាទីនវតោ និស្សរណញ្ច និស្សរណតោ យថាភូតំ នាព្ភញ្ញាសុំ [នាព្ភញ្ញំសុ (សំ. និ. ៣.២៨)], នេវ តាវ, ភិក្ខវេ, សត្តា សទេវកា លោកា សមារកា សព្រហ្មកា សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ និស្សដា វិសំយុត្តា វិប្បមុត្តា [វិប្បយុត្តា (ក.)] វិមរិយាទិកតេន [វិមរិយាទិកតេន (សី. បី. ក.)] ចេតសា វិហរិំសុ។ យតោ ច ខោ, ភិក្ខវេ, សត្តា លោកស្ស អស្សាទញ្ច អស្សាទតោ អាទីនវញ្ច អាទីនវតោ និស្សរណញ្ច និស្សរណតោ យថាភូតំ អព្ភញ្ញាសុំ, អថ, ភិក្ខវេ, សត្តា សទេវកា លោកា សមារកា សព្រហ្មកា សស្សមណព្រាហ្មណិយា បជាយ សទេវមនុស្សាយ និស្សដា វិសំយុត្តា វិប្បមុត្តា វិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរន្តី’’តិ។ តតិយំ។

៤. សមណព្រាហ្មណសុត្តំ

១០៧. “យេ កេចិ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា លោកស្ស អស្សាទញ្ច អស្សាទតោ អាទីនវញ្ច អាទីនវតោ និស្សរណញ្ច និស្សរណតោ យថាភូតំ នប្បជានន្តិ, ន មេ តេ [ន តេ (ក.)], ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា សមណេសុ វា សមណសម្មតា ព្រាហ្មណេសុ វា ព្រាហ្មណសម្មតា, ន ច បន តេ អាយស្មន្តោ សាមញ្ញត្ថំ វា ព្រហ្មញ្ញត្ថំ វា ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តិ។ យេ ច ខោ កេចិ , ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា លោកស្ស អស្សាទញ្ច អស្សាទតោ អាទីនវញ្ច អាទីនវតោ និស្សរណញ្ច និស្សរណតោ យថាភូតំ បជានន្តិ, តេ ខោ, ភិក្ខវេ, សមណា វា ព្រាហ្មណា វា សមណេសុ វា សមណសម្មតា ព្រាហ្មណេសុ វា ព្រាហ្មណសម្មតា, តេ ច បនាយស្មន្តោ សាមញ្ញត្ថញ្ច ព្រហ្មញ្ញត្ថញ្ច ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរន្តី”តិ [វិហរិស្សន្តិ (សី. បី.)]។ ចតុត្ថំ។

៥. រុណ្ណសុត្តំ

១០៨. “រុណ្ណមិទំ , ភិក្ខវេ, អរិយស្ស វិនយេ យទិទំ គីតំ។ ឧម្មត្តកមិទំ, ភិក្ខវេ, អរិយស្ស វិនយេ យទិទំ នច្ចំ។ កោមារកមិទំ, ភិក្ខវេ, អរិយស្ស វិនយេ យទិទំ អតិវេលំ ទន្តវិទំសកហសិតំ [ទន្តវិទំសកំ ហសិតំ (សី. បី.)]។ តស្មាតិហ, ភិក្ខវេ, សេតុឃាតោ គីតេ, សេតុឃាតោ នច្ចេ, អលំ វោ ធម្មប្បមោទិតានំ សតំ សិតំ សិតមត្តាយា”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. អតិត្តិសុត្តំ

១០៩. “តិណ្ណំ, ភិក្ខវេ, បដិសេវនាយ នត្ថិ តិត្តិ។ កតមេសំ តិណ្ណំ? សោប្បស្ស, ភិក្ខវេ, បដិសេវនាយ នត្ថិ តិត្តិ។ សុរាមេរយបានស្ស, ភិក្ខវេ, បដិសេវនាយ នត្ថិ តិត្តិ។ មេថុនធម្មសមាបត្តិយា, ភិក្ខវេ, បដិសេវនាយ នត្ថិ តិត្តិ។ ឥមេសំ, ភិក្ខវេ, តិណ្ណំ បដិសេវនាយ នត្ថិ តិត្តី”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. អរក្ខិតសុត្តំ

១១០. អថ ខោ អនាថបិណ្ឌិកោ គហបតិ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អនាថបិណ្ឌិកំ គហបតឹ ភគវា ឯតទវោច – “ចិត្តេ, គហបតិ, អរក្ខិតេ កាយកម្មម្បិ អរក្ខិតំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ អរក្ខិតំ ហោតិ , មនោកម្មម្បិ អរក្ខិតំ ហោតិ។ តស្ស អរក្ខិតកាយកម្មន្តស្ស អរក្ខិតវចីកម្មន្តស្ស អរក្ខិតមនោកម្មន្តស្ស កាយកម្មម្បិ អវស្សុតំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ អវស្សុតំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ អវស្សុតំ ហោតិ។ តស្ស អវស្សុតកាយកម្មន្តស្ស អវស្សុតវចីកម្មន្តស្ស អវស្សុតមនោកម្មន្តស្ស កាយកម្មម្បិ បូតិកំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ បូតិកំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ បូតិកំ ហោតិ។ តស្ស បូតិកាយកម្មន្តស្ស បូតិវចីកម្មន្តស្ស បូតិមនោកម្មន្តស្ស ន ភទ្ទកំ មរណំ ហោតិ, ន ភទ្ទិកា កាលង្កិរិយា។

“សេយ្យថាបិ, គហបតិ, កូដាគារេ ទុច្ឆន្នេ កូដម្បិ អរក្ខិតំ ហោតិ, គោបានសិយោបិ អរក្ខិតា ហោន្តិ, ភិត្តិបិ អរក្ខិតា ហោតិ; កូដម្បិ អវស្សុតំ ហោតិ, គោបានសិយោបិ អវស្សុតា ហោន្តិ, ភិត្តិបិ អវស្សុតា ហោតិ; កូដម្បិ បូតិកំ ហោតិ, គោបានសិយោបិ បូតិកា ហោន្តិ, ភិត្តិបិ បូតិកា ហោតិ។

“ឯវមេវ ខោ, គហបតិ, ចិត្តេ អរក្ខិតេ កាយកម្មម្បិ អរក្ខិតំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ អរក្ខិតំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ អរក្ខិតំ ហោតិ។ តស្ស អរក្ខិតកាយកម្មន្តស្ស អរក្ខិតវចីកម្មន្តស្ស អរក្ខិតមនោកម្មន្តស្ស កាយកម្មម្បិ អវស្សុតំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ អវស្សុតំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ អវស្សុតំ ហោតិ។ តស្ស អវស្សុតកាយកម្មន្តស្ស អវស្សុតវចីកម្មន្តស្ស អវស្សុតមនោកម្មន្តស្ស កាយកម្មម្បិ បូតិកំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ បូតិកំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ បូតិកំ ហោតិ។ តស្ស បូតិកាយកម្មន្តស្ស បូតិវចីកម្មន្តស្ស បូតិមនោកម្មន្តស្ស ន ភទ្ទកំ មរណំ ហោតិ, ន ភទ្ទិកា កាលង្កិរិយា។

“ចិត្តេ , គហបតិ, រក្ខិតេ កាយកម្មម្បិ រក្ខិតំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ រក្ខិតំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ រក្ខិតំ ហោតិ។ តស្ស រក្ខិតកាយកម្មន្តស្ស រក្ខិតវចីកម្មន្តស្ស រក្ខិតមនោកម្មន្តស្ស កាយកម្មម្បិ អនវស្សុតំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ អនវស្សុតំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ អនវស្សុតំ ហោតិ។ តស្ស អនវស្សុតកាយកម្មន្តស្ស អនវស្សុតវចីកម្មន្តស្ស អនវស្សុតមនោកម្មន្តស្ស កាយកម្មម្បិ អបូតិកំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ អបូតិកំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ អបូតិកំ ហោតិ។ តស្ស អបូតិកាយកម្មន្តស្ស អបូតិវចីកម្មន្តស្ស អបូតិមនោកម្មន្តស្ស ភទ្ទកំ មរណំ ហោតិ, ភទ្ទិកា កាលង្កិរិយា។

“សេយ្យថាបិ, គហបតិ , កូដាគារេ សុច្ឆន្នេ កូដម្បិ រក្ខិតំ ហោតិ, គោបានសិយោបិ រក្ខិតា ហោន្តិ, ភិត្តិបិ រក្ខិតា ហោតិ; កូដម្បិ អនវស្សុតំ ហោតិ, គោបានសិយោបិ អនវស្សុតា ហោន្តិ, ភិត្តិបិ អនវស្សុតា ហោតិ; កូដម្បិ អបូតិកំ ហោតិ, គោបានសិយោបិ អបូតិកា ហោន្តិ, ភិត្តិបិ អបូតិកា ហោតិ។

ឯវមេវ ខោ, គហបតិ, ចិត្តេ រក្ខិតេ កាយកម្មម្បិ រក្ខិតំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ រក្ខិតំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ រក្ខិតំ ហោតិ។ តស្ស រក្ខិតកាយកម្មន្តស្ស រក្ខិតវចីកម្មន្តស្ស រក្ខិតមនោកម្មន្តស្ស កាយកម្មម្បិ អនវស្សុតំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ អនវស្សុតំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ អនវស្សុតំ ហោតិ។ តស្ស អនវស្សុតកាយកម្មន្តស្ស អនវស្សុតវចីកម្មន្តស្ស អនវស្សុតមនោកម្មន្តស្ស កាយកម្មម្បិ អបូតិកំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ អបូតិកំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ អបូតិកំ ហោតិ។ តស្ស អបូតិកាយកម្មន្តស្ស អបូតិវចីកម្មន្តស្ស អបូតិមនោកម្មន្តស្ស ភទ្ទកំ មរណំ ហោតិ, ភទ្ទិកា កាលង្កិរិយា”តិ។ សត្តមំ។

៨. ព្យាបន្នសុត្តំ

១១១. ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ អនាថបិណ្ឌិកំ គហបតឹ ភគវា ឯតទវោច – “ចិត្តេ, គហបតិ, ព្យាបន្នេ កាយកម្មម្បិ ព្យាបន្នំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ ព្យាបន្នំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ ព្យាបន្នំ ហោតិ។ តស្ស ព្យាបន្នកាយកម្មន្តស្ស ព្យាបន្នវចីកម្មន្តស្ស ព្យាបន្នមនោកម្មន្តស្ស ន ភទ្ទកំ មរណំ ហោតិ, ន ភទ្ទិកា កាលង្កិរិយា។ សេយ្យថាបិ, គហបតិ, កូដាគារេ ទុច្ឆន្នេ កូដម្បិ ព្យាបន្នំ ហោតិ, គោបានសិយោបិ ព្យាបន្នា ហោន្តិ, ភិត្តិបិ ព្យាបន្នា ហោតិ; ឯវមេវ ខោ, គហបតិ, ចិត្តេ ព្យាបន្នេ កាយកម្មម្បិ ព្យាបន្នំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ ព្យាបន្នំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ ព្យាបន្នំ ហោតិ។ តស្ស ព្យាបន្នកាយកម្មន្តស្ស ព្យាបន្នវចីកម្មន្តស្ស ព្យាបន្នមនោកម្មន្តស្ស ន ភទ្ទកំ មរណំ ហោតិ, ន ភទ្ទិកា កាលង្កិរិយា។

“ចិត្តេ , គហបតិ, អព្យាបន្នេ កាយកម្មម្បិ អព្យាបន្នំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ អព្យាបន្នំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ អព្យាបន្នំ ហោតិ។ តស្ស អព្យាបន្នកាយកម្មន្តស្ស អព្យាបន្នវចីកម្មន្តស្ស អព្យាបន្នមនោកម្មន្តស្ស ភទ្ទកំ មរណំ ហោតិ, ភទ្ទិកា កាលង្កិរិយា។ សេយ្យថាបិ, គហបតិ, កូដាគារេ សុច្ឆន្នេ កូដម្បិ អព្យាបន្នំ ហោតិ, គោបានសិយោបិ អព្យាបន្នា ហោន្តិ, ភិត្តិបិ អព្យាបន្នា ហោតិ; ឯវមេវ ខោ, គហបតិ, ចិត្តេ អព្យាបន្នេ កាយកម្មម្បិ អព្យាបន្នំ ហោតិ, វចីកម្មម្បិ អព្យាបន្នំ ហោតិ, មនោកម្មម្បិ អព្យាបន្នំ ហោតិ។ តស្ស អព្យាបន្នកាយកម្មន្តស្ស...បេ.... អព្យាបន្នមនោកម្មន្តស្ស ភទ្ទកំ មរណំ ហោតិ, ភទ្ទិកា កាលង្កិរិយា”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. បឋមនិទានសុត្តំ

១១២. “តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, និទានានិ កម្មានំ សមុទយាយ។ កតមានិ តីណិ? លោភោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ, ទោសោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ, មោហោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ។ យំ, ភិក្ខវេ, លោភបកតំ កម្មំ លោភជំ លោភនិទានំ លោភសមុទយំ, តំ កម្មំ អកុសលំ តំ កម្មំ សាវជ្ជំ តំ កម្មំ ទុក្ខវិបាកំ, តំ កម្មំ កម្មសមុទយាយ សំវត្តតិ, ន តំ កម្មំ កម្មនិរោធាយ សំវត្តតិ។ យំ, ភិក្ខវេ, ទោសបកតំ កម្មំ ទោសជំ ទោសនិទានំ ទោសសមុទយំ, តំ កម្មំ អកុសលំ តំ កម្មំ សាវជ្ជំ តំ កម្មំ ទុក្ខវិបាកំ, តំ កម្មំ កម្មសមុទយាយ សំវត្តតិ, ន តំ កម្មំ កម្មនិរោធាយ សំវត្តតិ។ យំ, ភិក្ខវេ, មោហបកតំ កម្មំ មោហជំ មោហនិទានំ មោហសមុទយំ, តំ កម្មំ អកុសលំ តំ កម្មំ សាវជ្ជំ តំ កម្មំ ទុក្ខវិបាកំ, តំ កម្មំ កម្មសមុទយាយ សំវត្តតិ, ន តំ កម្មំ កម្មនិរោធាយ សំវត្តតិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ និទានានិ កម្មានំ សមុទយាយ។

“តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, និទានានិ កម្មានំ សមុទយាយ។ កតមានិ តីណិ? អលោភោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ, អទោសោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ, អមោហោ និទានំ កម្មានំ សមុទយាយ។ យំ, ភិក្ខវេ, អលោភបកតំ កម្មំ អលោភជំ អលោភនិទានំ អលោភសមុទយំ, តំ កម្មំ កុសលំ តំ កម្មំ អនវជ្ជំ តំ កម្មំ សុខវិបាកំ, តំ កម្មំ កម្មនិរោធាយ សំវត្តតិ, ន តំ កម្មំ កម្មសមុទយាយ សំវត្តតិ។ យំ, ភិក្ខវេ, អទោសបកតំ កម្មំ អទោសជំ អទោសនិទានំ អទោសសមុទយំ, តំ កម្មំ កុសលំ តំ កម្មំ អនវជ្ជំ តំ កម្មំ សុខវិបាកំ, តំ កម្មំ កម្មនិរោធាយ សំវត្តតិ, ន តំ កម្មំ កម្មសមុទយាយ សំវត្តតិ។ យំ, ភិក្ខវេ, អមោហបកតំ កម្មំ អមោហជំ អមោហនិទានំ អមោហសមុទយំ, តំ កម្មំ កុសលំ តំ កម្មំ អនវជ្ជំ តំ កម្មំ សុខវិបាកំ, តំ កម្មំ កម្មនិរោធាយ សំវត្តតិ, ន តំ កម្មំ កម្មសមុទយាយ សំវត្តតិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ និទានានិ កម្មានំ សមុទយាយា”តិ។ នវមំ។

១០. ទុតិយនិទានសុត្តំ

១១៣. “តីណិមានិ , ភិក្ខវេ, និទានានិ កម្មានំ សមុទយាយ។ កតមានិ តីណិ? អតីតេ, ភិក្ខវេ, ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ជាយតិ; អនាគតេ, ភិក្ខវេ, ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ជាយតិ; បច្ចុប្បន្នេ, ភិក្ខវេ, ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ជាយតិ។ កថញ្ច, ភិក្ខវេ, អតីតេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ជាយតិ? អតីតេ, ភិក្ខវេ, ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ចេតសា អនុវិតក្កេតិ អនុវិចារេតិ។ តស្ស អតីតេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ចេតសា អនុវិតក្កយតោ អនុវិចារយតោ ឆន្ទោ ជាយតិ។ ឆន្ទជាតោ តេហិ ធម្មេហិ សំយុត្តោ ហោតិ។ ឯតមហំ, ភិក្ខវេ, សំយោជនំ វទាមិ យោ ចេតសោ សារាគោ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, អតីតេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ជាយតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, អនាគតេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ជាយតិ? អនាគតេ, ភិក្ខវេ, ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ចេតសា អនុវិតក្កេតិ អនុវិចារេតិ។ តស្ស អនាគតេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ចេតសា អនុវិតក្កយតោ អនុវិចារយតោ ឆន្ទោ ជាយតិ។ ឆន្ទជាតោ តេហិ ធម្មេហិ សំយុត្តោ ហោតិ។ ឯតមហំ, ភិក្ខវេ, សំយោជនំ វទាមិ យោ ចេតសោ សារាគោ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, អនាគតេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ជាយតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, បច្ចុប្បន្នេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ជាយតិ? បច្ចុប្បន្នេ, ភិក្ខវេ, ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ចេតសា អនុវិតក្កេតិ អនុវិចារេតិ។ តស្ស បច្ចុប្បន្នេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ចេតសា អនុវិតក្កយតោ អនុវិចារយតោ ឆន្ទោ ជាយតិ។ ឆន្ទជាតោ តេហិ ធម្មេហិ សំយុត្តោ ហោតិ។ ឯតមហំ, ភិក្ខវេ, សំយោជនំ វទាមិ យោ ចេតសោ សារាគោ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, បច្ចុប្បន្នេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ជាយតិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ និទានានិ កម្មានំ សមុទយាយ។

“តីណិមានិ , ភិក្ខវេ, និទានានិ កម្មានំ សមុទយាយ។ កតមានិ តីណិ? អតីតេ, ភិក្ខវេ, ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ន ជាយតិ; អនាគតេ ភិក្ខវេ, ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ន ជាយតិ; បច្ចុប្បន្នេ, ភិក្ខវេ, ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ន ជាយតិ។ កថញ្ច, ភិក្ខវេ, អតីតេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ន ជាយតិ? អតីតានំ, ភិក្ខវេ, ឆន្ទរាគដ្ឋានិយានំ ធម្មានំ អាយតឹ វិបាកំ បជានាតិ។ អាយតឹ វិបាកំ វិទិត្វា តទភិនិវត្តេតិ។ តទភិនិវត្តេត្វា [តទភិនិវជ្ជេតិ, តទភិនិវជ្ជេត្វា (សី. ស្យា. កំ.)] ចេតសា អភិនិវិជ្ឈិត្វា [អភិវិរាជេត្វា (សី. ស្យា. កំ. បី.)] បញ្ញាយ អតិវិជ្ឈ [អភិនិវិជ្ឈ (ក.)] បស្សតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, អតីតេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ន ជាយតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, អនាគតេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ន ជាយតិ? អនាគតានំ, ភិក្ខវេ, ឆន្ទរាគដ្ឋានិយានំ ធម្មានំ អាយតឹ វិបាកំ បជានាតិ។ អាយតឹ វិបាកំ វិទិត្វា តទភិនិវត្តេតិ។ តទភិនិវត្តេត្វា ចេតសា អភិនិវិជ្ឈិត្វា បញ្ញាយ អតិវិជ្ឈ បស្សតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, អនាគតេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ន ជាយតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, បច្ចុប្បន្នេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ន ជាយតិ? បច្ចុប្បន្នានំ, ភិក្ខវេ, ឆន្ទរាគដ្ឋានិយានំ ធម្មានំ អាយតឹ វិបាកំ បជានាតិ, អាយតឹ វិបាកំ វិទិត្វា តទភិនិវត្តេតិ, តទភិនិវត្តេត្វា ចេតសា អភិនិវិជ្ឈិត្វា បញ្ញាយ អតិវិជ្ឈ បស្សតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, បច្ចុប្បន្នេ ឆន្ទរាគដ្ឋានិយេ ធម្មេ អារព្ភ ឆន្ទោ ន ជាយតិ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ និទានានិ កម្មានំ សមុទយាយា”តិ។ ទសមំ។

សម្ពោធវគ្គោ បឋមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

បុព្ពេវ ទុវេ អស្សាទា, សមណោ រុណ្ណបញ្ចមំ;
អតិត្តិ ទ្វេ ច វុត្តានិ, និទានានិ អបរេ ទុវេតិ។

(១២) ២. អាបាយិកវគ្គោ

១. អាបាយិកសុត្តំ

១១៤. “តយោមេ , ភិក្ខវេ, អាបាយិកា នេរយិកា ឥទមប្បហាយ។ កតមេ តយោ? យោ ច អព្រហ្មចារី ព្រហ្មចារិបដិញ្ញោ, យោ ច សុទ្ធំ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តំ អមូលកេន [អភូតេន (ក.)] អព្រហ្មចរិយេន អនុទ្ធំសេតិ, យោ ចាយំ ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋិ – ‘នត្ថិ កាមេសុ ទោសោ’តិ, សោ តាយ កាមេសុ បាតព្យតំ អាបជ្ជតិ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ អាបាយិកា នេរយិកា ឥទមប្បហាយា”តិ។ បឋមំ។

២. ទុល្លភសុត្តំ

១១៥. “តិណ្ណំ, ភិក្ខវេ, បាតុភាវោ ទុល្លភោ លោកស្មិំ។ កតមេសំ តិណ្ណំ? តថាគតស្ស, ភិក្ខវេ, អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បាតុភាវោ ទុល្លភោ លោកស្មិំ, តថាគតប្បវេទិតស្ស ធម្មវិនយស្ស ទេសេតា បុគ្គលោ ទុល្លភោ លោកស្មិំ, កតញ្ញូ កតវេទី បុគ្គលោ ទុល្លភោ លោកស្មិំ។ ឥមេសំ ខោ, ភិក្ខវេ, តិណ្ណំ បាតុភាវោ ទុល្លភោ លោកស្មិ”ន្តិ។ ទុតិយំ។

៣. អប្បមេយ្យសុត្តំ

១១៦. “តយោមេ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ តយោ? សុប្បមេយ្យោ, ទុប្បមេយ្យោ, អប្បមេយ្យោ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សុប្បមេយ្យោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ ឧទ្ធតោ ហោតិ ឧន្នឡោ ចបលោ មុខរោ វិកិណ្ណវាចោ មុដ្ឋស្សតិ អសម្បជានោ អសមាហិតោ វិព្ភន្តចិត្តោ បាកតិន្ទ្រិយោ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ សុប្បមេយ្យោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ទុប្បមេយ្យោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អនុទ្ធតោ ហោតិ អនុន្នឡោ អចបលោ អមុខរោ អវិកិណ្ណវាចោ ឧបដ្ឋិតស្សតិ សម្បជានោ សមាហិតោ ឯកគ្គចិត្តោ សំវុតិន្ទ្រិយោ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ ទុប្បមេយ្យោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អប្បមេយ្យោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អរហំ ហោតិ ខីណាសវោ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលោ អប្បមេយ្យោ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិ”ន្តិ។ តតិយំ។

៤. អានេញ្ជសុត្តំ

១១៧. “តយោមេ , ភិក្ខវេ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ តយោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ សព្ពសោ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា បដិឃសញ្ញានំ អត្ថង្គមា នានត្តសញ្ញានំ អមនសិការា ‘អនន្តោ អាកាសោ’តិ អាកាសានញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ តទស្សាទេតិ តំ និកាមេតិ តេន ច វិត្តិំ អាបជ្ជតិ, តត្រ ឋិតោ តទធិមុត្តោ តព្ពហុលវិហារី អបរិហីនោ កាលំ កុរុមានោ អាកាសានញ្ចាយតនូបគានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អាកាសានញ្ចាយតនូបគានំ, ភិក្ខវេ, ទេវានំ វីសតិ កប្បសហស្សានិ អាយុប្បមាណំ។ តត្ថ បុថុជ្ជនោ យាវតាយុកំ ឋត្វា យាវតកំ តេសំ ទេវានំ អាយុប្បមាណំ តំ សព្ពំ ខេបេត្វា និរយម្បិ គច្ឆតិ តិរច្ឆានយោនិម្បិ គច្ឆតិ បេត្តិវិសយម្បិ គច្ឆតិ។ ភគវតោ បន សាវកោ តត្ថ យាវតាយុកំ ឋត្វា យាវតកំ តេសំ ទេវានំ អាយុប្បមាណំ តំ សព្ពំ ខេបេត្វា តស្មិំយេវ ភវេ បរិនិព្ពាយតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខវេ, វិសេសោ អយំ អធិប្បយាសោ ឥទំ នានាករណំ សុតវតោ អរិយសាវកស្ស អស្សុតវតា បុថុជ្ជនេន, យទិទំ គតិយា ឧបបត្តិយា។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ សព្ពសោ អាកាសានញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘អនន្តំ វិញ្ញាណ’ន្តិ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ តទស្សាទេតិ តំ និកាមេតិ តេន ច វិត្តិំ អាបជ្ជតិ, តត្រ ឋិតោ តទធិមុត្តោ តព្ពហុលវិហារី អបរិហីនោ កាលំ កុរុមានោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនូបគានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ វិញ្ញាណញ្ចាយតនូបគានំ, ភិក្ខវេ, ទេវានំ ចត្តារីសំ កប្បសហស្សានិ អាយុប្បមាណំ។ តត្ថ បុថុជ្ជនោ យាវតាយុកំ ឋត្វា យាវតកំ តេសំ ទេវានំ អាយុប្បមាណំ តំ សព្ពំ ខេបេត្វា និរយម្បិ គច្ឆតិ តិរច្ឆានយោនិម្បិ គច្ឆតិ បេត្តិវិសយម្បិ គច្ឆតិ។ ភគវតោ បន សាវកោ តត្ថ យាវតាយុកំ ឋត្វា យាវតកំ តេសំ ទេវានំ អាយុប្បមាណំ តំ សព្ពំ

ខេបេត្វា តស្មឹយេវ ភវេ បរិនិព្ពាយតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខវេ, វិសេសោ អយំ អធិប្បាយាសោ ឥទំ នានាករណំ សុតវតោ អរិយសាវកស្ស អស្សុតវតា បុថុជ្ជនេន, យទិទំ គតិយា ឧបបត្តិយា។

“បុន ចបរំ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ សព្ពសោ វិញ្ញាណញ្ចាយតនំ សមតិក្កម្ម ‘នត្ថិ កិញ្ចី’តិ អាកិញ្ចញ្ញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ សោ តទស្សាទេតិ តំ និកាមេតិ តេន ច វិត្តិំ អាបជ្ជតិ, តត្រ ឋិតោ តទធិមុត្តោ តព្ពហុលវិហារី អបរិហីនោ កាលំ កុរុមានោ អាកិញ្ចញ្ញាយតនូបគានំ ទេវានំ សហព្យតំ ឧបបជ្ជតិ។ អាកិញ្ចញ្ញាយតនូបគានំ, ភិក្ខវេ, ទេវានំ សដ្ឋិ កប្បសហស្សានិ អាយុប្បមាណំ។ តត្ថ បុថុជ្ជនោ យាវតាយុកំ ឋត្វា យាវតកំ តេសំ ទេវានំ អាយុប្បមាណំ តំ សព្ពំ ខេបេត្វា និរយម្បិ គច្ឆតិ តិរច្ឆានយោនិម្បិ គច្ឆតិ បេត្តិវិសយម្បិ គច្ឆតិ។ ភគវតោ បន សាវកោ តត្ថ យាវតាយុកំ ឋត្វា យាវតកំ តេសំ ទេវានំ អាយុប្បមាណំ តំ សព្ពំ ខេបេត្វា តស្មិំយេវ ភវេ បរិនិព្ពាយតិ។ អយំ ខោ, ភិក្ខវេ, វិសេសោ , អយំ អធិប្បាយាសោ ឥទំ នានាករណំ សុតវតោ អរិយសាវកស្ស អស្សុតវតា បុថុជ្ជនេន, យទិទំ គតិយា ឧបបត្តិយា។ ‘ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិ’”ន្តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. វិបត្តិសម្បទាសុត្តំ

១១៨. “តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, វិបត្តិយោ។ កតមា តិស្សោ? សីលវិបត្តិ, ចិត្តវិបត្តិ, ទិដ្ឋិវិបត្តិ។ កតមា ច, ភិក្ខវេ, សីលវិបត្តិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បាណាតិបាតី ហោតិ, អទិន្នាទាយី ហោតិ, កាមេសុមិច្ឆាចារី ហោតិ, មុសាវាទី ហោតិ, បិសុណវាចោ ហោតិ, ផរុសវាចោ ហោតិ, សម្ផប្បលាបី ហោតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សីលវិបត្តិ។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, ចិត្តវិបត្តិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អភិជ្ឈាលុ ហោតិ ព្យាបន្នចិត្តោ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ចិត្តវិបត្តិ។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, ទិដ្ឋិវិបត្តិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ ហោតិ វិបរីតទស្សនោ – ‘នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ, នត្ថិ ហុតំ, នត្ថិ សុកតទុក្កដានំ , កម្មានំ ផលំ វិបាកោ, នត្ថិ អយំ លោកោ, នត្ថិ បរោ លោកោ, នត្ថិ មាតា, នត្ថិ បិតា, នត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, នត្ថិ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មគ្គតា សម្មាបដិបន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តី’តិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទិដ្ឋិវិបត្តិ។ សីលវិបត្តិហេតុ វា, ភិក្ខវេ, សត្តា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជន្តិ; ចិត្តវិបត្តិហេតុ វា, ភិក្ខវេ, សត្តា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជន្តិ; ទិដ្ឋិវិបត្តិហេតុ វា, ភិក្ខវេ, សត្តា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជន្តិ។ ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ វិបត្តិយោតិ។

“តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, សម្បទា។ កតមា តិស្សោ? សីលសម្បទា, ចិត្តសម្បទា, ទិដ្ឋិសម្បទា។ កតមា ច, ភិក្ខវេ, សីលសម្បទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ហោតិ, កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតោ ហោតិ, មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ, បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ ហោតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សីលសម្បទា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, ចិត្តសម្បទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អនភិជ្ឈាលុ ហោតិ អព្យាបន្នចិត្តោ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ចិត្តសម្បទា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, ទិដ្ឋិសម្បទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ សម្មាទិដ្ឋិកោ ហោតិ អវិបរីតទស្សនោ – ‘អត្ថិ ទិន្នំ, អត្ថិ យិដ្ឋំ, អត្ថិ ហុតំ, អត្ថិ សុកតទុក្កដានំ កម្មានំ ផលំ វិបាកោ, អត្ថិ អយំ លោកោ, អត្ថិ បរោ លោកោ, អត្ថិ មាតា, អត្ថិ បិតា, អត្ថិ សត្តា ឱបបាតិកា, អត្ថិ លោកេ សមណព្រាហ្មណា សម្មគ្គតា សម្មាបដិបន្នា យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តី’តិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទិដ្ឋិសម្បទា។ សីលសម្បទាហេតុ វា, ភិក្ខវេ, សត្តា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តិ; ចិត្តសម្បទាហេតុ វា, ភិក្ខវេ, សត្តា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តិ ; ទិដ្ឋិសម្បទាហេតុ វា, ភិក្ខវេ, សត្តា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតិំ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តិ។ ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ សម្បទា”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. អបណ្ណកសុត្តំ

១១៩. “តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, វិបត្តិយោ។ កតមា តិស្សោ? សីលវិបត្តិ, ចិត្តវិបត្តិ, ទិដ្ឋិវិបត្តិ។ កតមា ច, ភិក្ខវេ, សីលវិបត្តិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បាណាតិបាតី ហោតិ…បេ…. សម្ផប្បលាបី ហោតិ។ អយំ វុច្ចតិ,

ភិក្ខវេ, សីលវិបត្តិ។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, ចិត្តវិបត្តិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អភិជ្ឈាលុ ហោតិ ព្យាបន្នចិត្តោ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ចិត្តវិបត្តិ។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, ទិដ្ឋិវិបត្តិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ ហោតិ វិបរីតទស្សនោ – ‘នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ…បេ… យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តី’តិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទិដ្ឋិវិបត្តិ។ សីលវិបត្តិហេតុ វា, ភិក្ខវេ…បេ… ទិដ្ឋិវិបត្តិហេតុ វា, ភិក្ខវេ, សត្តា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតឹ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជន្តិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, អបណ្ណកោ មណិ ឧទ្ធំ ខិត្តោ យេន យេនេវ បតិដ្ឋាតិ សុប្បតិដ្ឋិតំយេវ បតិដ្ឋាតិ; ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, សីលវិបត្តិហេតុ វា សត្តា…បេ… ឧបបជ្ជន្តិ។ ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ វិបត្តិយោតិ។

“តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, សម្បទា។ កតមា តិស្សោ? សីលសម្បទា, ចិត្តសម្បទា, ទិដ្ឋិសម្បទា ។ កតមា ច, ភិក្ខវេ, សីលសម្បទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ…បេ… អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, សីលសម្បទា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, ចិត្តសម្បទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អនភិជ្ឈាលុ ហោតិ អព្យាបន្នចិត្តោ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ចិត្តសម្បទា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, ទិដ្ឋិសម្បទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ សម្មាទិដ្ឋិកោ ហោតិ អវិបរីតទស្សនោ – ‘អត្ថិ ទិន្នំ, អត្ថិ យិដ្ឋំ…បេ… យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តី’តិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទិដ្ឋិសម្បទា។ សីលសម្បទាហេតុ វា , ភិក្ខវេ, សត្តា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តិ។ ចិត្តសម្បទាហេតុ វា…បេ… ទិដ្ឋិសម្បទាហេតុ វា, ភិក្ខវេ, សត្តា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, អបណ្ណកោ មណិ ឧទ្ធំ ខិត្តោ យេន យេនេវ បតិដ្ឋាតិ សុប្បតិដ្ឋិតំយេវ បតិដ្ឋាតិ; ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, សីលសម្បទាហេតុ វា សត្តា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តិ, ចិត្តសម្បទាហេតុ វា សត្តា…បេ… ទិដ្ឋិសម្បទាហេតុ វា សត្តា កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា សុគតឹ សគ្គំ លោកំ ឧបបជ្ជន្តិ។ ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ សម្បទា”តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. កម្មន្តសុត្តំ

១២០. “តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, វិបត្តិយោ។ កតមា តិស្សោ? កម្មន្តវិបត្តិ, អាជីវវិបត្តិ, ទិដ្ឋិវិបត្តិ។ កតមា ច, ភិក្ខវេ, កម្មន្តវិបត្តិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បាណាតិបាតី ហោតិ…បេ… សម្ផប្បលាបី ហោតិ ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, កម្មន្តវិបត្តិ។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, អាជីវវិបត្តិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ មិច្ឆាអាជីវោ ហោតិ, មិច្ឆាអាជីវេន ជីវិកំ [ជីវិតំ (ស្យា. កំ. ក.)] កប្បេតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អាជីវវិបត្តិ។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, ទិដ្ឋិវិបត្តិ? ឥធ , ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ ហោតិ វិបរីតទស្សនោ – ‘នត្ថិ ទិន្នំ, នត្ថិ យិដ្ឋំ…បេ… យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តី’តិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទិដ្ឋិវិបត្តិ។ ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ វិបត្តិយោតិ។

“តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, សម្បទា។ កតមា តិស្សោ? កម្មន្តសម្បទា, អាជីវសម្បទា, ទិដ្ឋិសម្បទា។ កតមា ច, ភិក្ខវេ, កម្មន្តសម្បទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ…បេ… សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ ហោតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, កម្មន្តសម្បទា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, អាជីវសម្បទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ សម្មាអាជីវោ ហោតិ, សម្មាអាជីវេន ជីវិកំ កប្បេតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អាជីវសម្បទា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, ទិដ្ឋិសម្បទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ សម្មាទិដ្ឋិកោ ហោតិ អវិបរីតទស្សនោ – ‘អត្ថិ ទិន្នំ, អត្ថិ យិដ្ឋំ…បេ… យេ ឥមញ្ច លោកំ បរញ្ច លោកំ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា បវេទេន្តី’តិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ទិដ្ឋិសម្បទា។ ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ សម្បទា”តិ។ សត្តមំ។

៨. បឋមសោចេយ្យសុត្តំ

១២១. “តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, សោចេយ្យានិ។ កតមានិ តីណិ? កាយសោចេយ្យំ, វចីសោចេយ្យំ, មនោសោចេយ្យំ។ កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, កាយសោចេយ្យំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ហោតិ, កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតោ ហោតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, កាយសោចេយ្យំ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, វចីសោចេយ្យំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ, បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ ហោតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ ភិក្ខវេ, វចីសោចេយ្យំ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, មនោសោចេយ្យំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អនភិជ្ឈាលុ ហោតិ អព្យាបន្នចិត្តោ សម្មាទិដ្ឋិកោ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, មនោសោចេយ្យំ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ សោចេយ្យានី”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ទុតិយសោចេយ្យសុត្តំ

១២២. “តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, សោចេយ្យានិ។ កតមានិ តីណិ? កាយសោចេយ្យំ, វចីសោចេយ្យំ, មនោសោចេយ្យំ។ កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, កាយសោចេយ្យំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ហោតិ, អព្រហ្មចរិយា បដិវិរតោ ហោតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, កាយសោចេយ្យំ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, វចីសោចេយ្យំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ, បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ ហោតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, វចីសោចេយ្យំ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, មនោសោចេយ្យំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ កាមច្ឆន្ទំ – ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ កាមច្ឆន្ទោ’តិ បជានាតិ; អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ កាមច្ឆន្ទំ – ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ កាមច្ឆន្ទោ’តិ បជានាតិ; យថា ច អនុប្បន្នស្ស កាមច្ឆន្ទស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ, តញ្ច បជានាតិ; យថា ច ឧប្បន្នស្ស កាមច្ឆន្ទស្ស បហានំ ហោតិ , តញ្ច បជានាតិ; យថា ច បហីនស្ស កាមច្ឆន្ទស្ស អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ, តញ្ច បជានាតិ; សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ព្យាបាទំ – ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ព្យាបាទោ’តិ បជានាតិ; អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ព្យាបាទំ – ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ព្យាបាទោ’តិ បជានាតិ; យថា ច អនុប្បន្នស្ស ព្យាបាទស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ, តញ្ច បជានាតិ; យថា ច ឧប្បន្នស្ស ព្យាបាទស្ស បហានំ ហោតិ, តញ្ច បជានាតិ; យថា ច បហីនស្ស ព្យាបាទស្ស អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ, តញ្ច បជានាតិ; សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ថិនមិទ្ធំ – ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ថិនមិទ្ធ’ន្តិ បជានាតិ; អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ថិនមិទ្ធំ – ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ថិនមិទ្ធ’ន្តិ បជានាតិ; យថា ច អនុប្បន្នស្ស ថិនមិទ្ធស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ, តញ្ច បជានាតិ; យថា ច ឧប្បន្នស្ស ថិនមិទ្ធស្ស បហានំ ហោតិ, តញ្ច បជានាតិ; យថា ច បហីនស្ស ថិនមិទ្ធស្ស អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ, តញ្ច បជានាតិ; សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចំ – ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ច’ន្តិ បជានាតិ; អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចំ – ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ច’ន្តិ បជានាតិ; យថា ច អនុប្បន្នស្ស ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចស្ស ឧប្បាទោ ហោតិ, តញ្ច បជានាតិ; យថា ច ឧប្បន្នស្ស ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចស្ស បហានំ ហោតិ, តញ្ច បជានាតិ; យថា ច បហីនស្ស ឧទ្ធច្ចកុក្កុច្ចស្ស អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ, តញ្ច បជានាតិ; សន្តំ វា អជ្ឈត្តំ វិចិកិច្ឆំ – ‘អត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ វិចិកិច្ឆា’តិ បជានាតិ; អសន្តំ វា អជ្ឈត្តំ វិចិកិច្ឆំ – ‘នត្ថិ មេ អជ្ឈត្តំ វិចិកិច្ឆា’តិ បជានាតិ; យថា ច អនុប្បន្នាយ វិចិកិច្ឆាយ ឧប្បាទោ ហោតិ, តញ្ច បជានាតិ; យថា ច ឧប្បន្នាយ វិចិកិច្ឆាយ បហានំ ហោតិ, តញ្ច បជានាតិ; យថា ច បហីនាយ វិចិកិច្ឆាយ អាយតិំ អនុប្បាទោ ហោតិ, តញ្ច បជានាតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, មនោសោចេយ្យំ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ សោចេយ្យានីតិ។

[ឥតិវុ. ៦៦] “កាយសុចិំ វចីសុចិំ, ចេតោសុចិំ អនាសវំ;
សុចិំ សោចេយ្យសម្បន្នំ, អាហុ និន្ហាតបាបក”ន្តិ។ នវមំ;

១០. មោនេយ្យសុត្តំ

១២៣. “តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, មោនេយ្យានិ។ កតមានិ តីណិ? កាយមោនេយ្យំ, វចីមោនេយ្យំ, មនោមោនេយ្យំ។ កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, កាយមោនេយ្យំ ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ, អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ហោតិ, អព្រហ្មចរិយា បដិវិរតោ ហោតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, កាយមោនេយ្យំ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, វចីមោនេយ្យំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ, បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ ហោតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, វចីមោនេយ្យំ។

“កតមញ្ច, ភិក្ខវេ, មនោមោនេយ្យំ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, មនោមោនេយ្យំ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ មោនេយ្យានី”តិ។

“កាយមុនិំ វចីមុនិំ, ចេតោមុនិំ អនាសវំ;
មុនិំ មោនេយ្យសម្បន្នំ, អាហុ សព្ពប្បហាយិន”ន្តិ។ ទសមំ;

អាបាយិកវគ្គោ ទ្វាទសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

អាបាយិកោ ទុល្លភោ អប្បមេយ្យំ, អានេញ្ជវិបត្តិសម្បទា;
អបណ្ណកោ ច កម្មន្តោ, ទ្វេ សោចេយ្យានិ មោនេយ្យន្តិ។

(១៣) ៣. កុសិនារវគ្គោ

១. កុសិនារសុត្តំ

១២៤. ឯកំ សមយំ ភគវា កុសិនារាយំ វិហរតិ ពលិហរណេ វនសណ្ឌេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អញ្ញតរំ គាមំ វា និគមំ វា ឧបនិស្សាយ វិហរតិ។ តមេនំ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា ឧបសង្កមិត្វា ស្វាតនាយ ភត្តេន និមន្តេតិ ។ អាកង្ខមានោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អធិវាសេតិ។ សោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន តស្ស គហបតិស្ស វា គហបតិបុត្តស្ស វា និវេសនំ តេនុបសង្កមតិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទតិ។ តមេនំ សោ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេតិ សម្បវារេតិ។

“តស្ស ឯវំ ហោតិ – ‘សាធុ វត ម្យាយំ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេតិ សម្បវារេតី’តិ។ ឯវម្បិស្ស ហោតិ – ‘អហោ វត មាយំ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា អាយតិម្បិ ឯវរូបេន បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេយ្យ សម្បវារេយ្យា’តិ! សោ តំ បិណ្ឌបាតំ គថិតោ [គធិតោ (ស្យា. កំ. ក.)] មុច្ឆិតោ អជ្ឈោសន្នោ [អជ្ឈាបន្នោ (សី. ក.) អជ្ឈោបន្នោ (ដីកា)] អនាទីនវទស្សាវី អនិស្សរណបញ្ញោ បរិភុញ្ជតិ។ សោ តត្ថ កាមវិតក្កម្បិ វិតក្កេតិ, ព្យាបាទវិតក្កម្បិ វិតក្កេតិ, វិហឹសាវិតក្កម្បិ វិតក្កេតិ។ ឯវរូបស្សាហំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ទិន្នំ ន មហប្ផលន្តិ វទាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? បមត្តោ ហិ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វិហរតិ។

“ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អញ្ញតរំ គាមំ វា និគមំ វា ឧបនិស្សាយ វិហរតិ។ តមេនំ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា ឧបសង្កមិត្វា ស្វាតនាយ ភត្តេន និមន្តេតិ។ អាកង្ខមានោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អធិវាសេតិ។ សោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ យេន តស្ស គហបតិស្ស វា គហបតិបុត្តស្ស វា និវេសនំ តេនុបសង្កមតិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទតិ។ តមេនំ សោ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេតិ សម្បវារេតិ។

“តស្ស ន ឯវំ ហោតិ – ‘សាធុ វត ម្យាយំ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេតិ សម្បវារេតី’តិ។ ឯវម្បិស្ស ន ហោតិ – ‘អហោ វត មាយំ គហបតិ វា គហបតិបុត្តោ វា អាយតិម្បិ ឯវរូបេន បណីតេន ខាទនីយេន ភោជនីយេន សហត្ថា សន្តប្បេយ្យ សម្បវារេយ្យា’តិ! សោ តំ បិណ្ឌបាតំ អគថិតោ អមុច្ឆិតោ អនជ្ឈោសន្នោ អាទីនវទស្សាវី និស្សរណបញ្ញោ បរិភុញ្ជតិ។ សោ តត្ថ នេក្ខម្មវិតក្កម្បិ វិតក្កេតិ, អព្យាបាទវិតក្កម្បិ វិតក្កេតិ, អវិហឹសាវិតក្កម្បិ វិតក្កេតិ។ ឯវរូបស្សាហំ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុនោ ទិន្នំ មហប្ផលន្តិ វទាមិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? អប្បមត្តោ ហិ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ វិហរតី”តិ។ បឋមំ។

២. ភណ្ឌនសុត្តំ

១២៥. “យស្សំ, ភិក្ខវេ, ទិសាយំ ភិក្ខូ ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ, មនសិ កាតុម្បិ មេ ឯសា, ភិក្ខវេ, ទិសា ន ផាសុ ហោតិ, បគេវ គន្តុំ! និដ្ឋមេត្ថ គច្ឆាមិ – ‘អទ្ធា តេ អាយស្មន្តោ តយោ ធម្មេ បជហឹសុ, តយោ ធម្មេ ពហុលមកំសុ [ពហុលីមកំសុ (ស្យា. កំ. បី.)]។ កតមេ តយោ ធម្មេ បជហឹសុ? នេក្ខម្មវិតក្កំ, អព្យាបាទវិតក្កំ, អវិហឹសាវិតក្កំ – ឥមេ តយោ ធម្មេ បជហឹសុ។ កតមេ តយោ ធម្មេ ពហុលមកំសុ? កាមវិតក្កំ, ព្យាបាទវិតក្កំ, វិហឹសាវិតក្កំ – ឥមេ តយោ ធម្មេ ពហុលមកំសុ’។ យស្សំ, ភិក្ខវេ, ទិសាយំ ភិក្ខូ ភណ្ឌនជាតា កលហជាតា វិវាទាបន្នា អញ្ញមញ្ញំ មុខសត្តីហិ វិតុទន្តា វិហរន្តិ, មនសិ កាតុម្បិ មេ ឯសា, ភិក្ខវេ, ទិសា ន ផាសុ ហោតិ, បគេវ គន្តុំ! និដ្ឋមេត្ថ គច្ឆាមិ – ‘អទ្ធា តេ អាយស្មន្តោ ឥមេ តយោ ធម្មេ បជហឹសុ, ឥមេ តយោ ធម្មេ ពហុលមកំសុ’”។

“យស្សំ បន, ភិក្ខវេ, ទិសាយំ ភិក្ខូ សមគ្គា សម្មោទមានា អវិវទមានា ខីរោទកីភូតា អញ្ញមញ្ញំ បិយចក្ខូហិ សម្បស្សន្តា វិហរន្តិ, គន្តុម្បិ មេ ឯសា, ភិក្ខវេ, ទិសា ផាសុ ហោតិ, បគេវ មនសិ កាតុំ! និដ្ឋមេត្ថ គច្ឆាមិ – ‘អទ្ធា តេ អាយស្មន្តោ តយោ ធម្មេ បជហឹសុ, តយោ ធម្មេ ពហុលមកំសុ។ កតមេ តយោ ធម្មេ បជហឹសុ? កាមវិតក្កំ, ព្យាបាទវិតក្កំ, វិហឹសាវិតក្កំ – ឥមេ តយោ ធម្មេ បជហឹសុ។ កតមេ តយោ ធម្មេ ពហុលមកំសុ? នេក្ខម្មវិតក្កំ,

អព្យាបាទវិតក្កំ, អវិហឹសាវិតក្កំ – ឥមេ តយោ ធម្មេ ពហុលមកំសុ’។ យស្សំ, ភិក្ខវេ, ទិសាយំ ភិក្ខូ សមគ្គា សម្មោទមានា អវិវទមានា ខីរោទកីភូតា អញ្ញមញ្ញំ បិយចក្ខូហិ សម្បស្សន្តា វិហរន្តិ, គន្តុម្បិ មេ ឯសា, ភិក្ខវេ, ទិសា ផាសុ ហោតិ, បគេវ មនសិ កាតុំ! និដ្ឋមេត្ថ គច្ឆាមិ – ‘អទ្ធា តេ អាយស្មន្តោ ឥមេ តយោ ធម្មេ បជហិំសុ, ឥមេ តយោ ធម្មេ ពហុលមកំសូ’”តិ។ ទុតិយំ។

៣. គោតមកចេតិយសុត្តំ

១២៦. ឯកំ សមយំ ភគវា វេសាលិយំ វិហរតិ គោតមកេ ចេតិយេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“អភិញ្ញាយាហំ, ភិក្ខវេ, ធម្មំ ទេសេមិ, នោ អនភិញ្ញាយ។ សនិទានាហំ, ភិក្ខវេ, ធម្មំ ទេសេមិ, នោ អនិទានំ។ សប្បាដិហារិយាហំ, ភិក្ខវេ, ធម្មំ ទេសេមិ, នោ អប្បាដិហារិយំ។ តស្ស មយ្ហំ, ភិក្ខវេ, អភិញ្ញាយ ធម្មំ ទេសយតោ នោ អនភិញ្ញាយ, សនិទានំ ធម្មំ ទេសយតោ នោ អនិទានំ, សប្បាដិហារិយំ ធម្មំ ទេសយតោ នោ អប្បាដិហារិយំ, ករណីយោ ឱវាទោ, ករណីយា អនុសាសនី។ អលញ្ច បន វោ, ភិក្ខវេ, តុដ្ឋិយា, អលំ អត្តមនតាយ, អលំ សោមនស្សាយ – ‘សម្មាសម្ពុទ្ធោ ភគវា, ស្វាក្ខាតោ ធម្មោ, សុប្បដិបន្នោ សង្ឃោ’”តិ។

ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។ ឥមស្មិញ្ច បន វេយ្យាករណស្មិំ ភញ្ញមានេ សហស្សី លោកធាតុ អកម្បិត្ថាតិ។ តតិយំ។

៤. ភរណ្ឌុកាលាមសុត្តំ

១២៧. ឯកំ សមយំ ភគវា កោសលេសុ ចារិកំ ចរមានោ យេន កបិលវត្ថុ តទវសរិ។ អស្សោសិ ខោ មហានាមោ សក្កោ – “ភគវា កិរ កបិលវត្ថុំ អនុប្បត្តោ”តិ។ អថ ខោ មហានាមោ សក្កោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតំ ខោ មហានាមំ សក្កំ ភគវា ឯតទវោច –

“គច្ឆ, មហានាម, កបិលវត្ថុស្មិំ តថារូបំ អាវសថំ ជាន យត្ថជ្ជ មយំ ឯករត្តិំ វិហរេយ្យាមា”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ មហានាមោ សក្កោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា កបិលវត្ថុំ បវិសិត្វា កេវលកប្បំ កបិលវត្ថុំ អន្វាហិណ្ឌន្តោ [អាហិណ្ឌន្តោ (ស្យា. កំ.)] នាទ្ទស កបិលវត្ថុស្មិំ តថារូបំ អាវសថំ យត្ថជ្ជ ភគវា ឯករត្តិំ វិហរេយ្យ។

អថ ខោ មហានាមោ សក្កោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “នត្ថិ, ភន្តេ, កបិលវត្ថុស្មិំ តថារូបោ អាវសថោ យត្ថជ្ជ ភគវា ឯករត្តិំ វិហរេយ្យ។ អយំ, ភន្តេ, ភរណ្ឌុ កាលាមោ ភគវតោ បុរាណសព្រហ្មចារី។ តស្សជ្ជ ភគវា អស្សមេ ឯករត្តិំ វិហរតូ”តិ។ “គច្ឆ, មហានាម, សន្ថរំ បញ្ញបេហី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ មហានាមោ សក្កោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា យេន ភរណ្ឌុស្ស កាលាមស្ស អស្សមោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា សន្ថរំ បញ្ញបេត្វា ឧទកំ ឋបេត្វា បាទានំ ធោវនាយ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ ឯតទវោច – “សន្ថតោ, ភន្តេ, សន្ថារោ, ឧទកំ ឋបិតំ បាទានំ ធោវនាយ។ យស្សទានិ, ភន្តេ, ភគវា កាលំ មញ្ញតី”តិ។

អថ ខោ ភគវា យេន ភរណ្ឌុស្ស កាលាមស្ស អស្សមោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញត្តេ អាសនេ និសីទិ។ និសជ្ជ ខោ ភគវា បាទេ បក្ខាលេសិ។ អថ ខោ មហានាមស្ស សក្កស្ស ឯតទហោសិ – “អកាលោ ខោ អជ្ជ ភគវន្តំ បយិរុបាសិតុំ។ កិលន្តោ ភគវា។ ស្វេ ទានាហំ ភគវន្តំ បយិរុបាសិស្សាមី”តិ ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

អថ ខោ មហានាមោ សក្កោ តស្សា រត្តិយា អច្ចយេន យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នំ ខោ មហានាមំ សក្កំ ភគវា ឯតទវោច – “តយោ ខោមេ, មហានាម, សត្ថារោ សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ កតមេ តយោ? ឥធ, មហានាម, ឯកច្ចោ សត្ថា កាមានំ បរិញ្ញំ បញ្ញបេតិ; ន រូបានំ បរិញ្ញំ បញ្ញបេតិ, ន វេទនានំ បរិញ្ញំ បញ្ញបេតិ។ ឥធ បន, មហានាម, ឯកច្ចោ សត្ថា កាមានំ បរិញ្ញំ បញ្ញបេតិ, រូបានំ បរិញ្ញំ បញ្ញបេតិ; ន វេទនានំ បរិញ្ញំ បញ្ញបេតិ។ ឥធ បន, មហានាម, ឯកច្ចោ សត្ថា កាមានំ បរិញ្ញំ បញ្ញបេតិ, រូបានំ បរិញ្ញំ បញ្ញបេតិ, វេទនានំ បរិញ្ញំ បញ្ញបេតិ។ ឥមេ ខោ, មហានាម, តយោ សត្ថារោ សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិំ។ ‘ឥមេសំ, មហានាម, តិណ្ណំ សត្ថារានំ ឯកា និដ្ឋា ឧទាហុ បុថុ និដ្ឋា’”តិ?

ឯវំ វុត្តេ ភរណ្ឌុ កាលាមោ មហានាមំ សក្កំ ឯតទវោច – ‘‘ឯកាតិ, មហានាម, វទេហី’’តិ។ ឯវំ វុត្តេ ភគវា មហានាមំ សក្កំ ឯតទវោច – ‘‘នានាតិ, មហានាម, វទេហី’’តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ ភរណ្ឌុ កាលាមោ មហានាមំ សក្កំ ឯតទវោច – ‘‘ឯកាតិ, មហានាម, វទេហី’’តិ។ ទុតិយម្បិ ខោ ភគវា មហានាមំ សក្កំ ឯតទវោច – ‘‘នានាតិ, មហានាម, វទេហី’’តិ។ តតិយម្បិ ខោ ភរណ្ឌុ កាលាមោ មហានាមំ សក្កំ ឯតទវោច – ‘‘ឯកាតិ, មហានាម , វទេហី’’តិ។ តតិយម្បិ ខោ ភគវា មហានាមំ សក្កំ ឯតទវោច – ‘‘នានាតិ, មហានាម, វទេហី’’តិ។

អថ ខោ ភរណ្ឌុ កាលាមស្ស ឯតទហោសិ – ‘‘មហេសក្ខស្ស វតម្ហិ មហានាមស្ស សក្កស្ស សម្មុខា សមណេន គោតមេន យាវតតិយំ អបសាទិតោ។ យំនូនាហំ កបិលវត្ថុម្ហា បក្កមេយ្យ’’ន្តិ។ អថ ខោ ភរណ្ឌុ កាលាមោ កបិលវត្ថុម្ហា បក្កាមិ។ យំ កបិលវត្ថុម្ហា បក្កាមិ តថា បក្កន្តោវ អហោសិ ន បុន បច្ចាគច្ឆីតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. ហត្ថកសុត្តំ

១២៨. ឯកំ សមយំ ភគវា សាវត្ថិយំ វិហរតិ ជេតវនេ អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ អថ ខោ ហត្ថកោ ទេវបុត្តោ អភិក្កន្តាយ រត្តិយា អភិក្កន្តវណ្ណោ កេវលកប្បំ ជេតវនំ ឱភាសេត្វា យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា – ‘‘ភគវតោ បុរតោ ឋស្សាមី’’តិ ឱសីទតិមេវ សំសីទតិមេវ [ឱសីទតិ ចេវ សំសីទតិ ច (សី. បី.), ឱសីទតិ សំសីទតិ (ស្យា. កំ.)], ន សក្កោតិ សណ្ឋាតុំ។ សេយ្យថាបិ នាម សប្បិ វា តេលំ វា វាលុកាយ អាសិត្តំ ឱសីទតិមេវ សំសីទតិមេវ, ន សណ្ឋាតិ; ឯវមេវំ ហត្ថកោ ទេវបុត្តោ – ‘‘ភគវតោ បុរតោ ឋស្សាមី’’តិ ឱសីទតិមេវ សំសីទតិមេវ, ន សក្កោតិ សណ្ឋាតុំ។

អថ ខោ ភគវា ហត្ថកំ ទេវបុត្តំ ឯតទវោច – ‘‘ឱឡារិកំ, ហត្ថក, អត្តភាវំ អភិនិម្មិនាហី’’តិ ។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ, ខោ ហត្ថកោ ទេវបុត្តោ ភគវតោ បដិស្សុត្វា ឱឡារិកំ អត្តភាវំ អភិនិម្មិនិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ អដ្ឋាសិ។ ឯកមន្តំ ឋិតំ ខោ ហត្ថកំ ទេវបុត្តំ ភគវា ឯតទវោច –

‘‘យេ តេ, ហត្ថក, ធម្មា បុព្ពេ មនុស្សភូតស្ស បវត្តិនោ អហេសុំ, អបិ នុ តេ តេ ធម្មា ឯតរហិ បវត្តិនោ’’តិ? ‘‘យេ ច មេ, ភន្តេ, ធម្មា បុព្ពេ មនុស្សភូតស្ស បវត្តិនោ អហេសុំ, តេ ច មេ ធម្មា ឯតរហិ បវត្តិនោ; យេ ច មេ, ភន្តេ, ធម្មា បុព្ពេ មនុស្សភូតស្ស នប្បវត្តិនោ អហេសុំ, តេ ច មេ ធម្មា ឯតរហិ បវត្តិនោ។ សេយ្យថាបិ, ភន្តេ, ភគវា ឯតរហិ អាកិណ្ណោ វិហរតិ ភិក្ខូហិ ភិក្ខុនីហិ ឧបាសកេហិ ឧបាសិកាហិ រាជូហិ រាជមហាមត្តេហិ តិត្ថិយេហិ តិត្ថិយសាវកេហិ; ឯវមេវំ ខោ អហំ, ភន្តេ, អាកិណ្ណោ វិហរាមិ ទេវបុត្តេហិ។ ទូរតោបិ, ភន្តេ, ទេវបុត្តា អាគច្ឆន្តិ ហត្ថកស្ស ទេវបុត្តស្ស សន្តិកេ ‘ធម្មំ សោស្សាមា’តិ។ តិណ្ណាហំ, ភន្តេ, ធម្មានំ អតិត្តោ អប្បដិវានោ កាលង្កតោ។ កតមេសំ តិណ្ណំ? ភគវតោ អហំ, ភន្តេ, ទស្សនស្ស អតិត្តោ អប្បដិវានោ កាលង្កតោ; សទ្ធម្មសវនស្សាហំ, ភន្តេ, អតិត្តោ អប្បដិវានោ កាលង្កតោ; សង្ឃស្សាហំ, ភន្តេ, ឧបដ្ឋានស្ស អតិត្តោ អប្បដិវានោ កាលង្កតោ។ ឥមេសំ ខោ អហំ, ភន្តេ, តិណ្ណំ ធម្មានំ អតិត្តោ អប្បដិវានោ កាលង្កតោ’’តិ។

> ‘‘នាហំ ភគវតោ ទស្សនស្ស, តិត្តិមជ្ឈគា [តិត្តិ តិត្តិសម្ភវំ (ក.)] កុទាចនំ;
> សង្ឃស្ស ឧបដ្ឋានស្ស, សទ្ធម្មសវនស្ស ច។
>
> ‘‘អធិសីលំ សិក្ខមានោ, សទ្ធម្មសវនេ រតោ;
> តិណ្ណំ ធម្មានំ អតិត្តោ, ហត្ថកោ អវិហំ គតោ’’តិ។ បញ្ចមំ;

៦. កដុវិយសុត្តំ

១២៩. ឯកំ សមយំ ភគវា ពារាណសិយំ វិហរតិ ឥសិបតនេ មិគទាយេ។ អថ ខោ ភគវា បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ ពារាណសឹ បិណ្ឌាយ បាវិសិ។ អទ្ទសា ខោ ភគវា គោយោគបិលក្ខស្មិំ [គោយោគមិលក្ខស្មិំ (ស្យា. កំ. ក.)] បិណ្ឌាយ ចរមានោ [ចរមានំ (ក.)] អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ រិត្តស្សាទំ ពាហិរស្សាទំ មុដ្ឋស្សតិំ អសម្បជានំ អសមាហិតំ វិព្ភន្តចិត្តំ បាកតិន្ទ្រិយំ។ ទិស្វា តំ ភិក្ខុំ ឯតទវោច –

‘‘មា ខោ ត្វំ, ភិក្ខុ, អត្តានំ កដុវិយមកាសិ។ តំ វត ភិក្ខុ កដុវិយកតំ អត្តានំ អាមគន្ធេន [អាមគន្ធេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អវស្សុតំ មក្ខិកា នានុបតិស្សន្តិ នាន្វាស្សវិស្សន្តីតិ [នានុពន្ធិស្សន្តិ (ក.)], នេតំ ឋានំ វិជ្ជតី’’តិ។

អថ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវតា ឥមិនា ឱវាទេន ឱវទិតោ សំវេគមាបាទិ។ អថ ខោ ភគវា ពារាណសិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌបាតបដិក្កន្តោ ភិក្ខូ អាមន្តេសិ –

“ឥធាហំ, ភិក្ខវេ, បុព្ពណ្ហសមយំ និវាសេត្វា បត្តចីវរមាទាយ ពារាណសិំ បិណ្ឌាយ បាវិសិំ។ អទ្ទសំ ខោ អហំ, ភិក្ខវេ, គោយោគបិលក្ខស្មិំ បិណ្ឌាយ ចរមានោ អញ្ញតរំ ភិក្ខុំ រិត្តស្សាទំ ពាហិរស្សាទំ មុដ្ឋស្សតិំ អសម្បជានំ អសមាហិតំ វិព្ភន្តចិត្តំ បាកតិន្ទ្រិយំ។ ទិស្វា តំ ភិក្ខុំ ឯតទវោចំ –

“‘មា ខោ ត្វំ, ភិក្ខុ, អត្តានំ កដុវិយមកាសិ។ តំ វត ភិក្ខុ កដុវិយកតំ អត្តានំ អាមគន្ធេន អវស្សុតំ មក្ខិកា នានុបតិស្សន្តិ នាន្វាស្សវិស្សន្តីតិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតី’តិ។ អថ ខោ, ភិក្ខវេ, សោ ភិក្ខុ មយា ឥមិនា ឱវាទេន ឱវទិតោ សំវេគមាបាទី”តិ។ ឯវំ វុត្តេ អញ្ញតរោ ភិក្ខុ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “កឹ នុ ខោ, ភន្តេ, កដុវិយំ? កោ អាមគន្ធោ? កា មក្ខិកា”តិ?

“អភិជ្ឈា ខោ, ភិក្ខុ, កដុវិយំ; ព្យាបាទោ អាមគន្ធោ; បាបកា អកុសលា វិតក្កា មក្ខិកា។ តំ វត, ភិក្ខុ, កដុវិយកតំ អត្តានំ អាមគន្ធេន អវស្សុតំ មក្ខិកា នានុបតិស្សន្តិ នាន្វាស្សវិស្សន្តីតិ, នេតំ ឋានំ វិជ្ជតី”តិ។

“អគុត្តំ ចក្ខុសោតស្មិំ, ឥន្ទ្រិយេសុ អសំវុតំ;
មក្ខិកានុបតិស្សន្តិ , សង្កប្បា រាគនិស្សិតា។

“កដុវិយកតោ ភិក្ខុ, អាមគន្ធេ អវស្សុតោ;
អារកា ហោតិ និព្ពានា, វិឃាតស្សេវ ភាគវា។

“គាមេ វា យទិ វារញ្ញេ, អលទ្ធា សមថមត្តនោ [សមមត្តនោ (សី. ស្យា. កំ.), សម្មមត្តនោ (បី.)];
បរេតិ [ចរេតិ (ស្យា. ក.)] ពាលោ ទុម្មេធោ, មក្ខិកាហិ បុរក្ខតោ។

“យេ ច សីលេន សម្បន្នា, បញ្ញាយូបសមេរតា;
ឧបសន្តា សុខំ សេន្តិ, នាសយិត្វាន មក្ខិកា”តិ។ ឆដ្ឋំ;

៧. បឋមអនុរុទ្ធសុត្តំ

១៣០. អថ ខោ អាយស្មា អនុរុទ្ធោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា ភគវន្តំ អភិវាទេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អនុរុទ្ធោ ភគវន្តំ ឯតទវោច – “ឥធាហំ, ភន្តេ, ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន យេភុយ្យេន បស្សាមិ មាតុគាមំ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជមានំ។ កតិហិ នុ ខោ, ភន្តេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ មាតុគាមោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតី”តិ?

“តីហិ ខោ, អនុរុទ្ធ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ មាតុគាមោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតិ។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, អនុរុទ្ធ, មាតុគាមោ បុព្ពណ្ហសមយំ មច្ឆេរមលបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា អគារំ អជ្ឈាវសតិ, មជ្ឈន្ហិកសមយំ ឥស្សាបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា អគារំ អជ្ឈាវសតិ, សាយន្ហសមយំ កាមរាគបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា អគារំ អជ្ឈាវសតិ ។ ឥមេហិ ខោ, អនុរុទ្ធ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ មាតុគាមោ កាយស្ស ភេទា បរំ មរណា អបាយំ ទុគ្គតិំ វិនិបាតំ និរយំ ឧបបជ្ជតី”តិ។ សត្តមំ។

៨. ទុតិយអនុរុទ្ធសុត្តំ

១៣១. អថ ខោ អាយស្មា អនុរុទ្ធោ យេនាយស្មា សារិបុត្តោ តេនុបសង្កមិ; ឧបសង្កមិត្វា អាយស្មតា សារិបុត្តេន សទ្ធិំ សម្មោទិ។ សម្មោទនីយំ កថំ សារណីយំ វីតិសារេត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ ឯកមន្តំ និសិន្នោ ខោ អាយស្មា អនុរុទ្ធោ អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឯតទវោច – “ឥធាហំ, អាវុសោ សារិបុត្ត, ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សហស្សំ លោកំ ឱលោកេមិ។ អារទ្ធំ ខោ បន មេ វីរិយំ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា [អបម្មុដ្ឋា (សី.), អបមុដ្ឋា (ស្យា. កំ.)], បស្សទ្ធោ កាយោ អសារទ្ធោ, សមាហិតំ ចិត្តំ ឯកគ្គំ។ អថ ច បន មេ នានុបាទាយ [ន អនុបាទាយ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចតី”តិ។

“យំ ខោ តេ, អាវុសោ អនុរុទ្ធ, ឯវំ ហោតិ – ‘អហំ ទិព្ពេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធេន អតិក្កន្តមានុសកេន សហស្សំ លោកំ វោលោកេមី’តិ, ឥទំ តេ មានស្មឹ។ យម្បិ តេ, អាវុសោ អនុរុទ្ធ, ឯវំ ហោតិ – ‘អារទ្ធំ ខោ បន មេ វីរិយំ អសល្លីនំ, ឧបដ្ឋិតា សតិ អសម្មុដ្ឋា, បស្សទ្ធោ កាយោ អសារទ្ធោ, សមាហិតំ ចិត្តំ ឯកគ្គ’ន្តិ, ឥទំ តេ ឧទ្ធច្ចស្មឹ។ យម្បិ តេ, អាវុសោ អនុរុទ្ធ, ឯវំ ហោតិ – ‘អថ ច បន មេ នានុបាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចតី’តិ, ឥទំ តេ កុក្កុច្ចស្មឹ។ សាធុ វតាយស្មា អនុរុទ្ធោ ឥមេ តយោ ធម្មេ បហាយ, ឥមេ តយោ ធម្មេ អមនសិករិត្វា អមតាយ ធាតុយា ចិត្តំ ឧបសំហរតូ”តិ។

អថ ខោ អាយស្មា អនុរុទ្ធោ អបរេន សមយេន ឥមេ តយោ ធម្មេ បហាយ, ឥមេ តយោ ធម្មេ អមនសិករិត្វា អមតាយ ធាតុយា ចិត្តំ ឧបសំហរិ [ឧបសំហាសិ (ស្យា. កំ. បី.), ឧបសំហរតិ (ក.)]។ អថ ខោ អាយស្មា អនុរុទ្ធោ ឯកោ វូបកដ្ឋោ អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ វិហរន្តោ នចិរស្សេវ – យស្សត្ថាយ កុលបុត្តា សម្មទេវ អគារស្មា អនគារិយំ បព្ពជន្តិ, តទនុត្តរំ – ព្រហ្មចរិយបរិយោសានំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហាសិ។ “ខីណា ជាតិ, វុសិតំ ព្រហ្មចរិយំ, កតំ ករណីយំ, នាបរំ ឥត្ថត្តាយា”តិ អព្ភញ្ញាសិ។ អញ្ញតរោ ច បនាយស្មា អនុរុទ្ធោ អរហតំ អហោសីតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. បដិច្ឆន្នសុត្តំ

១៣២. “តីណិមានិ, ភិក្ខវេ, បដិច្ឆន្នានិ អាវហន្តិ [វហន្តិ (សី. ស្យា. កំ. បី.)], នោ វិវដានិ។ កតមានិ តីណិ? មាតុគាមោ, ភិក្ខវេ, បដិច្ឆន្នោ អាវហតិ, នោ វិវដោ; ព្រាហ្មណានំ, ភិក្ខវេ, មន្តា បដិច្ឆន្នា អាវហន្តិ, នោ វិវដា ; មិច្ឆាទិដ្ឋិ, ភិក្ខវេ, បដិច្ឆន្នា អាវហតិ, នោ វិវដា។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ បដិច្ឆន្នានិ អាវហន្តិ, នោ វិវដានិ។

“តីណិមានិ , ភិក្ខវេ, វិវដានិ វិរោចន្តិ, នោ បដិច្ឆន្នានិ។ កតមានិ តីណិ? ចន្ទមណ្ឌលំ, ភិក្ខវេ, វិវដំ វិរោចតិ, នោ បដិច្ឆន្នំ; សូរិយមណ្ឌលំ, ភិក្ខវេ, វិវដំ វិរោចតិ, នោ បដិច្ឆន្នំ; តថាគតប្បវេទិតោ ធម្មវិនយោ, ភិក្ខវេ, វិវដោ វិរោចតិ, នោ បដិច្ឆន្នោ។ ឥមានិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីណិ វិវដានិ វិរោចន្តិ, នោ បដិច្ឆន្នានី”តិ។ នវមំ។

១០. លេខសុត្តំ

១៣៣. “តយោមេ, ភិក្ខវេ, បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មឹ។ កតមេ តយោ? បាសាណលេខូបមោ បុគ្គលោ, បថវិលេខូបមោ បុគ្គលោ, ឧទកលេខូបមោ បុគ្គលោ។ កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បាសាណលេខូបមោ បុគ្គលោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អភិណ្ហំ កុជ្ឈតិ។ សោ ច ខ្វស្ស កោធោ ទីឃរត្តំ អនុសេតិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, បាសាណេ លេខា ន ខិប្បំ លុជ្ជតិ វាតេន វា ឧទកេន វា, ចិរដ្ឋិតិកា ហោតិ; ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ អភិណ្ហំ កុជ្ឈតិ។ សោ ច ខ្វស្ស កោធោ ទីឃរត្តំ អនុសេតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បាសាណលេខូបមោ បុគ្គលោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, បថវិលេខូបមោ បុគ្គលោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អភិណ្ហំ កុជ្ឈតិ។ សោ ច ខ្វស្ស កោធោ ន ទីឃរត្តំ អនុសេតិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, បថវិយា លេខា ខិប្បំ លុជ្ជតិ វាតេន វា ឧទកេន វា, ន ចិរដ្ឋិតិកា ហោតិ; ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ អភិណ្ហំ កុជ្ឈតិ។ សោ ច ខ្វស្ស កោធោ ន ទីឃរត្តំ អនុសេតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, បថវិលេខូបមោ បុគ្គលោ។

“កតមោ ច, ភិក្ខវេ, ឧទកលេខូបមោ បុគ្គលោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុគ្គលោ អាគាឡ្ហេនបិ វុច្ចមានោ ផរុសេនបិ វុច្ចមានោ អមនាបេនបិ វុច្ចមានោ សន្ធិយតិមេវ [... យេវ (ស្យា. កំ.) ... ចេវ (បី.)] សំសន្ទតិមេវ [... យេវ (ស្យា. កំ.) ... ចេវ (បី.)] សម្មោទតិមេវ [... យេវ (ស្យា. កំ.) ... ចេវ (បី.)]។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, ឧទកេ លេខា ខិប្បំយេវ បដិវិគច្ឆតិ, ន ចិរដ្ឋិតិកា ហោតិ; ឯវមេវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ឥធេកច្ចោ បុគ្គលោ អាគាឡ្ហេនបិ វុច្ចមានោ ផរុសេនបិ វុច្ចមានោ អមនាបេនបិ វុច្ចមានោ សន្ធិយតិមេវ សំសន្ទតិមេវ សម្មោទតិមេវ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, ឧទកលេខូបមោ បុគ្គលោ។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុគ្គលា សន្តោ សំវិជ្ជមានា លោកស្មិ”ន្តិ [បុ. ប. ១១៥]។ ទសមំ។

កុសិនារវគ្គោ តេរសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

កុសិនារភណ្ឌនា ចោរ, គោតមភរណ្ឌុហត្ថកោ;
កដុរិយំ ទ្វេ អនុរុទ្ធា, បដិច្ឆន្នំ លេខេន តេ ទសាតិ។

(១៤) ៤. យោធាជីវវគ្គោ

១. យោធាជីវសុត្តំ

១៣៤. “តីហិ , ភិក្ខវេ, អង្គេហិ សមន្នាគតោ យោធាជីវោ រាជារហោ ហោតិ រាជភោគ្គោ, រញ្ញោ អង្គន្តេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ កតមេហិ តីហិ ? ឥធ, ភិក្ខវេ, យោធាជីវោ ទូរេ បាតី ច ហោតិ អក្ខណវេធី ច មហតោ ច កាយស្ស បទាលេតា។ ឥមេហិ, ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ អង្គេហិ សមន្នាគតោ យោធាជីវោ រាជារហោ ហោតិ រាជភោគ្គោ, រញ្ញោ អង្គន្តេវ សង្ខ្យំ គច្ឆតិ។ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ អង្គេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អាហុនេយ្យោ ហោតិ…បេ…. អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្ស។ កតមេហិ តីហិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ទូរេ បាតី ច ហោតិ អក្ខណវេធី ច មហតោ ច កាយស្ស បទាលេតា។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ទូរេ បាតី ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ យំ កិញ្ចិ រូបំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ រូបំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ។ យា កាចិ វេទនា អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នា អជ្ឈត្តា វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកា វា សុខុមា វា ហីនា វា បណីតា វា យា ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ វេទនំ [សព្ពា វេទនា (ស្យា. កំ. បី. ក.)] – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ , ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ។ យា កាចិ សញ្ញា អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នា អជ្ឈត្តា វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកា វា សុខុមា វា ហីនា វា បណីតា វា យា ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ សញ្ញំ [សព្ពា សញ្ញា (ស្យា. កំ. បី. ក.)] – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ។ យេ កេចិ សង្ខារា អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នា អជ្ឈត្តា វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកា វា សុខុមា វា ហីនា វា បណីតា វា យេ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពេ សង្ខារេ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ។ យំ កិញ្ចិ វិញ្ញាណំ អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នំ អជ្ឈត្តំ វា ពហិទ្ធា វា ឱឡារិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ ទូរេ សន្តិកេ វា, សព្ពំ វិញ្ញាណំ – ‘នេតំ មម, នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តា’តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ទូរេ បាតី ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អក្ខណវេធី ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ; ‘អយំ ទុក្ខសមុទយោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ; ‘អយំ ទុក្ខនិរោធោ’តិ យថាភូតំ បជានាតិ; ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អក្ខណវេធី ហោតិ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ មហតោ កាយស្ស បទាលេតា ហោតិ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ មហន្តំ អវិជ្ជាក្ខន្ធំ បទាលេតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ មហតោ កាយស្ស បទាលេតា ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អាហុនេយ្យោ ហោតិ…បេ…. អនុត្តរំ បុញ្ញក្ខេត្តំ លោកស្សា”តិ។ បឋមំ។

២. បរិសាសុត្តំ

១៣៥. “តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, បរិសា។ កតមា តិស្សោ? ឧក្កាចិតវិនីតា បរិសា, បដិបុច្ឆាវិនីតា បរិសា, យាវតាវិនីតា [យាវតជ្ឈាវិនីតា (អដ្ឋកថាយំ បាឋន្តរំ)] បរិសា – ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ បរិសា”តិ។ ទុតិយំ។

៣. មិត្តសុត្តំ

១៣៦. “តីហិ , ភិក្ខវេ, អង្គេហិ សមន្នាគតោ មិត្តោ សេវិតព្ពោ។ កតមេហិ តីហិ? ( ) [(ឥធ ភិក្ខវេ ភិក្ខុ) (បី. ក.)] ទុទ្ទទំ ទទាតិ, ទុក្ករំ ករោតិ, ទុក្ខមំ ខមតិ – ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ អង្គេហិ សមន្នាគតោ មិត្តោ សេវិតព្ពោ”តិ។ តតិយំ។

៤. ឧប្បាទាសុត្តំ

១៣៧. “ឧប្បាទា វា, ភិក្ខវេ, តថាគតានំ អនុប្បាទា វា តថាគតានំ, ឋិតាវ សា ធាតុ ធម្មដ្ឋិតតា ធម្មនិយាមតា។ សព្ពេ សង្ខារា អនិច្ចា។ តំ តថាគតោ អភិសម្ពុជ្ឈតិ អភិសមេតិ។ អភិសម្ពុជ្ឈិត្វា អភិសមេត្វា អាចិក្ខតិ ទេសេតិ បញ្ញាបេតិ បដ្ឋបេតិ វិវរតិ វិភជតិ ឧត្តានីករោតិ – ‘សព្ពេ សង្ខារា អនិច្ចា’តិ។ ឧប្បាទា វា, ភិក្ខវេ, តថាគតានំ អនុប្បាទា វា តថាគតានំ ឋិតាវ សា ធាតុ ធម្មដ្ឋិតតា ធម្មនិយាមតា។ សព្ពេ សង្ខារា

ទុក្ខា។ តំ តថាគតោ អភិសម្ពុជ្ឈតិ អភិសមេតិ។ អភិសម្ពុជ្ឈិត្វា អភិសមេត្វា អាចិក្ខតិ ទេសេតិ បញ្ញាបេតិ បដ្ឋបេតិ វិវរតិ វិភជតិ ឧត្តានីករោតិ – ‘សព្ពេ សង្ខារា ទុក្ខា’តិ។ ឧប្បាទា វា, ភិក្ខវេ, តថាគតានំ អនុប្បាទា វា តថាគតានំ ឋិតាវ សា ធាតុ ធម្មដ្ឋិតតា ធម្មនិយាមតា។ សព្ពេ ធម្មា អនត្តា។ តំ តថាគតោ អភិសម្ពុជ្ឈតិ អភិសមេតិ។ អភិសម្ពុជ្ឈិត្វា អភិសមេត្វា អាចិក្ខតិ ទេសេតិ បញ្ញាបេតិ បដ្ឋបេតិ វិវរតិ វិភជតិ ឧត្តានីករោតិ – ‘សព្ពេ ធម្មា អនត្តា’’’តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. កេសកម្ពលសុត្តំ

១៣៨. ‘‘សេយ្យថាបិ, ភិក្ខវេ, យានិ កានិចិ តន្តាវុតានំ វត្ថានំ, កេសកម្ពលោ តេសំ បដិកិដ្ឋោ អក្ខាយតិ។ កេសកម្ពលោ, ភិក្ខវេ, សីតេ សីតោ, ឧណ្ហេ ឧណ្ហោ, ទុព្ពណ្ណោ, ទុគ្គន្ធោ, ទុក្ខសម្ផស្សោ។ ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, យានិ កានិចិ បុថុសមណព្រាហ្មណវាទានំ [សមណប្បវាទានំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មក្ខលិវាទោ តេសំ បដិកិដ្ឋោ អក្ខាយតិ។

‘‘មក្ខលិ, ភិក្ខវេ, មោឃបុរិសោ ឯវំវាទី ឯវំទិដ្ឋិ – ‘នត្ថិ កម្មំ, នត្ថិ កិរិយំ, នត្ថិ វីរិយ’ន្តិ។ យេបិ តេ, ភិក្ខវេ, អហេសុំ អតីតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, តេបិ ភគវន្តោ កម្មវាទា ចេវ អហេសុំ កិរិយវាទា ច វីរិយវាទា ច។ តេបិ, ភិក្ខវេ, មក្ខលិ មោឃបុរិសោ បដិពាហតិ – ‘នត្ថិ កម្មំ, នត្ថិ កិរិយំ, នត្ថិ វីរិយ’ន្តិ។ យេបិ តេ, ភិក្ខវេ, ភវិស្សន្តិ អនាគតមទ្ធានំ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធា, តេបិ ភគវន្តោ កម្មវាទា ចេវ ភវិស្សន្តិ កិរិយវាទា ច វីរិយវាទា ច។ តេបិ, ភិក្ខវេ, មក្ខលិ មោឃបុរិសោ បដិពាហតិ – ‘នត្ថិ កម្មំ, នត្ថិ កិរិយំ, នត្ថិ វីរិយ’ន្តិ។ អហម្បិ, ភិក្ខវេ, ឯតរហិ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ កម្មវាទោ ចេវ កិរិយវាទោ ច វីរិយវាទោ ច។ មម្បិ, ភិក្ខវេ, មក្ខលិ មោឃបុរិសោ បដិពាហតិ – ‘នត្ថិ កម្មំ, នត្ថិ កិរិយំ, នត្ថិ វីរិយ’’’ន្តិ។

‘‘សេយ្យថាបិ , ភិក្ខវេ, នទីមុខេ ខិប្បំ ឧឌ្ឌេយ្យ [ឱឌ្ឌេយ្យ (សី.)] ពហូនំ [ពហុន្នំ (សី. ស្យា. កំ. បី.)] មច្ឆានំ អហិតាយ ទុក្ខាយ អនយាយ ព្យសនាយ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខវេ, មក្ខលិ មោឃបុរិសោ មនុស្សខិប្បំ មញ្ញេ លោកេ ឧប្បន្នោ ពហូនំ សត្តានំ អហិតាយ ទុក្ខាយ អនយាយ ព្យសនាយា’’តិ។ បញ្ចមំ។

៦. សម្បទាសុត្តំ

១៣៩. ‘‘តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, សម្បទា។ កតមា តិស្សោ? សទ្ធាសម្បទា, សីលសម្បទា, បញ្ញាសម្បទា – ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ សម្បទា’’តិ។ ឆដ្ឋំ។

៧. វុទ្ធិសុត្តំ

១៤០. ‘‘តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, វុទ្ធិយោ។ កតមា តិស្សោ? សទ្ធាវុទ្ធិ, សីលវុទ្ធិ, បញ្ញាវុទ្ធិ – ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ វុទ្ធិយោ’’តិ។ សត្តមំ។

៨. អស្សខឡុង្កសុត្តំ

១៤១. ‘‘តយោ ច, ភិក្ខវេ, អស្សខឡុង្កេ ទេសេស្សាមិ តយោ ច បុរិសខឡុង្កេ។ តំ សុណាថ, សាធុកំ មនសិ ករោថ; ភាសិស្សាមី’’តិ។ ‘‘ឯវំ, ភន្តេ’’តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

‘‘កតមេ ច, ភិក្ខវេ, តយោ អស្សខឡុង្កា? ឥធ , ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អស្សខឡុង្កោ ជវសម្បន្នោ ហោតិ; ន វណ្ណសម្បន្នោ, ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អស្សខឡុង្កោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច; ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អស្សខឡុង្កោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច អារោហបរិណាហសម្បន្នោ ច។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ អស្សខឡុង្កា។

‘‘កតមេ ច, ភិក្ខវេ, តយោ បុរិសខឡុង្កា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុរិសខឡុង្កោ ជវសម្បន្នោ ហោតិ; ន វណ្ណសម្បន្នោ, ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុរិសខឡុង្កោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច; ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុរិសខឡុង្កោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច អារោហបរិណាហសម្បន្នោ ច។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, បុរិសខឡុង្កោ ជវសម្បន្នោ ហោតិ; ន វណ្ណសម្បន្នោ ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ...បេ.... ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ឥទមស្ស ជវស្មិំ វទាមិ។ អភិធម្មេ ខោ បន អភិវិនយេ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សំសាទេតិ [សំហីរេតិ (ក.)], នោ វិស្សជ្ជេតិ។ ឥទមស្ស ន វណ្ណស្មិំ វទាមិ។ ន ខោ បន លាភី ហោតិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ ឥទមស្ស ន អារោហបរិណាហស្មិំ វទាមិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, បុរិសខឡុង្កោ ជវសម្បន្នោ ហោតិ; ន វណ្ណសម្បន្នោ, ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, បុរិសខឡុង្កោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច; ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ...បេ.... ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ឥទមស្ស ជវស្មិំ វទាមិ។ អភិធម្មេ ខោ បន អភិវិនយេ បញ្ហំ បុដ្ឋោ វិស្សជ្ជេតិ, នោ សំសាទេតិ។ ឥទមស្ស វណ្ណស្មិំ វទាមិ។ ន បន លាភី ហោតិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ ឥទមស្ស ន អារោហបរិណាហស្មិំ វទាមិ។ ឯវំ ខោ , ភិក្ខវេ, បុរិសខឡុង្កោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច; ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, បុរិសខឡុង្កោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច អារោហបរិណាហសម្បន្នោ ច? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ ‘ឥទំ ទុក្ខ’ន្តិ យថាភូតំ បជានាតិ...បេ.... ‘អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា’តិ យថាភូតំ បជានាតិ។ ឥទមស្ស ជវស្មិំ វទាមិ។ អភិធម្មេ ខោ បន អភិវិនយេ បញ្ហំ បុដ្ឋោ វិស្សជ្ជេតិ, នោ សំសាទេតិ។ ឥទមស្ស វណ្ណស្មិំ វទាមិ។ លាភី ខោ បន ហោតិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ ឥទមស្ស អារោហបរិណាហស្មិំ វទាមិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, បុរិសខឡុង្កោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច អារោហបរិណាហសម្បន្នោ ច។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុរិសខឡុង្កា”តិ។ អដ្ឋមំ។

៨. អស្សបរស្សសុត្តំ

១៤២. “តយោ ច, ភិក្ខវេ, អស្សបរស្សេ [អស្សសទស្សេ (សី ស្យា. កំ. បី.)] ទេសេស្សាមិ តយោ ច បុរិសបរស្សេ [បុរិសសទស្សេ (សី. ស្យា. កំ. បី.)]។ តំ សុណាថ, សាធុកំ មនសិ ករោថ; ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“កតមេ ច, ភិក្ខវេ, តយោ អស្សបរស្សា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អស្សបរស្សោ ជវសម្បន្នោ ហោតិ; ន វណ្ណសម្បន្នោ ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អស្សបរស្សោ ជវសម្បន្នោ ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច; ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អស្សបរស្សោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច អារោហបរិណាហសម្បន្នោ ច។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ អស្សបរស្សា។

“កតមេ ច, ភិក្ខវេ, តយោ បុរិសបរស្សា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុរិសបរស្សោ ជវសម្បន្នោ ហោតិ; ន វណ្ណសម្បន្នោ ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ បុរិសបរស្សោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច; ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ។ ឥធ បន, ភិក្ខវេ , ឯកច្ចោ បុរិសបរស្សោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច អារោហបរិណាហសម្បន្នោ ច។

“កថញ្ច , ភិក្ខវេ, បុរិសបរស្សោ ជវសម្បន្នោ ហោតិ; ន វណ្ណសម្បន្នោ, ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ ហោតិ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។ ឥទមស្ស ជវស្មិំ វទាមិ។ អភិធម្មេ ខោ បន អភិវិនិយេ បញ្ហំ បុដ្ឋោ សំសាទេតិ, នោ វិស្សជ្ជេតិ។ ឥទមស្ស ន វណ្ណស្មិំ វទាមិ។ ន ខោ បន លាភី ហោតិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ ។ ឥទមស្ស ន អារោហបរិណាហស្មិំ វទាមិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, បុរិសបរស្សោ ជវសម្បន្នោ ហោតិ; ន វណ្ណសម្បន្នោ, ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, បុរិសបរស្សោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច, ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ ហោតិ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។ ឥទមស្ស ជវស្មិំ វទាមិ។ អភិធម្មេ ខោ បន អភិវិនយេ បញ្ហំ បុដ្ឋោ វិស្សជ្ជេតិ, នោ សំសាទេតិ។ ឥទមស្ស វណ្ណស្មិំ វទាមិ។ ន ខោ បន លាភី ហោតិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ ឥទមស្ស ន អារោហបរិណាហស្មិំ វទាមិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, បុរិសបរស្សោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ; វណ្ណសម្បន្នោ ច, ន អារោហបរិណាហសម្បន្នោ។

“កថញ្ច , ភិក្ខវេ, បុរិសបរស្សោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច អារោហបរិណាហសម្បន្នោ ច? ឥធ, ភិក្ខវេ , ភិក្ខុ បញ្ចន្នំ ឱរម្ភាគិយានំ សំយោជនានំ បរិក្ខយា ឱបបាតិកោ ហោតិ តត្ថ បរិនិព្ពាយី អនាវត្តិធម្មោ តស្មា លោកា។ ឥទមស្ស ជវស្មឹ វទាមិ។ អភិធម្មេ ខោ បន អភិវិនយេ បញ្ហំ បុដ្ឋោ វិស្សជ្ជេតិ, នោ សំសាទេតិ។ ឥទមស្ស វណ្ណស្មឹ វទាមិ។ លាភី ខោ បន ហោតិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ ឥទមស្ស អារោហបរិណាហស្មឹ វទាមិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, បុរិសបរស្សោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច អារោហបរិណាហសម្បន្នោ ច។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ បុរិសបរស្សា”តិ។ នវមំ។

១០. អស្សាជានីយសុត្តំ

១៤៣. “តយោ ច, ភិក្ខវេ, ភទ្រេ អស្សាជានីយេ ទេសេស្សាមិ តយោ ច ភទ្រេ បុរិសាជានីយេ។ តំ សុណាថ, សាធុកំ មនសិ ករោថ; ភាសិស្សាមី”តិ។ “ឯវំ, ភន្តេ”តិ ខោ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“កតមេ ច, ភិក្ខវេ, តយោ ភទ្រា អស្សាជានីយា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ភទ្រោ អស្សាជានីយោ ...បេ.... ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច អារោហបរិណាហសម្បន្នោ ច។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ ភទ្រា អស្សាជានីយា។

“កតមេ ច ភិក្ខវេ, តយោ ភទ្រា បុរិសាជានីយា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ភទ្រោ បុរិសាជានីយោ...បេ.... ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច អារោហបរិណាហសម្បន្នោ ច។

“កថញ្ច, ភិក្ខវេ, ភទ្រោ បុរិសាជានីយោ...បេ.... ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច អារោហបរិណាហសម្បន្នោ ច? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិំ បញ្ញាវិមុត្តិំ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ សយំ អភិញ្ញា សច្ឆិកត្វា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ។ ឥទមស្ស ជវស្មឹ វទាមិ។ អភិធម្មេ ខោ បន អភិវិនយេ បញ្ហំ បុដ្ឋោ វិស្សជ្ជេតិ, នោ សំសាទេតិ។ ឥទមស្ស វណ្ណស្មឹ វទាមិ។ លាភី ខោ បន ហោតិ ចីវរបិណ្ឌបាតសេនាសនគិលានប្បច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារានំ។ ឥទមស្ស អារោហបរិណាហស្មឹ វទាមិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខវេ, ភទ្រោ បុរិសាជានីយោ ជវសម្បន្នោ ច ហោតិ វណ្ណសម្បន្នោ ច អារោហបរិណាហសម្បន្នោ ច។ ឥមេ ខោ, ភិក្ខវេ, តយោ ភទ្រា បុរិសាជានីយា”តិ។ ទសមំ។

១១. បឋមមោរនិវាបសុត្តំ

១៤៤. ឯកំ សមយំ ភគវា រាជគហេ វិហរតិ មោរនិវាបេ បរិព្ពាជការាមេ។ តត្រ ខោ ភគវា ភិក្ខូ អាមន្តេសិ – “ភិក្ខវោ”តិ។ “ភទន្តេ”តិ តេ ភិក្ខូ ភគវតោ បច្ចស្សោសុំ។ ភគវា ឯតទវោច –

“តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អច្ចន្តនិដ្ឋោ ហោតិ អច្ចន្តយោគក្ខេមី អច្ចន្តព្រហ្មចារី អច្ចន្តបរិយោសានោ សេដ្ឋោ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេហិ តីហិ? អសេក្ខេន សីលក្ខន្ធេន, អសេក្ខេន សមាធិក្ខន្ធេន, អសេក្ខេន បញ្ញាក្ខន្ធេន។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អច្ចន្តនិដ្ឋោ ហោតិ អច្ចន្តយោគក្ខេមី អច្ចន្តព្រហ្មចារី អច្ចន្តបរិយោសានោ សេដ្ឋោ ទេវមនុស្សាន”ន្តិ។ ឯកាទសមំ។

១២. ទុតិយមោរនិវាបសុត្តំ

១៤៥. “តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អច្ចន្តនិដ្ឋោ ហោតិ អច្ចន្តយោគក្ខេមី អច្ចន្តព្រហ្មចារី អច្ចន្តបរិយោសានោ សេដ្ឋោ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេហិ តីហិ? ឥទ្ធិបាដិហារិយេន , អាទេសនាបាដិហារិយេន, អនុសាសនីបាដិហារិយេន – ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អច្ចន្តនិដ្ឋោ ហោតិ អច្ចន្តយោគក្ខេមី អច្ចន្តព្រហ្មចារី អច្ចន្តបរិយោសានោ សេដ្ឋោ ទេវមនុស្សាន”ន្តិ។ ទ្វាទសមំ។

១៣. តតិយមោរនិវាបសុត្តំ

១៤៦. “តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អច្ចន្តនិដ្ឋោ ហោតិ អច្ចន្តយោគក្ខេមី អច្ចន្តព្រហ្មចារី អច្ចន្តបរិយោសានោ សេដ្ឋោ ទេវមនុស្សានំ។ កតមេហិ តីហិ? សម្មាទិដ្ឋិយា, សម្មាញាណេន, សម្មាវិមុត្តិយា – ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ភិក្ខុ អច្ចន្តនិដ្ឋោ ហោតិ អច្ចន្តយោគក្ខេមី អច្ចន្តព្រហ្មចារី អច្ចន្តបរិយោសានោ សេដ្ឋោ ទេវមនុស្សាន”ន្តិ។ តេរសមំ។

យោធាជីវវគ្គោ ចុទ្ទសមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

> យោធោ បរិសមិត្តញ្ច, ឧប្បាទា កេសកម្ពលោ;
> សម្បទា វុទ្ធិ តយោ, អស្សា តយោ មោរនិវាបិនោតិ។

(១៥) ៥. មង្គលវគ្គោ

១. អកុសលសុត្តំ

១៤៧. “តីហិ , ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ និរយេ។ កតមេហិ តីហិ? អកុសលេន កាយកម្មេន, អកុសលេន វចីកម្មេន, អកុសលេន មនោកម្មេន – ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ និរយេ។

“តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ សគ្គេ។ កតមេហិ តីហិ? កុសលេន កាយកម្មេន, កុសលេន វចីកម្មេន, កុសលេន មនោកម្មេន – ឥមេហិ ខោ , ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ សគ្គេ”តិ។ បឋមំ។

២. សាវជ្ជសុត្តំ

១៤៨. “តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ និរយេ។ កតមេហិ តីហិ? សាវជ្ជេន កាយកម្មេន, សាវជ្ជេន វចីកម្មេន, សាវជ្ជេន មនោកម្មេន – ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ និរយេ។

“តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ សគ្គេ។ កតមេហិ តីហិ? អនវជ្ជេន កាយកម្មេន, អនវជ្ជេន វចីកម្មេន, អនវជ្ជេន មនោកម្មេន – ឥមេហិ ខោ…បេ…. ឯវំ សគ្គេ”តិ។ ទុតិយំ។

៣. វិសមសុត្តំ

១៤៩. “តីហិ , ភិក្ខវេ…បេ…. វិសមេន កាយកម្មេន, វិសមេន វចីកម្មេន, វិសមេន មនោកម្មេន – ឥមេហិ ខោ…បេ…. ឯវំ និរយេ។

“តីហិ , ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ…បេ…. សមេន កាយកម្មេន, សមេន វចីកម្មេន, សមេន មនោកម្មេន – ឥមេហិ ខោ…បេ…. ឯវំ សគ្គេ”តិ។ តតិយំ។

៤. អសុចិសុត្តំ

១៥០. “តីហិ, ភិក្ខវេ…បេ…. អសុចិនា កាយកម្មេន, អសុចិនា វចីកម្មេន, អសុចិនា មនោកម្មេន – ឥមេហិ ខោ…បេ…. ឯវំ និរយេ។

“តីហិ, ភិក្ខវេ…បេ…. សុចិនា កាយកម្មេន, សុចិនា វចីកម្មេន, សុចិនា មនោកម្មេន – ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ សគ្គេ”តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. បឋមខតសុត្តំ

១៥១. “តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ អព្យត្តោ អសប្បុរិសោ ខតំ ឧបហតំ អត្តានំ បរិហរតិ, សាវជ្ជោ ច ហោតិ សានុវជ្ជោ ច វិញ្ញូនំ, ពហុញ្ច អបុញ្ញំ បសវតិ។ កតមេហិ តីហិ? អកុសលេន កាយកម្មេន, អកុសលេន វចីកម្មេន, អកុសលេន មនោកម្មេន – ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ ពាលោ អព្យត្តោ អសប្បុរិសោ ខតំ ឧបហតំ អត្តានំ បរិហរតិ, សាវជ្ជោ ច ហោតិ សានុវជ្ជោ ច វិញ្ញូនំ, ពហុញ្ច អបុញ្ញំ បសវតិ។

“តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វិយត្តោ សប្បុរិសោ អក្ខតំ អនុបហតំ អត្តានំ បរិហរតិ, អនវជ្ជោ ច ហោតិ អននុវជ្ជោ ច វិញ្ញូនំ, ពហុញ្ច បុញ្ញំ បសវតិ។ កតមេហិ តីហិ? កុសលេន កាយកម្មេន, កុសលេន វចីកម្មេន, កុសលេន មនោកម្មេន…បេ….។ បញ្ចមំ។

៦. ទុតិយខតសុត្តំ

១៥២. “តីហិ, ភិក្ខវេ…បេ… សាវជ្ជេន កាយកម្មេន, សាវជ្ជេន វចីកម្មេន, សាវជ្ជេន មនោកម្មេន…បេ…។

“តីហិ , ភិក្ខវេ…បេ… អនវជ្ជេន កាយកម្មេន, អនវជ្ជេន វចីកម្មេន, អនវជ្ជេន មនោកម្មេន…បេ…។ ឆដ្ឋំ។

៧. តតិយខតសុត្តំ

១៥៣. “តីហិ, ភិក្ខវេ…បេ… វិសមេន កាយកម្មេន, វិសមេន វចីកម្មេន, វិសមេន មនោកម្មេន…បេ…។

“តីហិ , ភិក្ខវេ…បេ… សមេន កាយកម្មេន, សមេន វចីកម្មេន, សមេន មនោកម្មេន…បេ…។ សត្តមំ។

៨. ចតុត្ថខតសុត្តំ

១៥៤. “តីហិ, ភិក្ខវេ…បេ… អសុចិនា កាយកម្មេន, អសុចិនា វចីកម្មេន, អសុចិនា មនោកម្មេន…បេ…។

“តីហិ, ភិក្ខវេ…បេ… សុចិនា កាយកម្មេន, សុចិនា វចីកម្មេន, សុចិនា មនោកម្មេន – ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ បណ្ឌិតោ វិយត្តោ សប្បុរិសោ អក្ខតំ អនុបហតំ អត្តានំ បរិហរតិ, អនវជ្ជោ ច ហោតិ អននុវជ្ជោ ច វិញ្ញូនំ, ពហុញ្ច បុញ្ញំ បសវតី”តិ។ អដ្ឋមំ។

៩. វន្ទនាសុត្តំ

១៥៥. “តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, វន្ទនា។ កតមា តិស្សោ? កាយេន, វាចាយ, មនសា – ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ វន្ទនា”តិ។ នវមំ។

១០. បុព្ពណ្ហសុត្តំ

១៥៦. “យេ , ភិក្ខវេ, សត្តា បុព្ពណ្ហសមយំ កាយេន សុចរិតំ ចរន្តិ , វាចាយ សុចរិតំ ចរន្តិ, មនសា សុចរិតំ ចរន្តិ, សុបុព្ពណ្ហោ, ភិក្ខវេ, តេសំ សត្តានំ។

“យេ, ភិក្ខវេ, សត្តា មជ្ឈន្ហិកសមយំ កាយេន សុចរិតំ ចរន្តិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរន្តិ, មនសា សុចរិតំ ចរន្តិ, សុមជ្ឈន្ហិកោ, ភិក្ខវេ, តេសំ សត្តានំ។

“យេ , ភិក្ខវេ, សត្តា សាយន្ហសមយំ កាយេន សុចរិតំ ចរន្តិ, វាចាយ សុចរិតំ ចរន្តិ, មនសា សុចរិតំ ចរន្តិ, សុសាយន្ហោ, ភិក្ខវេ, តេសំ សត្តាន”ន្តិ។

> “សុនក្ខត្តំ សុមង្គលំ, សុប្បភាតំ សុហុដ្ឋិតំ [សុវុដ្ឋិតំ (សី. បី.)];
> សុខណោ សុមុហុត្តោ ច, សុយិដ្ឋំ ព្រហ្មចារិសុ។
>
> “បទក្ខិណំ កាយកម្មំ, វាចាកម្មំ បទក្ខិណំ;
> បទក្ខិណំ មនោកម្មំ, បណីធិ តេ បទក្ខិណេ [បណិធិយោ បទក្ខិណា (សី. បី.), បណិធិ តេ បទក្ខិណា (ស្យា. កំ.)];
> បទក្ខិណានិ កត្វាន, លភន្តត្ថេ [លភតត្ថេ (សី. បី.)] បទក្ខិណេ។
>
> “តេ អត្ថលទ្ធា សុខិតា, វិរូឡ្ហា ពុទ្ធសាសនេ;
> អរោគា សុខិតា ហោថ, សហ សព្ពេហិ ញាតិភី”តិ។ ទសមំ;

មង្គលវគ្គោ បញ្ចមោ។

តស្សុទ្ទានំ –

អកុសលញ្ច សាវជ្ជំ, វិសមាសុចិនា សហ;
ចតុរោ ខគា វន្ទនា, បុព្ពណ្ហេន ច តេ ទសាតិ។

តតិយោ បណ្ណាសកោ សមត្តោ។

(១៦) ៦. អចេលកវគ្គោ

១៥៧-១៦៣. “តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, បដិបទា។ កតមា តិស្សោ? អាគាឡ្ហា បដិបទា, និជ្ឈាមា បដិបទា, មជ្ឈិមា បដិបទា។ កតមា ច, ភិក្ខវេ, អាគាឡ្ហា បដិបទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ ឯវំវាទី ហោតិ ឯវំទិដ្ឋិ – ‘នត្ថិ កាមេសុ ទោសោ’តិ។ សោ កាមេសុ បាតព្យតំ អាបជ្ជតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អាគាឡ្ហា បដិបទា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, និជ្ឈាមា បដិបទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ឯកច្ចោ អចេលកោ ហោតិ មុត្តាចារោ, ហត្ថាបលេខនោ [ហត្ថាវលេខនោ (ស្យា. កំ.) ទី. និ. ១.៣៩៤; ម. និ. ១.១៥៥ បស្សិតព្ពំ], ន ឯហិភទន្តិកោ, ន តិដ្ឋភទន្តិកោ, នាភិហដំ ន ឧទ្ទិស្សកតំ ន និមន្តនំ សាទិយតិ។ សោ ន កុម្ភិមុខា បដិគ្គណ្ហាតិ, ន កឡោបិមុខា [ខឡោបិមុខា (សី. ស្យា. កំ.)] បដិគ្គណ្ហាតិ ន ឯឡកមន្តរំ ន ទណ្ឌមន្តរំ ន មុសលមន្តរំ ន ទ្វិន្នំ ភុញ្ជមានានំ ន គព្ភិនិយា ន បាយមានាយ ន បុរិសន្តរគតាយ ន សង្កិត្តីសុ ន យត្ថ សា ឧបដ្ឋិតោ ហោតិ ន យត្ថ មក្ខិកា សណ្ឌសណ្ឌចារិនី ន មច្ឆំ ន មំសំ ន សុរំ ន មេរយំ, ន ថុសោទកំ បិវតិ។ សោ ឯកាគារិកោ វា ហោតិ ឯកាលោបិកោ, ទ្វាគារិកោ វា ហោតិ ទ្វាលោបិកោ… សត្តាគារិកោ វា ហោតិ សត្តាលោបិកោ; ឯកិស្សាបិ ទត្តិយា យាបេតិ, ទ្វីហិបិ ទត្តីហិ យាបេតិ… សត្តហិបិ ទត្តីហិ យាបេតិ; ឯកាហិកម្បិ អាហារំ អាហារេតិ, ទ្វាហិកម្បិ អាហារំ អាហារេតិ… សត្តាហិកម្បិ អាហារំ អាហារេតិ – ឥតិ ឯវរូបំ អឌ្ឍមាសិកម្បិ បរិយាយភត្តភោជនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ។

សោ សាកភក្ខោបិ ហោតិ, សាមាកភក្ខោបិ ហោតិ, នីវារភក្ខោបិ ហោតិ, ទទ្ទុលភក្ខោបិ ហោតិ, ហដភក្ខោបិ ហោតិ , កណភក្ខោបិ ហោតិ, អាចាមភក្ខោបិ ហោតិ, បិញ្ញាកភក្ខោបិ ហោតិ, តិណភក្ខោបិ ហោតិ, គោមយភក្ខោបិ ហោតិ, វនមូលផលាហារោ យាបេតិ បវត្តផលភោជី។

សោ សាណានិបិ ធារេតិ, មសាណានិបិ ធារេតិ, ឆវទុស្សានិបិ ធារេតិ, បំសុកូលានិបិ ធារេតិ, តិរីដានិបិ ធារេតិ, អជិនម្បិ ធារេតិ, អជិនក្ខិបម្បិ ធារេតិ, កុសចីរម្បិ ធារេតិ , វាកចីរម្បិ ធារេតិ, ផលកចីរម្បិ ធារេតិ, កេសកម្ពលម្បិ ធារេតិ, វាឡកម្ពលម្បិ ធារេតិ, ឧលូកបក្ខិកម្បិ ធារេតិ, កេសមស្សុលោចកោបិ ហោតិ កេសមស្សុលោចនានុយោគមនុយុត្តោ, ឧព្ភដ្ឋកោបិ ហោតិ អាសនបដិក្ខិត្តោ, ឧក្កុដិកោបិ ហោតិ ឧក្កុដិកប្បធានមនុយុត្តោ, កណ្ដកាបស្សយិកោបិ ហោតិ កណ្ដកាបស្សយេ សេយ្យំ កប្បេតិ, សាយតតិយកម្បិ ឧទកោរោហនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ – ឥតិ ឯវរូបំ អនេកវិហិតំ កាយស្ស អាតាបនបរិតាបនានុយោគមនុយុត្តោ វិហរតិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, និជ្ឈាមា បដិបទា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, មជ្ឈិមា បដិបទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ កាយេ កាយានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ; វេទនាសុ…បេ…. ចិត្តេ…បេ…. ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី វិហរតិ អាតាបី សម្បជានោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, មជ្ឈិមា បដិបទា។ ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ បដិបទា”តិ។

“តិស្សោ ឥមា, ភិក្ខវេ, បដិបទា។ កតមា តិស្សោ? អាគាឡ្ហា បដិបទា, និជ្ឈាមា បដិបទា, មជ្ឈិមា បដិបទា។ កតមា ច, ភិក្ខវេ, អាគាឡ្ហា បដិបទា…បេ…. អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, អាគាឡ្ហា បដិបទា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, និជ្ឈាមា បដិបទា…បេ…. អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, និជ្ឈាមា បដិបទា។

“កតមា ច, ភិក្ខវេ, មជ្ឈិមា បដិបទា? ឥធ, ភិក្ខវេ, ភិក្ខុ អនុប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អនុប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ; ឧប្បន្នានំ បាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ បហានាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ; អនុប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឧប្បាទាយ ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ; ឧប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ ឋិតិយា អសម្មោសាយ ភិយ្យោភាវាយ វេបុល្លាយ ភាវនាយ បារិបូរិយា ឆន្ទំ ជនេតិ វាយមតិ វីរិយំ អារភតិ ចិត្តំ បគ្គណ្ហាតិ បទហតិ…។

“ឆន្ទសមាធិបធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ វីរិយសមាធិ…បេ…. ចិត្តសមាធិ…បេ…. វីមំសាសមាធិបធានសង្ខារសមន្នាគតំ ឥទ្ធិបាទំ ភាវេតិ…បេ….។

“សទ្ធិន្ទ្រិយំ ភាវេតិ… វីរិយិន្ទ្រិយំ ភាវេតិ… សតិន្ទ្រិយំ ភាវេតិ… សមាធិន្ទ្រិយំ ភាវេតិ… បញ្ញិន្ទ្រិយំ ភាវេតិ…។

“សទ្ធាពលំ ភាវេតិ… វីរិយពលំ ភាវេតិ… សតិពលំ ភាវេតិ… សមាធិពលំ ភាវេតិ… បញ្ញាពលំ ភាវេតិ…។

“សតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ… ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ… វីរិយសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ… បីតិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ… បស្សទ្ធិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ… សមាធិសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ… ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គំ ភាវេតិ…។

“សម្មាទិដ្ឋឹ ភាវេតិ… សម្មាសង្កប្បំ ភាវេតិ… សម្មាវាចំ ភាវេតិ… សម្មាកម្មន្តំ ភាវេតិ … សម្មាអាជីវំ ភាវេតិ… សម្មាវាយាមំ ភាវេតិ… សម្មាសតឹ ភាវេតិ… សម្មាសមាធឹ ភាវេតិ…។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខវេ, មជ្ឈិមា បដិបទា។ ឥមា ខោ, ភិក្ខវេ, តិស្សោ បដិបទា”តិ។

អចេលកវគ្គោ ឆដ្ឋោ។

តស្សុទ្ទានំ –

សតិបដ្ឋានំ សម្មប្បធានំ, ឥទ្ធិបាទិន្ទ្រិយេន ច;
ពលំ ពោជ្ឈង្គោ មគ្គោ ច, បដិបទាយ យោជយេតិ។

(១៧) ៧. កម្មបថបេយ្យាលំ

១៦៤-១៨៣. “តីហិ , ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ និរយេ។ កតមេហិ តីហិ? អត្តនា ច បាណាតិបាតី ហោតិ, បរញ្ច បាណាតិបាតេ សមាទបេតិ, បាណាតិបាតេ ច សមនុញ្ញោ ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ និរយេ។

“តីហិ, ភិក្ខវេ, ធម្មេហិ សមន្នាគតោ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ សគ្គេ។ កតមេហិ តីហិ? អត្តនា ច បាណាតិបាតា បដិវិរតោ ហោតិ, បរញ្ច បាណាតិបាតា វេរមណិយា សមាទបេតិ, បាណាតិបាតា វេរមណិយា ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច អទិន្នាទាយី ហោតិ, បរញ្ច អទិន្នាទានេ សមាទបេតិ, អទិន្នាទានេ ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច អទិន្នាទានា បដិវិរតោ ហោតិ, បរញ្ច អទិន្នាទានា វេរមណិយា សមាទបេតិ, អទិន្នាទានា វេរមណិយា ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច កាមេសុមិច្ឆាចារី ហោតិ, បរញ្ច កាមេសុមិច្ឆាចារេ សមាទបេតិ, កាមេសុមិច្ឆាចារេ ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច កាមេសុមិច្ឆាចារា បដិវិរតោ ហោតិ, បរញ្ច កាមេសុមិច្ឆាចារា វេរមណិយា សមាទបេតិ, កាមេសុមិច្ឆាចារា វេរមណិយា ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច មុសាវាទី ហោតិ, បរញ្ច មុសាវាទេ សមាទបេតិ, មុសាវាទេ ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច មុសាវាទា បដិវិរតោ ហោតិ, បរញ្ច មុសាវាទា វេរមណិយា សមាទបេតិ, មុសាវាទា វេរមណិយា ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច បិសុណវាចោ ហោតិ, បរញ្ច បិសុណាយ វាចាយ សមាទបេតិ, បិសុណាយ វាចាយ ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច បិសុណាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, បរញ្ច បិសុណាយ វាចាយ វេរមណិយា សមាទបេតិ, បិសុណាយ វាចាយ វេរមណិយា ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច ផរុសវាចោ ហោតិ, បរញ្ច ផរុសាយ វាចាយ សមាទបេតិ, ផរុសាយ វាចាយ ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច ផរុសាយ វាចាយ បដិវិរតោ ហោតិ, បរញ្ច ផរុសាយ វាចាយ វេរមណិយា សមាទបេតិ, ផរុសាយ វាចាយ វេរមណិយា ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច សម្ផប្បលាបី ហោតិ, បរញ្ច សម្ផប្បលាបេ សមាទបេតិ, សម្ផប្បលាបេ ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច សម្ផប្បលាបា បដិវិរតោ ហោតិ, បរញ្ច សម្ផប្បលាបា វេរមណិយា សមាទបេតិ, សម្ផប្បលាបា វេរមណិយា ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច អភិជ្ឈាលុ ហោតិ, បរញ្ច អភិជ្ឈាយ សមាទបេតិ, អភិជ្ឈាយ ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច អនភិជ្ឈាលុ ហោតិ, បរញ្ច អនភិជ្ឈាយ សមាទបេតិ, អនភិជ្ឈាយ ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច ព្យាបន្នចិត្តោ ហោតិ, បរញ្ច ព្យាបាទេ សមាទបេតិ, ព្យាបាទេ ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច អព្យាបន្នចិត្តោ ហោតិ, បរញ្ច អព្យាបាទេ សមាទបេតិ, អព្យាបាទេ ច សមនុញ្ញោ ហោតិ…។

“អត្តនា ច មិច្ឆាទិដ្ឋិកោ ហោតិ, បរញ្ច មិច្ឆាទិដ្ឋិយា សមាទបេតិ, មិច្ឆាទិដ្ឋិយា ច សមនុញ្ញោ ហោតិ …។

“អត្តនា ច សម្មាទិដ្ឋិកោ ហោតិ, បរញ្ច សម្មាទិដ្ឋិយា សមាទបេតិ, សម្មាទិដ្ឋិយា ច សមនុញ្ញោ ហោតិ។ ឥមេហិ ខោ, ភិក្ខវេ, តីហិ ធម្មេហិ សមន្នាគតោ យថាភតំ និក្ខិត្តោ ឯវំ សគ្គេ”តិ។

កម្មបថបេយ្យាលំ និដ្ឋិតំ។

តស្សុទ្ទានំ –

បាណំ អទិន្នមិច្ឆា ច, មុសាវាទី ច បិសុណា;
ផរុសា សម្ផប្បលាបោ ច, អភិជ្ឈា ព្យាបាទទិដ្ឋិ ច;
កម្មបថេសុ បេយ្យាលំ, តិកកេន និយោជយេតិ។

(១៨) ៨. រាគបេយ្យាលំ

១៨៤. “រាគស្ស , ភិក្ខវេ, អភិញ្ញាយ តយោ ធម្មា ភាវេតព្ពា។ កតមេ តយោ? សុញ្ញតោ សមាធិ, អនិមិត្តោ សមាធិ, អប្បណិហិតោ សមាធិ – រាគស្ស, ភិក្ខវេ, អភិញ្ញាយ ឥមេ តយោ ធម្មា ភាវេតព្ពា។ ( ) [(រាគស្ស ភិក្ខវេ អភិញ្ញាយ តយោ ធម្មា ភាវេតព្ពា។ កតមេ តយោ? សវិតក្កសវិចារោ សមាធិ, អវិតក្កវិចារមត្តោ សមាធិ, អវិតក្កអវិចារោ សមាធិ។ រាគស្ស ភិក្ខវេ អភិញ្ញាយ ឥមេ តយោ ធម្មា ភាវេតព្ពា។) ឯត្ថន្តរេ បាឋោ កត្ថចិ ទិស្សតិ, អដ្ឋកថាយំ បស្សិតព្ពោ]

“រាគស្ស , ភិក្ខវេ, បរិញ្ញាយ...បេ.... បរិក្ខយាយ... បហានាយ... ខយាយ... វយាយ... វិរាគាយ... និរោធាយ... ចាគាយ... បដិនិស្សគ្គាយ ឥមេ តយោ ធម្មា ភាវេតព្ពា។

“ទោសស្ស... មោហស្ស... កោធស្ស... ឧបនាហស្ស... មក្ខស្ស... បលាសស្ស... ឥស្សាយ... មច្ឆរិយស្ស... មាយាយ... សាឋេយ្យស្ស... ថម្ភស្ស... សារម្ភស្ស... មានស្ស... អតិមានស្ស... មទស្ស... បមាទស្ស អភិញ្ញាយ... បរិញ្ញាយ... បរិក្ខយាយ... បហានាយ... ខយាយ... វយាយ... វិរាគាយ... និរោធាយ... ចាគាយ... បដិនិស្សគ្គាយ ឥមេ តយោ ធម្មា ភាវេតព្ពា”តិ។

(ឥទមវោច ភគវា។ អត្តមនា តេ ភិក្ខូ ភគវតោ ភាសិតំ អភិនន្ទុន្តិ។) [( ) ឯត្ថន្តរេ បាឋោ ស្យា. កំ. ក. បោត្ថកេសុ ន ទិស្សតិ]

រាគបេយ្យាលំ និដ្ឋិតំ។

តស្សុទ្ទានំ –

[ឥមា ឧទ្ទានគាថាយោ សី. ស្យា. កំ. បី. បោត្ថកេសុ ន ទិស្សន្តិ] រាគំ ទោសញ្ច មោហញ្ច, កោធូបនាហបញ្ចមំ;
មក្ខបឡាសឥស្សា ច, មច្ឆរិមាយាសាឋេយ្យា។

ថម្ភសារម្ភមានញ្ច, អតិមានមទស្ស ច;
បមាទា សត្តរស វុត្តា, រាគបេយ្យាលនិស្សិតា។

ឯតេ ឱបម្មយុត្តេន, អាបាទេន អភិញ្ញាយ;
បរិញ្ញាយ បរិក្ខយា, បហានក្ខយព្ពយេន;
វិរាគនិរោធចាគំ, បដិនិស្សគ្គេ ឥមេ ទស។

សុញ្ញតោ អនិមិត្តោ ច, អប្បណិហិតោ ច តយោ;
សមាធិមូលកា បេយ្យាលេសុបិ វវត្ថិតា ចាតិ។

តិកនិបាតបាឡិ និដ្ឋិតា។